

(KORICE)

HRVATSKO
KATOLIČKO
SVEUČILIŠTE
Z A G R E B
UNIVERSITAS
STUDIORUM
CATHOLICA
CROATICA
Z A G R A B I A

DOKTORSKI STUDIJ

Sociologija: vrijednosti, identitet i društvene promjene u hrvatskome društvu

Damir Mravunac

**STUDIJA SLUČAJA RADA NEDJELJOM U HRVATSKOJ
KROZ ANALIZU INTERNETSKIH PORTALA**

Doktorski rad

Zagreb, mjesec i godina obrane

(centrirano, Book Antiqua, veličina 14)

(HRBAT)

Odozdo prema gore:

DAMIR MRAVUNAC (*veličina 12, Book Antiqua, velikim slovima, donji dio hrpta*)

DOKTORSKI RAD (*veličina 12, Book Antiqua, velikim slovima, centrirano*)

Godina obrane (*veličina 12, Book Antiqua, gornji dio hrpta*)

(NASLOVNA STRANICA)

HRVATSKO
KATOLIČKO
SVEUČILIŠTE
Z A G R E B
UNIVERSITAS
STUDIORUM
CATHOLICA
CROATICA
Z A G R A B I A

DOKTORSKI STUDIJ

Sociologija: vrijednosti, identitet i društvene promjene u hrvatskome društvu

Damir Mravunac

**STUDIJA SLUČAJA RADA NEDJELJOM U HRVATSKOJ
KROZ ANALIZU INTERNETSKIH PORTALA**

Doktorski rad

Mentorica: doc. dr. sc. Ivana Brstilo Lovrić

Zagreb, mjesec i godina obrane
(centrirano, Book Antiqua, veličina 14)

Doktorski studij:

Sociologija: vrijednosti, identitet i društvene promjene u hrvatskome društvu

Damir Mravunac

(Ime i prezime)

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom izjavljujem i vlastoručnim potpisom potvrđujem da je moj doktorski rad:

Studija slučaja rada nedjeljom u Hrvatskoj kroz analizu internetskih portala (Case study of Sunday work in Croatia through analysis of internet portals)

(naslov doktorskog rada na hrvatskom i engleskom jeziku)

izrađen pod mentorstvom:

doc. dr. sc. Ivane Brstilo Lovrić

(navesti imena mentora/komentora)

i obranjen:

(napisati datum i mjesto obrane doktorskog rada)

isključivo rezultat mog vlastitog i samostalnog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i objavljenoj literaturi, a dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima jasno su označeni kao takvi te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da niti jedan dio doktorskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranog rada te niti jedan dio doktorskog rada ne narušava ičija autorska prava.

Izjavljujem da niti jedan dio doktorskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi u Republici Hrvatskoj i inozemstvu.

U Zagrebu, _____

(vlastoručni potpis)

Doktorski studij:

Sociologija: vrijednosti, identitet i društvene promjene u hrvatskome društvu

Damir Mravunac

(Ime i prezime)

HRVATSKO
KATOLIČKO
SVEUČILIŠTE
Z A G R E B
UNIVERSITAS
STUDIORUM
CATHOLICA
C R O A T I C A
Z A G R A B I A

IZJAVA O ISTOVJETNOSTI SADRŽAJA DOKTORSKOG RADA

kojom izjavljujem i vlastoručnim potpisom potvrđujem da je sadržaj mojeg doktorskog rada:

Studija slučaja rada nedjeljom u Hrvatskoj kroz analizu internetskih portala (Case study of Sunday work in Croatia through analysis of internet portals)

(naslov doktorskog rada na hrvatskom i engleskom jeziku)

izrađen pod mentorstvom:

doc. dr. sc. Ivane Brstilo Lovrić

(navesti imena mentora/komentora)

i obranjen:

(napisati datum i mjesto obrane doktorskog rada)

koji dostavljam u elektroničkoj verziji u PDF-a i inačici na CD-u/DVD-u, istovjetan tiskanoj verziji mog doktorskog rada (koji dostavljam u dva (2) tiskana primjerka, tvrdi uvez).

U Zagrebu, _____

(vlastoručni potpis)

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Naslov doktorskog rada	Studija slučaja rada nedjeljom u Hrvatskoj kroz analizu internetskih portala
Autor	Damir Mravunac
Mentorica	doc. dr. sc. Ivane Brstilo Lovrić
Ključne riječi (do 5)	hrvatsko društvo, internetski portali, nedjeljni kapitalizam, rad nedjeljom, trgovački sektor
Povjerenstvo za ocjenu doktorskog rada	1. _____, predsjednik 2. _____, član 3. _____, član 4. _____, član 5. _____, član
Povjerenstvo za obranu doktorskog rada	1. _____, predsjednik 2. _____, član 3. _____, član 4. _____, član 5. _____, član
Ustanova koja je dodijelila akademski stupanj doktora znanosti	HRVATSKO KATOLIČKO SVEUČILIŠTE

Doktorski studij	Sociologija: vrijednosti, identitet i društvene promjene u hrvatskome društvu
Mjesto	Zagreb
Država obrane	Republika Hrvatska
Znanstveno područje	Društvene znanosti
Znanstveno polje	Sociologija
Vrsta studija	Sveučilišni
Razina studija	Doktorska
Akademski stupanj	Doktor znanosti / Doktorica znanosti
Kratice akademskog stupnja	dr. sc.
Vrsta rada	Doktorski rad
Jezik pisanja doktorskog rada	hrvatski
Jezik na kojem je doktorski rad obranjen	
Datum obrane doktorskog rada	

BASIC DOKUMENTATION CARD

Thesis Title	Case study of Sunday work in Croatia through analysis of internet portals
Author	Damir Mravunac
Mentor	Case study of Sunday work in Croatia through analysis of internet portals
Key words (up to 5)	Croatian society, online portals, Sunday capitalism, Sunday work, commercial sector
Thesis Evaluation Committee	1. _____, president 2. _____, member 3. _____, member 4. _____, member 5. _____, member
Thesis Defense Committee	1. _____, president 2. _____, member 3. _____, member 4. _____, member 5. _____, member
The Institution Awarding the Academic Degree	CATHOLIC UNIVERSITY OF CROATIA

Doctoral Study	Sociology: Values, Identity and Social Changes in Croatian Society
Location	Zagreb
Country of Defense	Republic of Croatia
Scientific Area	Social Science
Scientific Field	Sociology
Type of Study	University
Level of Study	Postgraduate
Academic Degree	PhD Degree
Abbreviated Academic Degree Title	PhD
Type of Thesis	Postgraduate Thesis
Language of Thesis (written)	Croatian
Language of Thesis (defenced)	
Date of Thesis Defense	

Sažetak

U doktorskom radu sociološki se problematizira tema rada nedjeljom u Hrvatskoj na primjeru istraživanja internetskih portala tijekom recentnog pokušaja njegove zakonske regulacije u trgovačkom sektoru. U radu je korištena koncepcija valova kao kronološkog opisa strukturalnih nastojanja rješavanja tog pitanja, a kroz koje se uočava polariziranje interesa i argumenata različitih aktera, prvenstveno predstavnika poduzetničkog sektora te predstavnika civilnog, sindikalnog i crkvenog kruga u hrvatskom društvu. Teorijski okvir naslonjen je na teoriju umreženog društva i tipologiju identiteta (Castells, 2000b, 2002); koncept društvene drame i društvene krize (Turner, 1996); sukobljenost poduzetničkog i političkog kapitalizma uz koncept radikalnog egalitarizma (Županov, 1995; 2002); pristupe modernizaciji u hrvatskom društvu (Rogić, 2000; 2011; Mardešić, 1997; 2007; Črpić, 2011); perspektivu nedjeljnog kapitalizma (Brstilo Lovrić i Mravunac, 2022). Metodologija istraživanja uključuje kvalitativni dizajn (Denzin, i Lincoln, 2018) temeljen na konstruktivističkoj paradigmi i studiji slučaja kao strategiji istraživanja. Korišten je namjerni uzorak od pet najpopularnijih internetskih portala u Hrvatskoj u razdoblju od 2022. do 2023. godine. Temeljem deduktivnih i induktivnih kodova provedena je analiza multimodalnih karakteristika članaka na internetskim portalima, detektirani su i opisani profili i pozicije aktera u odnosu na stav o radu nedjeljom te preferirani model rada nedjeljom, a potom i korištenu argumentaciju, razine i strategija djelovanja. Analiza je pokazala da akteri koriste složene strategije i pozicije djelovanja u virtualnom prostoru koje karakteriziraju različite tipologije identiteta te antagonizirane argumentacije i interesi. U doktorskom radu naglašena je važnost kvalitativnog pristupa fenomenu rada nedjeljom u hipertekstnom prostoru internetskih portala kao suvremenoj areni u kojoj se kreira društvena zbilja i javno mnijenje. Temi se pristupilo kroz opću sociološku perspektivu komplementarnu s interdisciplinarnim znanostima čime se uvažila njezina složenost i širina. Ujedno se provedbom istraživanja u realnom vremenu tijekom posljednje zakonske regulacije rada nedjeljom u trgovačkom sektoru omogućilo sagledavanje njezinih odraza na suvremeno hrvatsko društvo.

Ključne riječi: hrvatsko društvo, internetski portali, nedjeljni kapitalizam, rad nedjeljom, trgovački sektor.

Abstract

This dissertation sociologically researches the issue of Sunday work in Croatia by means of investigation of online portals during the recent attempt for its legal regulation within the commercial sector. The dissertation employs the concept of waves as a chronological description of the structural efforts to resolve this issue, highlighting the polarization of interests and arguments among various stakeholders, primarily representatives of the entrepreneurial sector as well as those from civil, union, and church circles within the Croatian society. The theoretical framework draws on the theory of the network society and identity typology (Castells, 2000b, 2002); the concepts of social drama and social crisis (Turner, 1996); the conflict between entrepreneurial and political capitalism alongside the concept of radical egalitarianism (Županov, 1995; 2002); approaches to modernization in Croatian society (Rogić, 2000; 2011; Mardešić, 1997; 2007; Črpić, 2011); and the perspective of Sunday capitalism (Brstilo Lovrić and Mravunac, 2022). The research methodology includes a qualitative design based on the constructivist paradigm and the case study as the research strategies. A purposive sample of the five most popular online portals in Croatia was used during the period from 2022 to 2023. By using deductive and inductive coding, a multimodal analysis of the articles on the online portals was conducted, the profiles and positions of stakeholders regarding their attitude to Sunday work and their preferred Sunday work model were identified and described, along with their attitudes towards argumentation, levels, and strategies of action. The analysis revealed that stakeholders employ complex action strategies and positions within the virtual space, characterized by different identity typologies as well as antagonistic arguments and interests. The dissertation emphasizes the importance of a qualitative approach to the phenomenon of Sunday work in the hypertextual space of online portals as a contemporary arena for shaping social reality and public opinion. The topic is approached from a general sociological perspective, complemented by interdisciplinary sciences, acknowledging its complexity and breadth. Additionally, conducting research in real-time during the latest legislative regulation of Sunday work in the commercial sector provided insight into its impacts on the contemporary Croatian society.

Keywords: Croatian society, online portals, Sunday capitalism, Sunday work, commercial sector.

SADRŽAJ

1.UVOD	1
2.TEORIJSKI OKVIR	3
2.1. Kronologija četiri vala	3
2.2. Angažirani akteri.....	5
2.3. Dokumenti i istraživanja	8
2.4. Manuel Castells.....	12
2.5. Victor Turner.....	20
2.6. Hrvatski kontekst	24
2.6.1. Josip Županov	24
2.6.2. Ivan Rogić.....	30
2.6.3. Željko Mardešić i Gordan Črpić.....	34
3.METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	38
4.REZULTATI ISTRAŽIVANJA	47
4.1. Portal 24 sata: Podnijeli su zahtjev: Neradna nedjelja opet na Ustavnom sudu	50
4.2. Portal Index.hr: VIDEO Zagrepčani o neradnim nedjeljama: Nekako je biblijski da je jednom tjedno mir	56
4.3. Portal Dnevnik.hr: Ograničava se rad nedjeljom: „Zatvaranje vrata pogodit će male trgovce“	60
4.4. Portal Jutarnji.hr: Stigli su podaci, pogledajte koliko je pao promet u trgovini prve neradne nedjelje!.....	68
4.5. Portal 24sata.hr: Danas stupa na snagu zabrana rada nedjeljom, pogledajte koje će trgovine ipak raditi i gdje	73
4.6. Portal Net.hr: Vlada zabranjuje trgovinama rad nedjeljom! Model kreće 1. srpnja, a neće smjeti raditi ni pekarnice	77
4.7. Portal Jutarnji.hr: Velika Gospa mogla bi se pretvoriti u sajamski dan diljem Hrvatske, evo koji su se sve gradovi odlučili na ovaj potez.....	82

4.8. Portal 24sata: Trgovci na Dolcu ogorčeni su na Vladu: 'Neradna nedjelja će nas pokopati. Ovo nije pravedno'	89
4.9. Portal Dnevnik.hr: Radnik neće moći odbiti rad nedjeljom: Pogledajte tko će i kada smjeti raditi	96
4.10. Portal Jutarnji.hr: Glasujte u velikoj anketi Jutarnjeg: Podržavate li zabranu rada nedjeljom?.....	101
4.11. Portal Net.hr: ANALIZA SOCIOLOGA / Mali trgovci ispaštaju, a profitiraju oni moćniji: 'Neradna nedjelja je ustupak Crkvi'	105
4.12. Portal Index.hr: Vlasnik benzinske: Prodat ćemo sav kruh do kraja dana	114
4.13. Portal Index.hr: Evo kako će u nedjelju raditi trgovine, pekarnice i šoping-centri	120
4.14. Portal Dnevnik.hr: Neradna nedjelja i dalje kamen spoticanja u Hrvatskoj: Prijedlog izmjena zakona podijelio i trgovce.....	124
4.15. Portal Dnevnik.hr: Krešimir Sever o neradnoj nedjelji: „Zemlja koja želi graditi i razvijati turizam sigurno neće nedjeljom otvarati trgovine“	130
4.16. Portal Index.hr: Anketa: Zabranu rada nedjeljom podržavaju vjernici, stariji i Slavonci	135
4.17. Portal 24sata: Split: Svi blagdani i nedjelje do kraja godine su - sajamski dani	140
4.18. Portal Net.hr: TREĆA SREĆA? / Hoće li Plenkoviću uspjeti ovoga puta? Stižu velike promjene u radu nedjeljom i to za sve zaposlene.....	144
4.19. Portal Index.hr: Glas poduzetnika poziva gradove da dopuste rad cvjećarnama na dan Svih svetih.....	149
4.20. Portal Dnevnik.hr: Kako su zemlje u susjedstvu regulirale rad nedjeljom? „Kod nas vlade pokušavaju to napraviti tako da vuk bude sit, a ovce na broju. Rezultat su ovakvi zakoni“	153
4.21. Portal Dnevnik.hr: Neradna nedjelja: "Zar obitelj nemaju i konobari, kuhari, zaposleni u turizmu..?"	158
4.22. Portal Jutarnji.hr: Ograničeni rad nedjeljom najviše ih pogađa, a negativne posljedice osjete i članovi obitelji	163
4.23. Portal Index.hr: Večeras su ogromne gužve u dućanima i šoping-centrima	169
4.24. Portal 24sata: Istraživanje pokazalo što Hrvati misle o zabrani rada nedjeljom	173

4.25. Portal Net.hr: PODRŽAVATE LI ZABRANU? / Iza nas je prva neradna nedjelja, a vi ste nas preplavili zanimljivim komentarima: 'Država propada, a mi ne radimo...'	178
4.26. Portal Index.hr: Peović o zabrani rada nedjeljom: Protive joj se dresirani potrošači i trgovci	184
4.27. Portal 24sata: Ustavni stručnjaci o zabrani rada nedjeljom: Ovaj put to ne bi trebalo pasti na 'ustavnom'	189
4.28. Portal Dnevnik.hr: Tko dobiva, a tko gubi uvođenjem neradne nedjelje? Nedjelja je sada, tvrde sindikati, plaćena tek četiri kune više po satu	194
4.29. Portal Jutarnji.hr: Zabranu rada nedjeljom treba revidirati: 'Zakon mora vrijediti jednako za sve radnike, ne samo za trgovce'	198
4.30. Portal Net.hr: BRUTALAN KOMENTAR / 'Zar su blagajnice ili prodavačice bolje majke od novinarki i policajki? Zakon o zabrani rada nedjeljom pokazao se kao totalni fijasko'	202
5.RASPRAVA	206
5.1. Kategorija: Pozicioniranje oko rada nedjeljom	206
5.2. Kategorija: Strategije djelovanja aktera	208
5.3. Kategorija: Argumenti pozicija za rad nedjeljom	210
5.4. Kategorija: Argumenti pozicija protiv rada nedjeljom	213
5.5. Kategorija: Preferirani model rada nedjeljom	215
5.6. Kategorija: Uključeni akteri	218
5.7. Kategorija: Uključeni aktanti	222
5.8. Kategorija: Tri vrste identiteta	224
5.9. Kategorija: Odnos prema krizi oko rada nedjeljom	226
5.10. Kategorija: Modeli hrvatske modernizacijske krize	228
6.ZAKLJUČAK	233
7.PRODUŽENI SAŽETAK NA ENGLLESKOM JEZIKU	240
8.POPIS ILUSTRATIVNIH PRILOGA	248
9.POPIS LITERATURE	251

1. UVOD

U doktorskoj disertaciji obrađuje se tema rada nedjeljom u Hrvatskoj na internetskim portalima tijekom aktualne zakonske uredbe s ciljem njegovog istraživanja i sociološkog problematiziranja u perspektivi suvremenog hrvatskoga društva.

Analizom kronologije kroz sintagmu valova ukazuje se na dugotrajnost pokušaja zakonske regulacije rada nedjeljom u trgovačkom sektoru pri čemu je istraživački fokus ove disertacije na aktualnom četvrtom valu kontekstualiziranom zakonskim regulacijama rada nedjeljom. Riječ je o višeslojnom procesu koji je krenuo nedugo nakon uspostave hrvatske države i legitimacije tržišne ekonomije uz prateću izgradnju prvih trgovačkih centara u većim hrvatskim gradovima. Pri tome je dio radnika, s naglaskom na žene kao dominantnu radnu snagu u trgovačkom sektoru, izložen kontinuiranoj praksi rada nedjeljom u trgovačkim centrima, trgovačkim lancima i manjim trgovinama, kao i benzinskim postajama i pekarnicama.

U prvom poglavlju prezentiran je teorijski okvir na razini kronološke obrade teme kroz koncepciju četiri vala, izdvajanja angažiranih aktera kao istaknutih dionika čije su pozicije oko rada nedjeljom oblikovale javnih diskurs teme u hrvatskom društvu, a onda i pregleda relevantnih dokumenata i tematskih istraživanja. Teorijski okvir nadalje je razrađen kroz proširen okvir krpeža (eng. *patchwork*) kao zbira pristupa i koncepata razvijenih od stranih i domaćih autora, mahom sociologa, ali i iz drugih društvenih i humanističkih područja kako bi se postigla analitička širina u teorijskoj i empirijskoj analizi. Prezentirana je teorija umreženog društva s naglaskom na tipologiju identiteta, teorija društvene drame uz koncept društvene krize, koncepcije poduzetničkog i političkog, a onda i perifernog, kapitalizma, koncept radikalnog egalitarizma, kontekst treće hrvatske modernizacije s razlikovanjem modernizacije *odozgo* i *odozdo* te problematika (pred)modernizacije u hrvatskom društvu. Mediji i internetski portali razumijevaju se u skladu sa sociološkom tradicijom oslonjenom na Castellsov (2000b; 2002) opus prema kojemu je realna virtualnost integrirana s materijalnom stvarnosti i kao takva predstavlja strukturalnu platformu djelovanja različitih aktera, njihovih argumentacija, identiteta i pozicija. Isti se pak nalaze u medijskom prostoru kao javnom prostoru koji ima moć uključiti i isključiti aktere iz vlastite arene, različito ih predstavljati i utoliko oblikovati stav javnoga mnijenja. Ujedno se antagonizirani odnos pozicija i identiteta aktera na primjeru slučaja rada nedjeljom u Hrvatskoj kroz hipertekst internetskih portala kroz Turnerov (1996) koncept društvene drame promišlja izvorištem društvene krize i društvenih

podjela, pri čemu se posebno ističe društveni problem nerješavanja krize redresivnim djelovanjem i stalnih regresija u krizu. Kontekst društvene krize obrađuje se i kroz teorijski opus hrvatskih sociologa kao što je Županov (1995; 2002), Rogić (2000; 2011), Mardešić 1997; 2007) i Črpić (2011).

U drugom poglavlju doktorskog rada predstavlja se metodologija istraživanja, odnosno istraživačka pitanja proizašla iz cilja istraživanja. Argumentira se korišteni kvalitativni dizajn istraživanja na temelju filozofskih pretpostavaka konstruktivističke paradigme te studija slučaja kao adekvatna strategija istraživanja. Predstavljen je i namjerni uzorak internetskih portala iz kojeg su slijedile analize kodova kroz sortirane tematske cjeline.

U trećem poglavlju doktorskog rada objedinjeni su rezultati istraživanja javno dostupnih dokumenata u obliku tekstualnih i audio-vizualnih sadržaja na internetskim portalima. Jedinice analize predstavljaju dostupni članci o radu nedjeljom. Oni se multimodalno analiziraju tako da je svaka objava zasebno istražena korištenjem deduktivnih i induktivnih kodova.

U četvrtom poglavlju slijedi rasprava o istraživačkim nalazima prema dobivenim kodovima multimodalnih sadržaja. U završnom poglavlju slijedi zaključak u kojem se detektiraju odgovori na postavljena istraživačka pitanja, a potom i kratki kritički osvrti na poduzeto istraživanje uz naznake istraživačkog doprinosa.

Važnost disertacije je, procjenjuje se, višestruka temeljem primjene kvalitativnog metodološkog dizajna koji nije dovoljno zastupljen u analizama na temu rada nedjeljom, a koji se na primjeru neistraženog hipertekstnog prostora internetskih portala vrednovao relevantnom društvenom platformom. Teorijski i empirijski je naglašena znanstvena interdisciplinarnost pri čemu u fokusu nije jedna ili posebna grana sociologije, već holistički pristup iz opće kulturno-sociološke perspektive što je omogućilo sagledavanje društvene i kulturne širine teme. S obzirom da je poduzeto istraživanje provedeno za vrijeme aktualne zakonske regulacije rada nedjeljom usporedo s medijski popraćenim objavama, dobiveni istraživački nalazi nisu kreirani *post festum*, već u samom tijeku društvenog fenomena što je omogućilo sagledavanje teme u perspektivi suvremenog hrvatskog društva.

2. TEORIJSKI OKVIR

U ovom poglavlju izlaže se kronološki i kontekstualni okvir teme kroz koncepciju četiriju valova, a potom i istaknutih aktera kao dionika civilnog društva zauzetih za sustavnu artikulaciju ovog pitanja u hrvatskom društvu i javnosti. Potom slijedi pregled značajnih dokumenata o problematici rada nedjeljom u hrvatskom društvu uz pregled najvažnijih nalaza iz socioloških istraživanja koji su korišteni u empirijskom okviru provedenog istraživanja u sklopu doktorskog rada. Teorijski okvir nastavlja se kroz razradu odabranih autorskih pristupa i koncepata predvođenih radom Castellsa (2000b; 2002) o umreženom društvu i tipologijama identiteta, kao i perspektivom Turnera (1996) o društvenoj drami i društvenoj krizi. Naredna poglavlja donose pregled odabranih hrvatskih sociologa čije se teorijske postavke primjenjuju na nacionalni kontekst rada nedjeljom, a koje su korištene za pripremu induktivnih i deduktivnih kodova u analizi, a onda i interpretaciji prikupljenih podataka.

2.1. Kronologija četiri vala

Tema rada nedjeljom u hrvatskom se društvu može pratiti kroz nekoliko valova.

Prvi val započinje 2003. godine potpisivanjem peticije protiv rada u trgovinama nedjeljom i blagdanima u organizaciji Hrvatskog Caritasa i Franjevačkog instituta za kulturu mira, a podržali su je Hrvatska biskupska konferencija i brojni sindikati (Sindikata trgovine Hrvatske, Nezavisni hrvatski sindikati, Savez samostalnih hrvatskih sindikata, Hrvatska udruga sindikata te Udruga trgovina u Hrvatskoj udruzi poslodavaca). Godina 2003. stoga je „početak artikuliranog i udruženog društvenog djelovanja za obustavu rada trgovina nedjeljom u Hrvatskoj“ (Brstilo Lovrić i Škomrlj, 2020: 801). Radilo se i o intenzivnom lobiranju, kako navodi Šeba (2019: 581), jer su se akteri inicijative susreli sa ministrima u Vladi i članovima Sabora. Peticijom *Zatvorimo trgovine nedjeljom* prikupljeno je 300.000 potpisa hrvatskih građana (Žižić, 2015: 298). 21. listopada 2003 proglašen je *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o trgovini* kojim je rad nedjeljom obustavljen (Žižić, 2015: 581). Nekoliko trgovačkih lanaca podnijelo je ustavnu tužbu i prije nego je navedeni zakonski akt stupio na snagu, a voditelj izaslanstva Međunarodnog monetarnog fonda u Hrvatskoj Hans Flickenschild dodatno se usprotivio obustavi rada nedjeljom (Šeba, 2019: 581) 2004. godine objavljuje se dokument *Nedjelja radi čovjeka* (2004) s ciljem upoznavanja javnosti sa svim dimenzijama diskursa koji Crkva nudi o temi nedjelje (Žižić, 2015: 298). Iste godine Ustavni

sud Republike Hrvatske dokida spomenuti Zakon na temelju tužbe trgovačkih lanaca Ustavnom sudu Republike Hrvatske (Brstilo Lovrić i Škomrlj, 2020: 801; Šeba, 2019: 582).

Godine 2005. Komisija Iustitia et pax donosi Izjavu o očuvanju kulture slobode nedjelje (Košić, 2005; Žižić, 2015: 298). Sama inicijativa za regulaciju rada nedjeljom potekla je od Franjevačkog instituta za kulturu mira te je inicijativa „neformalno komunicirana među voditeljima i članovima raznih crkvenih institucija koje su se zatim sukcesivno (...) uključivale u tu akciju“ (Baloban, Črpić i Kompes, 2008: 158). U ovoj inicijativi Zalar primjećuje širenja djelatnosti Caritasa iz uskog područja pomaganja ljudi u nevolji prema zalaganju za ispravljanje nepravdi u društvu za društvenu pravednost (2006: 82–83) te posebno ističe akciju uključivanja Hrvatskog Caritasa u prikupljanje potpisa za neradnu nedjelju 2003. godine iako „(o) takvoj djelatnosti ništa ne piše u Statutu spomenutog Caritasa“ (Zalar, 2006: 84). Također, od brojnih i raznolikih aktivnosti u koje se Centar za promicanje socijalnog nauka uključio primjetna je i njegova aktivna uključenost u kampanju za slobodnu nedjelju (Baloban i sur., 2008: 158–63).

Drugi val označava razdoblje od 2005. do 2008. godine kada se nastavlja lobiranje za neradnu nedjelju. Rezultat je stupanje na snagu Zakona o trgovini 2008. godine, ali koji počinje s primjenom tek početkom 2009. godine (Žižić, 2015, 299; Brstilo Lovrić i Škomrlj, 2020: 801). Početak primjene obilježen je uglavnom negativnim medijskim odjekom te je nekoliko trgovačkih lanaca posegnulo za ustavnim tužbom (Šeba, 2019: 583) pa je Ustavni sud Republike Hrvatske ukinuo „odredbe Zakona o trgovini koji je trgovcima branio rad nedjeljom“ (Brstilo Lovrić i Škomrlj, 2020: 801). U svojevrsnom zatišju između drugog i trećeg vala tijekom 2012. godine prevedeno je istraživanje *Rad nedjeljom i kvaliteta života* među populacijom radnika s iskustvom rada nedjeljom s ciljem aktualiziranja ovoga pitanja u hrvatskom društvu (Črpić i Džolan, 2014).

Treći val prati „niz tribina, okruglih stolova i znanstvenih konferencija u kojima su stručnjaci iz različitih domena elaborirali značaj slobodne nedjelje“ (Brstilo Lovrić i Škomrlj, 2020: 802), a onda i osnivanje Hrvatskog saveza za nedjelju. Tijekom pandemije COVID-19 virusa Stožer civilne zaštite Republike Hrvatske donio je odluku o zabrani rada nedjeljom u trgovačkom sektoru (koja je bila na snazi od 27. travnja 2020. do 26. svibnja 2020. godine), ali je, slijedom prethodnih obrazaca, opozvana odlukom Ustavnog suda RH (Brstilo Lovrić i Škomrlj, 2020: 803). Tijekom 2021. godine u medijima su bile prisutne Vladine najave o izmjeni Zakona o trgovini.

Četvrti val je započeo 17. listopada 2022. kada je najavljen Zakon o trgovini¹. Prijedlog novog Zakona izazvale su različita stajališta zainteresiranih društvenih aktera. Novi zakon pod punim nazivom Zakon o izmjenama i dopuni zakona o trgovini, (u daljnjem tekstu novi Zakon o trgovini) proglasio je Predsjednik Republike Hrvatske Zoran Milanović u 22. ožujka 2023., koji je Hrvatski Sabor donio sjednici 17. ožujka 2023. godine.² „Trgovac može samostalno 16 nedjelja u godini odrediti kao radne, s time da se trajanju radnog vremena prodajnih objekata iz stavka 1. ovoga članka dodaje 15 sati koje raspoređuje od ponedjeljka do nedjelje“, navodi se u članku 2. novog Zakona o trgovini pri čemu su navedeni i izuzeci od 16 neradnih nedjelja (prodajni objekti u zračnim lukama, kolodvorima, ne odnosi se „na prodaju vlastitih poljoprivrednih proizvoda na štandovima i klupama na tržnicama“ kao i na prigodnu prodaju na sajmovima i javnim manifestacijama“ (Zakon o izmjenama i dopuni zakona o trgovini, 2023). Primjena novog Zakona tijekom 2023. godine, izazvala je dodatna suprotstavljena stajališta različitih individualnih i kolektivnih aktera. Četvrti val je završio 2024. godine kada je donesena odluka Ustavnog suda RH o neprihvatanju prijedloga za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti novog Zakona o trgovini s Ustavom RH,³ kojom je novi Zakon o trgovini ostao na snazi. U svim navedenim valovima isticali su se određeni, individualni i kolektivni, akteri koji se predstavljaju u narednom poglavlju.

2.2. Angažirani akteri

Uz koncepciju valova, važno se osvrnuti i na prominentne dionike rasprave o radu nedjeljom u hrvatskom društvu. Pri tome se uključuju pojedinci okupljeni oko različitih instanci civilnog društva, kao i različite institucije, udruge, sindikati. Drugim riječima, izdvajaju se pojedinačni i kolektivni akteri angažirani u areni oko rasprave o radu nedjeljom.

Jedan od najangažiranijih aktera oko pitanja rada nedjeljom jest Katolička crkva koja se u ovom radu definira kao tradicionalna religiozna organizacija, sastavljena od mnogih institucija koje zadržavaju stupanj autonomije u odnosu jedne prema drugoj i u odnosu same crkvene hijerarhijske strukture. Kao takva, Katolička crkva sustavno je uključena u lobiranje oko izmjena zakonskih regulativa rada nedjeljom u trgovačkom sektoru u Hrvatskoj, a

¹ Index Vijesti, Hina (2022, 17. listopad) *Plenković: Idemo u zabranu rada nedjeljom. Tko ne želi raditi, neće moći dobiti otkaz*. Dostupno na: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/plenkovic-idemo-u-zabranu-rada-nedjeljom-tko-ne-zeli-raditi-nece-moci-dobiti-otkaz/2404112.aspx>

² Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o trgovini, (2023, 24. ožujak) „Narodne novine“, br. 33/2023. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_03_33_580.html

³ *Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-3291/2023 i dr. od 6. veljače 2024.* (2024, 6. veljača) Dostupno na: https://www.usud.hr/sites/default/files/dokumenti/Sazetak_rjesenja_br._U-I-3291-2023_i_dr._o_Zakonu_o_trgovini.pdf

angažirala se posebice tijekom prvog vala kroz individualne i kolektivne aktere u izradi programatskih tekstova, dokumenata i istraživačkih projekata koji se u narednom poglavlju detaljnije predstavljaju. Na temelju angažmana oko pitanja slobodne nedjelje, izdvajamo više razina aktera okupljenih kroz Hrvatsku biskupsku konferenciju, Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve, Franjevački institut za kulturu mira, Hrvatsko katoličko sveučilište, Glas Koncila, Kršćansku sadašnjost.

Hrvatska biskupska konferencija (HBK) jest skupština hrvatskih biskupa osnovana 1993. godine. Jedno od njezini tijela je Komisija Iustitia et pax osnovana 1988. godine, Hrvatski Caritas i Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve koje su od početka ili prvog vala zauzete za organiziranje i poticanje kampanja za slobodnu nedjelju. Također, na zasjedanju HBK 2004. odlučeno je osnivanje katoličkog sveučilišta u Zagrebu pod djelokrugom Zagrebačke nadbiskupije i pokroviteljstvom Hrvatske biskupske konferencije, a koje je 2006. godine službeno pokrenuto pod nazivom Hrvatsko katoličko sveučilište. Sveučilišna nastava počinje u akademskoj godini 2010./2011. studijem povijesti, a iduće akademske godine započinju s radom i sveučilišni odjeli sociologije i psihologije čiji će asistenti i suradnici biti angažirani u provedbi kvalitativnog znanstvenog istraživanja *Rad nedjeljom i kvaliteta života*, a onda i u sustavnom znanstvenom i stručnom angažmanu oko teme rada nedjeljom u hrvatskom društvu.

Od strane Hrvatske biskupske konferencije 1996. godine osnovan je i Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve. Od 2000. godine nadležnost nad Centrom za promicanje socijalnog nauka Crkve „prelazi s Vijeća Hrvatske biskupske konferencije za laike na Komisiju Hrvatske biskupske konferencije Iustitia et pax“ (Baloban i sur., 2008: 37–38, 49). Od brojnih i raznolikih aktivnosti u koje se Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve uključio za potrebe ovog rada izdvaja se njegova uključenost u kampanje za slobodnu nedjelju (Baloban i sur., 2008: 158–163).

Franjevački institut za kulturu mira osnovan je 1995. godine u Splitu „ujedinivši aktivnosti različitih franjevačkih zajednica oko pitanja pravde, mira i skrbi za stvoreno na inicijativu Komisije za pravdu, mir i skrb za sve stvoreno Južnoslavenske konferencije franjevačkih provincija OFM, koja od tada djeluje u okviru Franjevačkog instituta za kulturu mira“ (Jeličić, 2014: 562). Sama inicijativa za regulaciju rada nedjeljom potekla je od Franjevačkog instituta za kulturu mira te je inicijativa „neformalno komunicirana među

voditeljima i članovima raznih crkvenih institucija koje su se zatim sukcesivno (...) uključivale u tu akciju“ (Baloban i sur., 2008: 158).

Angažirani akteri unutar crkvenoga kruga su i izdavačke kuće Glas Koncila i Kršćansku sadašnjost koje, uz ostale izdavačke aktivnosti, objavljuju niz dokumenata i publikacija na temu angažmana oko slobode nedjelje.

Izuzev crkvenog kruga, nadalje su se u raspravi oko slobodne nedjelje angažirali i različiti sindikati: Sindikat trgovine Hrvatske, Hrvatska udruga sindikata, Savez samostalnih sindikata Hrvatske, Nezavisni hrvatski sindikati. Godine 2018. godine dio sindikata se pridružio novoosnovanom Hrvatskom savezu za nedjelju, po uzoru na već formirani Europski savez za nedjelju. Članovi Saveza osim sindikata i sindikalnih organizacija čine i akademske ustanove, vjerske zajednice, građanske udruge zauzetih oko promoviranja civilizacijskog, kulturnog i društvenog značaja slobodne nedjelje (Brstilo Lovrić i Škomrlj, 2020).

Važni akteri rasprave oko slobode nedjelje imaju organi vlasti kao što su Sabor, Vlada i Ustavni sud, a, tijekom trajanja pandemije i Stožer civilne zaštite Republike Hrvatske. Ustavni sud je tijekom razdoblja koje razmatramo u radu tri puta proglasio zakonske odredbe o neradnoj nedjelji neustavnima.

Mediji su pratili razvoj događaja oko slobodne nedjelje, provodeći vlastita mala istraživanja u kojima se može pročitati podrška javnosti za zatvaranje rada trgovina nedjeljom. Indikativno je istaknuti u kontekstu prvog vala da se, nakon objave dokumenta *Nedjelja radi čovjeka* (2004), u pojedinim tiskanim medijima moglo pročitati da se Crkva zalaže za zabranu rada kafića, iako se u navedenom dokumentu niti jednom nije spomenut termin *zabrana* ili termin *kafić* (Sever, 2014).

Iako je Hrvatska obrtnička komora i Hrvatska udruga poslodavaca – Udruga trgovine podržala peticiju za slobodnu nedjelju, dio aktera iz sektora trgovine (poput poduzetnika i poslodavaca) podržao je rad trgovina nedjeljom, često putem istaknutih pojedinaca, a rjeđe institucionalno. Uglavnom su se javljali kroz kanal medija, koristeći statističke analize i druge ekonomske pokazatelje s ciljem elaboriranja znanstvene neutemeljenosti promjene u regulaciji rada nedjeljom. Rad ekonomista Vuka Vukovića (2021) primjer je takve prakse o kojem slijedi više u slijedećem poglavlju o tematski relevantnim dokumentima i istraživanjima.

2.3. Dokumenti i istraživanja

U ovom poglavlju daje se prikaz dokumenata koji su nastali na temelju angažmana pojedinih aktera s namjerom elaboriranja vlastitih stajališta o radu nedjeljom. Također s navode i znanstveni i istraživački radovi o temi rada nedjeljom koji su nastali u razdoblju analiziranih četiri valova rasprave o nedjeljnom radu.

Dokument *Nedjelja radi čovjeka* temeljni je spis crkvenog pozicioniranja i diskursa spram pitanja rada nedjeljom u Hrvatskoj. Objavljen je u izdanju Hrvatske biskupske konferencije pod imenom *Nedjelja radi čovjeka* (2004) na poziv Stalnog vijeća Hrvatske biskupske konferencije na sjednici 10. ožujka 2004. godine. Tekst od četrdesetak stranica manjeg formata potpisali su msgr. Ivan Pređa, tadašnji nadbiskup zadarski i predsjednik Hrvatskog Caritasa, Gordan Črpić, tadašnji pročelnik Centra za promicanje socijalnog nauka Crkve i fra Bože Vuleta, ravnatelj Franjevačkog instituta za kulturu mira u nakladi Glasa Koncila. Knjižica se može smatrati programatskim tekstom Katoličke crkve u Hrvatskoj o pitanjima smisla i regulacije nedjelje. Cilj dokumenta *Nedjelja radi čovjeka* bio je zauzeti se „oko promicanja vrijednosti slobodne nedjelje i učinkovitije zaštite ljudskih, a naročito radničkih prava u tranzicijskim i globalizacijskim procesima“ (2004: 5). U istoj se, između ostalog, prikazuje antropološko, kulturalno, socijalno i gospodarsko značenje i vrijednosti slobode nedjelje uz naglasak kako pitanje nedjelje nije jedino ekonomsko pitanje na koje je moguće odgovoriti isključivo ekonomskim rješenjima (2004: 24–25, 30–32).

U siječnju 2005. godine nakon što je Ustavni sud svojom odlukom izvan snage stavio Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o trgovini, oglašava se i Komisija Iustitia et pax. U kratkoj izjavi koju potpisuje mons. Vlado Košić, tadašnji predsjednik Komisije Iustitia et pax ukratko se rezimira javna rasprava o slobodnoj nedjelji te se donose stajališta i prijedlozi Komisije koji bi se, po stajalištu Komisije, trebali uvažiti prilikom donošenja novog zakona o regulaciji rada nedjeljom (Košić i Črpić, 2009).

O radu nedjeljom u hrvatskom društvu rađeno je i nekoliko znanstvenih i stručnih istraživanja. Primjer kvalitativnog multidisciplinarnog istraživanja na temu rada nedjeljom i kvalitete života izradila je grupa znanstvenika s Hrvatskog katoličkog sveučilišta korištenjem metode fokus grupe u Zagrebu, Rijeci, Osijeku i Splitu tijekom 2012. godine s ukupno 45 sudionika, poglavito žena, s iskustvom rada nedjeljom u trgovačkom sektoru, u trgovačkim lancima, manjim prodavaonicama i pekarnicama. Isto je istraživanje 2014. godine publicirano pod nazivom *Knjiga Sloboda nedjelje: kultura u nestajanju?* (2014) u nakladništvu Centra za

promicanje socijalnog nauka Crkve, Franjevačkog instituta za kulturu mira, Hrvatskog katoličkog sveučilišta i Kršćanske sadašnjosti, dok su urednici bili Gordan Črpić i Mijo Džolan. Voditelji fokus grupa Lana Batinić, psihologinja; Ivana Brstilo, sociologinja; Jeronim Dorotić, politolog; Damir Mravunac, sociolog i filozof kao interdisciplinarni znanstveni tim u analizi nalaza fokus grupa zaključili su kako je rad nedjeljom u hrvatskom društvu povezan s kršenjem radničkih, ali i ljudskih prava kao što je pravo na prakticiranje vjeroispovijesti (radnici katolici koji rade nedjeljom nisu imali mogućnosti ili im je bilo otežano pohađati nedjeljna bogoslužja), kao i pravo na odmor i dostojanstvenu plaću (radnici koji rade nedjeljom često su radili više radnih sati od dopuštene radne norme, što se nije adekvatno bilježilo ni evidentiralo, a honorari za rad nedjeljom nerijetko su iznosili svega nekoliko tadašnjih hrvatskih kuna više s obzirom da zakon nije propisao fiksnu naknadu za rad nedjeljom u odnosu na druge radne dane kroz tjedan), nerijetko uz zastrašivanja i uvjetovanja radnog mjesta od strane nadređenih. U kontekstu ovoga doktorskog rada zanimljivo je istaknuti i da su se sudionici požalili da ne mogu dokazati iskustvene nepravilnosti u praksi jer i same državne inspekcije rada ne rade nedjeljom, kao i većina državnih službi, te su mišljenja kako hrvatska država ne vode brigu o njima kao socijalno nezaštićenim i nevidljivim članovima društva. Utoliko je indikativan i nalaz da se znatan udio potencijalnih sudionika nije odazvao na istraživanje u strahu od prijave poslodavcima, odnosno mogućeg otkaza.

Kvalitativno istraživanje o vjerničkom značaju nedjelje iznio je Ivica Žižić u okviru monografije *Kulturno-antropološko istraživanje nedjelje* (2015). Poblize, cilj istraživanja bio je istražiti kulturološke dimenzije nedjelje u katoličkoj religioznosti među vjernicima župe sv. Ivana Krstitelja u Splitu metodom sudjelovanja s promatranjem te otvorenih intervjua (Žižić, 2015: 10, 12, 57). U istraživanju je korišten teorijski konstrukt *blagdanskog etosa* koji je „način ritualne, etičke, egzistencijalne izgradnje blagdanske vremenitosti“ koji „izražava ukupnost egzistencijalnih stanja i stavova“ koji izgrađuje „svijet blagdanskog života“ (Žižić, 2015: 31). Nedjelja se istraživanjem utvrdila kao *sveto vrijeme* (Žižić, 2015: 350-407), *obredni proces* (Žižić, 2015: 408-462) i *blagdansko stanje* (Žižić, 2015: 463-514) čime je podastrto njezino cjelovito tumačenje iz antropološke perspektive jedne zajednice vjernika (Žižić, 2015: 530).

Za Franjevački institut za kulturu mira godine 2017. agencija Ipsos Public Affairs provela je istraživanje *Stavovi i iskustva građana vezana uz rad nedjeljom*, istaknuto i zbog korištenja reprezentativnog uzorka punoljetnih građana Republike Hrvatske pri čemu se potvrdila većinska podrška uvođenju slobodne nedjelje. Točnije, preko 70% ispitanih građana

podržalo je ograničenju rada nedjeljom u trgovačkom sektoru (Brstilo Lovrić i Škomrlj, 2020: 805).

Kvantitativno istraživanje u suradnji s istraživačkom agencijom Promocija Plus na stratificiranom slučajnom uzorku o 1000 punoljetnih stanovnika Hrvatske 2019. Godine pokrenula je Marijana Petir (*Istraživanje zastupnice u Europskom parlamentu Marijane Petir u suradnji sa Promocijom Plus. SLOBODNA NEDJELJA*. 2019)⁴, tadašnja zastupnica u Europskomu parlamentu. Cilj istraživanja bio je utvrditi stavove građana Hrvatske o uvođenju slobodne nedjelje u trgovinama i utvrditi njihove nedjeljne kupovne navike. Među rezultatima istraživanja ističe se postotak od 82,1% sudionika koji su pozitivno odgovorili na pitanje o uvođenju slobodne nedjelje u sve trgovine u zemlji. Zagovornici slobodne nedjelje smatraju u najvećim postocima nedjelju danom za obitelj (29%) i odmor (27%), dok zagovornici radne nedjelje ističu važnost adekvatnog plaćanja rada nedjeljom (17%) i nužnost nedjeljnog rada zbog turističke orijentacije zemlje (15%).

Sociologinje Brstilo Lovrić i Škomrlj (2020) proveli su kvantitativno istraživanje *O radu nedjeljom iz perspektive studenata u Hrvatskoj* kojemu je cilj bio ispitati stavove mladih na uzorku studenata s obzirom na rad nedjeljom koristeći socioobrazovni model, model potrošnje, model religioznosti i model socijalnog povjerenja. U teorijskom dijelu rada autorice su dale prikaz valova pokušaja regulacije rada nedjeljom te pregled poduzetih istraživanja o radu nedjeljom empirijski utvrdivši da većina ispitanih studenata neovisno o religijskom, potrošačkom, ekonomskom i kulturnom profilu podržava zabranu rada nedjeljom trgovina u hrvatskom društvu što onda i iz perspektive mladih kao pokretača društvenih trendova predstavlja vrijednosni konsenzus (Brstilo Lovrić i Škomrlj, 2020: 818-820).

Vuk Vuković 2021. predstavio je istraživanje *Što donosi zabrana rada nedjeljom? Ekonomska analiza učinaka i posljedica zabrane rada nedjeljom* koje je ugrađeno na mrežnim stranicama internetskog portala Index.hr (Salvia, 2021).⁵ U radu navodi nekoliko prisutnih narativa ili argumentacija za ograničavanje rada nedjeljom od strane Vlade RH, a koje autor odbacuje kao neosnovane. Autor navodi da će promjene zakonske regulative u smjeru ograničenja rada nedjeljom dovesti do negativnih učinaka za hrvatsku ekonomiju te predlaže

⁴ *Istraživanje zastupnice u Europskom parlamentu Marijane Petir u suradnji sa Promocijom Plus. SLOBODNA NEDJELJA* (2019, svibanj). Dostupno na: <https://www.sth.hr/dat/dat10.pdf>

⁵ Salvia, V. (2021, 05. listopada) *Velika analiza: Zabrana rada nedjeljom donijet će do 7000 otkaza*. Dostupno na: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/velika-analiza-zabrana-rada-nedjeljom-donijet-ce-do-7000-otkaza/2308519.aspx>

odustajanje Vlade RH od donošenja novog zakona koji bi uveo restrikcije radu nedjeljom (Vuković, 2021: 33).

CRO Laudato si' – O brizi za naš dom, projekt je Hrvatskoga katoličkog sveučilišta u suradnji s Hrvatskim nacionalnim bratstvom Franjevačkoga svjetovnog reda (OFS) i Franjevačkom mladeži u Hrvatskoj (FRAMA) proveden od 2019. do 2021. godine (Brstilo Lovrić i Mravunac, 2022: 264.). Na temelju podataka iz projekta provedeno je više istraživanja kao što je *Nedjeljni kapitalizam kao ideološki model rada nedjeljom u Hrvatskoj. Istraživački osvrti iz projekta Cro laudato si'* Ivane Brstilo Lovrić i Damira Mravunca (2022) i *A Good Society or A Society of Goods? The Findings of the CRO Laudato Si' Project on the Non-working Sunday* Miriam Mary Brgles i Ivane Brstilo Lovrić (2023). Navedena istraživanja su izdvojila pitanje reda nedjeljom za fokus svojih analiza. U radu je posebno je razvijen teorijski istraživački koncept idealnotipskog narativa *nedjeljnog kapitalizma* koji opisuje tendenciju dijela aktera iz poduzetničkog sektora da je nedjeljni rad u trgovačkom sektoru nužan za ekonomski razvoj i rast te da njegovo dekonstruiranje (reguliranje) može dovesti do opće krize i gospodarskog nazadovanja zemlje (Brstilo Lovrić i Mravunac, 2022), odnosno, kako su autorice zaključile, pitanje rada nedjeljom vezano je uz samu paradigmu društva koje je s jedne strane polarizirano kroz paradigmu zalaganja za opće dobro i partikularni profit.

Osim navedenih istraživanja u medijskom prostoru prezentirano je više *ad-hoc* anketa i drugih vrsta ispitivanja javnog mnijenja na srodnu temu. Dio tih istraživanja bit će prezentiran u analitičkom dijelu doktorskog rada, dok se u sljedećem poglavlju dalje predstavlja teorijski okvir za temu relevantnih autora, koncepata i pristupa.

2.4. Manuel Castells

Svjetski poznati španjolski sociolog Manuel Castells (1942. – 2021.) razvio je teoriju o umreženom društvu u tri toma knjige *Informacijsko doba: ekonomija, društvo i kultura* (2000b; 2002; 2003b; izvorno objavljene od 1996. do 1998. godine), u knjigama *Internet galaksija* (2003a; izvorno objavljene 2001. godine), *Communication power* (2009) kao i u nizu drugih publikacija u kojima je razrađivao pojedine teme svoje teorije. Glavna teza spomenute trilogije je da je novi oblik društva na kraju milenija *umreženo društvo*. Autor naglašava da umreženo društvo nije, u svojem strukturalnom određenju, niti društvo informacija niti društvo znanja (Castells, 2004: 221) jer njega određuje posebna društvena struktura, a to su „mreže pokretane mikroelektronikom i informacijama temeljenim na softveru i komunikacijskim tehnologijama“ (Castells, 2004: 222). Time se umreženo društvo specifično razlikuje u odnosu na ranije strukturalne formacije. *Mreža* predstavlja novu društvenu stvarnost koja se naglo razvija posljednjih dvadesetak godina dvadesetog stoljeća. Sve više dolazi do umrežavanja globalnih tijekova informacija i kapitala, gdje mreža formalno predstavlja strukturu sastavljenu od čvorova koji su međusobno povezani.

Tablica 1 Organizacija društva prema odnosima proizvodnje, iskustva i moći

<i>Odnosi proizvodnje</i>	<i>Odnosi iskustva</i>	<i>Odnosi moći</i>
Djelovanje čovječanstva na materiju/prirodu (proizvod, potrošnja i investicija)	Djelovanje ljudi na same sebe (identiteti, ispunjenje potreba i želja)	Odnos između ljudi (nametanje volje drugima primjenom nasilja)
Organizacija: klasni odnosi (odluka o podjeli i upotrebi proizvoda u odnosu na potrošnju i investiciju)	Organizacija: odnos spolova i seksualnosti (tradicionalno: obitelj, patrijarhat)	Organizacija utemeljena na državi i njezinu monopolu na nasilje, također i mikrofizika moći

Prema Castells, 2000b: 50, Zeman, 2004: 340

Glavni problem suvremenog društva je postojanje bipolarne suprotnosti između apstraktne, instrumentalne i univerzalističke Mreže s jedne strane i njoj suprotstavljenih povijesno ukorijenjenih, posebnih identiteta koji se definiraju pod pojmom *Sebstva* (Castells, 2000b: 39; Zeman, 2004: 338).

Temeljno idejno polazište Castellsove teorije polazi od razumijevanja povijesno uvjetovanih odnosa ljudske proizvodnje, iskustva i moći (Castells, 2000b: 50). Dva prevladavajuća načina proizvodnje dvadesetog stoljeća bio je kapitalizam i etatizam (Castells, 2000b: 51). Osim načina proizvodnje, važan je i način razvoja koji su „tehnološka uređenja putem kojih rad djeluje na materiju kako bi stvorio proizvod“ (Castells, 2000b: 52) koji je shematski prikazan u Tablica 2. Resursi koji omogućuju razvoj mijenjali su se u povijesnim razdobljima. U agrarnom načinu razvoja resurs je bila zemlja, u industrijskom uporaba novih izvora energije, u informacionalnom načinu odlučujuća je „tehnologija stvaranja znanja, procesiranje informacija i simbolička komunikacija“ (Castells, 2000b: 52; Zeman, 2004: 341).

Tablica 2 Castellsovo razlikovanje načina razvoja prema glavnim izvorima proizvodnosti

<i>Način razvoja</i>	<i>Glavni izvor proizvodnosti</i>
Agrarni način razvoja	Kvantitativno povećanje radne snage i prirodnih resursa (zemlje) te prirodne obdarenosti tih resursa
Industrijski način razvoja	Upotreba novih (neživih) izvora energije i sposobnost decentraliziranje upotrebe energije u procesu proizvodnje i cirkulacije
Informacionalni način razvoja	Tehnologija stvaranja znanja, obrade informacija i komunikacije simbola

Prema Brstilo Lovrić, 2020: 53; Zeman 2004: 340-342; Castells, 2000b: 51-52

Treba razjasniti da se Castellsovom teorijom umreženog društva ukazuje na povezanost društvene strukture i informacijsko-komunikacijskih tehnologija i kroz specifičnu raščlambu pojmova informacijsko i informacionalno društvo. Za Castellsa je ova distinkcija od velikog značaja. Informacionalno društvo specifičan je oblik društvene organizacije u kojoj stvaranje, obrada i prijenos informacija postoje temeljnim izvorima proizvodnje i moći, zbog novih tehnoloških uvjeta, dok je informacijsko društvo vezano za opći značaj informacija i komunikacije znanja. Ta razlika se navodi i u tabličnom prikazu (Tablica 3, prema Zeman, 2004: 342; Brstilo Lovrić, 2020: 53-54).

Tablica 3 Castellsovo razlikovanje informacijskoga i informacionalnoga društva

<i>Informacijsko društvo</i>	Važnost informacije shvaćene u najširem smislu (komunikacija znanja)

<i>Informacionalno društvo</i>	Društvena organizacija čiji je temelj proizvodnost i moć stvaranja, procesiranja i prijenosa informacija u kontekstu tehnološkog razvoja

Prema Brstilo Lovrić, 2020: 54; Zeman, 2004: 342

Po Castellsovom (2000b) razumijevanju povijesnog razvoja kapitalizma, kapitalistički način proizvodnje je od sedamdesetih godina 20. st. bio u krizi i zainteresirani akteri tražili su rješenja za njegovu uspješnu rekonstrukciju. Otprilike u isto vrijeme, i dobrim dijelom neovisno od povijesnog razvoja kapitalizma, zbivala se revolucija informacijske tehnologije. Na razmeđu 20. i 21. stoljeća, informacionalizam je tehnološkim invencijama *pomladio* kapitalizam i dao mu novu vitalnost, bez koje bi se daleko teže razvijao u klasičnoj industrijskoj paradigmi (Castells, 2000b: 54). Upravo u toj razini nalazi se razlog zašto se, za razliku od kapitalizma, etatizam nije uspio prilagoditi novonastalim promjenama u društvu.

Informacionalizam po obliku svojih strukturalnih karakteristika također proizvodi i oštru podjelu između vrijednih i bezvrijednih ljudi kao i lokaliteta koji postaju područja strukturne beznačajnosti – *crne rupe* informacionalnog kapitalizma (Castells, 2000b: 38). Globalne mreže funkcioniraju prema logici *uključivanja/isključivanja* jer Mreže, po svom obliku, mogu uključivati, ali i premostiti i isključiti segmente društava, regija i čitavih zemalja (kao što je primjer tzv. *Četvrtog svijeta*; Castells, 2003b: 76-168). U takvoj društvenoj situaciji identiteti se kreiraju mimo i protiv Mreže (Castells, 2003b: 168; Zeman, 2004: 343-345). Reakcija *protuisključivanja* je logika isključivanja onih koji isključuju, iako odnos snaga nije isti.

Globalni informacionalni kapitalizam, kao novi tip ekonomije, razvija i novu vrstu kulture – kulturu *realne virtualnosti*, gdje se Castells (2000b) referira na uobičajeni pojam *virtualne realnosti*, te ga obrće, smatrajući da je virtualnost razvojem tehnologijom posredovanih slika dobila ontološku odliku realnog te je stoga realnost virtualna (Castells, 2000b: 400). Kultura realne virtualnosti mijenja tvorni temelj društvenog života, ona vrijeme i prostor permutira u *bezvremeni* i *bezmjesni* sustav simbola.

Prostor se ne može, smatra Castells (2000), u društvenoj teoriji definirati bez odnosa prema društvenim praksama. Stoga prostor definira kao materijalnu podršku „društvenih praksi koje dijele zajedničko vrijeme“, kao *prostor mjesta*. Nasuprot takvom razumijevanju prostora, u mrežnom društvu organiziraju se *prostori tokova* kao „materijalna organizacija društvenih praksi koji se zbivaju istodobno i djeluju kroz tokove“ (Castells, 2000: 437-438). Materijalnu podršku prostoru tokova čine elektronički impulsi, na kojima se gradi Internet kao

i suvremeni transport. Čvorovi i središta imaju ulogu komunikacijskih središta te važnih funkcija, uz već spomenutu mogućnost da određena mjesta budu isključena iz mreže. Također prostorna organizacija menadžerske elite organizira se oko podjele povlaštenog kozmopolitkog, bespovijesnog položaja elita i lokalnog, povijesnog položaja lokalnih i nacionalnih društava (Castells, 2000b: 438-442). Medij koji su spojeni na globalnu mrežu također daju autoru za zaključiti da „mi ne živimo u globalnom selu, nego u prilagođenim kolibama koje se proizvode globalno, a distribuiraju lokalno“ (Castells, 2000b: 370), a kada govori o svijetu multimedije, predviđa da će u njima prebivati dvije vrste stanovnika: „oni koji upravljaju i oni kojima se upravlja“ (Castells, 2000b: 398).

Vrijeme je, nastavlja Castells (2000b: 488) u tradicionalnim društvima bilo cikličko, a u industrijskim linearno, ali im je zajedničko bilo mogućnost određivanja sekvence, redoslijeda (tradicionalnog i cikličkog ili modernog i pravocrtnog) Radi se o razumijevanju vremena koje autor crpi iz Leibnizove filozofije. Za razliku od tako postavljenog vremena, u mrežnom društvu formira se *bezvremeno vrijeme* koje pripada prostoru tokova i to kao vladajuća temporalnost koja potiče „sustavnu pometnju u slijedu pojava koje se odvijaju u tom kontekstu“ te nestaje redoslijed i dominantna vremenitost koja je postojala u dosadašnjim sekvencijskim formacijama. Zaključno, svi izričaji iz vremena i mjesta nalaze se pomiješani u istom *hipertekstu* te se bez razlikovanja povezuju u nivelirajuće i u sebe obuhvaćajuće multimedijske sadržaje pa se, primjerice, istodobno odvija razmjena zabavnog i informativnog sadržaja na istoj nivelirajućoj medijskoj platformi (Castells, 2000b: 399; Howard, 2011: 79-82).

Iz navedenog stanja stvari, Castells (2004: 194, 222-224) navodi nekoliko posljedica za društvo, od kojih su posebno zanimljive one koje se povezuju sa svijetom medija i moći:

1. Društvo se globalno širi putem mreža i to je osnova globalizacije.
2. Mrežne organizacije nadmašuju tradicionalne, vertikalne i rigidne birokratizacije.
3. Politika se umrežava kao odgovor na krizu upravljanja u nadnacionalnom svijetu. Castells će na drugom mjestu napomenuti da je politika u današnje vrijeme primarno medijska politika (eng. *media politics*). Sve poruke, organizacije i vođe koji nisu prisutni u medijima ne postoje u javnom prostoru (Castells, 2009: 194).
4. Civilno društvo se rekonstruira kroz mreže aktivista na lokalnoj i globalnoj razini, često organizirano kroz djelovanja preko Interneta.

5. Socijalnost se mijenja s *mrežnim individualizmom* koji kombinira individualističku kulturu i potrebu za dijeljenjem i su-iskustvom.
6. Sve društvene prakse komuniciraju putem medija, koji su javni prostor našeg vremena. Mediji su u najširem smislu javni prostor našeg doba, prostor u kojem, i kroz koji društva postoje kao društveni oblici dijeljenog iskustva. Elastičnost i interaktivnosti medijskog hiperteksta njegova rekonbinatorna moć, pružaju medijskom prostoru bezgranične kapacitete da integriraju i da odbace, tako definirajući granice društva u materijalnom svijetu naših umova i reprezentacija.
7. Moć se ne nalazi u institucijama, već u mrežama koje oblikuju društvo kao *prekidači* koji povezuju ili isključuju segmente društva (Castells, 2011: 777). Na drugom mjestu Castells objašnjava da mediji sačinjavaju prostor gdje su odnosi moći odabrani između konkurentnih političkih i društvenih aktera. Stoga, skoro svi akteri i poruke moraju proći kroz medije da bi postigli svoje ciljeve. Oni moraju prihvatiti pravila medijskog angažmana, jezik medija i medijske interese (Castells, 2009: 194).

Lupton (2015: 162) navodi kako neki autori, inspirirani autorskim konceptom umreženog društva razvijaju pojam *mrežnog novinarstva* koji se odnosi na novinarsko korištenje društvenih i drugih digitalnih medija (npr. YouTube, Instagram) kao bi se brzo došlo do novih vijesti, ali kojima je valjanost i autentičnost često teško određiva.

Osim o umreženom društvu, za potrebe doktorske disertacije posebno je potrebno osvrnuti se na Castellsovo (2000b) razumijevanje pojma identiteta kojega u knjizi *Moć identiteta* definira kao "proces stvaranja smisla na temelju kulturnog atributa ili srodnog niza kulturnih atributa kojima je dana prednost u odnosu prema drugim izvorima smisla" (2002: 16). Razlika između uloge i identiteta je u tome da identiteti organiziraju smisao dok uloge organiziraju funkcije (2002: 17).

Castells (2002) donosi opis tri vrste identiteta:

1. Koristeći Gramscijevu ideja *aparata* kao što je Crkva/e, sindikati ili udruge koji stoje između interesa države, dok su istodobno ukorijenjeni u narodu, Castells predstavlja *legitimirajući identitet* koji proizvodi civilno društvo i čiji su akteri nosioci *statusa quo* u društvu (2002: 18–19).
2. Pozivajući se na Etzionijev rad, Castells (2002: 19) navodi *identitet otpora* koji otvara put stvaranju komuna ili zajednica, kao najvažnijeg tipa izgradnje identiteta u

suvremenom društvu. Radi se o obrambenom identitetu, smatra autor, jer je identitet otpora reakcija na *status quo* legitimirajućeg identiteta. Stoga se međusobno isključuju.

3. Služeći se Toureainovim uvidima, treća vrsta identiteta je *projektni identitet*. On jedini stvara društvene subjekte za razliku od druga dva navedena. Horizont projektnog identiteta širi se prema utopijskim vizijama boljeg društva. Kao mogućnost nacrti drugačijeg načina života, omogućuje zamisliti preobrazbu društva (Castells, 2002: 20).

Za razliku od (kasnog) moderniteta, u suvremenosti kao vremenu uspona umreženog društva, subjekti se mogu izgraditi iz produljenja otpora (točke 2), a ne na osnovi civilnih društava (točke 1), tvrdi Castells (2002: 21). Razvijajući primjenu Castellsove (2002) podjele na tri vrste društvenog identiteta i uspoređujući aktere na mezo razini su se oko pitanja regulacije rada nedjeljom pozicionirale grupe i institucije različitih identitetskih predznaka.

Katolička crkva u Hrvatskoj uključila se u raspravu oko rada nedjeljom kroz veliki broj svojih institucija već navedenih u kontekstu angažiranih aktera kao što je Hrvatska biskupska konferencija, odnosno Hrvatski Caritas i Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve, Hrvatsko katoličko sveučilište, Franjevački institut kulture mira. Sve ove crkvene institucije angažirale su se oko obrane slobode nedjelje te su se koristile demokratskim resursima u lobiranju za njezino zakonsko reguliranje, kao i dijaloškom argumentacijom putem publikacija, istraživačkih i stručnih projekata, javnih istupa u medijima i javnosti. Identitet otpora oblikovao se u projektni identitet s utopijskim naznakama.

Druga skupina koja se angažirala oko pitanja rada nedjeljom jesu hrvatski sindikati kojima je zadaća promovirati prava svojih članova. Sindikat trgovine Hrvatske član je Saveza samostalnih sindikata hrvatske, dok Nezavisni hrvatski sindikati i Hrvatska udruga sindikata djeluje nezavisno. Navedeni sindikati ujedinjuju manje sindikate koji postoje u pojedinim državnim i privatnim institucijama te su povezani s međunarodnim sindikalnim organizacijama. U areni oko pitanja rada nedjeljom, navedeni sindikati zauzeli su pozicije koje su u sukladnosti sa stajalištem Katoličke crkve u Hrvatskoj. Ta suradnja rezultirala je osnivanjem Hrvatskog saveza za nedjelju čiji su članovi, među ostalima, crkvene institucije i sindikati. Kod sindikata je naglašeniji identitet otpora koji ne prelazi nužno u projektni identitet.

Treću skupinu čine institucije vlasti Republike Hrvatske. Zakonske odredbe koje su zakonska i izvršna vlast htjele provesti Ustavni sud je odbacio u tri navedena slučaja. Stoga se u analitičkom promatranju odvajaju spremnost vlasti da prihvati argumente Crkve, sindikata i

javnoga mnijenja od pozicija Ustavnog suda RH koji je je u svojim odlukama u suglasju sa predstavnicima poslodavaca u sektoru trgovine. Vlast predstavlja kontradiktorni spoj legitimirajućega identiteta i projektnog identiteta, kako po djelovanju svojih institucijama (zakonodavna vlast vs. izvršna vlast), tako i u preuzimanju inicijative za promjenu zakonske regulative.

Četvrta skupina je sektor trgovine. Predstavnici tog sektora (pretežito poslodavci) argumentiraju da je rad nedjeljom od velike važnosti za hrvatsko društvo te su u sukobu sa stajalištima i argumentima Crkve i sindikata. Njihovi predstavnici u medijima, koristeći se ekonomskom terminologijom i statističkim pokazateljima pokušavaju uvjeriti javnost da je promjena u regulaciji rada nedjeljom problematična za budućnost hrvatske ekonomije i društva te time preuzimaju legitimirajući identitet, ali i identitet otpora protiv novih pokušaja regulacije rada nedjeljom.

Peta skupina su mediji, promatrani u cjelini. Mediji su znali objavljivati istraživanja o stajalištima javnosti o pojedinim aspektima rada nedjeljom koji su potvrdili prevladavajući stav javnosti da se nedjeljom ne bi trebalo raditi. S druge strane, mediji su bili kanal kroz koji se također pokušavalo oblikovati mišljenje javnosti o (ne)isplativosti regulacije rada nedjeljom. Nezanemariva činjenica je da su mediji u Hrvatskoj uglavnom u stranom vlasništvu. Identitet medija je neodrediv bez analize.

Arena stvorena oko pitanja rada nedjeljom sastavljena je od heterogenih aktera. Ne samo da su pozicije pregovaranja oko pitanja rada nedjeljom podijeljene, nego se se i unutar pojedinih pozicija nalazi na raspoznatljive podsvjetove djelovanja (npr. lokalni i krovni sindikati kao i različite razine crkvenih organizacija). Polazeći od samog važećeg zakona koji legitimira rad nedjeljom i kojega Ustavni sud Republike Hrvatske brani u svojoj nepromjenjivosti, nailazimo na institucije u društvu koje su akteri legitimirajući identiteta. Njihova ideološka podrška i opravdanje jesu stavovi i analize predstavnika poslodavaca u sektoru trgovine koji, koristeći terminologiju globalno-kapitalističke i neoliberalne ideologije nameću ideju da je hrvatska država ugrožena svakom intervencijom u zakonitosti ekonomskog djelovanja koje uključuje rad nedjeljom. Posebni slučaj predstavljaju predstavnici medija, koji javnosti odašilju dvostruku poruku, s jedne strane donose istraživanja koja potvrđuju raspoloženje javnosti za regulaciju rada nedjeljom, ali ujedno objavljuju tekstove koji istu javnost mogu zbuniti ili preplašiti. Vlada RH i Sabor bili su akteri koji su donosili i izglasavali promjene zakonskih odredbi vezanih uz rad nedjeljom, ali nisu imali političke snage da se doneseni zakonski akti i održe.

Civilne udruge, prije svega institucije Katoličke crkve, kao i predstavnici sindikata koji su se pridružili crkvenoj akciji, svojim kontinuiranim zalaganjem za redefiniranjem postojeće zakonodavne strukture nositelji su identiteta otpora. Također, kako putem svojih diskursa (objavljenih u publikacijama, provedenim istraživanjima, medijskim istupima) zagovaraju slobodu nedjelje u kontekstu kulturne i civilizacijske stečevine, i u konačnici dijela hrvatskog nacionalnog identiteta, njihov angažman se može promatrati u kontekstu projektnog identiteta.

2.5. Victor Turner

Victor Turner (1920. - 1983.) bio je britanski antropolog. Inicijalno učenik Manchesterske antropološke škole pod okriljem Maxa Gluckmana koja je uvažavala povijesnost afričkih društava, ali je ujedno prihvaćala funkcionalističku i strukturalističku orijentaciju svojstvenu klasičnoj antropologiji. Turner je samostalno razvio procesualni pogled na društvo koji se odlikuje se odbijanjem klasične podjele na „društvenu statiku“ i društvenu dinamiku“ (kao npr. kod Comtea) koja se „školnički“ primjenjuju u studijama (Turner, 1975: 91) koje pokušavaju protumačiti društveni svijet. Nije stoga neobično da Turner izjavljuje da je „društveni svijet svijet postajanja, a ne postojanja“ te su „proučavanja društvene strukture kao takve irelevantne“ (Turner, 1975: 24) jer ne obitavaju u nekom prostoru koji ujedno nije povezan s protokom vremena. Ako postoji neka struktura vrijedna proučavanja, ona se pronalazi u procesima i mijeni.

Turner tako pretpostavlja postojanje više tipova *procesualnih jedinica* (1975: 35) kod kojih se mogu prepoznati faze u vremenskom rasporedu, te „predstavljaju nizove društvenih događaja, za koje se, (...) može pokazati da imaju strukturu“ (1975: 35). Turner prihvaća postojanje *društvenih poduhvata, harmoničnih procesualnih jedinica* koje su vezane uz ekonomske ciljeve (1989: 148) koje neka skupina pokušava postići, ali kako se i oni mogu lako preokrenutu u krizu i disharmoniju (npr. ako dođe do različite definicije cilja unutar skupina), Turner se u potpunosti orijentira objasniti pojam *društvene drame*. Ona je agonistički tip procesualne jedinice, „jedinice aharmoničnih ili disharmoničnih procesa“ koje se odvijaju u „konfliktnim situacijama“ (1975: 37). Na više mjesta u svojim tekstovima Turner brani korišteni izbor metafore za agonističke društvene procese (1996: 94; 1981: 274; 1975: 43; 1989: 21) i ostaje pri istom nazivom i određenju sastavnica društvene drame u svom cjelokupnom opusu.

Sažeto određenje sastavnica društvene drame nalazi se po prvi put u knjizi *Schism and Continuity in an African Society* (1996) gdje autor navodi da se „procesni oblik društvene drame može formulirati kao (1) raskid/lom; (2) kriza; (3) redresivno djelovanje; (4) reintegracija ili priznavanje shizme“ (1996: 92). U osnovi, Turner u svojim kasnijim radovima nije mijenjao sastavnice društvene drame te ih određuje na gotovo identičan način. Tako se popis u četiri faze nalazi se, između ostalih knjiga i članaka, u knjigama *The Drums of Affliction* (1981: 89), *Dramas, Fields, and Metaphors* (1975: 37-41), *An Anthropological Approach to the Icelandic Saga*, članak objavljen u zborniku *On the Edge of the Bush* (1985: 73-74) i u knjizi prevedenoj na

hrvatski: *Od rituala do teatra* (1989: 14-15, 143-48). Proces društvene drame sažeto se može prikazati u četiri sekvence:

Raskid/lom - Turner je primijetio u svojim istraživanjima Ndembu društva da konflikti poprimaju određeni obrazac koji se uglavnom sastoji od četiri sekvenci od kojih je prva lom „normama vođenih društvenih odnosa“ (Turner, 1996: 91). Drugim riječima povrijeđena je neka društveno prihvaćena norma te dolazi do razmirica između pojedinaca ili grupa, sukobljenih strana. Lom može i ne mora biti izazvan namjerno (1996: 91). Lom „može izazvati pojedinac (...) ali on uvijek djeluje u ime drugih stranaka“ (1975: 38). Društvena drama se stoga „najprije očituje kao lom norme, prekršaja pravila morala, zakona, običaja ili etikete na nekom javnom poprištu. (...) Kad izbije, teško ga je suzbiti“ (1975: 38).

Kriza - ukoliko se ne uspije spomenuti lom spontano razriješiti „unutar ograničenog područja društvenog djelovanja“ (Turner, 1989: 145), nastaje kriza koja ima tendenciju širenja (1996 :91) i tada se „otkriva uzorak tekuće stranačke borbe unutar određene društvene grupe (...) ispod pomalja se manje uočljiva, trajnija, no postupno mijenjajuća temeljna društvena struktura“ (1989:146). Sukob se „može proširiti i podudariti s glavnim rascjepom unutar najšireg spleta relevantnih društvenih odnosa kojemu pripadaju sukobljene partije“ (1989: 145-146). Kriza „je uvijek jedna od (...) prekretnica ili trenutaka opasnosti i neizvjesnosti, kada je istinito stanje stvari otkriveno“ (1975: 39). Kriza ima *liminalne* karakteristike te izaziva „predstavnike poretka“ da se prihvate rješavanja nastale krize i sukoba (1975: 39). Time se društvena drama kreće prema fazi redresivnog djelovanja.

Redresivno djelovanje ili obnova očituje se u o formalnim i neformalnim pokušajima pomirenja sukobljenih strana. Načini pokušaja pomirenja variraju ovisno o obliku i važnosti loma između društvenih grupa. Različiti mehanizmi koji mogu biti upregnuti u *pogon* da razriješe nastalu krizu od strane „vodećih ili strukturalno predstavničkih članova narušenog društvenog sustava“ (Turner, 1975: 39), ili kako je Turner na drugom mjestu zapisao - „zvijezde grupe“, glavni protagonisti društvenih drama. Njihova sudbina tijekom razvoja faza društvene drame može biti i tragična (1989:150). Sami pak mehanizmi mogu biti, ovisno o potrebnoj kompleksnosti, osobni savjet, legalni postupak ili „izvođenje javnog rituala“ (1996: 91-92), ti mehanizmi su „različitog značaja ovisno o čimbenicima kao što su dubina i značenje sukoba, društveni obujam krize, narav društvene grupe u kojoj je došlo do loma, te stupanj njezine samostalnosti s obzirom na šire sustave društvenih odnosa“ (1989: 147). Ova faza društvene drame je najrefleksivnija i samosvjesna te posjeduje odlike liminalnosti - štoviše,

„najliminalnija“ je (Gospić, 201: 91) - dok razmatra događaje koji su se dogodili u prethodnoj fazi društvene drame, bilo da se radi o pravnom ili ritualnom procesu (1975: 41) te se može tijekom redresivnog djelovanja zabilježiti porast „društvene ili zajedničke *refleksivnosti*, načina preko kojih grupa nastoji ispitati, prikazati, shvatiti i djelovati“ (1989: 156). Liminalnost se očituje u vremenu, koje je odvojeno od svakodnevnice te se „nameće interpretacija (...) što osmišljava događaje koji su doveli do krize“ (1989: 156). Kasnije će se Turner okrenuti izučavanju rituala i tada će ritualu pripisati daleko veću ulogu (1981:26), dok je knjizi *Schism and Continuity in an African Society* ritual (kao i politički i pravni procesi) tek u funkciji redresivnog djelovanja (Deflem, 1991: 3). Turner naglašava da „ishod ovog stadija nikada nije siguran, i regresija u nerazriješenu krizu je uvijek moguća“ (1981: 89-90).

Vrijedno je primijetiti da za treću fazu društvene drame Turner predlaže i metodološke savjete potencijalnim proučavateljima društvenih procesa. Turner (u drugom licu!) zahtijeva: „proučavaj pažljivo što se događa u trećoj fazi (...) i pitaj je li redresivna mašinerija sposobna nositi se s krizom (...). Tada pitaj, ako je tako, kako točno? I ako ne, zašto ne?“ (1971: 40-41). Iz ove sporadične, ali znakovite opaske može se zaključiti da je treća faza za Turnera od posebne analitičke važnosti tijekom proučavanja društvene drame i da se odgovorima na predložena pitanja može doći do analitički značajnih rezultata o naravi procesa koje proučavamo. Slično zaključuje i Schechner kad tvrdi da je „vidljiva drama u krizi i redresivnom djelovanju“ (Schechner, 2009: 213).

Reintegracija ili priznavanje shizme - proces društvene drame može završiti ili uspješno putem „reintegracije narušene društvene grupe“ (Turner, 1975: 41) ili pak priznavanjem da se sukobljene strane nisu uspjele reintegrirati te se razdvajaju (1996: 92) prostorno (1989: 147). Ta faza može se obilježiti ritualno ili putem javne svečanosti, neovisno o ishodu (1989: 147-148). Ukoliko je ravnoteža postignuta, odnosi između skupina koji su postojali prije nastanka loma u procesu društvene drame nepovratno su izmijenjeni, a u konačnici mogu biti izvorom nekog budućeg loma u društvu.

Turner već u svojoj prvoj knjizi naglašava da ovaj proces ne mora nužno imati isti tijek te ističe kako neuspjeh djelovanja „redresivne mašinerije može rezultirati regresijom u krizu“ (1996: 92). Drugim riječima, umjesto da postupci pomirenja dovedu do reintegracije ili priznavanja shizme, cijeli proces se vraća u stanje krize (iz točke 3 natrag u točku 2). Društva koja se naglo mijenjaju ostaju u stalnom stanju krize jer „jer običajni oblici redresa ne mogu se uvijek uspješno uhvatit u koštac s novim i jedinstvenim pritiscima“ (1981: 275). Također, kako

primjećuje Turner (1996: 92), kod grupa koje nemaju razvijene pravne i ritualne institucije kriza može voditi i fragmentaciji grupe (do točke 2 do točke 4).

U daljnjem dijelovima knjige *Schism and Continuity in an African Society*, Turner primjenjuje obrazac društvene drame te daje detaljne primjere i analizu građe korištenjem navedenog modela. Turner je svoju ideju društvene drame nakon što ju je više puta koristio u proučavanju Ndembu društva, počeo primjenjivati na druge raznolike slučajeve. Sam naglašava (1975: 63) da je nakon Afrike primijenio ovu analizu na proučavanje srednjovjekovne islandske sage (1975: 63) te ga je ta primjena koncepta na sasvim drugo geografsko i povijesno područje ohrabrila da model iskoristi i za proučavanje drugih povijesnih, ali i suvremenih, mikro i makro situacija diljem svijeta. Tema je dobivala nove naglaske, ali nikada nije izmijenio osnovni oblik i procese od kojih se sastoji. Prijelomni događaj u njegovom odnosu prema konceptu bilo je iskustvo života u SAD-u. Predložio je da se društvena drama može primijeniti na razne segmente života drugih povijesnih ili suvremenih društava. U knjizi *Dramas, Fields, and Metaphors* posvetio čitavo poglavlje proučavanju povijesnog sukoba nadbiskupa Thomasa Becketa i Henrika II, kralja Engleske (1975: 15,63) te meksičku revoluciju za nezavisnost 1810. pri čemu istražuje pojmove *polja* i *arena* (1975: 98). Turner *polja* definira kao „apstraktna kulturna područja gdje se paradigme formuliraju, uspostavljaju i ulaze u konflikt” dok su *arene* „konkretna okružja u kojima paradigme bivaju transformirane u metafore i simbole u odnosu na koje se mobilizira politička moć i u kojima postoji ispitivanje snage između utjecajnih nositelja paradigmi” (1975: 17). Turner smatra da bi se pristupilo proučavanju društvene drama potrebno je njezin pojam uglaviti u kontekst polja (1981: 90). Osim socijalne i kulturne strukture koje treba uzeti u obzir, u polje Turner smješta i osobe u povijesti te naglašava kako je potrebno u istraživanju pozicionirati i samog istraživača (1981: 91). Turner priznaje da je prelazio granice svoje discipline (1975: 17), što je smatrao opravdanim i nužnim, da „autentična antropologija, postane moguća” (1975: 17-18).

2.6. Hrvatski kontekst

Teorijski modeli koji su prezentirani u prethodnim poglavljima kontekstualiziraju se u tradiciji hrvatske sociološke teorije. Izdvojeni su sociolozi koji su posebice tematizirali modernizacijske procese te prijepore i krize koje mogu izazvati. Stoga se kroz tu prizmu promatraju doprinosi Josipa Županova, Ivana Rogića, Željka Mardešića i Gordana Črpića.

2.6.1. Josip Županov

Josip Županov (1923.-2004.) hrvatski je sociolog i politolog čiji je opus za ovaj rad značajan kroz promišljanje procesa modernizacije i tranzicije u hrvatskom društvu, poglavito razlikovanja tipova poduzetničkog i političkog kapitalizma u kontekstu Jugoslavije i Republike Hrvatske. Ti će se pojmovi stoga predstaviti u ovom dijelu disertacije kao i s njima povezani autorski koncepti radikalnog egalitarizma ili radikalnog sindroma i triju razina vrijednosnih obrazaca kojim autor objašnjava kako su obrasci iz društveno-političkog sistema jugoslavenskog društva uvjetovale društvenu klimu i posebno ulogu države i odnosa na tržištu u kontekstu demokratskog sistema suvremene hrvatske države od 90-ih godina 20. stoljeća.

Postavlja se pitanje starta li kapitalizam s tranzicijskim procesima u Hrvatskoj? Županov se slaže da je kapitalizam nestao pojavnom lenjinizma u Jugoslaviji i vratio se kao „transplant sa Zapada“ u devedesetim godinama u hrvatskom društvu (Županov, 2002: 60). Ipak, kapitalizam se razvijao i u socijalističkim režima, ali kao *politički kapitalizam* koji se razlikuje od *poduzetničkog kapitalizma* Zapada koji bi trebao biti prenesen *ab ovo* u hrvatsko društvo (Županov, 2002: 61). Nakon Staljinove smrti razvija se politički kapitalizam stvaranjem posebne privilegirane političke klase (Županov, 2002; 61) koja promovira „drugom ekonomiju“ nasuprot službeno proklamiranoj „kulisi“ samoupravnog socijalizma, ekonomiji zasnovanoj na „političkoj podobnosti, klijentelizmu, nepotizmu, korupciji i sl.“ (Županov, 2002; 66). Po Županovu, najrazvijeniji politički kapitalizam nalazio se u Jugoslaviji (Županov, 2002; 62) ali se prelijeva i u hrvatsku državu. Županov navodi tri modela kapitalizma (Tablica 4) i ističe njihove različitosti i sličnosti:

Tablica 4 Poduzetnički i politički kapitalizam

<i>Poduzetnički kapitalizam</i>	<i>Politički kapitalizam (Jugoslavija)</i>	<i>Modificirani politički kapitalizam (Hrvatska)</i>

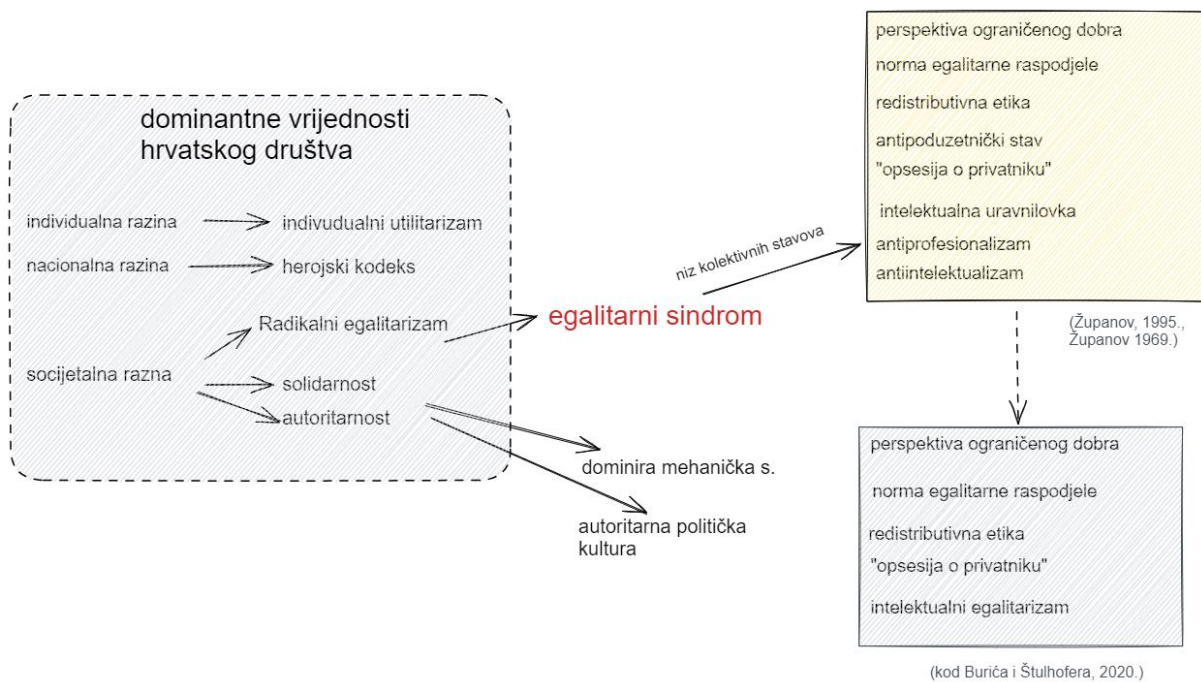
Privatno vlasništvo.	Društveno (državno) vlasništvo.	Institucionalno je instalirano privatno vlasništvo i dopušteno privatno poduzetništvo, a državno i društveno vlasništvo se privatizira.
Integralno tržište (svi ekonomski resursi su na tržištu).	Fragmentarno tržište (na tržištu su uglavnom samo proizvodi).	Tržište je generalizirano i obuhvaća sve ekonomske resurse...
Konkurentsko (premda ne perfektno) tržište.	Politički lažirano tržište (monopoli).	...ali je još uvijek, u različitim zemljama u različitoj mjeri, politički lažirano, a monopolističke tendencije još su žilave i aktivne.
Ekonomski akteri koji upravljaju jesu individualni poduzetnici, opunomoćenici dioničara i plaćeni (profesionalni) menadžeri. Oni su autonomni u odnosu na državnu upravu.	Glavni su akteri politički menadžeri a ne profesionalni menadžeri. U širem smislu u politički menadžment spadaju i politički funkcionari u poduzeću i lokalnoj zajednici, a menadžment je izravno povezan s političkom hijerarhijom na višoj razini.	Glavni su akteri privatni vlasnici poduzeća, vlasnici financijskog kapitala i plaćeni menadžeri.
Država ili samo <i>noćobdija</i> (održava <i>law and order</i>) ili pak uz to regulira pravila igre za sve aktere podjednako.	Država ima dvije temeljne funkcije: a) ona je <i>zaštitnica</i> (štiti poduzeće od vanjske konkurencije i na kraju krajeva pokriva gubitke); b) ona je <i>dadilja</i> u odnosu na zaposleno osoblje (osigurava budžet zaposlenima <i>vlasništvo</i>	Usprkos <i>deregulaciji</i> država svojim intervencijama još uvijek zadire u sferu autonomnih ekonomskih odluka u poduzeću država se odrekla uloge <i>zaštitnice</i> , ali još uvijek štiti neke djelatnosti zbog nacionalnih razloga ili održanja socijalnog mira. Ukinuto je <i>vlasništvo</i> zaposlenika na radno mjesto, a okljaštrena su i važna

	nad radnim mjestom i velika socijalna prava).	socijalna prava, ali socijalna država nije demontirana. Vrlo su uporna (nerijetko i uspješna) nastojanja novih tajkuna da instrumentaliziraju državu u svrhu brze zarade i lakog stjecanja realne imovine. Potrebna razdjelnica između državne profitnog i administracije sektora nije još dovoljno oštro povučena.
Razmjerno manji dio DBP-a redistribuira se državnim kanalima.	Veliki dio DBP-a redistribuira se državnim kanalima (izvanbudžetske bilance, paradržavni fondovi i sl.).	Kroz državne kanale još uvijek kola znatan dio DBP-a (u nekim zemljama više a u nekima manje).

Prema Županov, 2002: 63-64; 66-67

Krajem osamdesetih, smatra autor, elita je političkog kapitalizma proturječe kapitalizma u socijalističkom sustavu razriješila (za sebe) u procesima prema pravnom vlasništvu putem tzv. „pretvorbe“ i „privatizacije“ (Županov, 2002: 65). Na taj način se umjesto idealnotipskog i očekivanog poduzetničkog kapitalizma u novoj hrvatskoj državi ustalila modificirana inačica postojećeg političkog kapitalizma.

Slika 1 Shematski prikaz vrijednosti hrvatskog društva i egalitarnog sindroma

Prema Županov, 1995; 1969 i Burić i Štulhofer, 2022

Tijekom razdoblja od 1945. godine, u godinama općeg napretka jugoslavenskog društva, Jugoslavija je ostvarivala značajan gospodarski rast. Ali, sredinom 1960-ih godina, taj ubrzan rast počeo je usporavati. Županova je zanimao odgovor na pitanje: zašto se jugoslavensko (a kasnije i hrvatsko) društvo nije razvijalo dovoljno brzo? Razloge ovog posustajanja, smatra Županov možemo pronaći na razini kulture (Županov, 1969; 1995), posebno u neformalnim društvenim normama. Prema Županovu, ključni faktor je *egalitarni sindrom* koji je utjecao na tempo društvenog razvoja. Za potrebe doktorskog rada navode se dvije inačice Županovljeve eksplikacije teze o egalitarnom sindromu, jedna ranija iz vremena jugoslavenskog samoupravljanja (Županov, 1969) te druga koja je nastala u vrijeme hrvatske samostalnosti (Županov, 1995). Autor u vremenskom odmaku od skoro trideset godina, egalitarni sindrom promatra, unatoč izmijenjenim političkim okolnostima u načelno istim terminima.

Županov analizira vrijednosti na tri razine društvenosti: individualnoj, nacionalnoj i socijetalno razini koje na sljedeći način elaborira:

1. Kod individualne razine prevladava „standard i potrošnja“ (Županov, 1969: 30), individualni utilitarizam, „(neograničeno) bogaćenje“ i „profiterstvo“. Kao

individualna razina, utilitarizam je u vremenu socijalizma, po mišljenju Županova implicitna vrijednost, da bi u devedesetima u Hrvatskoj postala eksplicitna vrijednost (Županov, 1995: 174-175). Dolenc ovu razinu nazva vrijednošću konzumerizma (Dolenc, 2014: 51).

2. Na nacionalnoj razini dominantna je vrednota borbenosti (Županov, 1969: 30) ili kako ga imenuje Vera St. Erlich i kako Županov prenosi - „herojski kodeks“ (Županov, 1995: 175) Iako Županov to nije izričito naznačio, herojski kodeks se može razumjeti u kategorijama Tomašičeve sociologije i njegove tipologiju *zadružne* i *plemenske* kulture te bi u ovom slučaju na nacionalnoj razini prevladavala vrednote plemenske kulture (Tomašič, 2013). Županov eksplicira vrednotu kao „heroizam, junaštvo, samoprijegor, izgaranje, žrtvovanje u obrani domovine“ (Županov, 1995: 175). Ova vrijednost, tvrdi Županov, može se pretvoriti u autoritarnost na socijalnoj razini (Županov, 1995: 182).
3. Na socijalnoj razini prevladava vrijednost egalitarizma prilikom distribucije položaja te vrijednost radikalnog egalitarizma ukoliko se odnosi na „alokaciju nagrada“ i ujednačava ljude prema dolje (Županov, 1969: 31; 1995: 175). Ekonomski gledano radikalni egalitarizam je „teorija jednakih trbuha“, a intelektualno „teorija jednakih sposobnosti“. Hrvatsko društvo naslijedilo je radikalni egalitarizam od socijalističkog društva koje ju je naslijedilo iz tradicionalnog društva (Županov, 1995: 176). U kategorijama Tomašičeve (2013) sociologije i njegove u ovom slučaju na socijalnoj razini prevladavala bi vrednote *zadružne* kulture. Egalitarni sindrom je skup kolektivnih stavova organizirani oko vrijednosti radikalnog egalitarizma. Po Županovu, sastoji se od komponenata: perspektiva ograničenog dobra, norma egalitarne raspodjele (plaća), redistributivna etika, antipoduzetnički stav, „opsesija o privatniku“, „intelektualna uravnilovka“, antiprofesionalizam, antiintelektualizam (Županov, 1969, 46-67; 1995: 176-180):
 1. Perspektiva ograničenog dobra, kognitivna je komponenta egalitarnog sindroma. Zasniva se na ideji da su resursi ograničeni i da se ne mogu povećati. Mogu se podijeliti samo tako da se svakome da jednako. Županov smatra da navedena komponenta ima korijen u agrarnom društvu te „pojedinci u seljačkim zajednicama doživljavaju količinu poželjnih dobara ograničenom“ (Dolenc, 2014: 52).
 2. Norma egalitarne raspodjele (plaća) je komponenta koju Županov smatra da pripada prošlosti jugoslovenskog društva u kojem je mogućnost zarade imala svoje granice. Neovisno o produktivnosti pojedinca, on nije smio „željeti previše“ (Županov, 1995: 177).

3. Redistributivna etika u suprotnosti je s akvizitivnom etikom stjecanja („protestantska etika“). Traži se podjela onoga koji nešto posjeduje da dijeli s drugima koji nemaju, te se dijeljenjem ali i rasipništvom postiže status u društvu. Njoj se izvor također vidi u predindustrijskim društvima u kojima postoji oskudica resursa.
4. Antipoduzetnički stav komponenta je u kojoj se zauzima negativan stav prema poduzetničkom ekonomskom ponašanju. U suprotnosti je s idejom egalitarnosti jer dovodi u pitanje jednake sposobnosti i efikasnost radnih organizacija (Županov, 1987: 53). Izvor mu je u također u ranijim, tradicionalnim i zadrugarskim društvima.
5. „Opsesija o privatniku“ (izraz novinara Bajeca) kolektivni je negativni stav prema privatnom poduzetništvu koji je prevladavao u samoupravnom socijalizmu.
6. „Intelektualna uravnilovka“ (pojam novinara Lajoša Tota) proizlazi iz pretpostavke da su ljudske sposobnosti kod svih ljudi jednake ili prosječne.
7. Antiprofesionalizam razvija negativan stav prema stručnom znanju, profesionalnim normama, profesionalnoj grupi i profesionalnoj organizaciji i suprotstavlja ga „zdravorazumskom“ znanju. Politička podobnost važnija je od stručnosti.
8. Antiintelektualizam podcjenjuje intelektualni rad a uzvisuje fizički. Korijeni takvog stava mogu se također naći u tradicionalnom, agrarnom društvu:
 - a. Podcjenjivanje intelektualnog rada i uzvisivanje fizičkog rada
 - b. Korijeni u proizvodnji u agrarnom društvu, inovacije nisu potrebne ako se ponavljaju postojeće naslijeđene sheme.

Za razliku od egalitarnog sindroma modernizacija se temelji se na pretpostavkama koje su oprečne komponentama egalitarnog sindroma (Županov, 1987: 70; Dolenc, 2014: 55):

1. Odbacuje perspektivu ograničenog dobra;
2. Naglašava akvizitivnu etiku;
3. Pretpostavlja neobuzdane individualne aspiracije kao pokretačku snagu ekonomije;
4. Potiče poduzetništvo i osobnu inicijativu;
5. Naglašava profesionalizaciju;
6. Naglašava kreativne potencijale;
7. Naglašava intelektualni rad.

Vidljivo je da su vrijednosti egalitarnog sindroma suprotnosti s vrijednostima tržišne ekonomije i poduzetništva te ga Županov drži disfunkcionalnim za razvoj i modernizaciju društva. (Županov, 1995: 177).

Dolenec (2014) na temelju Županova (1987) podsjeća i na drugi izvor egalitarizma kod autora, odnosno klasni kompromis koji je koalicija između radništva koje prihvaća službenu ideologiju i zauzvrat dobiva sigurnost te političke elite koje prihvaćaju vrijednosti radikalnog egalitarizma ali zauzvrat dobivaju legitimitet i kontrolu. Klasnim kompromisom društvo se ne razvija.

U članku *Šest godina nove rasprave o egalitarnom sindromu u Hrvatskoj*,⁶ Velimir Šonje (2020) zaključuje da:

1. Egalitarni sindrom nije teorijska izmišljotina Josipa Županova, nego skup stavova koji su ukorijenjeni u hrvatskoj kulturi; može ih se identificirati standardnim sociološkim instrumentarijem - anketama.

2. Egalitarni sindrom nije fenomen novijega datuma, niti je ukorijenjen ili stvoren u socijalističkom razdoblju. Radi se o kulturnim normama dugoga trajanja koje se razmjerno sporo modificiraju, ali to ne mora biti rezultat njihovih inherentnih svojstava; to može biti i rezultat sporih institucionalnih, gospodarskih i drugih društvenih promjena.

3. Proširenost egalitarnog sindroma opada sa širenjem života u urbanim sredinama i s rastom stupnja obrazovanja.

2.6.2. Ivan Rogić

Ivan Rogić (1943.-) hrvatski je sociolog čiji je opus za ovaj rad značajan kroz promišljanje procesa modernizacije u hrvatskom društvu. Karakteristično je da modernizacijske procese razmatra u sklopu tri hrvatske modernizacije od kojih zadnja počinje nakon 1991. godine suprotstavljajući pitanja modernizacije *odozgo* koja je nepotpuna modernizacija i modernizacije *odozdo* koja potencijalno može stvoriti (post)modernizacijske prilike. Teoriju treće hrvatske modernizacije Rogić je razvio u knjizi *Tehnika i samostalnost*

⁶ Šonje, V. (2020, 02. kolovoza) *Šest godina nove rasprave o egalitarnom sindromu u Hrvatskoj*. Dostupno na: <https://arhivanalitika.hr/blog/sest-godina-nove-rasprave-o-egalitarnom-sindromu-u-hrvatskoj/>

(Rogić, 2000) da bi je razrađivao kroz posebna pitanja socijalne ekologije (Rogić, 1996), društvenih elita (Rogić, 2001) i demografskih pitanja (Rogić i Čizmić, 2011).

Rogić smatra da pod pojmom modernizacije nalaze tri ključna procesa koji se prožimaju i od kojih je svaki potrebn dio njezine cjelovitosti: industrijalizaciju, urbanizaciju i birokratizaciju. Također, u kontekstu Hrvatske povijesti, autor prepoznaje tri različita razdoblja modernizacije, svako sa svojim specifičnostima jer su odijeljeni „strukturnim rezovima“ (Rogić, 2001: 39), ali i kontinuitetom jer se u promatranom razdoblju, kako tvrdi Rogić, ne mijenja „periferijski položaj hrvatskog društva“ (Rogić, 2001: 43):

1. Prvo se razdoblje protezalo od Hrvatsko-ugarske nagodbe 1868. do 1945. godine;
2. Drugo se odvijalo tijekom socijalističkog razdoblja u Jugoslaviji od 1945. do 1990. godine;
3. Treće započinje 1991. godine, samostalnošću Hrvatske.

Za treće razdoblje autor daje, kako i glasi podnaslov knjige, „sliku treće hrvatske modernizacije“ slijedom okvira koji je dan prethodnim modernizacijskim razdobljima, opisujući kontinuitete i diskontinuitete novonastale situacije nakon 1991. godine (Rogić, 2000: 513-602).

U navedenom razdoblju treće modernizacije, Rogić smatra, da se ona zbog, potreba i interesa međunarodnih aktera, suzuje na spomenuti proces birokratizacije društva sadržanog u konkretnom slučaju u pojmovima demokratizacije, privatizacije i jačanja civilnog društva (Rogić, 2000: 542, 616). Tako definiranu modernizaciju, koja se imenuje pojmom *tranzicije*, Rogić naziva „činovničkom“ te ona isključuje sektore industrijalizacije i urbanizacije koji su nužni za puni doseg modernizacijskih procesa. Ona je, zaključuje, direktivna modernizacija - *odozgo* (Rogić, 2000: 542).

Rogić naglašava važnosti da države koje su označene tranzicijskim procesnim preobražajem, a tako i Hrvatska, prvo odrede nacionalne interese i načine njihovog ostvarivanja kako bi mogle pristupiti utemeljenim, a ne deklarativnim, oblicima demokratizacije, privatizacije i civilnog društva. Oni, tvrdi autor, ne mogu biti apstraktni na način inputa međunarodnih autoriteta već nužno uklopljeni u prilike pojedinih tranzicijskih društava da bi se omogućio, a ne otežao, racionalni nadzor nacionalnih interesa (Rogić, 2000: 543-544). Akteri modernizacije *odozgo* u Hrvatskoj nakon 1991. Godine po Rogiću su „Europska unija, NATO-savez, institucije globalnog tržišta (...) SAD, UN“ (Rogić, 2001: 65).

U postavljanju tranzicije kao procesa modernizacije putem procesa (ili sektora) birokratizacije, zanemaruju se sektori tehničke subjektivnosti koja se može dovršiti „samo na tlu znanstvenog i industrijskog sektora“ u smjeru postizanja tehničke zrelosti, navodi Rogić (2000: 544-545). Predmodernizacijske činjenice hrvatskog društva kao što su postojanje politokracijskog sloja, tehničke naivnost te barbarizacije tehničke i znanstvene politike, po autoru, međunarodni tranzicijski autoriteti nemaju potrebe problematizirati (Rogić, 2000: 545-546). Također, spomenuti modernizacijski akteri nemaju nikakve obveze prema lokalnom društvu, čime se u tom društvu stvaraju tranzicijski gubitnici, sprječava se integracija društva i solidarnost te potiče iseljavanje (Rogić, 2000: 546-547). Stoga autor smatra da *takvu* tranzicijsku modernizaciju treba zamijeniti „potpunim modernizacijskim programom“ koji će uključiti druga dva modernizacijska sektora (industrijalizacija, urbanizacija) bez izdvojene, iako potrebne, demokratizacije, privatizacije i civilnosti (Rogić, 2000: 547, 616).

Autorski pristup i razumijevanje pojmova i procesa modernizacije i tranzicija pokazuje kako se preobrazba hrvatskog društva odvija prema, kako ga naziva, *perifernom kapitalizmu* pri čemu se na praktičnoj razini ne osposobljuju akteri *odozdo* koji bili sposobni za potpunu modernizaciju hrvatskog društva (Rogić, 2000: 551). Prijepor modernizacije Hrvatske nakon ratnih događanja problematizira se nemogućnošću osvajanja modernizacijske autonomije naspram funkcioniranja države kao „oblika i simbola“ (Rogić, 2000: 534). Ovlašteni sudionici u takvom kontekstu jesu „transnacionalna tvrtka i hiroviti pojedinac“ koji su ovlašteni da djeluju „direktivnom demokracijom“, tako da spram gospodarstva zemlje i njegovog svijeta života nemaju nikakvih obaveza, kolonizirajući lokalno društvo te se stvara situacija u kojoj se o najvažnijim modernizacijskim pitanjima ne može u društvu autonomno odlučivati (Rogić, 2000: 535-536).

No put prema potpunoj modernizaciji ne mora nužno biti otvoren niti modernizacijom *odozdo*, smatra autor obrađujući razdoblje treće faze modernizacije od 1991. do 1999. godine. Legitimaciju tog razdoblja poredak dobiva od organizacije obrane od velikosrpske agresije, ali je nasuprot tome djelovao proces deindustrijalizacije i nepostojanje nadzora „špekulantskih sudionika“. Na taj način se stvara društvo „bez modernizacijskog imuniteta i sposobnosti“ osim za prihvrat direktiva spomenute *tranzicijske* modernizacije (Rogić, 2000: 616-617).

Kao perspektivu Rogić navodi mogućnost i drugog, cjelovitog modela modernizacije *odozdo*. Smatra da je potrebno „partnerstvo (post)modernizacijskog subjekta sa svijetom života“ nasuprot neodrživih, u ranijem tekstu navedenih, modernizacijskih pokušaja (Rogić, 2000: 581). U tom smislu razvija pojmove „posvećenog života“ u kojem se tehnička

subjektivnost povezuje sa svijetom života, „identiteta kao razlike“ i „prirode i potomaka“ koje nazivlje „odsutnim čuvarima“ života kao dužnosti (Rogić, 2000: 583-584).

Uporišta modernizacije *odozdo* jesu: a) vukovarska ratna baština, b) hrvatski modernizacijski programi s „planetarnom kakvoćom“, c) hrvatski „savez za budućnost“ (Rogić, 2000: 617). Takva modernizacija obuhvaća četiri strategijska sudionika: „demokratska država“, „obzirni korporacijski sektor“, „treći sektor bez rentijerskih opsesija“ i „svijet života sposoban za javnu komunikaciju“, navodi Rogić (2000: 595-600).

Rogić naglašava supsidijarnu važnost države u oblikovanju strategija, iako privremenih, za razvoj društva (2000: 569-697). Korporacijski sektor po autoru treba biti obziran prema *Drugim* akterima društvenog života kao preduvjet sektorske uspješnosti (Rogić, 2000: 598). Treći sektor treba biti suradnički sudionik razvitka te zahtjeva dekonstrukciju „dezintegrativnog djelovanja s monopolnim ovlastima“ (Rogić, 2000: 599). *Svijet života* važan je kao izričaj neovisnih organizatora javnog komuniciranja, ali i kao strategijski sudionik ostvarivanja (post)modernizacijskog programa. Neovisnost nije dovoljna ako su segmenti svijeta života odsutni iz komunikacije (Rogić, 2000: 599).

Na ovom mjestu Rogić se poziva na Vitezovićev pojam *Croatia rediviva* kao cjelovite Hrvatska, ali bez zamisli o *carstvu* (kako bi se moglo protumačiti) već kao rekonstrukciju države u njezinu kontinuitetu (2000: 585) mogućnošću autonomnog i istinskog odlučivanja odmaknutog od hrvatskoj nadređenih modernizacijskih direktiva *odozgo* (Rogić, 2000: 585-586). Iseljavanja iz Hrvatske koja su se odvijala širom svijeta i kroz dugi niz godina, Rogić nazva „planetarnom Hrvatskom“ i koja po autoru ima autonomnu snagu preoblikovati hrvatsko društvo te potencijal postati autonomni sudionik za preobrazbu društva u trećoj hrvatskoj modernizaciji (Rogić, 2000: 586-587).

Vukovarska ratna baština razumijeva se kao pobjednička nadmoć u ratu (ali uz napomenu da je obrana društveni čin mnogih aktera) odnosno, kao primjer mirnodopskih uspješnih djelovanja, prizivajući modernizaciju *odozdo* i „novi predložak identiteta“ (Rogić, 2000: 540). Pojam „vukovarske Hrvatske“ autor izdvaja za imenovanje „hrvatske obrambene izvrsnosti“ upravo kroz konkretni čin autonomne volje obraniti Grad Vukovar 1991. godine, a time postmoderno utemeljeno, obranom prava na život hrvatskog stanovništva. Stoga je, tvrdi autor, treća hrvatska modernizacija upravo (post)modernizacija (Rogić, 2000: 587-588). Zadatak je u okviru naznačene (post)modernizacijske situacije „intencija poboljšati/usavršiti autonomiju života“ (Rogić, 2000: 589).

Hrvatska bi trebala pronaći u (post)modernom svijetu tehničke imaginacije, kompetencije, znanja i umijeća niše izvrsnosti (*made in Croatia*), zaključuje Rogić (2000: 589-590). Autor se pri tome zalaže i za „antitotalitarnu dekonstrukciju modernizacijske baštine“ koja je višedesetljetne trajanje druge Jugoslavije koji je kulminirao „vukovarskim“ iskustvom te je bez antitotalitarnosti također nemoguće ostvariti hrvatsku (post)modernizaciju (Rogić, 2000: 591-592). Preduvjet za takvu vrstu modernizacije je stvaranje srednjeg sloja u hrvatskom društvu (Rogić, 2000: 618). Povijest zemalja Zapada koje su prošle modernizacijski put, tvrdi Rogić, ne može se ponoviti u postsocijalističkim zemljama. Tranzicija nasuprot cjelovitoj modernizaciji nije, zaključuje autor, sposobna „oblikovati demokratski proces 'odozdo'“ (Rogić, 2000: 548-549).

S ovim se promišljanjima može povezati pojam *nedjeljnog kapitalizma* kao ideološkog obrasca jednostrano shvaćenog kapitalizma koji specifične interese određenih društvenih aktera predstavlja općim, ekskluzivnim i nepromjenjivima, dakle bez alternative (Brstilo Lovrić i Mravunac, 2022). U tom kontekstu, mogućnost kupovanja nedjeljom predstavlja se agansom društvenog razvoja i stečenih ekonomskih sloboda iako taj obrazac mijenja obrasce ponašanja i stilove života, a posebno zadire u svijet života hrvatskih građana kao što je redefiniranje organizacije vremena i prostora prema konzumerističkom modelu. Ovaj pristup usmjerava pažnju na povezanost neradne nedjelje s predviđanjima ekonomskog nazadovanja, otpuštanja radnika te širom društvenom krizom. No, autori kroz kritički prisuo pojmu nedjeljnog kapitalizma zaključuju kako je nužno izbjegavati redukcionizam u tumačenju hrvatske tradicije i kulture u prizmi kapitalističke računice, a pri čemu se ni slobodna nedjelja ne bi smjela smatrati isključivo ekonomskim rizikom i troškom, već društvenom vrijednošću i civilizacijskim dostignućem koje zaslužuje očuvanje (Brstilo Lovrić i Mravunac, 2022: 255, 262).

2.6.3. *Željko Mardešić i Gordan Črpić*

Željko Mardešić (1933. - 2006.) bio je istaknuti hrvatski sociolog koji se bavio pitanjima sociologije religije, sekularizacije, ali i moderniteta. Radi vlastite sigurnosti tijekom druge Jugoslavije, pisao je pod pseudonimom Jakov Jukić tako da njegove dvije knjige posebno zanimljive za pitanja modernosti, *Lica i maske svetoga* (Jukić, 1997) i *Rascjep u svetomu* (Mardešić, 2007) potpisuje različitim imenima.

Prema nekim sociolozima kao što je Gordan Črpić (1966. -), Mardešića ne treba smatrati samo sociologom religije, koliko god bio zaslužan za razvitak te posebne sociologije

u Hrvatskoj, već brani tezu da je također znatno doprinio razumijevanju modernizacije hrvatskog društva u skladu s priznatim modernizacijskim promišljanjima Ivana Rogića i Josipa Županova (Črpić, 2011: 375-376) i smatra da njegovi doprinosi upotpunjuju njihovo razumijevanje procesa razvoja hrvatskog društva. Polazeći od autorskog fenomenološkog promatranja svijeta života kroz prisutnost i odsutnost religije u svijetu i Hrvatskoj, Črpić (2011: 381) navodi ključna mjesta Mardešićeve modernizacijske misli.

U tekstu *Oktobar prije Bastille* Mardešić brani tezu da se u Jugoslaviji dogodila komunistička *revolucija* u smislu Oktobarske revolucije (1917.), ali na način da prije toga do građanske *revolucije* (nalik Francuskoj revoluciji 1789.) uopće nije došlo. Komunistička *revolucija* je kamuflirani predgrađanski poredak s feudalnim osobinama (Jukić, 1990: 217).

Tablica 5 Odlike feudalizma i kapitalizma

<i>Osobine feudalizma i predgrađanskog marksističkog socijalizma</i>	<i>Osobine kapitalizma i moderno građansko društvo</i>
ideologija, vojska, izmišljanje neprijatelja, davanje povlastica, samovolja lokalnih moćnika, nagrada za vjernost, a ne rad, podmitljivost, pravna anarhija, raskošni život vlastodržaca, sluganstvo intelektualaca, davanje prava vlasništva na korištenje, izvanekonomijska prisila, pretkapitalistička produktivnost, briga za raspodjelu a ne proizvodnju...	demokracija, slobodni izbori, samostalni sindikati, privatno vlasništvo, tržišno gospodarstvo, nezaposlenost, političke stranke, ideologija nacionalizma, borba za državnost, osviještenje naroda...

Prema Mardešić (Jukić, 1990: 217)

U drugom stupcu *Tablice 5* navedene su teme kapitalizma ili modernog građanskog društva koji je, po Mardešiću, kapitalizam odavno pretresao u svojoj razvojnoj povijesti bez prekida kao što se je bio slučaj u socijalističkim zemljama. Za razliku od toga, marksistički

socijalizam nema odlike modernih društava, već je on zaustavio razvoj (nastavljajući se na feudalnu vladavinu monarhije prve Jugoslavije prije njega). Po osobinama je (prvi stupac) sličan srednjovjekovnom feudalizmu. Socijalizam na taj način, paradoksalno, prethodi kapitalizmu i kao takav je zastoj povijesnog razvoja – on je po svojim osobinama feudalan kolektivistički poredak i pseudoreligijska ideologija – odnosno predgrađansko društvo koje je zaustavilo razvoj i moderne procese što Mardešić imenuje pojmom *feudalni hladnjak* (Mardešić, 1997: 469).

Poentirajući kako socijalizam prethodi kapitalizmu i svako mogući razvoj je *zamrznut*, nakon 1990. godine Hrvatska tek (potencijalno) ulazi u moderno građansko društvo, a ne vraća se u njega (Jukić, 1990: 217-218), ali u smislu „reprise prvobitnog surovog i sirovog rađanja kapitalizma“ (Jukić, 1997: 469), a ne u obliku suvremenih demokratskih kapitalističkih država kakve susrećemo na europskom kontinentu.

U tako ocrtanoj situaciji Mardešić je naveo tri idejna kruga ili ideologije koja su početkom 20. stoljeća u Hrvatskoj u idalnotipskom obliku integrizma obilježili prve ideje o oblikovanju društva. Njihovo *zamrzavanje* u poretku druge Jugoslavije može se predstaviti kao problem koji se obnovio nakon sloma komunističkog sustava jugoslovenskog komunizma i kada su se stari sukobi, u vremenu *zamrznutosti* zaustavili u propitivanju i eventualnom demokratskom razrješavanju.

Tablica 6 Shematski prikaz integrizama početkom 20. stoljeća u Hrvatskoj

<i>Sukobljeni integrizmi</i>	<i>Nosioci</i>	<i>Pogrdni naziv</i>
Katolički integrizam	Mahnič	<i>klerikalci</i>
Liberalni integrizam	Marjanović	<i>masoni</i>
Komunistički integrizam	Drugi kongres komunističke partije Jugoslavije	<i>boljševici</i>

Prema Mardešić, 2007: 796

Između tri idejna kruga (Tablica 6) postojala je neprestana netrpeljivost koja se pojavljuje i u razdoblju između dva svjetska rata, a kao posebno ilustrativnu odliku sukoba Mardešić navodi korištenje pogrdnih naziva između sukobljenih aktera (Mardešić, 2007: 802). Oštrica je polemike, smatra autor, kroz vrijeme djelomično otupila, ali ratna zbivanja dovela su do pobjede komunističkog kruga (Mardešić, 2007: 804 – 810). Mardešić naznačuje da se

navedeni stari sukobi mogu ponovno pojaviti nakon pada komunističkog sustava koji ih je *zamrznuo* u izmijenjenim društvenim okolnostima (Jukić, 1997: 471).

Za razvoj hrvatskog društva teškoće predstavljaju, kako navodi Mardešić, dva nasljeđa predmoderniteta: katoličko-feudalni i komunistički, ali i treće nasljeđe: rat koji po svojim osobinama također vuče društva prema predmodernitetu. Kao dodatni problem Mardešić vidi uz navedeni unutrašnji čimbenik i vanjski pritisak prema ubrzanoj modernizaciji tranzicijskih društava „po mjeri vanjske procjene, a ne unutrašnje potrebe“ (Mardešić, 2007: 851). U vremenu nakon razdoblju spomenutog *feudalnog hladnjaka*, modernitet se *hini*, glume se dosezi moderniteta kao u zapadnim zemljama, iako je razvoj bio drugačiji i sporiji, mnogi koncepti i pojmovi se samo prividno prihvaćaju, ponekad s drugim, skrivenim i protumodernim ciljevima (Mardešić, 2007: 852).

3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

U ovom poglavlju prezentira se cjelokupna metodologija provedenog istraživanja. Naveden je interes za istraživanjem te su predstavljene odabrane filozofske pretpostavke istraživanja, dizajn istraživanja, odabrana strategija i metodologija istraživanja.

Interes za navedeno istraživanje dijeli se na osobnu, praktičnu i intelektualno-znanstvenu svrhu. Osobna svrha istraživanja proizlazi iz autorove biografije. Kao zaposlenik (tajnik) u Centru za promicanje socijalnog nauka Crkve Hrvatske biskupske konferencije sudjelovao je u događanjima vezanima uz raspravu oko rada nedjeljom, posebice tijekom prvoga vala, gdje se upoznao sa svom dinamikom i višeslojnošću arene koja se stvorila oko tog pitanja, ali je nerijetko ostala utišanom ili neartikuliranom. U svrhu orijentacije i refleksije autorove pozicije procijenjena je važnosti teme rada nedjeljom za crkvenu zajednicu, ali i hrvatsko društvu u cjelini. Praktična svrha istraživanja je želja za obuhvatnijim razumijevanjem situacije, aktera i događanja oko pitanja rada nedjeljom kako bi se iz istraživačke pozicije pripomoglo u ovim, a moguće i sličnim mikro ili makro krizama hrvatskog društva. Motivacija autora disertacije također je poticanje društvene pravednosti u hrvatskom društvu, posebno među onim skupinama koje nemaju dovoljno ekonomskog i društvenog kapitala, kao što su radnice i radnici u trgovinama. Intelektualne i znanstvene svrhe istraživanja predstavljene su uže u samom cilju istraživanja, ali se i šire određuju kao želja za razumijevanjem fenomena korištenjem odabranih teorijskih pristupa i metodološkog aparata. Smatra se da rasprava oko rada nedjeljom treba teorijska razrješenja i istraživačke provjere kako bi vodila izvan meandara samorazumljivosti i grupiranja u tabore. Posebno je zanimljivo propitivati sociološku tradiciju (primjerice kod Weberove protestantske etike ili Durkheimovog proučavanja samoubojstva) koja u tobože marginalnim i ujedno skrivenim društvenim pojavama otkriva indicije glavnih strukturalnih i dinamičkih odnosa u društvu.

Cilj istraživanja je studija slučaja rada nedjeljom u Hrvatskoj na internetskim portalima te njegovog sociološkog problematiziranja u perspektivi suvremenog hrvatskoga društva. Na temelju cilja postavljena su tri istraživačka pitanja:

- 1.) Kako se rad nedjeljom predstavlja na internetskim portalima u Hrvatskoj?
- 2.) Kako se predstavljanje rada nedjeljom na internetskim portalima sociološki interpretira?

3.) Kako se predstavljanje rada nedjeljom na internetskim portalima reflektira na suvremeno hrvatsko društvo?

Filozofske pretpostavke provedenog istraživanja baziraju se na konstruktivističkoj paradigmi (Silverman, 2014: 24-27; Flick, 2018: 36-38; Knoblauch, Flick i Maeder, 2005). Odabranom paradigmom traga se za razumijevanjem svijeta u kojem ljudi žive (Creswell i Poth, 2018: 24-25). Neke od karakteristika konstruktivizma prema Creswellu (2014: 6, 8-9) su razumijevanje, značenja mnogostrukih sudionika, društvena i povijesna konstrukcija i generiranje teorije. Navedene karakteristike u skladu su s poduzetim istraživanjem. Istraživački projekt sastoji se od pokušaja razumijevanja mnogih i raznolikih aktera i aktanata, njihovih djelovanja konstruiranih u hipertekstu internetskih portala s ciljem razumijevanja i dodatnog razvoja sociološke teorije.

Na temelju izdvojenih filozofskih pretpostavki odabran je i kvalitativni dizajn istraživanja. Kvalitativni dizajn, u suprotnosti s kvantitativnim dizajnom, prema Yin (2011: 7-9) karakterizira:

1. Istraživanje značenja ljudskih života u stvarnim uvjetima;
2. Predstavljaju gledišta ljudi (sudionika) u istraživanju;
3. Navode kontekstualne uvjete u kojima ljudi žive;
4. Pridonose uvidima u postojeće ili nastajuće koncepte koji mogu pomoći objasniti ljudsko ponašanje;
5. Triangulacija ili korištenje više izvora dokaza umjesto da se oslanjaju na samo jednom izvoru.

Iako je ova Yinova (2011) podjela oblikovana na humanističkim pretpostavkama istraživanja mogu se primijeniti na provedeno istraživanje u disertaciji gdje je odabrano istraživati značenja aktera tijekom razdoblja četvrtog vala rasprave o radu nedjeljom. Predstavljani su reprezentacije aktera i akanata u internetskim portalima (1 i 2). Također je naveden i vremenski i prostorni kontekst istraživanja tijekom aktualnog, četvrtoga vala rasprave u Hrvatskoj (3). Istraživanjem se kroz temu rada nedjelje cilja ukazati na širu temu rasprave o hrvatskoj društvu kroz propitivanje tradicije hrvatske sociološke misli (4). Triangulacija je postignuta na razini prikupljanja podataka s više internetskih portala (5).

O prikladnim temama za kvalitativno istraživanje također raspravlja i Silverman (2017: 14-17) te, iako se u nekim točkama slaže s Yinom (2011), upućuje i na dodatne dimenzije:

- Razumijevanje društvene interakcije u situacijama iz stvarnog života, npr. društveni mediji;
- Razumijevanje kako ljudi percipiraju stvari ili reagiraju na situacije;
- Razumijevanje procesa, npr. donošenje odluka, podučavanje na nastavi, vođenje poslovanja;
- Proučavanje osjetljivih i kompleksnih društvenih pitanja koji mogu biti teško detaljno;
- Proučeni korištenjem kvantitativnih istraživanja, npr. seksualnost, nasilje, korištenje droga.

Kao se radi o istraživanju koje proučava svijet života u definiranom vremenskom i prostornom rasponu, bilo je potrebno provesti kvalitativno istraživanje. Kvalitativne metode su prvenstveno induktivne, konstruktivističke, interpretativne (Bryman, 1988, 45-70). Pretpostavljene karakteristike kvalitativnog istraživanja (Hamersley, 1992: 152-173, 183-200) koriste riječi, interes je usmjeren na značenje, hipoteze se induciraju iz podataka i koristi se studija slučaja. Tim se karakteristikama razlikuju od kvantitativnih istraživanja koje koriste brojeve, interesira ih ponašanje, počinju s hipotezom te koriste generalizacije i ankete (Halfpenny, 1979: 799, 811).

Istraživanje je koncipirano, na temelju navedenih filozofskih pretpostavki i dizajna istraživanja, kao strategija istraživanja (Miočić, 2018) ili istraživački pristup (Yin, 2007: 11-13,25) *studije slučaja* (eng. *case study*). Karakteristike, od kojih većinu njih studija slučaja treba imati, navode se (Creswell i Poth, 2018: 97-98): definiranje specifičnog slučaja (eng. *case*) kojima se opisuje i analiziraju trenutni, odvijajući procesi u stvarnom okružju. Odlučujuća je važnost ograničiti identificirani slučaj kao što su npr. parametri vremena i mjesta ili specifični akteri. Obilježje dobre studije da predstavlja dubinsku analizu slučaja, a razumijevanje slučaja (Stake, 2010: 8-9) uključuje prepoznavanje tema slučaja (Stake, 2010: 74). Studija slučaja završava se zaključcima utemeljenima na slučaju ili slučajevima. U poduzetom istraživanju navedene su karakteristike primijenjene u istraživanju. Tema rada nedjeljom teorijski i metodološki je koncipiranja kao slučaj (eng. *case*) u okviru tzv. četvrtog vala rasprave o radu nedjeljom. Studija slučaja ima vremenska granica analize.

Početna granica analize je 17. listopada 2022. a završna vremenska granica analize je kraj tekuće 2023.godine. Prostorna granica analize jesu odabrani internetski portali u hipertekstualnom prostoru. U provedenoj studiji slučaja disertacije u strogo se postavljenim vremensko-prostornim granicama (Stake, 2010: 2) analiziraju interakcije aktera i njihovih

pozicija oko rada nedjeljom putem medijskog posredovanja odabranih internetskih portala. Istraživanje je poduzeto da bi se razumjelo djelovanje ljudi i grupa te također odvijanje procesa u odabranom razdoblju (Thomas, 2011) kroz medijsku prezentaciju navedene teme.

Na temelju navedenih filozofskih pretpostavki, dizajna istraživanja te definiranja studije slučaja kao istraživačkog pristupa, u procesu istraživanja se određuju i same metode u strogom smislu te riječi. Iako se metode mogu razumjeti kao cjelokupni metodološki zahvat u istraživanju, one su dio procesa istraživanja i istraživačkog dizajna (Creswell, 2014: 183-213).

U literaturi se navode četiri glavne komponente kvalitativnih metoda (Maxwell, 2013: 87-120) koje su razmotrene i za ovo istraživanje:

1. Odnos istraživača i istraživanog: kako je postignuta refleksivnost u istraživanju?
2. Uzorak: koji vremenski okvir, okružje ili pojedince odabirem za promatranje ili intervju, i koje druge izvore podataka odlučujem koristiti?
3. Prikupljanje podataka: kako prikupljam podatke koje ću koristiti u istraživanju?
4. Analiza podataka: što radim s tim podacima da budu smisljeni?

Slijedom navedenog, zaključuje se kako u ovom doktorskom radu nije bilo potrebno uspostaviti istraživački odnos ili odnos istraživača i istraživane teme jer se provedeno kvalitativno istraživanje baziralo na postojećim dokumentima i sadržajima s internetskim portalima. Odnos je pak uspostavljen pažljivim čitanjem teksta i vođenjem bilješki (eng. *memos*) tijekom čitavog procesa istraživanja.

Odabrani uzorak je namjerni uzorak. Namjerno uzorkovanje je metodološka strategija u kojoj se određeno okruženje, osoba ili događaj namjerno odabire jer može pružiti važne informacije koje se ne mogu dobiti korištenjem drugih strategija uzorkovanja (Creswell i Poth, 2018: 100; Maxwell, 2013: 96-98) Njegove karakteristike su da, ovisno o temi istraživanja, omogućuje namjerni odabir istraživačkih jedinica koje će pružiti najrelevantnije i najobilnije podatke (Yin, 2011: 88; Silverman, 2014: 60-63). Veličina uzorka ovisi o teorijskom zasićenju koje se u procesu istraživanja postiže u točki kada dodavanje nove jedinice analize ne otkriva nova svojstva i ne doprinosi dodatnom teorijskom uvidu (Charmaz, 2014: 213, 345). Inicijalno je odabrano 15 internetskih članaka na izabranim internetskim portalima. Odabrani internetski portali iz hrvatskog medijskog prostora jesu:

Index.hr (56%), 24sata online (49%), Jutarnji online (39%), Dnevnik online (38%) i Net.hr (37%). Odabrani su portali koji se tjedno koriste od strane čitatelja iznad 35% po izvješću *Reutersa* za 2022. godinu.

Korištenje namjernog uzorkovanja Maxwell (2013: 98-99) posebno preporuča u slučaju da je potrebno:

1. Postići tipičnost odabranih okruženja, pojedinaca ili aktivnost, npr. homogenost malih grupa;
2. Zabilježiti heterogenost populacije pri čemu je cilj obuhvatiti raspon varijacija;
3. Istražiti slučajeve koji su odlučujući za razumijevanje odabrane (postojeće) teorije ili za njezin razvoj;
4. Usporediti razlike između slučaja, okruženja ili pojedinaca;
5. Odabrati grupe ili sudionike s kojima se može uspostaviti najproduktivniji odnos.

Ujedno je cilj disertaciji bio detektirati tipičnost objava na odabranim internetskim portalima⁷, ali i moguću heterogenost u prezentaciji teme rada nedjeljom. Stoga je postavljen i specifičan cilj utvrđivanja korespondiranja teme s postojećim sociološkim teorijama, napose u okviru hrvatske sociologije.

U odnos istraživačkih pitanja i metoda prikupljanja podataka Maxwell (2013: 4) postavlja pitanje prikupljaju li metode podatke za postavljena istraživačka pitanja. Da bi se osigurala valjanost istraživanja, za prikupljanje podataka korišteni su javno dokumenti u obliku digitalnih tekstualnih i audio-vizualnih (multimodalnih) materijala na internetskim portalima (Flickr⁸). Sadržajima na internetskim portalima pristupilo se multimodalno (Machin, 2007) i rizomski (Deleuze i Guattari, 2014).

Treba napomenuti kako su sadržaji na internetskim portalima sastavljeni od elemenata stranice kao što je tekst, tipografija, poveznice, fotografije, video prilozima, kao i sama organizacije elemenata na stranici. Sadržajno na stranicama internetskih portala nalaze se tekstovi koji se prepoznaju kao vijest i ciljani sadržaj stranice, dok su drugi sadržaji na stranicama oglasi koji nemaju vezu s ciljanim sadržajem pojedine stranice te ostali sadržaji

⁷ Kao primjer može poslužiti prenašanje ili preinaka vijesti s jednog internetskog portala na drugi. Što je čest slučaj u analiziranim člancima na internetskim portalima.

⁸ Kako se radi o javni, postojećim, svima dostupnim sadržajima, za ovaj rad nije bilo potrebna provjera Etičkog povjerenstva.

samog portala koji također nisu u direktnoj vezi s ciljanim sadržajem stranice. Elementi stranice poprimaju tako rizomsku figuraciju bez središta i hijerarhije, ali su prepleteni u disparatnom ujedinjenju formalnog oblikovanja stranice.

Elementi portala u konstantnoj su mijeni, sadržaji oglasa na stranicama se neprestano izmjenjuju, nestaju i ponovno se pojavljuju te ovise o mnogim postavkama algoritma internetskih stranica. Sadržaj se mijenja ovisno o operativnom sustavu, instaliranim programima (npr. programi koji blokiraju neke od oglasa na internetskim stranicama) te uređajima koji se koriste za pregled sadržaja (npr. mobitel ili prijenosno računalo). *Kolačići* internetskih stranica prikupljaju podatke o korisnicima (npr. njihova geografska lokacija) stranica čime individualiziraju i dodatno mijenjaju izgled prikaza internetskih stranica. U tu svrhu, za potrebe istraživanja korišteni su internetski preglednici *Chrome* i *Firefox* u anonimnom obliku rada, bez dodatnih programskih dodataka koji bi izmijenili prikaz stranice. Za spremanje stranica korišten je Firefoxov dodatak *Pocket* kojim je omogućen spremanje poveznice na članke kao i njihovo spremanje, a napravljena je i snimka ekrana svake pojedinačne stranice portala koja je odabrana za obradu. U svrhu toga poduzele su se strategije analize podataka imajući u vidu razlikovanje Maxwella (2013: 105-106) o tri strategije analize podataka:

1. Strategije kategorizacije (npr. kodiranje, utemeljena teorija, tematska analiza);
2. Strategije povezivanja (npr. narativna analiza, analiza slučaja);
3. Analitičke bilješke (eng. *memo*) i prikazi (npr. konceptne mape).

U poduzetom istraživanju korištene su sve tri strategije te je na razini strategija analize podataka također poduzeta triangulacija.

Za teorijsko sortiranje podataka ili analizu podataka korištena je tematska analiza koju su razvile Braun i Clarke (2006: 87-93; 2013: 174-180; 2022; Clarke, Washburn, Friese, 2022). U radu autorice raspravljaju o dvije glavne vrste tematske analize:

1. Pristup utemeljen u kvantitativnim istraživanjima koje teže proizvesti kvalitativnu analizu koja je *pouzdana* na način da bude smisljena kvantitativnim istraživačima;
2. Potpuni kvalitativni pristup „koji vidi kodiranje i razvoj teme organskim i fluidnim i u konačnici i neizbježno subjektivnim, pristup (...) koji prihvaća i usavršen je subjektivnošću istraživača“ (Braun i Clarke, 2006: 87-93).

Autorice se zalažu za potonju vrstu pristupa. Ujedno autorice razvijaju svoj pristup u odnosu na druge pristupe s kojim dijele neke sličnost, ali se od njih i razlikuju te posebno izdvajaju interpretativnu psihološku analiza (IPA), analiza narativa, analiza diskursa i utemeljena teorija.

Braun i Clarke (2006: 79-80) posebno naglašavaju da je tematska analiza metoda, tehnika sa skupom procedura za prikupljanje i analizu podataka. Drugim riječima, tematska analiza nije strategija i u toj njezinoj smještenosti unutar istraživačkog projekta sadržana je teorijska fleksibilnost tematske analize, ona može biti, tvrde autorice, fleksibilno primijenjena unutar bilo kojeg glavnog ontološkog i epistemološkog okvira korištenog u kvalitativnim istraživanjima, od realizma do konstruktivizma.

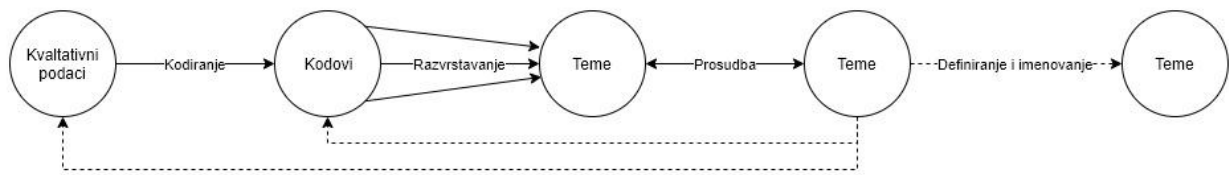
Cilj tematske analize je identificirati obrasce značenja u skupu podataka koji pružaju odgovor na postavljeno istraživačko pitanje. Sami obrasci prepoznaju se procesom upoznavanja podataka, njihovim kodiranjem, razvojem tema i njihovom revizijom. Autorice napominju da pristup tematskoj analizi može biti deduktivni ili induktivni, ovisno o tome pristupa li se istraživanju kroz prizmu postojeće teorije ili analiza počinje od samih podataka kao što je slučaj u utemeljenoj teoriji (Braun i Clarke, 2006: 83), razlikuju latentni semantički pristup razvoju tema. Latentni je interpretativni pristup koji ide dalje od onoga što je u podacima eksplicitno navedeno dok je semantički opisni koji prepoznaje obrasce u podacima (Braun i Clarke, 2006: 84-85). Tematska analiza također može biti vođena realističko/esencijalističkom ili konstruktivističkom paradigmom (Braun i Clarke, 2006: 85).

Ne postoji idealni tip vrste podataka za istraživanje korištenjem tematske analize: može se analizirati sve od intervjua do sekundarnih izvora. Ujedno, tematska analiza može biti korištena za analizu manjih i većih setova podataka.

Proces tematske analize prema Braun i Clarke (2006: 87-93) uključuje:

1. Upoznavanje s podacima;
2. Kodiranje;
3. Traganje za temama;
4. Prosudba tema;
5. Definiranje i imenovanje tema;
6. Pisanje.

Slika 2 Shematski prikaz procesa tematske analize prema Braun i Clarke (2006: 86-93)

Prema Braun i Clarke (2006: 86-93)

1. Upoznavanje s podacima počinje transkribiranjem ukoliko se radi podacima za koje je transkripcija potrebna. Samim procesom transkripcije započinje i proces upoznavanja s podacima. On se intenzivira dubinskim čitanjem (također, slušanjem i gledanjem) podataka. U poduzetom istraživanju transkripcija nije bila potrebna jer su analizirani podaci preuzeti s internetskih portala. Tekstovi se aktivno čitaju uz traženje značenja i obrazaca, ako treba čitaju se i više puta. U tom smislu važno je da uzorci budu manji jer veliki oduzimaju vrijeme i mogu izazvati površnost. Autorice naglašavaju da postoji opasnost preskakanja ovog koraka ili je prisutan selektivni pristup u čitanju. Važno je u tom dijelu procesa započeti zapisivati i prve ideje (koje još nisu samo kodiranje) u obliku analitičkih bilješki (engl., *memos*). Od početnih koraka istraživačkog procesa korištene su analitičke bilješke u svrhu razvoja koncepta na temelju prikupljenih podataka (Charmaz, 2014: 162-191; Saldaña, 2013:41-57; Potkonjak, 2014: 84, 96).

2. Kodiranje zanimljivih značajki podataka na sustavan način kroz sve podatke i razvrstavanje podataka za svaki kod. Po Maxwellu (2013: 107) kodiranje je *slamanje* podataka u svrhu njihovog preslagivanja u kategorije koje olakšavaju usporedbu između predmeta u istoj kategoriji i između kategorija. Kategorije mogu biti zasnovane na postojećoj teoriji ili konstruirane na temelju kategorija samih sudionika istraživanja.

3. Traganje za temama se sastoji u tome da se kodovi razvrstavaju u potencijalne teme. Potrebno je prikupljanje podataka važnih za svaku potencijalnu temu. Ova faza slijedi nakon što imamo dugu listu raznih kodova utemeljenih u podacima. Kodovi se analiziraju te se razmatra kako razne kodove svrstati pod skupnu temu. Konceptualne mape mogu pomoći u slaganju kodova u teme. Stvara se više verzija mogućih tema i podtema te se istražuju odnosi među temama. Kao pomoć u obradi podataka korišten je računalni program *QDA Miner Lite*.

4. Prosudba tema je faza rafiniranja tema te je to važna faza za valjanost istraživanja. O temama se zaključuje jesu li zapravo teme, neke treba spojiti u jednu temu, neke razdvojiti, neke modificirati na temelju dodatne provjere. Potrebno je utvrditi unutarnju i vanjsku koherentnosti: podaci unutar teme trebaju biti koherentni, a teme se međusobno jasno razlikovati jedna od druge. Prosudba tema odvija se na dvije razine, prvo provjerava funkcioniraju li teme u odnosu na kodirane segmente, druga provjerava funkcioniraju li teme u odnosu na sve podatke. U ovoj fazi stvaraju se završne *tematske mape* analize.

5. Definiranje i imenovanje tema je analiza u svrhu rafiniranja posebnosti i priče koju donosi svaka pojedina tema. Potrebno je postaviti pitanje: Koju sveobuhvatnu priču kazuju teme uzete zajedno? U ovoj fazi stvaraju se jasne definicije i imena za svaku temu. Svaka tema zahtijeva dužu analizu ili drugim riječima razrađenu analitičku bilješku. Maxwell (2013) govori o povezivanju tema što je pokušaj razumijevanja podataka u kontekstu, korištenjem metoda za prepoznavanje povezanosti različitih elemenata u tekstu. To je postupak koji traži veze u iskazima i događajima unutar pojedinog konteksta

6. Proces tematske analize završava pisanjem. Pisanje je završna prilika za analizu. Odabiru se živopisni, snažni izvedeni primjeri te se osvrće na istraživačko pitanje i literaturu. Tijekom cijelog istraživačkog procesa koristile su se analitičke bilješke, a koriste se i grafički prikazi koji služe redukcija podataka i prezentaciji cjeline. Za izradu grafičkih prikaza u disertaciji korišten je program pod nazivom *Miro - Whiteboard Tool*, kojim su izrađeni svi grafički prikazi u doktorskom radu.

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U ovom djelu rada analiziraju se objave na odabranim internetskim portalima, sveukupno trideset. U Tablici 7 sabrani su naslovi analiziranih članka prema pripadajućem portalu, uz navode datuma objave i mrežnih poveznica. Potonje su zadnje provjerene 2. lipnja 2024. godine. Kopije članaka nalaze se arhivirane na računalu autora doktorskog rada uz zaštitu snažne lozinke.

Tablica 7 Popis analiziranih članaka

<i>Broj analize</i>	<i>Datum objave</i>	<i>Naziv portala</i>	<i>Naslov članka</i>	<i>Mrežna poveznica</i>
1	21.7.2023	24sata	Podnijeli su zahtjev: Neradna nedjelja opet na Ustavnom sudu	https://www.24sata.hr/news/podnijeli-su-zahtjev-neradna-nedjelja-opet-na-ustavnom-sudu-923898
2	27.6.2023	Index	VIDEO Zagrepčani o neradnim nedjeljama: Nekako je biblijski da je jednom tjedno mir	https://www.index.hr/vijesti/clanak/video-pitali-smo-zagrepčane-sto-misle-o-neradnim-nedjeljama-nekako-biblijski/2474899.aspx
3	22.5.2023	Dnevnik	Ograničava se rad nedjeljom: "Zatvaranje vrata pogodit će male trgovce"	https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/ogranicava-se-rad-nedjeljom-od-srpnja-poslodavci-sami-biraju-kada-ce-raditi---783007.html
4	5.7.2023	Jutarnji list	Stigli su podaci, pogledajte koliko je pao promet u trgovini prve neradne nedjelje!	https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/stigli-su-podaci-pogledajte-koliko-je-pao-promet-u-trgovini-prve-neradne-nedjelje-15352151
5	2.7.2023	24sata	Danas stupa na snagu zabrana rada nedjeljom, pogledajte koje će trgovine ipak raditi i gdje	https://www.24sata.hr/lifestyle/danas-stupa-na-snagu-zabrana-rada-nedjeljom-pogledajte-koje-ce-trgovine-ipak-raditi-i-gdje-920091
6	23.2.2023	Net	STIŽU VELIKE PROMJENE ZA TRGOVCE / Vlada zabranjuje trgovinama rad nedjeljom! Model kreće 1. srpnja, a neće smjeti raditi ni pekarnice	https://net.hr/danas/hrvatska/navladi-je-prihvacen-zakon-o-trgovini-sa-16-radnih-nedjelja-a1452f38-b35f-11ed-adbf-3e25a07b9768
7	11.8.2023	Jutarnji list	Velika Gospa mogla bi se pretvoriti u sajamski dan diljem Hrvatske, evo koji su se sve gradovi odlučili na ovaj potez	https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/velika-gospa-mogla-bi-se-pretvoriti-u-sajamski-dan-diljem-hrvatske-evo-koji-su-se-sve-gradovi-odlucili-na-ovaj-potez-15364152
8	1.7.2023	24sata	Trgovci na Dolcu ogorčeni su na Vladu: 'Neradna nedjelja će nas pokopati. Ovo nije pravedno'	https://www.24sata.hr/news/trgovci-na-dolcu-ogorceni-su-na-vladu-neradna-nedjelja-ce-nas-pokopati-ovo-nije-pravedno-920063
9	1.12.2022	Dnevnik	Radnik neće moći odbiti rad nedjeljom: Pogledajte tko će i kada smjeti raditi	https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/radnik-nece-moci-odbiti-rad-nedjeljom-pogledajte-vladin-plan-za-trgovce---754501.html

10	23.2.2023	Jutarnji list	Glasujte u velikoj anketi Jutarnjeg: Podržavate li zabranu rada nedjeljom?	https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/glasujte-u-velikoj-anketi-jutarnjeg-podrzavate-li-zabranu-rada-nedjeljom-15308925?utm_source=pocket_saves
11	13.8.2023	Net	ANALIZA SOCIOLOGA / Mali trgovci ispaštaju, a profitiraju oni moćniji: 'Neradna nedjelja je ustupak Crkvi'	https://net.hr/danas/hrvatska/zabran-a-rada-nedjeljom-nastetila-je-malim-trgovcima-iznimke-profitiraju-d79a6ac0-39a2-11ee-b241-faec8f804e0b
12	20.8.2023	Index	Vlasnik benzinske: Prodat ćemo sav kruh do kraja dana	https://www.index.hr/vijesti/clanak/vlasnik-benzinske-prodat-chemo-sav-kruh-do-kraja-dana/2488831.aspx
13	16.9.2023	Index	Evo kako će u nedjelju raditi trgovine, pekarnice i šoping-centri	https://www.index.hr/shopping/clanak/evo-kako-ce-u-nedjelju-raditi-trgovine-pekarnice-i-sopingcentri/2495673.aspx
14	6.11.2022	Dnevnik	Neradna nedjelja i dalje kamen spoticanja u Hrvatskoj: Prijedlog izmjena zakona podijelio i trgovce	https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/nema-jedinstvenog-stava-trgovaca-oradu-nedjeljom---750355.html
15	17.10.2022	Dnevnik	Krešimir Sever o neradnoj nedjelji: "Zemlja koja želi graditi i razvijati turizam sigurno neće nedjeljom otvarati trgovine"	https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/kresimir-sever-o-neradnoj-nedjelji---747391.html
16	9.9.2023	Index	Anketa: Zabranu rada nedjeljom podržavaju vjernici, stariji i Slavonci	https://www.index.hr/vijesti/clanak/anketa-zabranu-rada-nedjeljom-podrzavaju-vjernici-stariji-i-slavonci/2494073.aspx
17	18.10.2023	24sata	Split: Svi blagdani i nedjelje do kraja godine su - sajamski dani	https://www.24sata.hr/news/split-svi-blagdani-i-nedjelje-do-kraja-godine-su-sajamski-dani-940838
18	28.11.2022	Net	TREĆA SREĆA? / Hoće li Plenkoviću uspjeti ovoga puta? Stižu velike promjene u radu nedjeljom i to za sve zaposlene	https://net.hr/danas/hrvatska/hoce-li-plenkovicu-uspjeti-ovoga-puta-stizu-velike-promjene-u-radu-nedjeljom-i-to-za-sve-zaposlene-15e829e0-6f4e-11ed-a5ce-e6357d94d38d
19	17.10.2023	Index	Glas poduzetnika poziva gradove da dopuste rad cvjećarnama na dan Svih svetih	https://www.index.hr/vijesti/clanak/glas-poduzetnika-poziva-gradove-da-dopuste-rad-cvjecarnama-na-dan-svih-svetih/2504729.aspx
20	7.8.2023	Dnevnik	Kako su zemlje u susjedstvu regulirale rad nedjeljom? "Kod nas vlade pokušavaju to napraviti tako da vuk bude sit, a ovce na broju. Rezultat su ovakvi zakoni"	https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/neradne-nedjelje---795898.html
21	8.12.2022	Dnevnik	Neradna nedjelja: "Zar obitelji nemaju i konobari, kuhari, zaposleni u turizmu..?"	https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/sabor-o-izmjenama-zakona-oradu-i-oneradnoj-nedjelji---755542.html

22	7.10.2023	Jutarnji list	Ograničeni rad nedjeljom najviše ih pogađa, a negativne posljedice osjete i članovi obitelji	https://www.jutarnji.hr/native/ograniceni-rad-nedjeljom-najvise-ih-pogada-a-negativne-posljedice-osjete-i-clanovi-obitelji-15381972
23	17.11.2023	Index	Večeras su ogromne gužve u dućanima i šoping-centrima	https://www.index.hr/vijesti/clanak/vlada-je-ducanima-zabranila-da-sutrade-veceras-su-ogromne-guzve/2513516.aspx
24	30.10.2022	24sata	Istraživanje pokazalo što Hrvati misle o zabrani rada nedjeljom	https://www.24sata.hr/news/istrazivanje-pokazalo-sto-hrvati-misle-o-zabrani-rada-nedjeljom-870414
25	6.7.2023	Net	PODRŽAVATE LI ZABRANU? / Iza nas je prva neradna nedjelja, a vi ste nas preplavili zanimljivim komentarima: 'Država propada, a mi ne radimo...'	https://net.hr/danas/hrvatska/pitalismo-vas-podrzavate-li-zabranu-rada-nedjeljom-u-komunizmu-nisu-radile-zasto-bi-sada-eaacf818-1b33-11ee-8056-4e77ff04b760
26	20.8.2023	Index	Peović o zabrani rada nedjeljom: Protive joj se dresirani potrošači i trgovci	https://www.index.hr/vijesti/clanak/peovic-o-zabrani-rada-nedjeljom-protive-joj-se-dresirani-potrosaci-i-trgovci/2488869.aspx
27	23.2.2023	24sata	Ustavni stručnjaci o zabrani rada nedjeljom: Ovaj put to ne bi trebalo pasti na 'ustavnom'	https://www.24sata.hr/news/ustavna-strucnjakinja-o-zabrani-rada-nedjeljom-ovaj-put-to-ne-bi-trebalo-pasti-na-ustavnom-893576
28	21.10.2022	Dnevnik	Tko dobiva, a tko gubi uvođenjem neradne nedjelje? Nedjelja je sada, tvrde sindikati, plaćena tek četiri kune više po satu	https://dnevnik.hr/vijesti/svijet/tko-dobiva-a-tko-gubi-uvodjenjem-neradne-nedjelje---747904.html
29	25.7.2023	Jutarnji list	Zabranu rada nedjeljom treba revidirati: 'Zakon mora vrijediti jednako za sve radnike, ne samo za trgovce'	https://novac.jutarnji.hr/novac/aktualno/zabranu-rada-nedjeljom-treba-revidirati-zakon-mora-vrijediti-jednako-za-sve-radnike-ne-samo-za-trgovce-15358879
30	7.8.2023	Net	BRUTALAN KOMENTAR / 'Zar su blagajnice ili prodavačice bolje majke od novinarki i policajki? Zakon o zabrani rada nedjeljom pokazao se kao totalni fijasko'	https://net.hr/danas/hrvatska/zakon-o-zabrani-rada-nedjeljom-pokazao-se-kao-totalni-fijasko-hoce-li-ga-ustavni-sud-ponovo-rusiti-e49bb29a-3558-11ee-8bff-0ee8f36581c7

4.1. Portal 24 sata: Podnijeli su zahtjev: Neradna nedjelja opet na Ustavnom sudu

Naslov članka: Podnijeli su zahtjev: Neradna nedjelja opet na Ustavnom sudu

Preneseno s portala: www.24sata.hr

Datum i vrijeme objave: petak, 21.7.2023. u 17:36

Autor/i: Ana Dasović i HINA

Mrežna pristupnica članku: <https://www.24sata.hr/news/podnijeli-su-zahtjev-neradna-nedjelja-opet-na-ustavnom-sudu-923898>

Datum pristupa: 8. 8. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od nadnaslova, naslova, informacije o autoru i datumu objave, fotografije koja ilustrira članak (kojoj je naveden izvor), podnaslova, retka za interakciju (gumb za pisanje komentara i mogućnost dijeljenja poveznice na članak na društvenim mrežama). Slijedi tekst članka koji je podijeljen u sedam odlomaka. U tijelu članka se nalazi poveznica koja vodi do teksta na stranici iusinfo.hr (Palić, 2023)⁹ i služi kao izvor za dio članka. Sami tekst je dodatno podijeljen tekstualno-vizualnom poveznicom na drugu objavu koja je tematski povezana s tekstem. Tijelo članka nastavlja odjeljak naslova „Preporučeni članci“ s tekstualnim poveznicama koji vode na druge objave portala i koji nisu povezani sa sadržajem analiziranog članka. Tijelo članka *zatvaraju* kategorije koje su članku dodijeljene te prostor za komentare čitatelja.

Također, tijelo članka uklopljeno u stranicu koja se sastoji od većeg broja tekstualno-vizualnih poveznica bilo na druge sadržaje portala (nepovezanih sa sadržajem tijela objave) kao i na razne oglase klikom na koje se otvaraju novi prozori. Na samom vrhu stranice nalazi se navigacijska traka, kao što je uobičajeno za portale ovoga tipa. Zbog interaktivnog sadržaja, različiti oglasi, poveznice koje vode na druge stranice mogu se izmjenjivati na stranici, ovisno o dopuštenim *kolačićima*, lokaciji korisnika, vrsti web preglednika i slično.

⁹ Palić, M. (2023, 09. svibanj) *Zabrana rada nedjeljom – ustavnopravni aspekti*. Dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/kolumne/zabrana-rada-nedjeljom-ustavnopravni-aspekti-54959>

1. Uključeni akteri

U tekstu članka može se razaznati nekoliko aktera. To su pretpostavljeni autori samog teksta (Ana Dasović i HINA) koji opisuju i objašnjavaju događaj. U tom okviru pojavljuju se akteri konferencije za medije u organizaciji, kako piše u tekstu, odvjetnice Dorotea Jurčić i glavne tajnice udruge Glasa poduzetnika Branka Prišlić u ime „udruge Glas poduzetnika (UGP)“. U tekstu se navodi da su se njima „pridružili“ i predstavnici malih trgovaca, od kojih je, pretpostavljamo u toj ulozi, izjavu dao „Luka Petranović, djelatnik cvjećarnice na Mirogoju“. Konferencija za medije održala se na zagrebačkom groblju Mirogoj gdje rade mnogi mali obrtnici pa je odabrana, kako se navodi u tekstu „simbolički“. U članku moguće izjave B. Prišlić nisu navedene.

Autori teksta donose vijest o konferenciji i zahtjevima prema Ustavnom sudu da „se obustave sporne odredbe“ i daju dodatni kontekst oko pitanja radne nedjelje. Navode kako trgovci imaju pravo na 16 radnih nedjelja, da im je na „blagdane rad zabranjen“ i „radno vrijeme ograničeno na 90 sati tjedno“. Autori prisjećaju na situaciju u kojoj je Ustavni sud Republike Hrvatske tri puta „rušio prijedloge zabrane nedjeljom“. Dalje se u tekstu daju kratka obrazloženja za prva dva odbacivanja Zakona 2004. i 2009. godine¹⁰ te se samo navodi da je ukinuta i Odluka Stožera civilne zaštite. Kratko objašnjenje da se radi o četvrtom prizivu na Ustavni sud, također se nalazi u podnaslovu članka.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

Iz iznesenih zahtjeva aktera, zaključuje se da je riječ o pozicioniranju aktera u članku za rad nedjeljom.

3. Argumenti pozicija za rad nedjeljom

Obraćanje Jurčić u tekstu je preneseno u upravnom i neupravnom govoru. Njezina argumentacija usmjerena je prema odbacivanja zakonskih odredbi jer „podaci pokazuju“ da bi zbog „zabrane rada nedjeljom“ „prihodi mogli pasti za trećinu“. U tim navodima nalaze se argumenti gospodarskog nazadovanja i ekonomske štetnosti. Navela je da se novim Zakonom krše „poduzetničke slobode“ te je inicijativa udruge usmjerena na zaštitu poduzetničkih

¹⁰ Pozivajući se i na pravnog stručnjaka Matu Palića čiji je tekst na stranici www.iusinfo.hr.

prava, što je argumentacija za slobodu tržišta i poduzetništvo. Također, ne slaže se da „zakonodavac već u trećem navratu forsira samo jednu skupinu poduzetnika, trgovce“, što se odnosi samo na jedan segment društva.

Predstavnik aktera malih trgovaca u tekstu je Luka Petranović koji radi u mirogojskoj cvjećarnici i koji je naveo da su osim poduzetnika (jer je blagdanom povećan promet) zabranom rada nedjeljom pogođeni i „tradicijски običaji“ jer posjetioci groblja „nemaju gdje kupiti cvijeće ili svijeeće“.

Na jednom mjestu nije jasno odnosi li se na stajališta autora teksta ili je to stajalište udruge Glasa poduzetnika. Nakon što autori navode da Glas poduzetnika novi Zakon smatra diskriminirajućima, slijedi rečenica koja nije do kraja jasna odnosi li se argumentacija na prethodno stajalište Glasa poduzetnika ili na komentare autora teksta:

„Svima je jasno da će veliki trgovački lanci 'pokriti' neradne nedjelje, no mali trgovci to ne mogu učiniti i time su u neravnopravnom položaju.“

U argumentaciji aktera koriste se argumenti ekonomske štetnosti, dobrobiti za manji dio društva, argumenti poduzetništva, slobode tržišta, ali i argument obiteljskog života i identiteta, koji se češće ističe kod aktera koji se protive radu nedjeljom.

4. Razine djelovanja

U tekstu su prisutna djelovanja individualnih aktera, koji su predstavljeni kao nositelji djelovanja kolektivnih aktera (Jurčić – Udruga Glas poduzetnika, Petranović – mali trgovci). Ustavni sud je predstavljen kao kolektivni akter, a Zakon o trgovini i „zabrana rada nedjelje“ kao sadržaj navedenog zakona predstavljaju aktante koji djeluju negativno na prihode poduzetnika, „na cijele obitelji“, male obrtnike, „tradicijске običaje“, poduzetničke slobode i prava, Zakon je, tvrde akteri iz udruge Glas poduzetnika, diskriminirajući za male trgovce i ujedno se odnosi samo na trgovce- „samo jednu skupinu poduzetnika“. Zakon dolazi od strane kolektivnog aktera koji se u tekstu naziva „zakonodavac“ koji „zabranjuje“ rad nedjeljom i „forsira“ samo jednu stranu u sukobu.

5. Strategije djelovanja aktera

Akteri u tekstu objave kao strategiju djelovanja odabrali su istup u medijima u obliku konferencije u medijima. Autori teksta također navode tri pokušaja regulacije rada nedjeljom

koje je Ustavni sud ukinuo. Ujedno strategija koja se koristi je zakonsko/pravno postupanje sa samim zahtjevima prema Ustavnom sudu.

6. Preferirani model rada nedjeljom

Preferirani model rada nedjeljom je za aktere članka liberalizacija rada nedjeljom koja bi se postigla ukidanjem, kako navode, „spornih odredbi“ Zakona o trgovini. Uz rad nedjeljom naglašena je od strane aktera u članku i „zabrana rada blagdanom“, koji se također ocjenjuje štetnim i protuustavnim.

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Sami autori članka zauzimaju neutralnu poziciju, ali u dijelu teksta, kako se očitovalo u dijelu teksta o argumentima (vidjeti točku 3.), pozicija autora članka postaje neodrediva (jer nije jasno radi li se o stajalištu autora teksta ili udruge Glasa poduzetnika).

8. Tri vrste identiteta

Kod djelovanja udruge Glasa poduzetnika i predstavnici malih trgovaca, kao aktera u navedenom članku pojavljuju se dvije razine identiteta. Djelovanje se na jednoj čini kao prosvjed udruge protiv neustavnog zakona te se njihovo djelovanje može u toj razini svrstati, po Castellsovoj kategorizaciji u identitet otpora aktera. Na drugoj strani, djelovanje aktera ide prema vraćanju zakonskih akata na stanje prije izmjena zakona, na stanje koje se od 2004. godine pokušava regulirati. Time bi njihov identitet bio, na drugoj razini, legitimirajući identitet. Stajalište samih autora teksta je neodredivo, osim na dva mjesta. Jedno je kod spomenute rečenice (vidjeti točku 3.), koja se ne može do kraja pripisati niti udruzi Glasa poduzetnika niti autorima teksta. Drugo je mjesto kada autori teksta objašnjavaju tri „rušenja“ Zakona od strane Ustavnog suda pozivajući se na tekst Mate Palića, docenta na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Osijeku koji je, kako pišu, „pojasnio“ zakonsku situaciju.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

Akteri članka smatraju da kriza u hrvatskom društvu postoji i ona je izazvana donošenjem novih zakonskih odredbi oko rada nedjeljom. Smatraju da se kriza rješava pobjedom strane za rad nedjeljom. Autori članka podsjećanjem da se radi o četvrtoj žalbi Ustavnom sudu od 2004. godine, posredno potvrđuju da kriza postoji kroz duže vremensko razdoblje.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Model nedjeljnog kapitalizma pronalazi se u članku slijedom zagovaranja aktera da su doneseni zakonski akti od strane „zakonodavca“ „sporni“, rad je „zabranjen“ i na blagdane, a radno vrijeme „ograničeno“. Novim propisima krše se „poduzetničke slobode i prava“ te su također i „diskriminirajuće“. Rješenje krize postiže se povratkom na status prije novih zakonskih izmjena Zakona o trgovini.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 3 24sata.hr 21.7.2023. – Na slici koja je autorski označena, vidi se dio stranice *iznad prijeloma* (eng. *above the fold*) u kojoj se nalaze elementi stranice kao što su tijelo teksta, fotografija koja prati tekst, kao i tekstualno-vizualne poveznice na druge sadržaje stranice ili na stranice oglašivača.

The screenshot shows the top navigation bar of 24sata.hr with categories like NEWS, SHOW, SPORT, LIFESTYLE, SCI/TECH, VIRAL, VIDEO, and KUPI. Below the navigation is a Mercedes-Benz logo. The main article is titled "ZABRANA RADA KRŠI IM PRAVA" and "Podnijeli su zahtjev: Neradna nedjelja opet na Ustavnom sudu". The author is Ana Dasović, HINA, dated 21.7.2023. at 17:36. The article text starts with "Prijedlog za ocjenom ustavnosti podnose Glas poduzetnika i mali trgovci. Ovo je četvrti put da Ustavni sud odlučuje o zabrani rada nedjeljom i blagdanom". There is a photo of a woman in a red shirt in a shop, a social media post with the hashtag #UGP, and a small advertisement for "lesnina XXXL" with the text "TJEDNA UZ LESNINA CARD AKCIJA 08.-14.08.2023. IZNAJITE VAS".

Fotografija je kolaž, osoba za govornicom je najvjerojatnije Dorotea Jurčić, iza nje su *lampaši*, a pored nje pano udruge Glas poduzetnika. Na fotografiji nema drugih aktera, osim

simbolički, kroz prikaz *lampaša* koji mogu simbolizirati male poduzetnike koji rade na groblju Mirogoj.

4.2. Portal Index.hr: VIDEO Zagrepčani o neradnim nedjeljama: Nekako je biblijski da je jednom tjedno mir

Naslov članka: VIDEO Zagrepčani o neradnim nedjeljama: Nekako je biblijski da je jednom tjedno mir

Preneseno s portala: www.index.hr

Datum i vrijeme objave: 27.6.2023. u 18:09

Autor/i: Index Vijesti

Mrežna pristupnica članku: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/video-pitali-smo-zagrepce-sto-misle-o-neradnim-nedjeljama-nekako-biblijski/2474899.aspx>

Datum pristupa: 27. 6. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od naslova (bez nadnaslova i podnaslova), retka o autoru i datumu objave, fotografije, dvanaest kratkih odlomaka. Tri citata intervjuiranih osoba (označeni navodnicima i podebljanim slovima) imaju ulogu podnaslova u tekstu. Nakon dva odlomka teksta, nalazi se ugrađeni (eng. *embedded*) video prilog koji je smješten na portalu YouTube na kojem Index.hr ima kanal pod nazivom Index Video.¹¹ Tijelo članka je podijeljeno s dva oglasa u obliku tekstualno-vizualne poveznice oglasa koji nisu u vezi s temom članka te vode na stranice oglašivača. Na stranici je velikim slovima naznačeno da se „tekst nastavlja ispod oglasa“. Tekstualna poveznica nakon teksta članka omogućuje čitateljima da pošalju nadopunu teksta ili prijave grešku u tekstu. Tijelo članka *zatvaraju* vizualne poveznice (u obliku ikona) koje omogućuju da se članak objavi na društvenim mrežama, kao i poveznice-kategorije koje članak povezuju sa sličnim temama na samom portalu. Slijedi redak s četiri tekstualno-vizualne poveznice (pod naslovom: Pročitajte još) koje vode na druge članke na portalu i koje nisu povezane s temom članka. Na njih se nadovezuju formom gotovo identične četiri tekstualno-vizualne poveznice oglasa koje vode na stranice oglašivača. Razlikuju se po naslovu („Promo s weba“) i te je sitnim slovima naznačeno da se radi o oglasu ispod svake poveznice. Sljedeći odjeljak stranice omogućuje komentiranje članka, a ispod komentara nalazi

¹¹ *Index Video*. Dostupno na: https://www.youtube.com/channel/UCUp6H4ko32XqnV_6MOPunBA

se još četiri tekstualno-vizualnih poveznica na razne sadržaje samog portala, kao i još jedan oglas.

Stranica je uokvirena zaglavljem i podnožjem koji služe za navigaciju portalom. Bočna, desna traka stranice služi za više namjena. Usporedo s tijelom članka na njoj se nalaze poveznice-ikone za dijeljenje članka na društvenim mrežama. Slijede tekstualne i tekstualno-vizualne poveznice na druge članke portala u tri kategorije („najnovije“, kategorija koja je prva otvorena kod učitavanja stranice, „najčitanije“ i „vezano“, kategorija koja donosi članke povezane s temom tijela članka). Do kraja stranice, na bočnoj traci pojavljuju se veliki tekstualno-vizualni oglasi koji vode na stranice raznih oglašivača.

Sadržajne karakteristike članka

1. Uključeni akteri

Članak je objavljen tjedan dana prije stupanja na snagu novog Zakona o trgovini. Nakon što članak daje osnovne informacije o tome što donosi novi zakon, donosi izjave, kako u tekstu piše, Zagrepčana, šestero slučajnih prolaznika s Trga Bana Jelačića, o uvođenju neradnih nedjelja. Pitani su ljudi različite životne dobi, spola. Od strane reportera nije postavljeno pitanje i nitko od sudionika intervjua nije naglasio da radi ili je radio nedjeljom.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

Četiri sudionika ankete izjasnili su se da im se sviđa uvođenje neradnih nedjelja te se time posredno protive radu nedjeljom. Dvije intervjuirane osobe imale su ambivalentan i neodrediv stav o radu nedjeljom („Tko hoće raditi nedjeljom, neka radi i neka mu se plati, a tko neće - ne treba ga tjerati“, ili „Ja bih to prepustio ljudima koji rade, a ne politici“).

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

Među sudionicima intervjua ističe se argument potrebe za odmorom i radnog ritma („neka se ljudi odmaraju“, „jedan dan u tjednu da je stvarno mir“. Jedna sudionica intervjua ističe posebno da je nedjelja „za obitelj, (...) izlete“ i da žene, radnici „moraju imati svoj dan“ te je time istakla argumente radničkih prava i obiteljskog života. Jedna sudionica posebno ističe da bi druga zanimanja trebala imati neradne nedjelje, a ne samo trgovci. Stariji sudionici intervjua uspoređuju situaciju s radom nedjeljom s vremenom kada se (kao u Jugoslaviji) nije radilo, ali su se ljudi „snašli“ ili kako se izrazio drugi sudionik intervjua: „svi smo imali kruha,

mlijeka, odjeće i obuće“. Na taj način dva sudionika intervjua odgovaraju da promjena u regulaciji rada trgovina nedjeljom neće utjecati na njihove navike kupovine. Jedan mlađi sudionik smatra neradnu nedjelju – *biblijskom*.

4. Razine djelovanja

U članku se nalaze individualni akteri, slučajni prolaznici koje je novinarska ekipa snimila kamerom dok su iskazivali mišljenje o novoj regulaciji rada nedjeljom. Montirani prilog nalazi se uključen u tijelo teksta, a sam tekst članka prijepis je izjava navedenih prolaznika u prilogu.

5. Strategije djelovanja aktera

Strategija samih autora članka (a tako i video priloga) je intervju na malom prigodnom uzorku.

6. Preferirani model rada nedjeljom

Četiri sudionika intervjua uglavnom su za zabranu rada nedjeljom, jedna sudionica bitu zabranu proširila i na druge djelatnosti („ugostitelji“).

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Nije primjenjivo.

8. Tri vrste identiteta

Identitet aktera je neodrediv.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

Ne može se odrediti kod sudionika intervjua postojanje krize oko regulacije rada nedjeljom.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Nije primjenjivo.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 4 Index.hr 27.6.2023. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma* gdje se posebno ističe fotografija koja je isječak videa koji je ugrađen u stranicu.

INDEX HR

NASLOVNICA VIJESTI SPORT MAGAZIN OGLASI RECEPTI OSTALO

Vijesti Najnovije Najčitanije Hrvatska Zagreb Regija EU Svijet Znanost Crna kronika Komentari Novac

VIDEO Zagrepčani o neradnim nedjeljama: Nekako je biblijski da je jednom tjedno mir

Index Vijesti
18.09.27. lipnja 2023.

Poruke 1,8 tisuća

NAJNOVIJE NAJČITANIJE VEZANO

- 5 min Vodeni val ušao u Slavoniju, poznato kad stiže vrhunac. Potopljene vikendice
- 22 min Amerikanac tužio Hrvatsku zbog Gavrilovića. Američku sud mu odbio žalbu
- 22 min U Rotterdamu zaplijenjena dosad najveća količina droge
- 31 min Ukrajina: Rusija prestala kremira mrtve vojnike, stanovnici stalno osjećaju smrad
- 34 min Katastrofa na Havajima, nestao povijesni grad, 36 mrtvih. Tijela plutaju u moru

PRIKAŽI JOŠ VIJESTI

ADMIRAL
TURBO LJETO NA ADMIRALU
300.000€
BONUSA
UPECAJ SVOJ DIO
SRPANJ I KOLOVOZ

Foto: Index

NOVI Zakon o trgovini stupa na snagu sljedeće nedjelje, a prema njemu bi neke od trgovina nedjeljom trebale biti zatvorene. No trgovci će moći odabrati 16 nedjelja u godini tijekom kojih će raditi.

To znači da sljedeće nedjelje neki od dućana, trgovačkih centara i pekarnica neće raditi. Pitali smo Zagrepčane da nam komentiraju uvođenje neradnih nedjelja.

Građani o uvođenju neradnih nedjelja: To je biblijski, da je jedan ...

Fotografija u tijelu članka prikazuje jednog od sudionika intervjua na temelju kojega je sastavljen tekst članka. U tijelo članka je ugrađen video u kojem se građani na Trgu Bana Jelačića izjašnjavaju o radu nedjeljom. U videu se pojavljuje reporterka te se čuje kako postavlja pitanje građanima. U video su ugrađeni titlovi.

4.3. Portal Dnevnik.hr: Ograničava se rad nedjeljom: „Zatvaranje vrata pogodit će male trgovce“

Naslov članka: Ograničava se rad nedjeljom: „Zatvaranje vrata pogodit će male trgovce“

Preneseno s portala: <https://dnevnik.hr/>

Datum i vrijeme objave: 22. 5 .2023. u 06:30

Autor/i: Dnevnik.hr

Mrežna pristupnica članku: <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/ogranicava-se-rad-nedjeljom-od-srpnja-poslodavci-sami-biraju-kada-ce-raditi---783007.html>

Datum pristupa: 12. 8. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se redom od nadnaslova, naslova, i dužeg podnaslova te nakon njih redak u kojem se navodi autor i datum članka. Nakon toga slijedi ugrađeni (eng. *embedded*) video prilog Dnevnika Nove TV te redak s galerijom fotografija preuzetih iz navedenog priloga u obliku vizualnih poveznica koje otvaraju posebnu stranicu portala na kojoj se mogu vidjeti navedene fotografije u većem formatu. Nakon navedenih elemenata slijedi tekst članka koji se sastoji od 16 kratkih odlomaka. Dijelovi teksta istaknuti su podebljanim fontom. Tekst je podijeljen dva puta tekstualno-vizualnom poveznicom (pod naslovom: „Pročitajte i ovo“) koje vode do stranice portala i povezane s temom članka. S lijeve strane članka nalaze se ikone pod nazivom „PODIJELITE“ koje omogućuju dijeljenje stranice na društvenim mrežama ili preko elektroničke pošte. Zadnja dva odlomka teksta nemaju tematsku poveznicu s ostatkom teksta već su poziv na gledanje Dnevnika Nove TV i čitanje portala DNEVNIK.hr. Nakon ostatka teksta članka slijede interaktivne ikone pomoću kojih je moguće dijeliti sadržaj članka na društvenim mrežama, popis kategorija koje su članku pridodane te tekstualna poveznica koja omogućuje čitateljima da pošalju dopunu teksta ili prijave pogrešku u tekstu.

Stranica je uokvirena zaglavljem i podnožjem koji služi za navigaciju portalom. Nakon zaglavlja može se pojaviti velika tekstualno-vizualna poveznica koja pokriva čitav ekran *iznad prijeloma* (eng. *above the fold*). Bočna, desna traka stranice naslovljena je „NAJČITANIJE“ gdje se uglavnom ne pojavljuju tekstualno-vizualne poveznice koje su vezane uz rad nedjeljom, a s temom nije povezana i jedna tekstualno-vizualna poveznica na stranicu oglašivača, također

na bočnoj traci, usporedo s tekstem članka. Do podnožja, ispod tijela teksta, pojavljuje se veliki broj tekstualno-vizualnih poveznice koje vode na stranice samog portala i raznih oglašivača.

Sadržajne karakteristike članka

1. Uključeni akteri

Članak se zasniva na prilogu Dnevnika Nove TV (reporterke Sanje Vištice) koji je ugrađen na stranicu i tekst objave je prijepis televizijskog priloga. Članak je objavljen prije stupanja na snagu izmijenjenog Zakona o trgovini, u kojem su donesena ograničenja u radu nedjeljom. Tematizira odabir datuma radnih nedjelja od trgovaca kao aktera.

Trgovci su u tekstu navedeni kao kolektivni akteri kojima je „ostavljeno pravo na 16 nedjelja“, oni kombiniraju ili su odlučili kojim će nedjeljama raditi, „na njima je“ kojim će nedjeljama raditi. Na jednom mjestu u tekstu se ovi akteri zamjenjuju aktantima - trgovačkim „centrima“ koji objavljuju nedjelje kojima neće raditi.

Aktantima u tekstu naznačenima kao „rad nedjeljom“ (koji se „ograničava“), „zabrana rada nedjeljom“ (koja „stupa na snagu“), „pravila za rad nedjeljom u trgovačkim centrima“ i „pravo na 16 nedjelja“, nisu pridodani individualni ili kolektivni akteri koji su izostavljeni (npr. Vlada RH, Sabor RH)

U tekstu članka navedeni su individualni akteri, intervjuirani pojedinci od kojih su neki samo navedeni imenom, neki imenom i prezimenom i/ili djelatnošću/statusom: Gordana, Dalibor, Goran, Frano („iz Zagreba“), Iva (u tekstu navedeno da prodaje nakit u trgovačkom centru), Mirko Budimir, dopredsjednik HUP-a te Marko Miličević, načelnik Ivankova. Oni iznose svoja stajališta o novoj situaciji koju regulacija rada nedjeljom donosi.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

Razlikuje se pozicioniranje oko rada nedjeljom intervjuiranih aktera. Četvero aktera uglavnom pozitivno vrednuje novu regulaciju rada nedjeljom. Dvojica intervjuiranih aktera uglavnom negativno vrednuju novu regulaciju rada nedjeljom. U iskazima se pojavljuje i ambivalentna pozicija koja može biti shvaćena pozitivnim ili negativnim vrednovanjem. Ton autora članka je neutralan.

Tablica 8 Odrednice aktera navedenih u tijelu članka

<i>Akter</i>	<i>Djelovanje ili status</i>	<i>Neupravni govor</i>	<i>Upravni govor</i>	<i>Komentar od strane autora članka</i>
Ivan	vikendom obavlja jedino nabavu		Na to će se trebati naviknuti! Jer je nedjelja jedini dan kad imam odmor	
Gordana	prisjetila [se] starih dana		Kad sam ja bila mlada, nije niti jedan dućan radio, osim kruha, preko vikenda i normalno smo živjeli.	
Iva	prodaje nakit u jednom centru	Rekla je kako to neće uvelike utjecati na njihovo poslovanje:	Nedjelje su inače slabije, osim sad ovaj period kad su tipa krstitke. Mislim da će nedjelje dobro doći da se malo odmorimo.	
Mirko Budimir	objasnio je dopredsjednik HUP-a		Može se očekivati da će trgovci koji su u priobalju, gdje je turistička sezona , raditi sad preko ljeta, a trgovci na kontinentu da će to koristiti poslije ljeta, odnosno to će biti najvjerojatnije božićni praznici	
Budimir			Naravno da će biti izazovnije, trgovci će se, a i mi građani, morati naviknuti ako to tako ostane	Kaže - ako. Ustavne tužbe trgovaca ne bi bile ništa novo. Već je dva puta

				Ustavni sud rušio uvođenje zabrane rada nedjeljom.
Budimir		Zatvaranje vrata nedjeljom pogodit će male trgovce, kaže Budimir, kao i to da je realno očekivati otpuštanja.		
Marko Miličević	načelnik Ivankova	kazao je da promet nije pao	Naprotiv, u nekim se segmentima povećao petkom, napose ondje gdje se pripremaju obiteljski ručci kad su u pitanju vjerojatno mesni proizvodi.	
Goran			U jednu ruku, bolje je za ljude da se odmore	
Dalibor			Da se to kontrolira, da se puno bolje plati, da se onda tako kompenzira. Ovako će se to prebaciti kao na benzinske crpke i slično i nismo dobili ništa	

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

Od intervjuiranih ljudi, njih četvero aktera uglavnom pozitivno vrednuje novu regulaciju rada nedjeljom. Dvoje aktera (od kojih je jedna predstavljena kao prodavačica u trgovačkom centru) ističu vrijednost odmora što su argumenti radnog ritma i socijalne osjetljivosti. Dvoje aktera također smatraju da promjena regulacije nema utjecaja na poštovanje, djelatnica u trgovačkom centru i načelnik Ivankova gdje se ne radi nedjeljom tri godine. Sudionica intervjua Gordana uspoređuje razdoblja u kojima se nije radilo nedjeljom te zaključuje: „normalno smo živjeli“ što je argument usporedbe s drugim vremenima kada se nije radilo nedjeljom.

Dvojica intervjuiranih aktera uglavnom negativno vrednuju novu regulaciju rada nedjeljom. Jedan od sudionika intervjua (dopredsjednik HUP-a) predviđa da će „pogodit [...] male trgovce“ te da se mogu „očekivati otpuštanja“ te se tako koristi argument dobrobiti za manji dio društva i argument otpuštanja. Drugi sudionik intervjua smatra da se regulacija rada nedjeljom treba postići boljim plaćanjem i kontrolom, dok trenutni model rad bude *prebacio* „na benzinske crpke i slično“ što je argument slobode tržišta i dobrobiti za manji dio društva. Posebno se ističe pitanje privikavanja i navike na novu regulaciju kako je navedeno kod aktera Ivane i Mirka Budimira koja predstavlja *ambivalentnu* poziciju, može biti urazumljena kao argument za negativno vrednovanje nove regulacije, ali i kao privremeni problem prilagodbe na novu, pozitivno vrednovanu, novu regulaciju.

4. Razine djelovanja

U tekstu članka postoji nekoliko razina djelovanja: trgovci kao kolektivni akteri, individualni akteri koji su intervjuirani pojedinci (različito predstavljeni u tekstu) i akanti u obliku zakonskih akata oko rada nedjeljom, ali su izostavljeni akteri koji su zakonske odredbe donijeli.

5. Strategije djelovanja aktera

Strategija samih autora članka (a tako i video priloga) je intervju na malom prigodnom i namjernom uzorku. Veći dio sudionika je odabran jer su se nalazili u trgovačkom centru dok je razgovor s načelnikom Ivankova i dopredsjednikom HUP-a i prodavačicom u trgovačkom centru namjerno odabran jer se radi o populaciji koja je na različite načine involvirana u temu rada nedjeljom.

6. Preferirani model rada nedjeljom

Nije primjenjivo.

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Medijsko vrednovanje stavova pojedinaca u tekstu članka je uglavnom neodredivo i daje se prostora akterima različitih stajališta o radu nedjeljom. Također, u članku je najviše prostora dano akteru koji uglavnom negativno vrednuju novu regulaciju rada nedjeljom te je njegov iskaz komentiran i od autora članka u dijelu teksta u kojem se navodi mogućnost „rušenja“ novih zakonskih odredbi o regulaciji rada nedjeljom.

8. Tri vrste identiteta

Identitet aktera je neodrediv.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

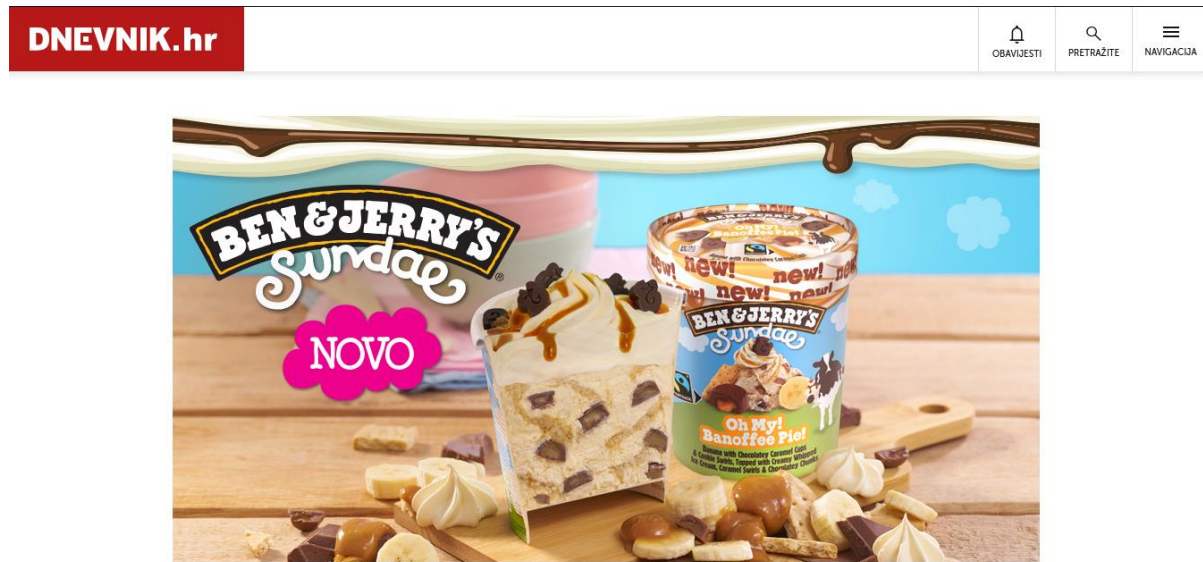
Autori članka ukazuju na krizu kada navode da je „dva puta Ustavni sud rušio uvođenje zabrane rada nedjeljom“. Također se pokazuje mogućnost produbljenja krize pobjedom strane za rad nedjeljom uvođenjem pitanja „prilagodbe“ trgovaca na nove zakonske odredbe, što su naveli i neki sudionici intervjua. Da će se kriza produbiti stajalište je dopredsjednika HUP-a Mirka Budimira jer smatra da će nova regulativa oko rada nedjeljom „pogoditi [...] male trgovce“ i da su moguća opuštanja.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Nije primjenjivo.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 5 Portal Dnevnik.hr 22. 5 .2023. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma* kada se prikazuje oglas na stranici. Do sadržaja članka potrebno je „skrolati“.

Slika 6 Portal Dnevnik.hr 22. 5 .2023. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma*

PRIBLIŽAVA SE DATUM

Ograničava se rad nedjeljom: "Zatvaranje vrata pogodit će male trgovce"

Odbrojava se do početka srpnja, kad će se trgovcima ograničiti rad nedjeljom. Ipak, moći će raditi 16 nedjelja, pa su trgovci u kombinatorici. Pomno se biraju datumi, a neki su već i odlučili što će. Detalje donosi reporterka Dnevnika Nove TV Sanja Vištica.

Pise **DNEVNIK.hr**, 22. svibnja, 2023. @ 06:30

Fotografija koja se pojavljuje ispod podnaslova teksta zapravo je ugrađeni video koji se automatski pokreće u skočnom prozoru prilikom pregleda stranice. Radi se o punom prilogu

Dnevnika Nove TV iz kojeg je prenesen sadržaj za tekst članka. U prilogu su osim snimaka intervjuiranih aktera prikazanih u Tablica 8 , priložene i snimke iz trgovačkih centara.

4.4. Portal Jutarnji.hr: Stigli su podaci, pogledajte koliko je pao promet u trgovini prve neradne nedjelje!

Naslov članka: Stigli su podaci, pogledajte koliko je pao promet u trgovini prve neradne nedjelje!

Preneseno s portala: www.jutarnji.hr

Datum i vrijeme objave: 5. 7. 2023. u 09:20

Autor/i: T.L.

Mrežna pristupnica članku: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/stigli-su-podaci-pogledajte-koliko-je-pao-promet-u-trgovini-prve-neradne-nedjelje-15352151>

Datum pristupa: 16. 8. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od nadnaslova, naslova i podnaslova. Manjim slovima napisano je ime autora i datum i vrijeme objave članka. Ispod njih je fotografija koja je potpisana.

Nakon fotografije slijedi tekst članka, bez podnaslova, razlomljenog u devet kratkih odlomaka. Tijelo teksta je podijeljeno jednim oglasom u obliku tekstualno-vizualne poveznice oglasa što je vizualno označeno natpisom „OGLAS“. Nakon ostatka teksta članka slijede ugrađeni video pod nazivom „AKTUALNO“ koji nema tematsku vezu s temom članka. Slijedi popis kategorija koje su članku pridodane te tekstualno-vizualna poveznica koja poziva čitatelje: „UKLJUČITE NOTIFIKACIJE“ kako bi bili „u tijeku s najnovijim događajima“.

Stranica je uokvirena zaglavljem i podnožjem koji služi za navigaciju portalom. Ispod zaglavlja povremeno se pojavljuje velika vizualno-tekstualna poveznica oglasa. Lijevo i usporedno s tekстом članka, u bočnoj traci poredane su interaktivne ikone za dijeljenje članka na društvenim mrežama. Nakon tog nalaze se tri tekstualne poveznice većeg i drugačijeg oblika i boje teksta članka koje su naslovljene „VEZANE VIJESTI“. Od njih tri, dvije poveznice upućuju na dvije stranice portala koje govore o temi rada nedjeljom. Treća poveznica istog dizajna upućuje na stranicu portala ali, kako i upućuje nadnaslov poveznice („PROMO“), na oglas koji je vezan uz temu članka jer promovira prodajna mjesta uz benzinske postaje. U bočnoj desnoj traci usporedno uz tekst članka nalaze se tekstualno-vizualne poveznice oglasa

koje vode na stranice oglašivača. Ispod tijela članka nalazi se veliki broj vizualno-tekstualnih poveznica od kojih neke vode na druge članke na portalu, a ostale na stranice oglašivača.

Sadržajne karakteristike članka

1. Uključeni akteri

U članku se navodi više aktanata kojima je pripisano djelovanje. Zabrana rada nedjeljom (za koju se ne navode uzroci ili akteri promjene zakonskih akata, navodi se pojam „pokušaja zabrane“), *statistički podaci* koji dolaze iz *sustava fiskalizacije* koji pokazuju pad prometa u trgovini (smanjenje prometa od 8,37 milijuna eura u odnosu na nedjelju prije, 16,62% manji promet u odnosu na srpanj 2022.) Porast cijena navodi se uz pad prometa u odnosu na prošlu godinu („veće cijene“) ali se navodi da su cijene usluga porasle (ugostiteljstvo i smještaj) te je pad prometa u trgovini na malo nadoknađen u odnosu na 2022. godinu. Članak portala novilist.hr citiran je kao izvor analiziranog članka (Marić, 2023),¹² objavljen istog datuma kao i članak u 06:54, od autorice Jagode Marić). Za promet su benzinskih crpki iz Porezne uprave, piše u članku, „priopćili da te podatke ne mogu dostaviti“.

Kolektivni akteri koji se navode jesu institucije vlasti Republike Hrvatske, Ustavni sud (koji je imenovan kao instanca koja može ukinuti zabranu rada nedjeljom. Institucija Porezne uprave je imenovana uz nemogućnost dostavljanja podataka prometa benzinskih crpki.

Autor članka se pojavljuje kao akter koristeći izraz u trećem licu množine: „Podsjetimo“ (misli se na podsjećanje da je od neimenovanih aktera ovo „treći pokušaj zabrane rada nedjeljom“) Također, kada se navodi u tekstu da je bilo „za očekivati [...] da se promet poveća na benzinskim crpkama“ iako nije određivo tko je sve akter u pasivnom obliku izričaja, pisac članka i uredništvo časopisa, javnost, analitičari, čitatelji ili neka druga instanca.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

Autor članka zauzima formalno neutralnu poziciju oko rada nedjeljom (korištenjem statističkih podataka, citatom drugog portala) iako naslov članka i isticanje pada prometa također može biti čitan kao isticanje korisnosti rada nedjeljom za rad trgovina i njihov promet.

¹² Marić, J. (2023, 05. srpanj) *Imamo brojke. Pogledajte koliko je pao promet u trgovini prve neradne nedjelje*. Dostupno na: <https://www.novilist.hr/novosti/hrvatska/imamo-brojke-pogledajte-koliko-je-pao-promet-u-trgovini-prve-neradne-nedjelje/>

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

Argumenti pozicija za rad nedjeljom jesu ekonomska štetnost i gospodarsko nazadovanje koji se u članku indirektno mogu iščitati.

4. Razine djelovanja

U članku su nositelji djelovanja pretežno aktanti, kako je analizirano u točki . U članku se imenuju Ustavni sud i Porezna uprava. Autor teksta se također pojavljuje kao akter.

5. Strategije djelovanja aktera

Nije primjenjivo. (Strategija izdvajanja podataka bez tumačenja i kontekstualizacije.)

6. Preferirani model rada nedjeljom

Nije primjenjivo.

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Iako se korištenjem aktanata i statističkih podataka od strane autora članaka postiže dojam objektivnosti, njihovo isticanje u nadnaslovu i naslovu članka (npr. korištenjem uskličnika u naslovu) ostavlja dojam nečega izvanrednoga i nesvakidašnjega. Dojam objektivnosti se postiže i izostankom tumačenja iznesenih podataka.

8. Tri vrste identiteta

Identitet aktera je neodrediv.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

U članku se implicitno smatra da kriza postoji, i u podnaslovu članka i u tijelu članka navodi se „treći pokušaj zabrane rada nedjeljom“ kao i „mogućnosti da tu zabranu Ustavni sud ukine. Na drugoj razini, krizom se može smatrati i „osjetni pad“ prometa tijekom prve neradne nedjelje u srpnju 2023 godine.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

U tekstu se implicitno razaznaje koncept nedjeljnog kapitalizma koji posjeduje jedno razumijevanje kapitalizma kao autonomnog sustava. Svaka (nepromišljena) intervencija drugih agensa (npr. vlasti) u tijek razvoja ekonomskog života razara mehanizam koji je do tada nezavisno djelovao.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 7 Jutarnji.hr 5. 7. 2023. – Na slici se vidi dio stranice iznad prijeloma. Istaknuta je fotografija na kojoj je rukom napisana bilješka zalijepljena na prozor na kojoj piše velikim tiskanim slovima „Nedjeljom ne radimo“.

OSJETAN PAD

Stigli su podaci, pogledajte koliko je pao promet u trgovini prve neradne nedjelje!

Ovo je treći pokušaj zabrane rada nedjeljom, a i dalje postoji mogućnost da tu zabranu Ustavni sud ukine

Piše: T.L. Objavljeno: 05. srpanj 2023. 09:20

Share Tweet Email

Zeljko Rajković/Cropix

Podaci iz sustava fiskalizacije pokazali su da je prva neradna nedjelja donijela za 21,8 posto manji promet u trgovini na malo u usporedbi s posljednjom nedjeljom u lipnju, koja je bila radna.

Novi list piše da je u nedjelju pao i broj i iznos izdanih računa u

Članak izgrađuje svoj identitet na portalu Jutarnji.hr koristeći dizajnerske odabire koji ukazuju na prepoznatljivost praksi dizajna vijesti na internetskim portalima uopće i ujedno na identitetsku razliku odabirom rasporeda elemenata, grafičkih elemenata te odabirom oblika, veličine i boja slova te ikona. Fotografija koja je izabrana za članak dodatno razlikuje članak od ostalih članaka koji se nalaze u prostoru navedenog portala. Ona se sastoji od rukom

ispisane poruke zalijepljene na staklo trgovine i na kojoj velikim slovima piše „NEDJELJOM NE RADIMO“. U odrazu fotografije mogu se razaznati stolovi i dvije osobe.

4.5. Portal 24sata.hr: Danas stupa na snagu zabrana rada nedjeljom, pogledajte koje će trgovine ipak raditi i gdje

Naslov članka: Danas stupa na snagu zabrana rada nedjeljom, pogledajte koje će trgovine ipak raditi i gdje

Preneseno s portala: www.24sata.hr

Datum i vrijeme objave: 2.7.2023. u 8:29

Autor/i: 24sataIvana Mihaljević

Mrežna pristupnica članku: <https://www.24sata.hr/lifestyle/danas-stupa-na-snagu-zabrana-rada-nedjeljom-pogledajte-koje-ce-trgovine-ipak-raditi-i-gdje-920091>

Datum pristupa: 22. 8. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od nadnaslova, naslova, informacije o autoru i datumu objave, fotografije koja ilustrira članak (nepotpisana fotografija koja pokazuje devetoro ljudi koji stoje ispred pekarnice u Zagrebu), podnaslova, tekstualno-vizualne poveznice oglasa koja vodi na stranicu oglašivača, retka za interakciju (gumb za pisanje komentara i mogućnost dijeljenja poveznice na članak na društvenim mrežama). Slijedi tekst članka koji je podijeljen u tri kratka odlomka. Nakon prvog odlomka slijedi ugrađena okvir video priloga koji je naslovljen „PRATITE UŽIVO“. Nakon drugog odlomka nalazi se ugrađen tekstualno-vizualni interaktivni okvir pod nazivom „Radno vrijeme nedjeljom: klikni i provjeri“. S desne gornje desne strane okvira nalazi se logotip 24sata koji upućuje da je okvir sastavni dio samog portala. Nakon posljednjeg odlomka nalazi se već korištena fotografija na stranici koja pokazuje devetoro ljudi koji stoje ispred pekarnice u Zagrebu.

Sami tekst je dodatno podijeljen tekstualno-vizualnom poveznicom na drugu objavu koja je tematski povezana s tekstem. Ispod toga nalazi se redak s tekstualnom poveznicom „DETALJAN POPIS TRGOVINA KOJE RADE POGLEDAJTE OVDJE“. Tijelo članka nastavlja odjeljak naslova „Preporučeni članci“ s tekstualnim poveznicama koji vode na druge objave portala i koji nisu povezani sa sadržajem analiziranog članka. Tijelo članka zatvaraju kategorije koje su članku dodijeljene te prostor za komentare čitatelja. Također, tijelo članka uklopljeno u stranicu koja se sastoji od većeg broja tekstualno-vizualnih poveznica bilo na druge sadržaje portala (nepovezanih sa sadržajem tijela objave) kao i na razne oglase klikom na koje se

otvaraju novi prozori. Na samom vrhu stranice nalazi se navigacijska traka, kao što je uobičajeno za portale ovoga tipa. Zbog interaktivnog sadržaja, različiti oglasi, poveznice za na druge stranice mogu se izmjenjivati na stranici, ovisno o dopuštenim *kolačićima*, lokaciji korisnika, vrsti web preglednika i slično.

Sadržajne karakteristike članka

1. Uključeni akteri

Središnji aktant članka nalazi se u obliku interaktivnoga dodatka stranice koji u tabličnom obliku sadrži poveznice na stranice trgovačkih centara i koji „omogućuje“ provjeru rada trgovina na prvi dan stupanja na snagu novog Zakona o trgovini. Na to upućuje i naslov članka u kojem se poziva čitatelje (aktere) da pogledaju „koje će trgovine ipak raditi i gdje“. Čitatelji se pojavljuju kao akteri na kraju teksta jer, kako se navodi u članku, „javljaju čitatelji“ o stvaranju redova ispred pekarnica.

Trgovine, kao aktanti „smiju raditi“. Ograničeno jer „zabrana rada nedjeljom [...] stupa na snagu“. Kiosci također „smiju prodavati“ tipični asortiman a ne „samo novine“ kako je bilo „najavljeno“ (u tekstu se ne navodi od kojeg aktera je najavljeno). Radno vrijeme kioscima, navodi se u članku, „bit će“ od 7 do 13 sati. Pekarnice su također navedene kao aktanti „koje rade“ prvom nedjeljom stupanja na snagu novog zakona.

Trgovci kao kolektivni akteri, kako piše dalje u članku, sami odlučuju kojim će nedjeljama raditi, a neki se od njih „vode“ time nalaze „li im se prodavaonice na moru ili kopnu“. Drugim riječima, kao razlika odabranih radnih nedjelja ovisi i o turističkoj sezoni.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

Autori članka se direktno ne pozicioniraju oko rada nedjeljom te je prikaz neutralan. Ipak se u tekstu nalaze iskazi koji upućuju u indirektno pozicioniranje uz negativno vrednovanje nove regulaciji rada nedjeljom. Tako se navodi da „trgovine smiju raditi samo 16 nedjelja“ te obavještavaju (u podnaslovu i ponovo u tekstu članka) da kiosci neće prodavati „samo novine“. Stvara se i dojam izvanredne situacije u kojoj se „uživo“ prati situacija u Zagrebu (i putem ugrađenog video dodatka) te se u tijelo teksta uključuje i fotografija ljudi koji čekaju ispred pekarnice. U tekstu se navodi da „javljaju čitatelji, ispred pekarnica koje rade, stvaraju se redovi“, što također pridonosi dojmu izvanredne situacije.

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

Nije primjenjivo.

4. Razine djelovanja

Individualni akteri u tekstu su čitatelji portala i trgovci. Aktanti su zakonske odredbe i sama zabrana rada nedjeljom te trgovine, kiosci i pekarnice.

5. Strategije djelovanja aktera

Strategija djelovanja je reportaža.

6. Preferirani model rada nedjeljom

Nije primjenjivo.

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Nije primjenjivo.

7. Tri vrste identiteta

Nije primjenjivo.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

Nije primjenjivo.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Nije primjenjivo.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 8 24sata.hr 2.7.2023. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma*.

Stranicu teksta članka uokviruje tekstualno-vizualna poveznica koja prikriva čitav početni ekran i potrebno je *skrolati* da se dođe do tijela teksta. Osim fotografije ljudi koji stoje u redu ispred pekarnice s desne strane objave nalaze se tekstualno-vizualne poveznice koje vode na druge stranice portala koji nemaju tematsku sličnost s temom članka.

4.6. Portal Net.hr: Vlada zabranjuje trgovinama rad nedjeljom! Model kreće 1. srpnja, a neće smjeti raditi ni pekarnice

Naslov članka: Vlada zabranjuje trgovinama rad nedjeljom! Model kreće 1. srpnja, a neće smjeti raditi ni pekarnice

Preneseno s portala: www.net.hr

Datum i vrijeme objave: 23.2.2023. u 10:51

Autor/i: Danas.hr

Mrežna pristupnica članku: <https://net.hr/danas/hrvatska/na-vladi-je-prihvacen-zakon-o-trgovini-sa-16-radnih-nedjelja-a1452f38-b35f-11ed-adbf-3e25a07b9768>

Datum pristupa: 23. 8. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od nadnaslova, naslova, potpisane fotografije i podnaslova. Slijedi redak s datumom i vremenom objave članka i autora članka (Danas.hr – naziv jedne od podstanica portala¹³). Na desnoj strani retka nalaze se ikone poveznica kojima je moguće podijeliti stranicu na društvene mreže. Slijedi jedan veći tekstualno-vizualni oglas koji se interaktivno povremeno izmjenjuje s drugim oglasima iste dimenzije. Nakon oglasa slijedi pet odlomaka teksta. Dva podnaslova u samom tijelu teksta („Zakon o trgovini kreće 1. srpnja“ i „Pekarnice će biti zatvorene nedjeljom“), nalaze se prije trećeg i četvrtog odlomka. Nakon prva dva odlomka pojavljuje se tekstualno-vizualni oglas iznad kojeg piše sitnim slovima: „Tekst se nastavlja ispod oglasa“. Ispod drugog podnaslova pojavljuje se drugi tekstualno-vizualni oglas u tijelu teksta. Nakon zadnjeg odlomka u tekstu nalazi se i treći tekstualno-vizualni oglas. Ispod njega tekstualno-vizualna poveznica koja vodi na drugu vijesti iz rubrike Danas, koja nije vezana uz temu članka. Tijelo članka zatvaraju kategorije koje su članku dodijeljene te ikone poveznica kojima je moguće podijeliti stranicu na društvene mreže ili kopirati link.

Stranica je uokvirena zaglavljem i podnožjem koji služi za navigaciju portalom. Iznad teksta članka nalazi se veliki tekstualno-vizualni oglas koji se nastavlja kao podloga tekstu članka dublje na stranicu. S desne strane od tijela teksta nalazi se također tekstualno-vizualni

¹³ Dostupno na: <https://net.hr/danas>

oglas kao i tri tekstualno-vizualne poveznice koje vode na druge vijesti iz rubrike Danas, koje nisu vezane uz temu članka. Ispod članka nalazi se veliki broj tekstualno-vizualnih poveznica raznih veličina, od kojih su neki oglasi, ili članci na sadržaje portala (koji nisu vezani uz temu članka).

Sadržajne karakteristike članka

1. Uključeni akteri

Akteri u tekstu su Vlada Republike Hrvatske i njezini predstavnici - predsjednik Vlade i Ministar gospodarstva i održivog razvoja. Središnji aktant teksta je prihvaćeni Zakon o trgovini i njegov sadržaj. Autori članka i Premijer navode pojam „modela“ koji se odnosi na raspored 16 radnih dana nedjeljom kroz godinu. U članku se posebno izdvaja aktant pekarnica koje, po novom zakonu, ne bi smjele raditi nedjeljom Na metadijegetskoj razini u tekstu članka, u obliku citata (upravnog govora) dani akteri u iskazu donose dodatne aktere/aktante.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

U tekstu članka pozicija Vlade Republike Hrvatske predstavljena je protivnom radu nedjeljom samim činom prihvaćanja Zakona o trgovini i njegovim komentiranjem. Autori članka predstavljaju se neutralno i donose tri citata predstavnika Vlade.

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

Argumentacija protiv rada nedjeljom prisutna je u citatima predstavnika Vlade (metadijegetska razina). Model koji se sastoji od 16 radnih nedjelja od strane Predsjednika vlade komentiran je kao „dobar balans“ što se razumijeva kao argument radnog ritma i radničkih prava, ali i argumentom poduzetništva, koji se svrstava u argumente pozicija za rad nedjeljom. Izbacivanje pekarnica iz izuzetaka ministar gospodarstva i održivog razvoja argumentira „iz razloga što smo slušali i sve rasprave koje su bile na odborima u Hrvatskom Saboru, ali i nakon konzultacija s određenim pravnim stručnjacima“.

4. Razine djelovanja

Vlada je prezentirana u tekstu članka kroz iskaz „sjednica Vlade“ dok je kao kolektivni akter „Vlada“ predstavljena u naslovu članka i jednom u samom tekstu. Predstavnici Vlade

kao individualni akteri navedeni su „Plenković“ i „ministar Davor Filipović“ ili samo „ministar Filipović“.

Aktant promjene Zakona u trgovini je prva tema članka. Drugi aktant koji je tema članka je rad pekarnica. Suodnosu navedenog Zakona i rada pekarnica autori teksta prikazuju pasivnim izrazima, aktanti trpe aktivnost drugih aktera. Tako je „rad pekarnica“ zabranjen, u naslovu članka piše da pekarnice „neće smjeti raditi“ (zbog zakonske odredbe) te su zatvorene. Pekarnicama je, u odnosu na ovu zakonsku regulativu, dana i aktivnija uloga u izrazu da će „moći [...] raditi kao i druge trgovine 16 nedjelja u godini po svom izboru“.

5. Strategije djelovanja aktera

Autori članka primjenjuju strategiju citiranja aktera kojom se postiže dojam objektivnosti i nepristranog iznošenja stavova uključenih aktera.

6. Preferirani model rada nedjeljom

Model koji preferira akter predsjednik Vlade u citatu u tekstu članka je model prilagodbe kada navodi da je model Zakona u kojem se radi 16 nedjelja „dobar balans“.

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Iako se manifesni sadržaj članka prikazuje od strane autora neutralnim, analizom naslova primjećuje se odmak od neutralnog izvještavanja. U naslovu se naglašava pojam „zabrane rada nedjeljom“ od strane Vlade te je u naslovu dodatno istaknuto da neće raditi „ni pekarnice“. Predstavnici Vlade nisu u tekstu naveli pojam „zabrane rada nedjeljom“ već su se osvrnuli na „16 radnih nedjelja“ te „maksimalni iznos radnih sati [...] od ponedjeljka do subote“. Ministar gospodarstva i održivog razvoja osvrće se u tekstu na pekarnice koje će moći raditi 16 nedjelja. Tekst samih autora članka započinju odlomak o tome riječima „Vlada se odlučila skroz zabraniti rad pekarnica...“ da bi kasnije u odlomku, gradirajući, naveli „da će i pekarnice u pravilu biti zatvorene“ da bi u zadnjoj rečenici odlomka napisali da će pekarnice moći „raditi kao i druge trgovine 16 nedjelja u godini po svom izboru“. Podsjetili su u istom odlomku da je u prvoj verziji zakonskog akta pekarnicama bio dopušten rad nedjeljom.

8. Tri vrste identiteta

Vlada Republike Hrvatske i njezini predstavnici vezano uz temu rada nedjeljom u ulozi su (paradoksalno) projektnog identiteta. Umjesto statusa quo zalažu se za „model“ rada nedjeljom koji bi se razlikovao od važećeg modela koji je na snazi dugi niz godina.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

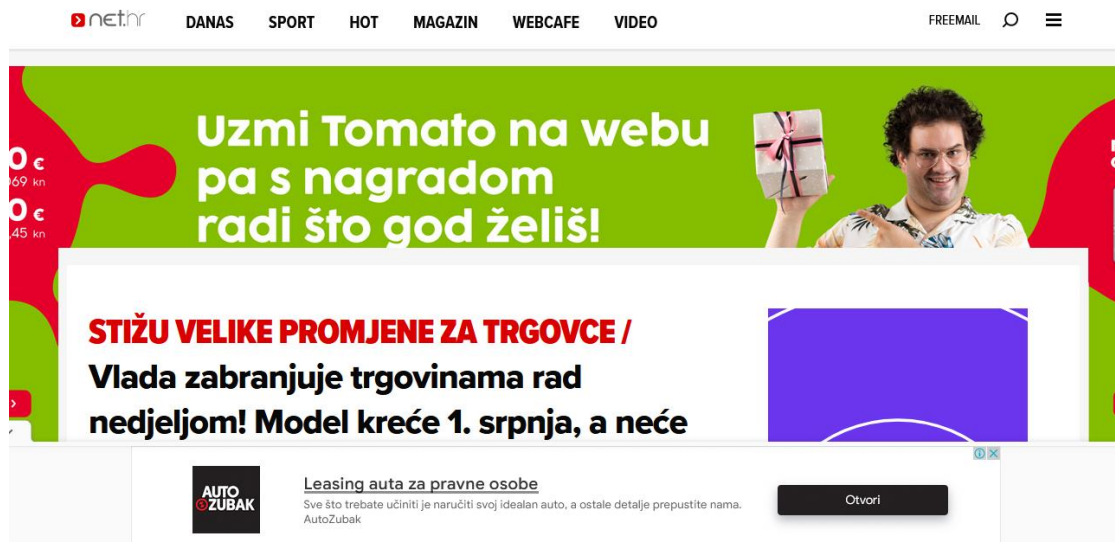
Nije primjenjivo. iako je odluka Vlade o novom Zakonu o trgovini indirektni pokušaj da se kriza oko regulacije nedjeljnog rada zaustavi.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Nije primjenjivo.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 9 Net.hr 23.2.2023. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma*.

Slika 10 : Net.hr 23.2.2023. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma*.

Na stranici portala Net.hr nadnaslov, naslov, fotografija i podnaslov manji su dio vidljivog dijela stranice *iznad prijeloma* i stvarna vidljivost teksta članka ovisi o rezoluciji ekrana, web pregledniku i dodacima, operativnom sustavu i mnogim drugim parametrima. Članak uokviruje veliki vizualno-tekstualni oglas, dok je nešto manji oglas s desne strane članka. S donje strane (Slika 10) pojavljuje se skočni (pop-up) izbornik za koji je potrebno kliknuti na sitnu ikonu za gašenje oglasa. Sam članak je ilustriran fotografijom predsjednika Vlade A. Plenkovićem, moguće tijekom sjednice Vlade u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici ili na nekom sličnom događanju. Osim njega na fotografiji nema drugih ljudi.

4.7. Portal Jutarnji.hr: Velika Gospa mogla bi se pretvoriti u sajamski dan diljem Hrvatske, evo koji su se sve gradovi odlučili na ovaj potez

Naslov članka: Velika Gospa mogla bi se pretvoriti u sajamski dan diljem Hrvatske, evo koji su se sve gradovi odlučili na ovaj potez

Preneseno s portala: www.jutarnji.hr

Datum i vrijeme objave: 11.08.2023. u 15:00

Autor/i: Laura Vidović

Mrežna pristupnica članku: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/velika-gospa-mogla-bi-se-pretvoriti-u-sajamski-dan-diljem-hrvatske-evo-koji-su-se-sve-gradovi-odlucili-na-ovaj-potez-15364152>

Datum pristupa: 28.08.2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od nadnaslova, naslova i podnaslova. Manjim slovima napisano je ime autora i datum i vrijeme objave članka. Ispod njih je fotografija koja je potpisana.

Nakon fotografije slijedi tekst članka, s tri podnaslova, razlomljenog u 12 odlomaka. Tijelo teksta podijeljeno je oglasom u obliku tekstualno-vizualne poveznica oglasa što je vizualno označeno natpisom „OGLAS“. Posljednja dva odlomka istaknuta su posebnom bojom okvira. Slijede poveznice-ikone koje omogućuju dijeljenje sadržaja članka na društvene mreže/elektronsku poštu te popis kategorija koje su članku pridodane. Slijedi tekstualna poveznica putem koje se može dopuniti tema ili prijaviti pogreška u tekstu. Tekst je zatvoren jednom tekstualno-vizualnom poveznicom koja se razlikuje od dizajna portala i koja vodi na stranicu oglasa.

Stranica je uokvirena zaglavljem i podnožjem koji služi za navigaciju portalom. Ispod zaglavlja povremeno se pojavljuje velika vizualno-tekstualna poveznica oglasa. Lijevo i usporedno s tekстом članka, u bočnoj traci poredane su interaktivne ikone za dijeljenje članka na društvenim mrežama. Nakon tog nalaze se tri tekstualne poveznice većeg i drugačijeg oblika i boje teksta članka koje su naslovljene „VEZANE VIJESTI“. Od njih tri, dvije poveznice upućuju na dvije stranice portala koje govore o temi rada nedjeljom. Treća poveznica istog

dizajna upućuje na stranicu portala ali, kako i upućuje nadnaslov poveznice („PROMO“). U bočnoj desnoj traci usporedno uz tekst članka nalaze se tekstualno-vizualne poveznice oglasa koje vode na stranice oglašivača. Ispod tijela članka nalazi se veliki broj vizualno-tekstualnih poveznica od kojih neke vode na druge članke na portalu, a ostale na stranice oglašivača.

Sadržajne karakteristike članka

1. Uključeni akteri

Teza teksta članka je da bi se praznik Velike Gospe mogao „pretvoriti u sajamski dan diljem Hrvatske“ i time pokrenuti pobuna protiv novog Akon o izmjenama i dopuni zakona o trgovini, koji je ograničio rad nedjeljom i državnim blagdanima/neradnim danima. Velika Gospa državni je blagdan u Republici Hrvatskoj. Također je i svetkovina Uznesenja Blažene Djevice Marije na nebo po kalendaru Katoličke Crkve što se u tekstu članka ne navodi. U tekstu članka navode se gradovi i općine koji su i prije ili za Veliku Gospu proglasili sajamske dane. U njemu se navodi deset gradova i općina koje su ga proglasili (do datuma članka 11. kolovoza).

Veći dio teksta u članku dan je akterima čiji su stavovi o radu nedjeljom i njezinoj pravnoj regulaciji predstavljeni u upravnom i nepravnom govoru. Na par mjesta u tekstu nije razumljivo radi li se o nepravnom prenošenju mišljenja aktera u tekstu (metadijegetska razina) ili komentar same autorice teksta. Tako su gradonačelnici Damir Rukavina i Ivica Puljak donijeli odluke o proglašenju pojedinih datuma sajamskim danima, ali se iz teksta ne može razaznati radi li se o citiranju ili sažimanju njihovih izjava u nepravnom govoru ili o komentaru autorice. Također, kada se u tekstu govori o inicijativi udruge Glas poduzetnika nije razvidno koliko se tekst odnosi na citat, sažimanje (dijela) poruke inicijative ili njezinu interpretaciju. Osim spomenutih gradonačelnika i udruge Glas poduzetnika, u tekstu se kao akteri navode kolektivni akter stranke Fokus kao i predsjednik stranke Davor Nađi te Dorotea Jurčić iz pravnog tima udruge Glas poduzetnika. U sedam od dvanaest odlomaka nalaze se izjave aktera u obliku upravnog ili neupravnog govora.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

Proglašenje sajamskog dana, kao u primjeru teksta članka proglašenja od strane gradonačelnika Crikvenice, ne može se odrediti glede pozicioniranja oko rada nedjeljom jer se radi o zakonski reguliranoj mogućnosti koja nije pravno sporna ili izvanredna. Navedeno je u

tekstu da je razlog proglašenja sajamskog dana obilježavanje „Dana grada i duge tradicije održavanja sajma na Velu Gospu“.

S druge strane, gradonačelnik Splita Ivica Puljak, koji je proglasio sajmenne dane u osam dana tijekom kolovoza i rujna, negativno vrednuje novu regulaciju rada nedjeljom. On smatra u svojoj izjavi koja se nalazi u članku, da „novim Zakonom o trgovini egzistencija malih obrtnika i trgovina može biti jako ugrožena“ pa je to razlog, kako navodi, zašto je uveo sajamske dane.

Stranke Fokus i predsjednik stranke Davor Nađi također negativno vrednuje novu regulaciju rada nedjeljom. Kolektivi akter stranke Fokus navode u članku da se njihovi načelnici i gradonačelnici (iz iste stranke) ne slažu s novim Zakonom kojim je Vlada „napravila grešku“ i „oštetila poduzetnike i građane, kao i radnike“.

Udruga Glas poduzetnika i Dorotea Jurčić iz pravnog tima Udruge također su protiv nove regulacije i za rad nedjeljom. Oni su i potakli inicijativu da se proglase manifestacije i sajamski dani u Hrvatskoj. Smatraju da se time pomaže malim poduzetnicima i turističkim destinacijama. Također navode da će se proglašavanjem sajamskih dana „moći zadržati prodaja nedjeljom, makar na štandovima“ iako je to za njih nedovoljno rješenje jer „se velike trgovine, supermarketi i mnogi drugi ne mogu uklopiti u ova pravila“.

Članak predstavlja aktere kao da je proglašenje sajamskih dana pobuna (nadslov „POBUNA SE ŠIRI“, također se i u tijelu članka navodi riječ „pobuna“). U naslovu se proglašenje sajamskog dana također naziva i „potezom“. Stječe se dojam da su načelnici, gradonačelnici, poduzetnici suglasni oko negativne ocjene nove regulacije rada nedjeljom i da suprotnih stajališta i argumentacija nema ili su lako oborive.

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

U tekstu je u dva primjera obrazložena „svrha“ proglašenja sajamskog dana. Kod Gradonačelnika Crikvenice „svrha“ je proglašenja 15. kolovoza sajamskim danom obilježavanje „Dana grada i duge tradicije održavanja sajma na Velu Gospu“. U tom smislu navedeni argumenti bi bili argumenti identiteta, koji su tipičniji za argumente pozicija protiv rada nedjeljom, ali ovdje je naglašena i trgovina kao tradicijska vrijednost. Gradonačelnik Splita proglasio je 13., 15., 20. i 27. kolovoz i 3., 10., 17. i 24. rujna sajamskim danima u „u svrhu“ promidžbeno-turističkih aktivnosti što je argument turizma. Gradonačelnik Splita

smatra da su novim Zakonom mali obrtnici i trgovina ugroženi jer „ovise o sezoni i svaki radni dan im je važan“ pa se odluka predstavlja kao pomoć da mogu raditi i „u danima kada im je to zabranjeno“. Osim turizma, argumentira se i pravom na rad.

U stranci Fokus smatraju da je „Vlada napravila grešku“ te da je svojom odlukom „oštetila poduzetnike i građane, kao i radnike kojima u trgovini dugoročno prijete otkazi“ i da će se efekt novog zakona vidjeti iduće godine i da će tada biti dosegnut „vrhunac gluposti i štete“. Posebno se ističe argument otpuštanja, ali i pseudoargumenta *ad baculum* - pretpostavkom da je druga strana glupa i štetna, vrijeđanjem bez prave argumentacije. Predsjednik stranke Fokus argumentira da je novi Zakon stvorio situaciju u kojoj „benzinske prodaju kruh, veliki trgovački lanci rotiraju ljude po različitim poslovnicama, promet u maloprodaji je manji nego da se radi nedjeljom“ te da najveću štetu trpe „male obiteljske trgovine“. U tom smislu to je argument dobiti za manji dio društva i argument gospodarskog nazadovanja. On smatra da „svi argumenti oko zabrane rada trgovina nedjeljom jednostavno nemaju veze s logikom i realnošću te su potpuno nesuvisli“ što bi se moglo nazvati argumentom nelogičnosti. Jedna od nelogičnosti se argumentira time da nedjeljom rade restorani, kina i kladionice, dok bi trgovine trebale biti bitnije od njih, a ipak ne rade. Takav je argument dobiti za manji dio društva jer su samo trgovine prisiljene da ne rade nedjeljom, dok drugi segmenti društva mogu raditi. Suprotna argumentacija, da i druge djelatnosti koje rade nedjeljom treba regulirati, nije uzeta u razmatranje.

U udruzi Glas poduzetnika smatraju da sajamski dani pomažu malim obrtnicima, te se može zaključiti da je njihova inicijativa samo djelomično rješenje, a pomaže i „turističkim destinacijama“. I u ovom slučaju se radi o argumentu dobiti za manji dio društva, drugim riječima, sama regulacija kroz sajamske dane ne pokriva sve djelatnosti koje bi trebale raditi nedjeljom. Proglašavanje sajamskih dana Dorotea Jurčić iz Udruge smatra dokazom da se gradovi i općine „ne slažu sa Zakonom“. Time se prihvaća argument nezadovoljstva poduzetnika.

4. Razine djelovanja

Članak ima strukturu koja se oblikuje u obrazac. U tekstu se grupno djelovanje konkretizira individualnim djelovanjem aktera. U tekstu imamo primjere da se načelnici i gradonačelnici odlučuju za proglašenje sajamskih dana i zatim se u tekstu daje iskaz jednog od gradonačelnika. Također se navode stajališta stranke Fokus da bi se citirale izjave njihovog

predsjednika. Slično je i s opisivanjem stajališta udruge Glas poduzetnika, da bi tekst donio izjavu njihove pravnice.

Sajamski dan (konkretno Velika Gospa) je aktant koji je u tekstu predstavljen kao pobuna za koju se ne može u tekstu jasno odrediti nositelj pobune (mogli bi biti načelnici i gradonačelnici, udruga Glas Poduzetnika, mali obrtnici ili neki od njih zajedno). Razlog pobune je „neradna nedjelja“, „zabrana rada“, „novi Zakon“, Stranka Fokus očekuje „ocjenu ustavnosti“, ali u tekstu nije naveden akter Ustavni sud, a „Ocjena ustavnosti“ je i podnaslov u tekstu članka.

5. Strategije djelovanja aktera

Udruga Glas poduzetnika organizirala je inicijativu za proglašenje manifestacija ili sajamskih dana te su, kako izvještava članak, gradonačelnici i načelnici stranke Fokus prihvatili tu inicijativu i proglasili sajmeni dan (u tekstu nema informacije tko su gradonačelnici i načelnici stranke Fokus).

6. Preferirani model rada nedjeljom

Kod gotovo svih aktera navedenih u članku preferirani model rada nedjeljom je potpuna liberalizacija.

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Autorica članka u tekstu donosi citate i stajališta nekoliko aktera. Svi akteri se akteri u svojim iskazima izjašnjavaju protiv donesene zakonske regulative i ujedno navode negativne posljedice zakona. Njihova stajališta i argumentacija uokvireni su autorskim narativom da je proglašenje sajamskog dana „diljem Hrvatske“ izvanredni i nesvakidašnji otpor i pobuna protiv nove zakonske regulative.

8. Tri vrste identiteta

Autorica članka svojim naslovom i uokvirivanjem narativa aktera u članku reprezentira identitet otpora načelnika i gradonačelnika, potaknutih inicijativom udruge Glasa Poduzetnika. Načelnici i gradonačelnici proglašavaju sajamski dan da bi iskazali bunt. Inicijativa aktera uključenih u taj narativ također je u skladu i s legitimirajućim identitetom,

ukoliko je inicijativa za ocjenu ustavnosti djelovanje u svrhu vraćanja zakonske regulative rada nedjeljom na pozicije prije prvog vala rasprave o regulaciji rada nedjeljom 2003. godine.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

Dugotrajna nemogućnost rješenja pitanja rada nedjeljom u tekstu nije spomenuta i nije prepoznata kao kriza. Krizom se od strane aktera u članku smatra donošenje novog Zakona koji je, po mišljenju aktera, donio isključivo negativnosti. Kriza se u konačnici rješava pobjedom strane za rad nedjeljom, negativnom ocjenom ustavnosti novog Zakona od strane Ustavnog suda.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

U tekstu se razlikuje koncept političkog i poduzetničkog kapitalizma. Iako se novi Zakon i Vlada u tekstu ne određuju kao politički kapitalisti, skupine koje se zalažu za slobodu rada percipiraju se kao poduzetnici, poduzetni i u pronalaženju načina da se olakša položaj malih obrtnika. U odnosu na takve inicijative, novi Zakon i Vlada su protiv interesa svih aktera jer kako stoji u citatu stranke Fokus Vlada je „oštetila poduzetnike i građane, kao i radnike kojima u trgovini dugoročno prijete otkazi“.

Model nedjeljnog kapitalizma također je primjenjiv na članak jer se u njemu tvrdi da zakonske regulative oko rada nedjeljom nemaju nikakvo logičko, ekonomsko i socijalno opravdanje. Kako nedjeljom i dalje rade restorani, kina i kladionice, trgovine bi također trebale raditi. Regulacija donosi isključivo štetu i sredstvo sajamskog dana privremena je pomoć jer ne zahvaća sav segment trgovine koji mora raditi nedjeljom.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 11 Jutarnji.hr 11.08.2023 – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma*.

The screenshot shows the top navigation bar of Jutarnji.hr with categories: premium, vijesti, sport, J2, kultura, video, novao, scena, and pretplata. Below the navigation is a promotional banner for Herlitz Anatomiska školska torba (335% is) for 44.59 € with an AKCIJA (promotion) from 17.8. to 16.9.2023. The main article is titled "POBUNA SE ŠIRI Velika Gospa mogla bi se pretvoriti u sajamski dan diljem Hrvatske, evo koji su se sve gradovi odlučili na ovaj potez" by Laura Vidović, published on 11. kolovoz 2023. at 15:00. The article text mentions Pirovac, Samobor, Sveta Nedelja, Dugo Selo, Sveti Ivan Zelina, and općina Križ. Below the article is a photograph of a man playing a tambura at a fair. To the right of the photo is a Nissan advertisement for the Qashqai e-POWER, featuring the text "NISSAN HRVATSKA", "Odvezi novi Qashqai e-POWER", and "Isprobaj novu tehnologiju e-POWER i odvezi Nissan Qashqai uz kamatu 0,99% i 8 g. jamstva." The advertisement also includes a "SAZNAJTE VIŠE" button. On the left and right sides of the page, there are vertical promotional banners for "ina XXXL", "PUŠT*", "5 DO 0%", "JTE VIŠE", "lesnina XX", "POPUS", "15 60%", and "SAZNAJTE VIŠE".

Stranicu teksta članka uokviruje tekstualno-vizualna poveznica koja prikriava čitav početni ekran i potrebno je *skrolati* da se dođe do tijela teksta. Iznad nadnaslova članka nalazi se još jedan tekstualno-vizualni oglas. Fotografija koja prati tekst prikazuje scenu sa nedefiniranog sajma u Hrvatskoj. U fokusu fotografije je muškarac koji u ruci drži igračku-tamburu, izložak sa štanda koji prodaje tradicionalnu robu. Oko njega je više ljudi kao što je uobičajeno na sajmovima. Fotografija je svijetla, s puno detalja i realistična. Ujedno simbolizira i prisjeća na mnoge sajmove u kojima je ova scena tipična i sugerira da je kupovina na sajmovima također dio tradicije. Fotografija je povezana sa sadržajem članka jer se u njemu govori o sajmenim danima kao i o malim obrtnicima. S desne strane objave nalazi se tekstualno-vizualna poveznica na oglas koja vodi na stranicu oglašivača.

4.8. Portal 24sata: Trgovci na Dolcu ogorčeni su na Vladu: 'Neradna nedjelja će nas pokopati. Ovo nije pravedno'

Naslov članka: Trgovci na Dolcu ogorčeni su na Vladu: 'Neradna nedjelja će nas pokopati. Ovo nije pravedno'

Preneseno s portala: www.24sata.hr

Datum i vrijeme objave: 01.07.2023. u 20:00

Autor/i: Franjo Lepad, Ivana Mihaljević

Mrežna pristupnica članku:: <https://www.24sata.hr/news/trgovci-na-dolcu-ogorceni-su-na-vladu-neradna-nedjelja-ce-nas-pokopati-ovo-nije-pravedno-920063>

Datum pristupa: 29. 08. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od nadnaslova, naslova, informacije o autoru i datumu objave, potpisane kompozitne fotografije koja ilustrira članak, podnaslova, retka za interakciju (gumb za pisanje komentara i mogućnost dijeljenja poveznice na članak na društvenim mrežama kao i kopiranje linka). Slijedi tekst članka koji je podijeljen u 14 odlomaka. Sami tekst je dodatno podijeljen s četiri tekstualno-vizualne poveznice na druge objave portala koje su tematski povezane s tekстом. Tekst je ilustriran s četiri potpisane fotografije koje prikazuju trgovce na tržnici Dolac. Tijelo članka nastavlja odjeljak naslova „Preporučeni članci“ s tekstualnim poveznicama koje vode na druge objave portala i koje nisu povezane sa sadržajem analiziranog članka. Tijelo članka *zatvaraju* kategorije koje su članku dodijeljene te prostor za komentare čitatelja.

Također, tijelo članka je uklopljeno u stranicu koja se sastoji od većeg broja tekstualno-vizualnih poveznica bilo na druge sadržaje portala (nepovezanih sa sadržajem tijela objave) kao i na razne oglase klikom na koje se otvaraju novi prozori. Na samom vrhu stranice nalazi se navigacijska traka koja je ukotvljena na vrhu stranice, navigacijske trake na dnu stranice nema. Zbog interaktivnog sadržaja, različiti oglasi, poveznice za na druge stranice mogu se izmjenjivati na stranici, ovisno o dopuštenim *kolačićima*, lokaciji korisnika, vrsti web preglednika i slično.

1. Uključeni akteri

Tema članka jesu prve reakcije trgovaca na tržnici Dolac na novi Akon o izmjenama i dopuni zakona o trgovini, koji dozvoljava 16 radnih nedjelja u godini i koja se odnosi na trgovce na tržnicama koji ne prodaju svoju robu.

U članku je intervjuirano nekoliko prodavača i prodavačica na tržnici i predstavljeni su kao: prodavač s tržnice Dolac Amet Zenuni (u drugom navođenju samo Amet), prodavačica Nada, kumica Marija, Krešimir Brunec, „koji na tržnici svoj svježi sir i domaća jaja prodaje 28 godina“, pčelarka Lucija Harapin, mesar Franjo Horvat (u drugom spominjanju samo Franjo). U tekstu se donosi i izjava kupca koja je predstavljena kao „mještanka Oprisavaca koja je došla u trgovinu kupiti namirnice koje će joj trebati za nedjeljni objed“.

Autori teksta kada govore o trgovcima, navode kako je njima „zabranjen rad nedjeljom odnosno mogu odabrati 16 nedjelja“. Također autori navode da trgovci „tvrde da očekuju velik pad prometa jer je tržnica nedjeljom veoma posjećena“. Tvrđnju autori teksta potkrepljuju podacima Hrvatske udruge poduzetnika po kojima je nedjelja jedan od tri dana najveće posjećenosti tržnica (u tekstu se ne navodi koja su druga dva dana i koji je najposjećeniji).

Posebno se u tekstu izdvajaju OPG-ovci, s kojima su kako se navodi u tekstu autori članka razgovarali jer „imaju puno posla u uzgoju životinja i u vrtu“ koji nedjeljom ne rade na tržnici. Autori teksta navode da se s „njima [...] slažu i kumice“ koje nedjeljom također ne dolaze na Dolac. Autori teksta navode i da se „dio OPG-ovaca“ boji i za svoj posao zbog nove zakonske regulative rada nedjeljom.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

Od intervjuiranih trgovaca troje ih negativno vrednuje novu regulaciju rada nedjeljom. Dvoje trgovaca pozitivno vrednuje novu regulaciju. Neutralan stav nalazimo kod jednog prodavača koji i inače ne radi nedjeljom. Jedna od intervjuiranih osoba koja je bila u ulozi kupca, također je pozitivno vrednovala nove zakonske odredbe. Autori članka u naslovu izdvajaju pozicioniranja samo jednog dijela intervjuiranih osoba. Također, iako su u naslovu korišteni navodnici: 'Neradna nedjelja će nas pokopati. Ovo nije pravedno', sugerirani citat ne

postoji u daljnjem dijelu teksta. Formalnim smještanjem elemenata članka autori preferiraju negativno vrednovanje nove regulacije rada nedjeljom.

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

Kod aktera koji negativno vrednuje novu regulaciju rada nedjeljom, spominje se nekoliko argumenata. Prodavač Amet Zenuni nije zadovoljan što je samo Obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (OPG) dozvoljen rad nedjeljom jer njih je, po riječima Zenunija „vrlo malo, a većina njih ne dolazi nedjeljom na tržnicu“. Smatra da zbog „tek nekoliko štandova“ koji će raditi nedjeljom nije smisljeno da dolaze čistači i nedjeljom čiste Dolac. Prodavačica koja je u tekstu predstavljena samo s imenom Nada, slaže se s navedenim stajalištem te navodi da na „tržnici ima malo OPG-ova, a tko zna hoće li ljudi uopće dolaziti“. Autori teksta, pozivajući se na razgovore s „OPG-ovcima“, navode da oni nedjeljom ne rade „zbog posla u uzgoju životinja i u vrtu“, što potvrđuje izjava Krešimira Bruneca koji iako po novom Zakonu i dalje može prodavati i nedjeljom, na tržnicu dolazi „samo srijedom i subotom“ dok ostale dane brine o životinjama. Prodavačica Lucija Harapin, koja ima OPG, smatra da „će se ovim zakonom tržnica još više osiromašiti“ te će „sigurno biti ugroženi i OPG-ovci“. Sudionici koji negativno vrednuju regulaciju za rad nedjeljom u svojoj argumentaciji koriste argument ekonomske štetnosti jer zakonske odredbe o radu nedjeljom pogađaju segment prodavača koji bi imali koristi od rada nedjeljom, dok dopušta rad segmentu prodavača koji rijetko rade nedjeljom (vlasnici OPG-a).

Korist rada nedjeljom opravdava se kod sudionika intervjua velikom posjećenošću tržnice Dolac nedjeljom, što autori članka potkrepljuju „podacima Hrvatske udruge poduzetnika“ po kojima je nedjelja jedna od tri najposjećenijih dana tržnica u tjednu. Jedan od sudionika posebno naglašava da su se kupci „naviknuli dolaziti k nama nakon mise“ nedjeljom što je argument identiteta i tradicije. Navode i argumente robe koja će se pokvariti ako se ne proda u nedjelju kao i pitanje koje nedjelje odabrati od ponuđenih 16 nedjelja u kojima se može raditi, a da i kupci budu obavješteni koje su to nedjelje. Koristi se argument nelogičnosti i argument potrošača, jer potrošači ne mogu biti informirani o radnim datumima prodavača na tržnici. Stoga se jedna od sudionica intervjua pita: „ima li to smisla“.

Kod aktera koji pozitivno vrednuje novu regulaciju rada nedjeljom te smatraju da je nedjelja, kako izjavljuje jedna sudionica intervjua „dan za obitelj“ i koja posebno ističe kako će i „prodavačice koje rade u velikim trgovačkim lancima u nedjelju moći biti s djecom i obitelji.“.

I drugi sudionik smatra da je „odluka [...] dobra za sve, a pogotovo za majke“. Jedna od sudionica intervjua u ulozi kupca smatra da „Nedjelja treba biti dan kad će obitelj biti na okupu“. Akteri ističu argumente obiteljskog života i radničkih prava, posebice žena i majki, jer, kako kaže jedna intervjuirana prodavačica, „u toj grani i rade žene“.

4. Razine djelovanja

Središnji aktant članka je novi Zakon o trgovini, „nova odluka“ kojom je, kako su formulirali autori članka teksta, „trgovcima [...] zabranjen rad nedjeljom, odnosno mogu odabrati 16 nedjelja u godini kad će raditi“.

U članku su prezentirane izjave sedmero individualnih aktera, tri prodavača, tri prodavačice i jedna *ženska osoba* koja je kupovala na Dolcu. U njihovim izjavama, na metadijegetskoj razini konstruirana je razlika između trgovaca koji prodaju svoje vlastite proizvode i koji „prodaju robu koja nije njihove proizvodnje“.

5. Strategije djelovanja aktera

Strategija djelovanja autora članka je intervju aktera korištenjem malog prigodnog uzorka od sedmero ljudi koji su na tržnici Dolac bili prisutni u subotu 01. srpnja 2023. u ulozi prodavača/prodavačice ili kupca.

6. Preferirani model rada nedjeljom

Preferirani model kod dijela sudionika intervjua je bliska modelu liberalizacije rada nedjeljom, iako to u tekstu nije eksplicitno navedeno. Dio sudionika preferira model koji preferira zabranu rada nedjeljom.

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Autori članka prezentiraju neutralno izvještavanje uključenjem aktera koji su za i protiv rada nedjeljom. Nadnaslov, naslovi i podnaslov razlikuju se u informaciji koju šalju čitateljima. Naslov članka koji se velikim, podebljanim tekstom ističe na stranici glasi: „Trgovci na Dolcu ogorčeni su na Vladu: 'Neradna nedjelja će nas pokopati. Ovo nije pravedno'“. Iz naslova se može iščitati da je jedino stajalište trgovaca negativno prema novim zakonskim odredbama prema nedjelji (vidjeti također 2.). U sitnijem pismu nadnaslova piše velikim bijelim tiskanim slovima na crvenoj podlozi da „DIO IPAK PODRŽAVA ODLUKU“ kojim se

iskaz naslova teksta relativizira na što upućuje i podnaslov sitnijeg pisma: „Dio prodavača na tržnicama pohvaljuje neradnu nedjelju. Dio ogorčen zbog pravila“ koji šalje drugu informaciju čitateljima u odnosu na naslov teksta. Tekst također započinje s iskazima prodavača koji imaju negativni stav prema novoj zakonskoj regulativi o radu nedjeljom.

8. Tri vrste identiteta

Nije primjenjivo.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

Autori članka posredno drže da kriza oko rada nedjeljom postoji jer novi Zakon o trgovini nazivaju dugoočekivanim. Ipak se kriza u naslovu i u tijelu teksta predstavlja kao kriza koju je izazvao novi Zakon. Time se kriza produbljuje pobjedom strane za rad nedjeljom.

Jedan od sudionika intervjua izjavio je da će se ljudi „na to s vremenom naviknuti“, misleći na nove zakonske regulative o radu nedjeljom, čime se kriza prilagodbe na novi zakon smatra premostivim putem prilagodbe za koju treba neko vrijeme. Jedna od sudionica intervjua je izjavila da ćemo „više razmišljati i bolje planirati“ prilikom kupovine za što je isto potrebna prilagodba navika.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Nije primjenjivo.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 12 24sata.hr 01.07.2023. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma* kako se prikazuje na Windows sustavu i u pregledniku Firefox. Ovisno o rezoluciji ekrana i drugim parametrima, moguće je iznad prijeloma vidjeti naslov članka.

Slika 13 24sata.hr 01.07.2023. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma*.

Na Slika 13 prikazana je stranica članka nakon *skrolanja*. Članak je sa svih strana okružen tekstualno-vizualnim oglasima. Članak je ilustriran trima fotografijama koje se nalaze u većoj rezoluciji u samom testu članka, a ovdje su aranžirane u jednu cjelinu. Prikazuju scenu interakcije između trgovca i kupca (gornja lijeva fotografija), i dva portreta nasmiješenih prodavača okruženih proizvodima koje prodaju (desna i donja lijeva fotografija).

4.9. Portal Dnevnik.hr: Radnik neće moći odbiti rad nedjeljom: Pogledajte tko će i kada smjeti raditi

Naslov članka: Radnik neće moći odbiti rad nedjeljom: Pogledajte tko će i kada smjeti raditi

Preneseno s portala: www.dnevnik.hr

Datum i vrijeme objave: 01. 12. 2022. u 13:45

Autor/i: A. Ž.

Mrežna pristupnica članku: <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/radnik-nece-moci-odbiti-rad-nedjeljom-pogledajte-vladin-plan-za-trgovce---754501.html>

Datum pristupa: 30. 8. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od nadnaslova, naslova, i dužeg podnaslova te nakon njih redak u kojem se navodi autor i datuma članka. Nakon toga slijedi ugrađeni (eng. *embedded*) video priloga Dnevnika Nove TV te redak s galerijom fotografija preuzetih iz navedenog priloga u obliku vizualnih poveznica koje otvaraju posebnu stranicu portala na kojoj se mogu vidjeti navedene fotografije u većem formatu. Nakon navedenih elemenata slijedi tekst članka koji se sastoji od 16 kratkih odlomaka. Podebljanim fontom označeno je ime i prezime Premijera, a podebljane su i dvije tekstualne poveznice u tekstu koje vode na druge stranice portala povezane s temom teksta. Tekst je podijeljen četiri puta tekstualno-vizualnom poveznicom (pod naslovom: „Pročitajte i ovo“) koje vode do stranice portala i povezane s temom članka. Tekst je dodatno podijeljen i s dvije tekstualno-vizualne poveznice koje vode na stranice oglašivača. S lijeve strane članka nalaze se ikone pod nazivom „PODIJELITE“ koje omogućuju dijeljenje stranice na društvenim mrežama ili preko elektroničke pošte. Ispod teksta članka nalazi se tekstualna poveznica u obliku naslova, naslov i ugrađeni video. Naslov, koji je ujedno poveznica, vodi na drugi članak koji je povezan s temom članka. Nakon ostatka teksta slijedi popis kategorija koje su članku pridodane te tekstualno-vizualna poveznica koja poziva čitatelje uključivanjem notifikacija.

Stranica je uokvirena zaglavljem i podnožjem koji služi za navigaciju portalom. Nakon zaglavlja može se pojaviti velika tekstualno-vizualna poveznica koja pokrivan čitav ekran *znad prijeloma*. Bočna, desna traka stranice naslovljena je „NAJČITANIJE“ gdje se uglavnom ne

pojavljaju tekstualno-vizualne poveznice koje su vezane uz rad nedjeljom, a s temom nije povezana i jedna tekstualno-vizualna poveznica na stranicu oglašivača, također na bočnoj traci, usporedo s tekstom članka. Do podnožja, ispod tijela teksta, pojavljuje se veliki broj tekstualno-vizualnih poveznica koje vode na stranice samog portala i raznih oglašivača.

Sadržajne karakteristike članka

1. Uključeni akteri

Tema članka je prijedlog izmjena Zakona o trgovini koji je Vlada RH usvojila. U tekstu članka se prenosi što je u navedenom dokumentu predloženo. Šest odlomaka teksta odnosi se na odredbe zakona. U članku se poziva na zakonsku odredbu o broju radnih nedjelja, fond sati u tjednu, navode se iznimke u radu pojedinih prodajnih objekata (npr. kolodvori, benzinske postaje, bolnice, hoteli, obiteljska poljoprivredna gospodarstava), i djelatnosti koje nisu regulirane ovim prijedlogom zakona (npr. prodaja vlastitih poljoprivrednih proizvoda na štandovima i klupama, prigodna prodaja na sajmovima i javnim manifestacijama). Ističe se i distribucija tiska i prodavaonice za prodaju kruha i pekarskih proizvoda, koje bi po prijedlogu bile otvorene nedjeljom od 7 do 13 sati. U tekstu članka se donosi i prijedlog Zakona o radu po kojem bi se rad nedjeljom trebao po satu platiti 50% više. Autori članka navode kako je Vlada „odustala od uvođenja instituta priziva savjesti u novi Zakon o radu“.

U drugom dijelu teksta, u dva odlomka, u upravnom i neupravnom govoru citirane su izjave Premijera Andreja Plenkovića u kojima obrazlaže predloženi model rada nedjeljom.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

Vlada i njezini predstavnici, samim donošenjem prijedloga novoga zakona i izjavom Predsjednika Vlade, pozicioniraju se protiv rada nedjeljom.

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

U tekstu članka argumentacija protiv rada nedjeljom nalazi se u citiranim iskazima Predsjednika Vlade koji argumentira donošenje predloženog modela za regulaciju rada nedjeljom. Uspoređuje model sa „sličnim modelima u nekih drugim zemljama“, ali ga smatra prilagođenim za Hrvatsku „koja je izrazito vezana za usluge, a osobito turizam“. Predsjednik Vlade objašnjava da su „istodobno“ ovakvom regulacijom nedjelju učinili „danom za obitelj“

i „istodobno [...] trgovine u sezoni i u velikim gradovima imaju mogućnost rasporediti radno vrijeme“.

4. Razine djelovanja

Vlada, kao kolektivni akter, i inicijator novoga zakona, „usvojila je“ i „poslala prijedlog izmjena“ i ona je „odustala od uvođenja instituta priziva savjesti“. U tekstu članka aktanti su one instance koje određuju nova pravila u iskazima poput: „prijedlog zakona“ i „zabrana rada nedjeljom i blagdanom“. Akteri se zamjenjuje aktantom kada se govori o pojedinim prodajnim objektima koji bi „mogli raditi“ nedjeljama i blagdanima.

U sažimanju teksta članka prijedloga zakona kao aktanta, trgovac je predstavljen kao akter koji određuje („u skladu sa svojih potrebama, sezonalnošću, mikrolokacijom i drugim faktorima“) radne nedjelje tijekom godine, kao što i „samostalno raspodjeljuje“ fond sati koji mu je na raspolaganju tijekom tjedna.

Jedini individualni akter predstavljen u tekstu je Premijer Andrej Plenković čije se izjave označuju riječima „kazao je“ i „poručio je“. Sam Premijer uvodi aktant „modela“ koji označuje odabrani pristup regulacije rada nedjeljom, uključujući aktante „usluge“ i „turizam“. Nedjelja je u isto vrijeme „dan za obitelj“ (čime se jača „nukleus hrvatskog društva“) kao i mogućnost trgovina raspodijeliti radno vrijeme.

5. Strategije djelovanja aktera

Strategije koja je prezentirana u članku jesu zakonska/pravna postupanja od strane Vlade Republike Hrvatske.

6. Preferirani model rada nedjeljom

Preferirani model prezentiran u članku od strane Vlade RH je model prilagodbe jer rad nedjeljom nije u potpunosti zabranjen i postoje razne iznimke koje omogućuju da se pod određenim uvjetima radi nedjeljom, iako ne tijekom čitave godine.

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Tekst članka zadržava pretežito neutralni stav prema novom prijedlogu Zakona i stavovima Premijera, ali u tekstu se posebni naglasak stavlja na iznimke u zakonskoj

regulativi, također i i u samom naslovu članka stoji: „pogledajte tko će i kada smjeti raditi“ U naslovu članka se također referira na priziv savjesti koji nije glavna tema teksta članka jer je rasprava o tom institutu vezana uz prijedlog Zakonu o radu.

8. Tri vrste identiteta

Razvijajući model i predlaganjem novog Zakona o trgovini koji bi regulirao rad nedjeljom Vlada i Premijer predstavljaju se kao akteri projektnog identiteta jer prijedlogom namjeravaju promijeniti status quo koji postoji više godina u pokušaju regulacije rada nedjeljom.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

Vlada i Premijer razumiju sami sebe kao arbitre pomoću kojih se kriza rješava posredničkim (redresivnim) djelovanjem. Oni uvođenjem zakona pomiruju interese obitelji i trgovine. Posredno smatraju da se kriza rješava kompromisom aktera koji su za i protiv rada nedjeljom.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Djelovanje spomenutih aktera može se tumačiti kao pokušaj modernizacije odozdo u smislu preuzimanja inicijative koja predlaže model rada nedjeljom „baziran na sličnim modelima u nekih drugim zemljama, ali primjeren Hrvatskoj“, kako u članku izjavljuje Premijer.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 14 Dnevnik.hr 01.12.2022. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma*.

Stranica je u svojem prvotnom prikazu s velikim praznim marginama i jedino se iznad teksta nalazi jedna tekstualno-vizualna poveznica. Veći broj tekstualno-vizualnih elemenata pojavit će se u i oko samog teksta članka. Potpisana fotografija prikazuje spremište za kolica ispred trgovačkog centra. Kolica, kojih je veliki broj, spremljena su u spremištu i na fotografiji nisu prikazani ljudi pa slika simbolički može označavati trgovinu koja je zatvorena.

4.10. Portal Jutarnji.hr: Glasujte u velikoj anketi Jutarnjeg: Podržavate li zabranu rada nedjeljom?

Naslov članka: Glasujte u velikoj anketi Jutarnjeg: Podržavate li zabranu rada nedjeljom?

Preneseno s portala: www.jutarnji.hr

Datum i vrijeme objave: 23.02.2023. u 14:20

Autor/i: D. R.

Mrežna pristupnica članku: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/glasujte-u-velikoj-anketi-jutarnjeg-podrzavate-li-zabranu-rada-nedjeljom-15308925>

Datum pristupa: 01. 09. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od nadnaslova, naslova i podnaslova. Manjim slovima napisano je ime autora i datum i vrijeme objave članka. Ispod njih je fotografija koja je potpisana.

Nakon fotografije slijedi tekst članka, razlomljenog u 6 odlomaka. Iza prva dva odlomka teksta članka nalazi se vizualno istaknuti interaktivni dodatak¹⁴ putem kojega čitatelji portala mogu odgovoriti pozitivno ili negativno na pitanje „Podržavate li zabranu rada nedjeljom?“. Tijelo teksta podijeljeno je oglasom u obliku tekstualno-vizualne poveznice oglasa što je vizualno označeno natpisom „OGLAS“. Ispod posljednjeg odlomka nalazi se potpisani ugrađeni video prilog¹⁵ naslovljen: „Davor Filipović o konačnom prijedlogu zakona o trgovini“. Slijede poveznice-ikone koje omogućuju dijeljenje sadržaja članka na društvene mreže/elektronsku poštu te popis kategorija koje su članku pridodane. Slijedi tekstualna poveznica putem koje se može dopuniti tema ili prijaviti pogreška u tekstu.

Stranica je uokvirena zaglavljem i podnožjem koji služi za navigaciju portalom. Ispod zaglavlja povremeno se pojavljuje velika vizualno-tekstualna poveznica oglasa. Lijevo i usporedno s tekстом članka, u bočnoj traci poredane su interaktivne ikone za dijeljenje članka na društvenim mrežama. Nakon tog nalaze se tri tekstualne poveznice većeg i drugačijeg oblika i boje teksta članka koje su naslovljene „VEZANE VIJESTI“. Od njih tri, dvije poveznice

¹⁴ Dodatak je umetnut sa stranice <https://www.riddle.com/embed/a/473734?>

¹⁵ Korišten je servis: <https://www.onnetwork.tv/en>

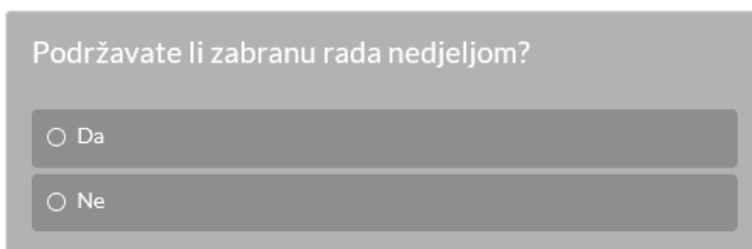
upućuju na dvije stranice portala koje govore o temi rada nedjeljom. Treća poveznica istog dizajna upućuje na stranicu portala ali, kako i upućuje nadnaslov poveznice („PROMO“). U bočnoj desnoj traci usporedno uz tekst članka nalazi se tekstualno-vizualna poveznica oglasa koja vodi na stranice oglašivača. Ispod tijela članka nalazi se veliki broj vizualno-tekstualnih poveznica od kojih neke vode na druge članke na portalu, a ostale na stranice oglašivača.

Sadržajne karakteristike članka

1. Uključeni akteri

Povod za anketu u članku je slanje Vlade Republike Hrvatske „na drugo čitanje konačni prijedlog izmijenjenog Zakona o trgovini koji regulira neradnu nedjelju“ (nadnaslov glasi: „STIŽE NOVI ZAKON“). Anketa je središnja tema članka jer se na njezino korištenje pozva u naslovu članka: „Glasujte u velikoj anketi Jutarnjeg: Podržavate li zabranu rada nedjeljom?“ Pitanje koje je postavljeno u naslovu ponavlja se u interaktivnom dodatku u kojem se mogu odabrati odgovori „Da“ i „Ne“. Odabirom opcije, može se vidjeti postotak odgovora, ukupan broj glasova kao i ikone kojima se odgovor može podijeliti na društvenim mrežama. Na datum analize članka, rezultati ankete su pokazivali podijeljenost opcija za zabranu i protiv zabrane.

Slika 15: jutarnji.hr 23.02.2023. – Anketa prije odabira opcija

Podržavate li zabranu rada nedjeljom?

Da

Ne

Slika 16 jutarnji.hr 23.02.2023. – Izgled ankete nakon odabira opcije

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

Pozicioniranje autora članka oko rada nedjeljom je uglavnom neodredivo.

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

Nije primjenjivo.

4. Razine djelovanja

Autor članka (i Jutarnji list kao portal, kako proizlazi iz naslova članka) poziva na glasovanje čitatelja oko vrednovanja aktanta „zabrane rada nedjeljom“. Pritom se koristi aktant „ankete“ kojim se mjeri mišljenje čitatelja portala o postavljenom pitanju. Akteri su Vlada RH i aktant je novi zakon o trgovini. Aktanti „pekarnice“ i „trgovine“ mogu „izabrati“ ili „odlučiti“ kojim će nedjeljama raditi. Trgovci, kao kolektivni akteri označeni u članku, „imaju“ neradne nedjelje i u tekstu se navodi kada će „moći [...] raditi“.

5. Strategije djelovanja aktera

U tekstu članka koristi se jednostavna anketa koja se pripisuje strategiji istraživanja. Anketa nema metodološka objašnjenja i nisu dostupni alati provjere njezine valjanosti. Drugi dio članka referira se na djelovanje Vlade RH i novoga Zakona o trgovini.

6. Preferirani model rada nedjeljom

Nije primjenjivo.

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

U naslovu članka i u anketnom pitanju pojavljuje se sintagma „zabranu rada nedjeljom“ kojom se sugerira negativan kontekst nove regulacije rada nedjeljom. Autori teksta (ili uredništvo portala) vrši odabir naglasaka djelovanja Vlade i novog Zakona o trgovini. Tako se naglašava da se Vlada „odlučila skroz zabraniti rad pekarnica nedjeljom i blagdanima“, što autor teksta navodi kao promjenu u odnosu na „prvu verziju zakona“. Objašnjava se i „16 dopuštenih radnih nedjelja“ i posebnost 2023. godine u kojoj zakon stupa na snagu 1. srpnja zbog čega će „trgovci u ovoj godini imati tek 11 neradnih nedjelja“.

8. Tri vrste identiteta

Nije primjenjivo.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

Nije primjenjivo.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Nije primjenjivo.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 17 : Jutarnji.hr 23.02.2023. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma*.

The screenshot shows the top navigation bar of Jutarnji.hr with categories like 'premium', 'vijesti', 'sport', 'kultura', 'video', 'novao', 'scena', and a 'pretplata' button. The main headline reads 'Glasujte u velikoj anketi Jutarnjeg: Podržavate li zabranu rada nedjeljom?'. Below the headline, it states 'Zakon o trgovini na snagu stupa 1. srpnja, a sve dosadašnje radne nedjelje trgovaca neće se uračunavati u ovih 16 dopuštenih radnih nedjelja'. There are social media sharing buttons for Facebook, Twitter, and Email. Below the text is a video player showing a person in a white shirt looking at a screen. To the right of the video is a cartoon illustration of a construction worker with a speech bubble that says 'WOULD YOU BARE IN THE END THE CONCRETE?'. A large 'J' logo is visible on the right side of the image.

Sadržaj ima cijenu. Pretplatite se za neograničen pristup.

[Saznajte više](#)

Osim formalnih elemenata portala navedenih ranije u tekstu, na zaslonu se pojavljuje i tekstualni oglas samog portala koji poziva na pretplatu. Potpisana fotografija koja ilustrira temu članka prikazuje radnika u pekarnici. Video prilog na kraju članka prikazuje izjavu ministra Davor Filipovića o konačnom prijedlogu Zakona o trgovini, snimljenog u jednom kadru.

4.11. Portal Net.hr: ANALIZA SOCIOLOGA / Mali trgovci ispaštaju, a profitiraju oni moćniji: 'Neradna nedjelja je ustupak Crkvi'

Naslov članka: ANALIZA SOCIOLOGA / Mali trgovci ispaštaju, a profitiraju oni moćniji: 'Neradna nedjelja je ustupak Crkvi'

Preneseno s portala: www.net.hr

Datum i vrijeme objave: 13.8.2023. u 8:49

Autor/i: Hina (Dubravka Grubišić)

Mrežna pristupnica članku: <https://net.hr/danas/hrvatska/zabrana-rada-nedjeljom-nastetila-je-malim-trgovcima-iznimke-profitiraju-d79a6ac0-39a2-11ee-b241-faec8f804e0b>

Datum pristupa: 7. 9. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od naslova, potpisane fotografije i dužeg podnaslova. Naslov započinje velikim tiskanim slovima crvene boje („ANALIZA SOCIOLOGA“) te u ovom slučaju preuzima ulogu nadnaslova. Slijedi redak s datumom i vremenom objave članka i autora članka (potpisan kao HINA, na dnu teksta članka nalazi se ime i prezime autorice: Dubravka Grubišić). Na desnoj strani retka nalaze se ikone poveznica kojima je moguće podijeliti stranicu na društvene mreže i kopirati link. Slijedi jedan veći tekstualno-vizualni oglas koji se interaktivno povremeno izmjenjuje s drugim oglasima iste dimenzije. Nakon oglasa slijede 44 odlomaka teksta. Tekst je organiziran u osam podnaslova samog tijela teksta. U tijelu teksta se nalazi više tekstualno-vizualnih dodataka, od kojih je pet tekstualno-vizualnih oglasa koje vode na stranice oglašivača, a iznad tri od njih piše sitnim slovima: „Tekst se nastavlja ispod oglasa“. Još jedan dodatak vodi na stranice portala,¹⁶ stranica koja je također oglas. Četiri vizualno-tekstualne poveznice vode na druge članke portala koji su povezani s temom analiziranog članka. U tijelu teksta članka uklopljene su tri potpisane fotografije koje ilustriraju temu članka. Nakon zadnjeg odlomka u tekstu nalazi se i treći tekstualno-vizualni oglas. Slijedi naslovljeni video prilog RTL Danas koji je povezan s temom članka. Ispod njega tekstualno-vizualna poveznica koja vodi na drugu vijest iz rubrike Danas,

¹⁶ Dostupno na: <https://zena.net.hr>

koja nije vezana uz temu članka. Tijelo članka zatvaraju kategorije koje su članku dodijeljene te ikone poveznica kojima je moguće podijeliti stranicu na društvene mreže ili kopirati link.

Stranica je uokvirena zaglavljem i podnožjem koji služi za navigaciju portalom. Iznad članka nalazi se veliki tekstualno-vizualni oglas. Krajnje lijevo i desno od članka nalazi se veliki tekstualno-vizualni oglas koji se nastavlja kao podloga cijeloj stranici portala. S desne strane od tijela teksta nalazi se također tekstualno-vizualni oglas kao i tri tekstualno-vizualne poveznice koje vode na drugu vijesti iz rubrike Danas, koje nisu vezane uz temu članka, a zatim slijedi još jedan tekstualno-vizualni oglas. Ispod tijela članka nalazi se veliki broj tekstualno-vizualnih poveznica raznih veličina, od kojih su neki oglasi, ili članci na sadržaje portala (koji nisu vezani uz temu članka).

Sadržajne karakteristike članka

1. Uključeni akteri

Autorica članka (ispod podnaslova naveden kao HINA, na kraju teksta članka navedena Dubravka Grubišić) u tekstu sumira događaje i stavove pojedinih aktera nakon više od mjesec dana stupanja na snagu novoga Zakona o trgovini koji je u tekstu ujedno i primarni aktant. Kako dodatni aktanti koji su obilježili razdoblje nakon stupanja Zakona o trgovini, navode se „iznimke od zabrane“ kao što su rad trgovina na kolodvoru ili benzinskih crpki kao i proglašavanje sajamskih dana od strane gradova i općina. U tekstu članka je citirano i stajalište Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja oko regulacije sajamskih dana.

U tekst su uvedeni i akteri koji su navedeni kao „protivnici rada nedjeljom“: Udruga Glas poduzetnika (UGP) i Hrvatska udruga poslodavaca (HUP) i predsjednik UGP-a, Hrvoje Bujas. U tekstu su također dana stajališta ekonomskog analitičara Damira Novotnyja i Sektora za trgovinu Hrvatske gospodarske komore (HGK) koji daju dodatna tumačenja situacije nakon primjene novog zakona.

Drugi dio teksta zauzima analiza situacije sociologinje Jasminke Lažnjak s Filozofskog fakulteta u Zagrebu kao i stajalište Sindikata trgovine Hrvatske i predsjednice sindikata Zlatice Štulić i Tea Matkovića s Instituta za društvena istraživanja.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

U navođenju aktera autorice teksta članka nalazimo aktere koje se navodi kao „protivnike zabrane nedjeljom“ i kao „gospodarska udruženja“: udrugu Glas poduzetnika (UGP) i Hrvatska udruga poslodavaca (HUP). U članku su okarakterizirani kao akteri koji su, na temelju situacije nastale nakon donošenja novog Zakona o trgovini, podnijeli ili namjeravaju podnijeti „prijedlog za ocjenu ustavnosti novog Zakona o trgovini“

Akteri poput ekonomskog analitičara Damir Novotnyja i neimenovani predstavnici iz Sektora za trgovinu Hrvatske gospodarske komore (HGK) prikazani su u neutralnoj poziciji oko rada nedjeljom, i njihova uloga u tekstu je drugo mišljenje u odnosu na gore donesene stavove dviju udruga oko „učinaka“ zabrane nedjeljom.

Kod sociologinje Jasminke Lažnjak vrednovanje zabrane rada nedjeljom je ambivalentno te izjavljuje „kako je teško reći je li ona kome i što dobrog ili lošega donijela“. Navodi različite suprotstavljene „interesne skupine“ kao što je Crkva i „branitelji radničkih prava“.

U tekstu članka se predstavlja pozicioniranje protiv rada nedjeljom Sindikata trgovine Hrvatske i njegove predsjednice Zlatice Štulić koje se iščitava iz iskaza koji „ističu da su radnici u trgovini, koji nisu radili nedjelje i blagdan u prethodnom razdoblju, zadovoljni“. Uvođenje novog Zakona o trgovini predsjednica Sindikata trgovine Hrvatske smatra dobrom promjenom.

Mišljenje Tea Matkovića može se razumjeti kao pozicija koja jest za regulaciju rada nedjeljom, ali ne smatra da je novi Zakon o trgovini najbolje rješenje i instrument za „unaprjeđenje radničkih prava“.

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

Autorica teksta članka navela je aktante (u članku: „takvi [...] prizori“) koji su obilježili razdoblje nakon stupanja Zakona o trgovini kao „sukus provedbe zabrane rada trgovina nedjeljom“ za „mnoge protivnike rada trgovina nedjeljom“. Drugim riječima, primjeri događaja oko stupanja na snagu novog Zakona o trgovini koji se nalaze u prvom dijelu teksta članka služe kao primjer zašto su neki akteri protiv zabrane rada nedjeljom i negativno vrednuju novu regulaciju rada nedjeljom. Zakonske iznimke u tekstu autorice izazivaju krize. Trgovine u sklopu kolodvora nedjeljom su „najposjećenija mjesta u gradu gdje ljudi u redovima čekaju“. Benzinske postaje su, kako piše u podnaslovu članka „profitirale“ jer, kako

se nastavlja u tekstu autorice članka, „uz gorivo prodaju i kruh, dok su pekare zatvorene“. Proglašenje sajamskih dana od dijela općina i gradova u Hrvatskoj, autorica naziva prilikom „za turističku promociju i promidžbu“. Kako se navodi u članku „konkretno pitanje [...] ostalo je bez odgovora“ - što se sajamskim danima može prodavati. Ne može se zaključiti iz navedenog je li novinarka postavila to pitanje Ministarstvu gospodarstva i održivog razvoja. Moguće je zaključiti da autorica članka nije zadovoljna odgovorom istog ministarstva da je „dopuštena prodaja samo proizvoda i robe koji su predmet i svrha organiziranja spomenutih manifestacija“ jer, kako se navodi u tekstu autorice članka time su „tek [...] podsjetili na slovo zakona“. U tekstu se donosi i stav Ministarstvu gospodarstva i održivog razvoja da proglašenje sajamskih dana nije „rupa u zakonu“ nego „zakonska mogućnost“. Argument koji bi se mogao istaknuti u ovom prikazu je argument izvanrednog stanja, kojim se situacija nakon uvođenja novog Zakona o trgovini prikazuje nesređenom, kaotičnom i nejasnom.

Za poziciju za rad nedjeljom nedvosmisleno su u tekstu članka opredijeljeni udruga Glas poduzetnika (UGP) s predsjednikom Hrvojem Bujasom koji su podnijeli „prijedlog za ocjenu ustavnosti novog Zakona o trgovini“ te Hrvatska udruga poslodavaca (HUP) koji, kako je navedeno u vrijeme objave članka, također planiraju podnijeti prijedlog (kad im „budu dostupni stvarni financijski pokazatelji“), ali i predlažu i donošenje „privremene mjere za obustavu ograničenja rada nedjeljom“ u svrhu zaštite „malih obiteljskih trgovaca“. Posebno ističu manji promet u „manjim trgovačkim lancima“ (15% ili čak 30% , za koliko tvrdi Hrvoje Bujas za male trgovce, članove udruge Glas poduzetnika). Autorica navodi tvrdnje Ekonomskog analitičara Damira Novotnyja koji drži da je „još uvijek rano iznositi analize o učinku zabrane rada nedjeljom“ jer je „većina trgovaca iskoristila neke od 16 radnih nedjelja“. Dvije udruge također ističu „pojavu nelojalne konkurencije“ kao što su benzinske postaje koje prodaju kruh, kako je navela uvodno i autorica članka. Iz Hrvatske udruge poslodavaca naglašavaju da će se kupovinom u skupljim prodavaonicama na benzinskim postajama „dodatno povećati inflacijski teret građanima“. Sektor za trgovinu Hrvatske gospodarske komore (HGK) kolektivni je akter koji smatra da „treba pričekati sa zaključcima“ i koji se ne slaže da je konkurencija povezana isključivo s donošenjem novoga Zakona u trgovini te navode da se „već duže vrijeme na benzinskim postajama može [...] kupiti širi asortiman roba široke potrošnje“ i navode da se kava kupovala na benzinskim postajama u vrijeme *lockdowna* i zatvorenih kafića. Argumenti udruge Glas poduzetnika i Hrvatske udruge poslodavaca su nezadovoljstvo poduzetnika, ekonomske štetnosti i dobrobiti za manji dio društva.

Sociologinja Jasminka Lažnjak posebno ističe suprotstavljenost „različitih interesnih skupina“ u pitanju rada nedjeljom. Navode se tvrdnje „liberalnog sektora“ da se regulacijom rada nedjeljom „ograničavaju potrošačka prava, kao i ostvarivanje dobiti i sloboda poduzetništva“. No u tekstu nije jasno odnosi li se ova „ekonomska perspektiva“ na riječi Jasminke Lažnjak ili je komentar autorice teksta članka. Nedjelja je, navodi se stajalište sociologije Jasminke Lažnjak, „tradicionalni dan za odmor“, ali postoje, smatra, „neprestani pritisci društvenih aktera, u ovom slučaju Crkve, da ju se proglašeni neradnom“ jer je Crkvi nedjelja „sveta“. Taj „ustupak Crkvi“ Lažnjak smatra pokušavanjem „zaustavljanja sekularnog trenda u hrvatskom društvu“. Sociologinja Lažnjak također ističe „pokušaj udovoljenja zahtjevima branitelja radničkih prava“ zbog nesrazmjera poštivanja radničkih „prava u privatnom i javnom sektoru“. Moguće je stav Jasminke Lažnjak oko važeće regulacije rada nedjeljom okarakterizirati kao argument dobrobiti za manji dio društva. Ujedno navodi argument identiteta.

Zlatica Štulić, predsjednica Sindikata trgovine Hrvatske smatra da je nova regulacija rada nedjeljom „dobra promjena“ propisa, ali na koju se trebaju priviknuti svi sudionici kao što su građani i poslodavci. Smatra da će se promet rasporediti. Posebni argument u ovom slučaju bio bi argument nužne prilagodbe na promjene u društvu.

Za Tea Matkovića, koji je predstavljen samo da je s Instituta za društvena istraživanja, u nepravnom govoru je navedeno da „ocjenjuje da zabrana rada nedjeljom u trgovini ipak neće imati zamjetan pozitivan učinak na unaprjeđenje prava radnika“. Teo Matković navodi kako, na temelju istraživanja, „trećina zaposlenika u Hrvatskoj [...] radila je barem neku nedjelju u mjesecu“ kao se radi u drugim terminima „navečer, noću i subotama“ što zajedno s radom nedjeljom „nepovoljno utječu na usklađivanje rada sa privatnim i obiteljskim životom“. Ali Matković napominje da u novom Zakonu o radu nije reguliran rad navečer, noću i subotama, dok je samo određen zakonski iznos za dodatno plaćanje rada nedjeljom. Smatra da je zabrana rada nedjeljom „manje robustan instrument“ od jednostavnijeg koji bi uključivao elemente „dodatnog plaćanja rada nedjeljom, bolje kontrole ukupne količine tjednog rada, prekovremenih sati“. Teo Matković koristi argument nedovoljne regulacije kao i argument neefikasnosti.

Sociologinja Jasminka Lažnjak dodatno napominje kako će vrijednosti potrošačkog društva na koje se hrvatsko društvo naviklo i postalo „kultura društva“, biti teško promijeniti

te se pita je li moguće da, kao društvo, umjesto potrošačkih, prihvatimo neke druge vrijednosti kao prioritetnije“. Ovdje bi se radilo o argumentu teške prilagodbe na promjene u društvu.

4. Razine djelovanja

Središnji aktant članka je „zabrana rada nedjeljom“ koja je „stupila na snagu 1. srpnja“ te je, što se navodi kao „procjena“ neimenovanih aktera u tekstu članka: „naštetila malim trgovcima“. Aktanti koji se navode uz pojam „zabrane rada nedjeljom“ su trgovine „iznimke“ koje mogu raditi nedjelom i blagdanom (u sklopu kolodvora) pa su „postale najposjećenija mjesta u gradu“ te benzinske crpke koje „šire svoj asortiman“ i koje su, kako stoji u jednom podnaslovu „profitirale“. Dodatno se navode i situacije proglašavanja sajamskih dana od strane općina i gradova.

Tekst članka navodi više kolektivnih aktera i njihovih individualnih predstavnika koji su već navedeni u točki

5. Strategije djelovanja aktera

Autorica članka koristi istupe u medijima raznih aktera kako bi sastavila situaciju oko rada nedjeljom. Udruge poduzetnika i poslodavaca djeluju ili namjeravaju djelovati putem zakonskih/pravnih postupanja. Teo Matković se u svojim analizama poziva na znanstvena istraživanja (za koje u tekstu članka nema navođenja izvora).

6. Preferirani model rada nedjeljom

Kod predstavnika udruge Glas poduzetnika i Hrvatske udruga poslodavaca preferirani model je liberalizacija rada nedjeljom. U tekstu se može pratiti usporedba prilagodbe na nove zakonske odredbe Zakona o trgovini. Predstavnica sindikata Zlatica Štulić smatra prilagodbom prijelazno razdoblje na što se može naviknuti, dok sociologinja Jasminka Lažnjak postavlja pitanje hoće li se navika na potrošačke vrijednosti moći zamijeniti nekim drugima.

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

U tekstu članka se iščitava uglavnom pozitivno predstavljanje aktera koji su za rad nedjeljom. Iako su u tekstu donekle navedena i suprotstavljena mišljenja o regulaciji rada nedjeljom, u naslovu članka je dana argumentacija koja ide u prilog tezi da je nova regulacija

rada nedjeljom problematična: „Mali trgovci ispaštaju, a profitiraju oni moćniji: 'Neradna nedjelja je ustupak Crkvi'“. Akterima i njihovoj argumentaciji za rad nedjeljom nisu pridodani u tekstu akteri koji bi argumentirali suprotno, te se steče dojam da je novi Zakon o trgovini donesen bez koristi za ikoga osim određenih interesnih skupina (npr. Crkvi).

8. Tri vrste identiteta

Predstavnici udruge Glas poduzetnika i Hrvatske udruge poslodavaca predstavljaju identitet otpora novom Zakonu o trgovini, ali dugoročno radi se o legitimirajućem identitetu jer mogućim odbacivanjem novog Zakona, situacija s radom nedjeljom se vraća na gotovo iste prethode pozicije.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

Tekst članka krizu oko rada nedjeljom smješta u razdoblje nakon proglašenja novog Zakona o trgovini iako u samom tekstu postoje naznake da je kriza šira. Tako izvještaj o kupovni na benzinskim postajama iz Sektora za trgovinu Hrvatske gospodarske komore (HGK) smatraju fenomenom koji traje duže vrijeme. Proglašavanje sajamskih dana, koje je ocrtno u članku kao nešto izvanredno, Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja smatra redovitom zakonskom mogućnošću. Teo Matković navodi na temelju podataka u posljednjih petnaest godina da je Hrvatska iznad europskog prosjeka u radu nedjeljom kao i u drugim nepovoljnim terminima rada. I Jasminka Lažnjak navodi da je „nedjelja je u hrvatskom društvu tradicionalan dan za odmor“.

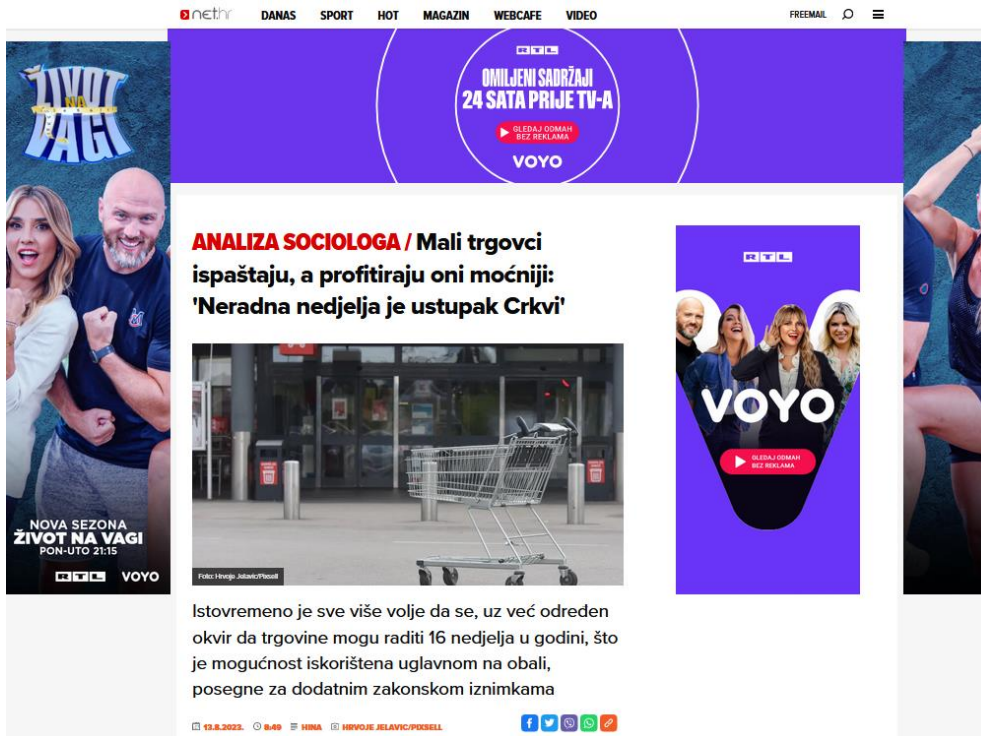
Predstavnici udruge Glas poduzetnika i Hrvatske udruge poslodavaca smatraju da se novonastala kriza rješava pobjedom strane za rad nedjeljom.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Predstavnici udruge Glas poduzetnika i Hrvatske udruge poslodavaca smatraju da je nova regulacija u potpunosti pogrešna te se tako svrstavaju u model nedjeljnog kapitalizma. Jedino rješenje novonastale krize je odbacivanje novog Zakona o trgovini. Jasminka Lažnjak u novom Zakonu o trgovini primjećuje i sukob s modernitetom gdje je regulacija nedjeljnog rada povezana s pokušavanjem „zaustavljanja sekularnog trenda u hrvatskom društvu“ ustupkom Crkvi i njezinim vrijednostima nedjelje. Za Jasminku Lažnjak taj pokušaj „neće biti uspješan“.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 18 Net.hr 13.8.2023. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma*.

Na stranici portala Net.hr naslov, fotografija i podnaslov manji su dio vidljivog dijela stranice *iznad prijeloma* i stvarna vidljivost teksta članka ovisi o rezoluciji ekrana, web pregledniku i dodacima, operativnom sustavu i mnogim drugim parametrima. Potpisana fotografija koja služi kao ilustracija članka, pokazuje prazna kolica ispred trgovačkog centra koji djeluje zatvoreno. Tom dojmu doprinosi to što na fotografiji nema ljudi. Fotografija je u sivim tonovima.

Slika 19 Net.hr 13.8.2023. – Na slici se vide fotografije koje se nalaze u tijelu teksta članka

Unutar tijela članka nalaze se tri fotografije koje dodatno ilustriraju njegovu temu. Prva fotografija je inačica fotografije koja se nalazi ispod naslova članka. Druga prikazuje radnicu u

pekarnici ispred većeg broja pekarskih proizvoda. Treća fotografija prikazuje scenu s tržnice na kojoj u prednjem planu dominira prazan stol.

4.12. Portal Index.hr: Vlasnik benzinske: Prodat ćemo sav kruh do kraja dana

Naslov članka: Vlasnik benzinske: Prodat ćemo sav kruh do kraja dana

Datum i vrijeme objave: 20.8.2023. u 14:00

Autor/i: Index Vijesti

Mrežna pristupnica članku: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/vlasnik-benzinske-prodat-cemo-sav-kruh-do-kraja-dana/2488831.aspx>

Datum pristupa: 13. 9. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od naslova (bez nadnaslova i podnaslova), retka o autoru i datumu objave, fotografije, pet kratkih odlomaka. U samom tekstu članka nalazi se jedan podnaslov (nakon drugog odlomka, a iznad njega nalazi se ugrađeni (eng. *embedded*) video prilog. Tijelo članka je podijeljeno s jednim oglasom u obliku tekstualno-vizualne poveznice oglasa koji nisu u vezi s temom članka te vode na stranice oglašavača. Na stranici je velikim tiskanim slovima, ali sitne veličine i u svojoj nijansi slova naznačeno da se „tekst nastavlja ispod oglasa“. Tekstualna poveznica nakon teksta članka omogućuje čitateljima da pošalju nadopunu teksta ili prijave grešku u tekstu. Nakon njih povremeno se izmjenjuju tekstualno-vizualne poveznice oglašivača. Tijelo članka *zatvaraju* vizualne poveznice (u obliku ikona) koje omogućuju da se članak objavi na društvenim mrežama, kao i poveznice-kategorije koje članak povezuju sa sličnim temama na samom portalu. Slijedi redak s četiri tekstualno-vizualne poveznice (pod naslovom: Pročitajte još) koje vode na druge članke na portalu i koje nisu povezane s temom članka. Na njih se nadovezuju formom gotovo identične četiri tekstualno-vizualne poveznice oglasa koje vode na stranice oglašivača. Razlikuju se po naslovu (Promo s weba) te je sitnim slovima naznačeno da se radi o oglasu ispod svake poveznice. Sljedeći odjeljak stranice omogućuje komentiranje članka, a ispod komentara nalazi se još četiri tekstualno-vizualnih poveznica na razne sadržaje samog portala, kao i još jedan oglas.

Stranica je uokvirena zaglavljem i podnožjem koji služi za navigaciju portalom. Bočna, desna traka stranice služi za više namjena. Usporedo s tijelom članka nalaze se poveznice-ikone kojima se može dijeliti sadržaj članka na društvenim mrežama. Slijede tekstualne i

tekstualno-vizualne poveznice na druge članke portala u tri kategorije („najnovije“, kategorija koja je prva otvorena kod učitavanja stranice, „najčitanije“ i „vezano“, kategorija koja donosi članke povezne s temom tijela članka). Do kraja stranice, na bočnoj traci pojavljuju se veliki tekstualno-vizualni oglasi koji vode na stranice raznih oglašivača.

Sadržajne karakteristike članka

1. Uključeni akteri

Članak obrađuje temu prodaje kruha nedjeljom na jednoj benzinskoj postaji. Članak ne donosi razloge zašto je potražnja za kruhom na benzinskim postajama porasla. Akter koji je dao intervju predstavljen je u članku vlasnikom „benzinske postaje u Donjem Knegincu, blizu Varaždina“ i koji je i predstavljen u članku s imenom i prezimenom (Marko Keretić). Vlasnik benzinske postaje navodi da je zbog povećane potražnje nabavio kruh od lokalne pekare. Navodi kao je u toj testnoj prodaji kruha polovicu narudžbe prodao te se nada da će do kraja dana sve prodati (radi se ukupno o 30 komada kruha) jer neprodano, tvrdi, mora baciti. Pretpostavlja nadalje da će kruh prodavati i dalje, ali navodi da neće širiti asortiman. Intervjuirani vlasnik benzinske postaje komentira i cijene kruha koje su više nego što im je uobičajena cijena u pekarnicama.

U tekstu se na tri mjesta navodi kako je tekst članka prenesen s portala N1 (N1 Hrvatska, 2023b).¹⁷ Provjerom istoga članka primjetno je da nudi isti sadržaj, citati intervjuiranog trgovca u upravnom govoru posve su identični u oba priloga, ostali dijelovi teksta su neznatno preformulirani, a neki dijelovi teksta su ispušteni: podnaslov portala N1 daje kontekst neradne nedjelje te citati vlasnika benzinske postaje koji objašnjava da kruh na benzinskoj postaji mora biti zapakiran kako bi se mogao prodavati. U svrhu dubljeg uvida, prilaže se komparativni pregled karakteristika članka s portala Indeks.hr i s portala N1.

Tablica 9 Prikaz sličnosti i odstupanja u samom tekstu članka kod portala N1 i Index.hr. Upravni govor je obilježen navodnicima.

<i>N1 portal</i>	<i>Index portal</i>
prvi put imaju svježi kruh zbog potražnje	ispričao je za N1 kako su svježi kruh uvrstili u svoju ponudu zbog potražnje

¹⁷ N1 Hrvatska (2023, 20. kolovoza) *Pitali smo vlasnika benzinske postaje ide li prodaja kruha i pošto ga prodaju*. Dostupno na: <https://n1info.hr/vijesti/pitali-smo-vlasnika-benzinske-postaje-ide-li-prodaja-kruha-i-posto-ga-prodaju/>

„Pita me kupac imamo li kruh jer je zaboravio kupiti, kažem nemam, ali ćemo nabaviti“	„Pita me kupac imamo li kruh jer je zaboravio kupiti. Kažem mu da nemam, ali ćemo nabaviti“
Tada je uspostavio suradnju s lokalnom pekarom	ima uspostavljenu suradnju s lokalnom pekarom
„Nazvali smo i uzeli zapakirani kruh koji mora biti zapakiran jer ga inače ne smije prodavati“	---
„Ovo je sad samo testno, da vidimo hoće li ići jer ako nešto ne prodamo moramo baciti. Naručili smo tek 30-ak komada kruha. Zasad je polovica prodano, a do kraja dana će vjerojatno sve otići“	„Ovo je sad samo testno, da vidimo hoće li ići jer ako nešto ne prodamo, moramo baciti. Naručili smo tek 30-ak komada kruha. Zasad je polovica prodana, a do kraja dana će vjerojatno sve otići“
dodao je i naglasio da će vjerojatno prodavati i dalje	dodao da će vjerojatno kruh prodavati i dalje
O eventualnom proširenju asortimana kaže da su uveli samo kruh i mlijeko	Po pitanju eventualnog proširenja asortimana, vlasnik kaže da su samo uveli kruh i mlijeko
„Nemamo baš mjesta i pitanje hoće li ljudi prihvatiti da takve stvari kupuje na benzinskoj postaji“	"Nemamo baš mjesta i pitanje je hoće li ljudi prihvatiti da takve stvari kupuju na benzinskoj postaji“
„Cijena kruha mliječnog je 1,80, a tamni je 2,50 eura. Nešto malo više nego u pekari, ali ništa specijalno“	govori da je cijena bijelog kruha na njegovoj benzinskoj 1.80 eura, a da cijena tamnog kruha iznosi 2.50 eura. „Nešto malo više nego u pekari, ali ništa specijalno“

Posebnost teksta članka Index.hr u odnosu na N1 portal je drugačiji naziv članka: „Vlasnik benzinske: Prodat ćemo sav kruh do kraja dana“ kao i dodanom jedinom podnaslovu članka pod nazivom „Kaže da će sav kruh prodati do kraja dana“. Posebnost u odnosu na tekst članka na portalu N1 je i navođenje podataka benzinskoj postaji i njezinom vlasniku (lokacija, ime i prezime vlasnika).

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

Nije primjenjivo.

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

Nije primjenjivo.

4. Razine djelovanja

U članku se nalazi individualni akter, vlasnik benzinske postaje kojeg je novinarska ekipa snimila kamerom dok je objašnjavao razloge uvođena prodaje kruha. Montirani prilog nalazi se uključen u tijelo teksta, a sam tekst članka prijepis je izjave vlasnika benzinske postaje, ali prenesene (uz neke izmjene) s portala N1.

5. Strategije djelovanja aktera

Intervju je u članku korišten kao strategija samih autora članka (a tako i video priloga koji se nalazi na portalu N1 i na portalu Index.hr). Uzorak je namjerni jer je odabrana osoba koja ima karakteristike koje su bile potrebne za temu članka (vlasnik benzinske postaje koji prodaje kruh nedjeljom).

6. Preferirani model rada nedjeljom

Nije primjenjivo.

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Uglavnom Nije primjenjivo. Autori članka u naslovu i podnaslovu sugeriraju da vlasnik benzinske postaje tvrdi („kaže“) da će prodati „sav kruh do kraja dana“. U samom tekstu članka vlasnik benzinske postaje izjavljuje da će „do kraja dana [...] vjerojatno sve otići“ i da se prodaja kruha obavlja „samo testno“. Nesigurnosti i eksperimentalna narav prodaje kod navedene benzinske postaje, uredničkom politikom portala, u tijelu članka - u naslovu i podnaslovu pretvara se u dojam sigurne i uspješne prodaje na benzinskim postajama.

8. Tri vrste identiteta

Identitet aktera je neodrediv.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

Ne može se odrediti kod sudionika intervjua postojanje krize oko regulacije rada nedjeljom.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Nije primjenjivo.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 20 Index.hr 20.8.2023. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma*.

The screenshot shows the top part of a news article on the Index.hr website. The navigation bar includes 'INDEX.HR' and various categories like 'NASLOVNICA', 'VIJESTI', 'SPORT', 'MAGAZIN', 'OGLASI', 'RECEPTI', and 'OSTALO'. Below the navigation bar, there are sub-categories: 'Vijesti', 'Najnovije', 'Najčitanije', 'Hrvatska', 'Zagreb', 'Regija', 'EU', 'Svijet', 'Znanost', 'Crna kronika', 'Komentari', and 'Novac'. The main headline of the article is 'Vlasnik benzinske: Prodat ćemo sav kruh do kraja dana'. Below the headline, it says 'Index Vijesti' and 'Zadnja nadopuna: 14:08, 20. kolovoza 2023.'. There is a 'Podijeli 454' button. The main image shows a man in a black t-shirt holding a loaf of bread in a gas station. To the right of the image is a Wolt Home advertisement for a 'Five Kolica Kuhinjska S Radnom Pločom I Ladicama' (Five Kitchen Cart with Worktop and Drawers) priced at 140,49 € (3,058,52 HRK) and 112,39 € (846,80 HRK).

Potpisana fotografija u tijelu članka prikazuje sudionika intervjua na temelju kojega je sastavljen tekst članka. On u okružju prodavaonice u sklopu benzinske postaje pokazuje zapakiranu štrucu kruha. Iza njega vide se ostali neprodani komadi kruha uz ostale prehrambene proizvode.

Također, u tekstu članka je ugrađen originalni potpisani multimedijски sadržaj koji je naslovljen: „Benzinska postaja blizu Varaždina počela prodavati kruh“. Sadržaj je u formi video priloga izrađenog od samog portala Index.hr što se može zaključiti na temelju logotipa portala koji je na početku priloga preko čitavog ekrana priloga te na desnom gornjem uglu ekrana tijekom trajanja priloga. Iako se i u njemu radi o razgovoru s vlasnikom spomenute benzinske postaje koji govori o istim temama kao i u ugrađenom prilogu koji se nalazi na portalu N1, video na portalu Index.hr nije isti prilog, intervjuirani akter sniman je iz drugog ugla, akter koristi druge riječi da bi opisao situaciju u benzinskoj postaji. Formulacije tipične za ugrađeni video na stranici Index.hr ne prenose se u tekstu članka istog portala.

4.13. Portal Index.hr: Evo kako će u nedjelju raditi trgovine, pekarnice i šoping-centri

Naslov članka: Evo kako će u nedjelju raditi trgovine, pekarnice i šoping-centri

Datum i vrijeme objave: 16.9.2023. u 20:00

Autor/i: Index Shopping

Mrežna pristupnica članku: <https://www.index.hr/shopping/clanak/evo-kako-ce-u-nedjelju-raditi-trgovine-pekarnice-i-sopingcentri/2495673.aspx>

Datum pristupa: 17. 9. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od naslova (bez nadnaslova i podnaslova), retka o autoru i datumu objave, fotografije. Nakon prvog odlomka koji je svijetlije nijanse sive i u kurzivu slijedi odlomak koji je standardne crne boje teksta. Ostatak teksta je podijeljen u četiri kategorije koje su naznačene s podnaslovima („Trgovine i drogerije“, „Pekarnice“, „Šoping-centri“, „Ostale trgovine“). Svaka od kategorija podijeljena je dodatno s nazivima trgovina (kao dodatna razina podnaslova) dok je tekst koji ispod njih donosi podatak o tome radi li trgovina nedjeljom ili ne, u uobičajenoj boji i veličini tijela teksta članka na portalu Index.hr. Tijelo članka je podijeljeno s tri oglasa u obliku tekstualno-vizualne poveznice oglasa koji nisu u vezi s temom članka te vode na stranice oglašavača Tekstualna poveznica nakon teksta članka omogućuje čitateljima da pošalju nadopunu teksta ili prijave grešku u tekstu. Nakon njih povremeno se izmjenjuju tekstualno-vizualne poveznice oglašivača. Tijelo članka *zatvaraju* vizualne poveznice (u obliku ikona) koje omogućuju da se članak objavi na društvenim mrežama, kao i poveznice-kategorije koje članak povezuju sa sličnim temama na samom portalu. Slijedi redak s četiri tekstualno-vizualne poveznice (pod naslovom: Pročitajte još) koje vode na druge članke na portalu pod temom Index Shopping i koje nisu povezane s temom članka, te također četiri tekstualno-vizualne poveznice koje vode, kako je i naznačeno na stranici, na oglase. Sljedeći odjeljak stranice omogućuje komentiranje članka, a ispod komentara nalazi se još četiri tekstualno-vizualnih poveznica (pod naslovom: Pročitajte još) koje vode na druge članke na portalu pod temom Index Shopping, identične po temi i sadržaju s poveznicama iznad komentara, a iza njih jedan tekstualno-vizualni oglas.

Iznad samog naslova članka nalazi se stilizirani tekst „INDEX SHOPING“ koji označava se čitateljima portala da pregledavaju rubriku s navedenim naslovom i posebnim sadržajem koji ta rubrika nudi. Stranica je uokvirena zaglavljem i podnožjem koji služi za navigaciju portalom. Veliki oglas uokviruje tekst članka. Bočna, desna traka stranice služi za više namjena. Usporedo s tijelom članka nalaze se poveznice-ikone kojima se može dijeliti sadržaj članka na društvenim mrežama. Slijede tekstualne i tekstualno-vizualne poveznice na druge članke portala u tri kategorije („najnovije“, kategorija koja je prva otvorena kod učitavanja stranice, „najčitanije“ i „vezano“, kategorija koja donosi članke povezne s temom tijela članka). Do kraja stranice, na bočnoj traci pojavljuju se dva tekstualno-vizualna oglasa koji vode na stranice raznih oglašivača.

Sadržajne karakteristike članka

1. Uključeni akteri

U prvom odlomku članka, urednički je tekst koji se pojavljuje i na drugim člancima rubrike „INDEX SHOPING“ u kojima se navodi da se u rubrici radi o promociji određenih proizvoda te da su neki proizvodi sponzorirani. Ostatak članka daje „detaljan“ popis trgovina i njihov status glede rada nedjeljom 17. rujna. Posebno su navedene „trgovine i drogerije“, „pekarnice“, „šoping-centri“ i „ostale trgovine“. Trgovine su prikazane kao akanti koji ili rade ili ne rade nedjeljom ili su otvorene (u tekstu nema riječi „zatvorene“). Također su i nedjelje kao aktanti, „radne“. Popis radnih nedjelja objavljuje se na stranicama pojedinih trgovina.

Akteri su autori članka. Oni „donose detaljan popis“ trgovina. Akteri su čitatelji („u slučaju da niste stigli obaviti kupovinu do subote, evo kamo možete u nabavku u nedjelju“), oni mogu, kako piše u tekstu članka, „provjeriti“ ili „vidjeti“ koje su trgovine otvorene.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

Nije primjenjivo.

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

Nije primjenjivo.

4. Razine djelovanja

U članku se nalaze individualni akteri, autori članka i čitatelji te aktanti trgovina.

5. Strategije djelovanja aktera

Strategija autora članka je prezentirati popis trgovina koje rade nedjeljom ili su zatvorene. Kratke informacije nadopunjene su poveznicama u tekstu koji vode na stranice trgovina gdje je naznačeno njihovo radno vrijeme.

6. Preferirani model rada nedjeljom

Nije primjenjivo.

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Nije primjenjivo.

8. Tri vrste identiteta

Identitet aktera je neodrediv.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

Ne može se odrediti.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Nije primjenjivo.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 21 Index.hr 16.9.2023. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma*.

Primjetno je da se rubrika Index Shopping razlikuje od drugih stranica portala po nazivu prije naslova članka i u bojama koje odudaraju od crvene boje portala Index.hr. Potpisana fotografija u tijelu članka prikazuje prostor oko pokretnih stepenica jednog trgovačkog centra u kojem se nalaze ljudi.

4.14. Portal Dnevnik.hr: Neradna nedjelja i dalje kamen spoticanja u Hrvatskoj: Prijedlog izmjena zakona podijelio i trgovce

Naslov članka: Neradna nedjelja i dalje kamen spoticanja u Hrvatskoj: Prijedlog izmjena zakona podijelio i trgovce

Preneseno s portala: www.dnevnik.hr

Datum i vrijeme objave: 06. 11. 2022. u 09:56

Autor/i: -

Mrežna pristupnica članku: <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/nema-jedinstvenog-stava-trgovaca-o-radu-nedjeljom---750355.html>

Datum pristupa: 21. 9. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od nadnaslova, naslova, i dužeg podnaslova te nakon njih redak u kojem se navodi autor (u ovom slučaju nakon riječi „Piše“ nalazi se praznina) i datuma članka. Gotovo identičan tekst (različiti naslov i podnaslovi) objavljen je na portalu Poslovni.hr (Poslovni.hr/Hina, 2022).¹⁸ Nakon gore navedenih elemenata slijedi tekst članka koji se sastoji od 28 odlomaka i četiri podnaslova u tijelu teksta. Podebljanim fontom označen je u članku naziv dijela aktera i njihovih tvrdnji, kao i drugi istaknuti dijelovi teksta, a podebljane su i četiri tekstualne poveznice u tekstu koje vode na druge stranice portala povezane s temom teksta. Tekst je podijeljen dva puta tekstualno-vizualnom poveznicom (pod naslovom: „Pročitajte i ovo“) koje vode do stranice portala i nisu povezane s temom članka. Tekst je dodatno podijeljen i s jednom tekstualno-vizualnom poveznicom koje vode na stranice oglašivača. S lijeve strane članka nalaze se ikone pod nazivom „PODIJELITE“ koje omogućuju dijeljenje stranice na društvenim mrežama ili preko elektroničke pošte. Ispod teksta članka nalazi se tekstualna poveznica u obliku naslova, naslov i ugrađeni video. Naslov, koji je ujedno poveznica, vodi na drugi članak koji nije povezan s temom članka. Nakon ostatka teksta slijedi

¹⁸ Poslovni.hr/Hina (2022, 06. studeni) *Rad nedjeljom: Što o novom zakonu i 16 radnih nedjelja kažu najveći trgovci?* Dostupno na: <https://www.poslovni.hr/hrvatska/rad-nedjeljom-sto-o-novom-zakonu-i-16-radnih-nedjelja-kazu-najveci-trgovci-4361977>. Ovaj članak je objavljen istog datuma kao i analizirani članak, sedam minuta ranije.

popis kategorija koje su članku pridodane te tekstualno-vizualna poveznica koja poziva čitatelje uključivanjem notifikacija.

Stranica je uokvirena zaglavljem i podnožjem koji služi za navigaciju portalom. Nakon zaglavlja može se pojaviti velika tekstualno-vizualna poveznica koja pokriva čitav ekran *iznad prijeloma*. Bočna, desna traka stranice naslovljena je „NAJČITANIJE“ gdje se uglavnom ne pojavljuju tekstualno-vizualne poveznice koje su vezane uz rad nedjeljom, a s temom nisu povezane i dvije tekstualno-vizualne poveznice na stranicu oglašivača, također na bočnoj traci, usporedo s tekstem članka. Do podnožja, ispod tijela teksta, pojavljuje se veliki broj tekstualno-vizualnih poveznice koji vode na stranice samog portala i raznih oglašivača.

Sadržajne karakteristike članka

1. Uključeni akteri

Tema članka je prijedlog izmjena Zakona o trgovini za koji Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja „prikuplja mišljenja i prijedloge zainteresiranih“. Tekst članka je objavljen u nedjelju, dan prije zadnjeg datuma određenog za prijavu navedenih mišljenja i prijedloga. Glavni aktant članka je prijedlog izmjena Zakona o trgovini kao i akteri u tekstu članka imenovani kao „predlagači izmjena“ i kroz koje se imenuju dodatni akteri u tekstu. Poseban aktant izdvojen iz navedenog prijedloga su „iznimke“ koje su navedene pod posebnim podnaslovom („Predložene zakonske izmjene reguliraju i iznimke“). Posebne podnaslove dobili su i ostali glavni akteri uključeni u tekst članka: HUP-Udruga trgovine, Ceh trgovine Hrvatske obrtničke komore (HOK), Hrvatska gospodarska komora (HGK) u kojima su izneseni njihove pozicije i argumenti o radu nedjeljom i u kojima se imenuju novi akteri i aktanti. Bez posebnog podnaslova u tekstu članka dane su izjave trgovačkog lanca Lidl Hrvatska i Kaufland.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

Dio naslova članka („Prijedlog izmjena zakona podijelio i trgovce“) naglašava da postoje različita pozicioniranja oko pitanja rada nedjeljom na što upućuje i podnaslov članka u dijelu „među trgovcima nema jedinstvenog stava o regulaciji rada trgovina nedjeljom“. I u tekstu članka navodi se nepostojanje jedinstvenog stava među članovima Hrvatske gospodarske komore (HGK).

HUP-Udruga trgovine pozicionira se za rad nedjeljom. Oni smatraju da su „zabrane suprotne temeljnim postulatima koje kao udruga“ zastupaju. Ceh trgovine Hrvatske obrtničke komore (HOK) „smatraju da se svakom poslodavcu treba ostaviti sloboda odabira hoće li raditi nedjeljom ili ne, temeljena na ekonomskom interesu“, te se i oni protive zabrani rada nedjeljom. Jedino je Hrvatska gospodarska komora (HGK) istaknula različit stav oko rada nedjeljom svojih članova, neki su za, neki protiv rada nedjeljom.

Iz trgovačkog centra Lidl izjavljuju da „načelno nisu protiv uvođenja neradne nedjelje“ ukoliko se zakonski omogući „pošteno tržišno natjecanje“ Iz trgovačkog centra Kaufland izjavili su da „žele omogućiti ravnotežu između poslovnog i privatnog života“ i da „će poštovati sve relevantne odluke i propise i po potrebi prilagoditi radno vrijeme svojih poslovnica“. Stav navedenih trgovačkih centara prenesen u tekstu članka označuje se ambivalentnim.

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

U tekstu članka argumentacija protiv rada nedjeljom nalazi se u citiranim iskazima aktera. HUP-Udruga trgovine kao argumentaciju u prilog rada nedjeljom navode da su trgovci i poslodavci rade u izmijenjenim uvjetima poslovanja, rasta cijena i drugih troškova. Posredno se može zaključiti da bi u takvim uvjetima neradne nedjelje pogoršale situaciju. Time je postavljen argument ekonomske štetnosti.

Ceh trgovine Hrvatske obrtničke komore (HOK) razlikuje dijelove Hrvatske kao turistička područja (priobalni dio Hrvatske, vjerski i toplički turizam) i dio kontinentalne Hrvatske koji nije turistički. Za turistička područja je „rad nedjeljom ključan [za] kvalitetu turističke ponude i samo gospodarstvo“ kao i za „prihode dijela trgovaca“, dok je na drugim područjima suprotno tome - „neisplativ“. Smatraju da je sa šesnaest nedjelja turistička sezona sužena „samo na ljetne mjesece“. Time je pretpostavljen argument turizma. Šesnaest neradnih nedjelja, kako je po prijedlogu Zakona o trgovini određeno, po njima će „na tržištu stvoriti informativni nered“ jer se neće znati kojim nedjeljama trgovine rade, a kojima ne. Svojevrsni je to argument potrošača koji će se teže snaći u novoj regulaciji.

4. Razine djelovanja

Prijedlog izmjena Zakona o trgovini i izdvojene „iznimke“ onih aktera koji bi mogli raditi nedjeljom aktanti su prvog dijela članka. U tekstu se objašnjava radno vrijeme na temelju

fonda sati i broj radnih nedjelja u godini te aktanti koji bi mogli raditi nedjeljom – objekti koji su u sastavu drugih objekata koji rade nedjeljom (npr. kolodvori, benzinske postaje, bolnice, hoteli...) kao i prodaju „vlastitih poljoprivrednih proizvoda [...] na tržnicama“ kao i „prigodnu prodaju na sajmovima i javnim manifestacijama“ između ostalih te također kiosci i pekarnice.

Kao kolektivni akteri navodi se HUP-Udruge trgovine, Ceh trgovine Hrvatske obrtničke komore (HOK), Hrvatska gospodarska komora (HGK) te trgovački centri Lidl i Kaufland.

5. Strategije djelovanja aktera

Prvi dio članka odnosi se na prijenos pojedinih točaka prijedloga novog Zakona o trgovini, dok drugi dio članka u upravnom i neupravnom govoru donosi izjave o radu nedjeljom raznih kolektivnih aktera.

6. Preferirani model rada nedjeljom

Preferirani model prezentiran u članku od strane HUP-Udruge trgovine i Ceha trgovine Hrvatske obrtničke komore je u smjeru liberalizacije rada trgovina nedjeljom, ali uz poštivanje zakona.

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Tekst članka zadržava pretežito neutralni stav prema novom prijedlogu Zakona i stavovima drugih aktera u tekstu. U naslovu teksta (također i u podnaslovu) prezentirana je tvrdnja o izmjeni zakona koja je podijelila trgovce iako je ta tvrdnja o podjeli iznesena od jednog od aktera članka – Hrvatske gospodarske komore.

8. Tri vrste identiteta

HUP-Udruge trgovine, Ceh trgovine Hrvatske obrtničke komore (HOK) posredno zastupaju status quo, smatrajući da promjena u regulaciji rada nedjeljom ne treba biti. Radi se o legitimirajućem identitetu aktera kod kojeg se smatra da se određeno društveno djelovanje ne treba dovoditi u pitanje ili mijenjati.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

Kriza oko rada nedjeljom imenovana je u prvom dijelu naslova članka: „Neradna nedjelja i dalje kamen spoticanja u Hrvatskoj“ gdje je u drugom dijelu naslova teksta članka prezentirano neslaganje oko regulacije rada nedjeljom u Hrvatskoj te stoga je posredno istaknuto da kriza postoji. Za HUP-Udruge trgovine kriza je ekonomske naravi te se ona dodatno produbljuje pobjedom strane protiv rada nedjeljom. Za Ceh trgovine Hrvatske obrtničke komore (HOK) pobjeda strane protiv rada nedjeljom odrazit će se na „kvalitetu turističke ponude i samo gospodarstvo“. Hrvatska gospodarska komora (HGK) navodi da se već „u dva navrata“ pokušalo urediti rad nedjeljom u Hrvatskoj, čime se posredno navodi kriza.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Ceh trgovine Hrvatske obrtničke komore (HOK) ističe kako bi se uvođenje neradnih nedjelja odrazilo na turizam i „samo gospodarstvo“. U takvoj formulaciji razvidan je model nedjeljnog kapitalizma u kojoj se turizam i hrvatska ekonomija čine povezani uz odnos prema liberalizaciji nedjeljnog rada.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 22 Dnevnik.hr 06. 11. 2022. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma*.

The image shows a portion of a red advertisement on the Dnevnik.hr website. At the top, the navigation bar includes 'DNEVNIK.hr' and various category links: VIJESTI, SPORT, SHOWBIZZ, LIFESTYLE, PUTOVANJA, TECH, ZDRAVLJE, ZABAVA, TEEN, FAKS, TV. On the right, there are icons for 'OBAVIJEŠTI' and 'PRETRAGI'. The main advertisement area has a dark red background. In the center, the text reads 'naša RIBARNICA uvijek svjež' with a fish icon above 'RIBARNICA'. On the left, there is a promotion for 'Family Sushi Box' (462.5g) with a '-26%' discount, showing a price of 589€ (44.38 kn) and a total of 7.53450 kn. On the right, there is a promotion for 'Svježa očišćena jadranska orada' (700g) with a 'Super cijena!' tag, showing a price of 659€ (48.65 kn) and a total of 7.53450 kn. The top left of the ad area shows 'Od četvrtka 21.09. do 24.09.' and a 'SUPER CIJENA' tag.

Slika 23 Dnevnik.hr 06. 11. 2022. – Na slici se vidi dio stranice nakon *skrolanja*

VIJESTI SPORT SHOWBIZZ LIFESTYLE PUTOVANJA TECH ZDRAVLJE ZABAVA TEEN FAKS TV

LIDL
Od četvrtka
21.09. do 24.09.

**Family
Sushi Box**
462,5 g
-26%
7,99 € (10,20 kn)
5,89€
1 kg = 12,74 € (15,99 kn)
Tečaj: 1 € = 7,53450 kn

NEMA JEDINSTVENOG STAVA

Neradna nedjelja i dalje kamen spoticanja u Hrvatskoj: Prijedlog izmjena zakona podijelio i trgovce

Među trgovcima nema jedinstvenog stava o regulaciji rada trgovina nedjeljom, dio njih zalaže se za ograničavanje dok su drugi protiv bilo kakvog ograničavanja, no slažu se da je potrebna veća briga za radnike i da se rad nedjeljom mora adekvatno platiti.

Pise , 06. studenoga, 2022. @ 09:56

Trgovina, ilustracija

LIDL
Sveža očišćena
jadranska orada
Super cijena!
700 g
6,59€
43,05 kn
1 kg = 9,41 € (10,90 kn)
Tečaj: 1 € = 7,53450 kn

Početni zaslon stranice *iznad prijeloma* pojavljuje se u pregledniku samo kao oglas. *Skrolanjem* se dolazi do teksta članka koji je s gornje strane te s desne i lijeve uokviren velikim oglasom. Veći broj tekstualno-vizualnih elemenata pojavit će se u i oko samog teksta članka. Potpisana fotografija fokusiran je na prikaz ispunjene crvene *košarice* stavljene na pod između dviju polica u trgovini. U području fotografije nema prikaza ljudi.

4.15. Portal Dnevnik.hr: Krešimir Sever o neradnoj nedjelji: „Zemlja koja želi graditi i razvijati turizam sigurno neće nedjeljom otvarati trgovine“

Naslov članka: Krešimir Sever o neradnoj nedjelji: „Zemlja koja želi graditi i razvijati turizam sigurno neće nedjeljom otvarati trgovine“

Preneseno s portala: www.dnevnik.hr

Datum i vrijeme objave: 17. 10. 2022. u 23:38

Autor/i: DNEVNIK.hr

Mrežna pristupnica članku: <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/kresimir-sever-o-neradnoj-nedjelji---747391.html>

Datum pristupa: 24. 9. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od nadnaslova, naslova, i dužeg podnaslova te nakon njih redak u kojem se navodi autor i datuma članka. Nakon toga slijedi ugrađeni (eng. *embedded*) video priloga Dnevnika Nove TV. Slijedi tekst članka koji se sastoji od 7 kratkih odlomaka. Podebljanim fontom označeno je ime i prezime Premijera Andreja Plenkovića kao i predsjednika (u tekstu članka nazvan je „šefom“) Nezavisnih hrvatskih sindikata. Podebljana je i jedna tekstualna poveznice u tekstu članka koja vodi na drugu stranicu portala povezane s temom teksta. Tekst je podijeljen četiri puta tekstualno-vizualnom poveznicom (pod naslovom: „Pročitajte i ovo“) koje vode do stranice portala i povezane s temom članka. Tekst je dodatno podijeljen i s dvije tekstualno-vizualne poveznice koje vode na stranice oglašivača. S lijeve strane članka nalaze se ikone pod nazivom „PODIJELITE“ koje omogućuju dijeljenje stranice na društvenim mrežama ili preko elektroničke pošte. Ispod teksta članka nalazi se tekstualna poveznica u obliku naslova, naslov te ugrađeni video. Naslov, koji je ujedno poveznica, vodi na drugi članak koji nije povezan s temom članka. Nakon ostatka teksta slijedi popis kategorija koje su članku pridodane te tekstualno-vizualna poveznica koja poziva čitatelje uključivanjem notifikacija. Zadnja dva odlomka teksta članka nisu povezana s njegovom temom nego pozivaju na gledanje Dnevnika Nove TV i čitanje portala DNEVNIK.hr.

Stranica je uokvirena zaglavljem i podnožjem koji služi za navigaciju portalom. Nakon zaglavlja može se pojaviti velika tekstualno-vizualna poveznica koja pokriva čitav ekran *iznad prijeloma*. Također se ponekad pojavljuje i skočni prozor oglašivača. Bočna, desna traka stranice naslovljena je „NAJČITANIJE“ gdje se uglavnom ne pojavljuju tekstualno-vizualne poveznice koje su vezane uz rad nedjeljom, a s temom nisu povezane i dvije tekstualno-vizualne poveznice na stranicu oglašivača, također na bočnoj traci, usporedo s tekstem članka. Do podnožja, ispod tijela teksta, pojavljuju se veliki broj tekstualno-vizualnih poveznice koji vode na stranice samog portala i raznih oglašivača.

Sadržajne karakteristike članka

1. Uključeni akteri

Tema članka je komentar predsjednika Nezavisnih hrvatskih sindikata Krešimira Severa o najavi novog zakona kojim bi se regulirala „zabrana rada nedjeljom“. U podnaslovu teksta navedeni su glavni akteri članka. Citirane su izjave Premijera Andreja Plenkovića i predsjednika Nezavisnih hrvatskih sindikata.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

Izjavom Predsjednika Vlade, Vlada i Predsjednik pozicioniraju se protiv rada nedjeljom jer novom zakonskom regulacijom ograničavaju broj radnih nedjelja na šesnaest, „uz iznimke“ za pojedine struke, kako se navodi u citatu Premijera u tekstu članka. Protiv rada nedjeljom je i predsjednik Nezavisnih hrvatskih sindikata, ali i negativno vrednuje novu regulaciju rada nedjeljom jer smatra da je broj radnih nedjelja i u novoj predloženoj regulaciji rada nedjeljom previsok.

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

Argumentaciju pozicije protiv rada nedjelje nalazi se u citiranoj izjavi Krešimira Severa kao predsjednika Nezavisnih hrvatskih sindikata. On smatra da nema potrebe da se radi nedjeljom, čak i protivno argumentaciji koja naglašava turizam. Argument turizma je, kako prezentira Krešimir Sever, kada: „netko pojašnjava da smo mi turistička zemlja pa zbog toga trgovine trebaju raditi“. Sever tvrdi suprotno, on smatra da „Zemlja koja želi graditi i razvijati turizam sigurno neće otvarati trgovine nedjeljom“ (izvorno podebljano u samom tekstu članka) jer tako se novac koji bi se potrošio nedjeljom u trgovini, troši u „restoranima, kafićima,

pizzerijama [...] hotelima“ što onda njegovu argumentacija kontekstualizira unutar argumenata dobrobiti društva.

4. Razine djelovanja

Glavni individualni akteri u tekstu su Premijer Andrej Plenković i predsjednik Nezavisnih hrvatskih sindikata, Krešimir Sever. Glavni aktanti su novi detalji zakona kojim se treba regulirati rad nedjeljom koje je „otkrio“ Andrej Plenković, konkretno aktant „16 neradnih nedjelja“. Za njih Krešimir Sever tvrdi da se radi o prevelikom broju radnih nedjelja te kroz narativ kolektiva navodi da se unutar sindikatu zalažu („mi smatramo“) da radnih nedjelja ne treba jer za njima „nema potrebe“. Aktant turizma za Krešimira Severa ne predstavlja uvjerljiv argument za rad trgovina nedjeljom.

5. Strategije djelovanja aktera

Strategija koja je prezentirana u članku jest intervju s predsjednikom Nezavisnih hrvatskih sindikata. Krešimir Sever se u svom izlaganju koristi protuargumentacijom kada govori o turizmu kao opravdanim razlogom za rad nedjeljom.

6. Preferirani model rada nedjeljom

Preferirani model prezentiran u članku od strane Premijera je model prilagodbe jer rad nedjeljom nije u potpunosti zabranjen te postoje i iznimke. Stav Predsjednika sindikata je potpuna zabrana rada nedjeljom u trgovinama.

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Tekst članka zadržava pretežito neutralni stav jer je gotovo čitavi tekst sastavljen od izjava aktera. Komentar autora članka nalazi se u nadnaslovu naslovljenog: „“DOBRA ODLUKA?“ pitanje koje propituje prijedlog zakonskog ograničavanja broj radnih nedjelja na šesnaest“, što se ponavlja kao pitanje i u samom tekstu članka prije izjave Krešimira Severa: „Je li dobro, ili je moglo i drugačije“.

8. Tri vrste identiteta

Predlaganjem novog zakona koji bi regulirao rad nedjeljom, Premijer se predstavlja kao akter projektnog identiteta jer prijedlogom namjerava promijeniti *status quo* koji postoji više

godina u pokušaju regulacije rada nedjeljom. Kod predsjednika Nezavisnih hrvatskih sindikata uočava se identitet otpora dosadašnjem stanju radnih nedjelja u trgovačkom sektoru kao i novim rješenjem pitanja rada nedjeljom, koji predviđa 16 radnih nedjelja, a koje po mišljenu predsjednika Nezavisnih hrvatskih sindikata, nisu potrebne.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

Autor članka posredno priznaje postojanje krize oko rada nedjeljom u podnaslovu članka: „Godinama je već tema zabrana rada nedjeljom“ te se u članku navodi da bi se ta situacija trebala regulirati novim zakonom o radu nedjeljom.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

U izjavi Krešimira Severa nazire se model „modernizacije odozdo“ s obzirom da ističe da turizam nije najvažniji argument za rad nedjeljom, već suprotno: kako bi ostale uslužne djelatnosti zarađivale od turizma (restorani, hoteli...), trgovine bi nedjeljom trebale biti zatvorene.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 24 Dnevnik.hr 17. 10. 2022. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma*.

Stanica se prvotno prikazuje sa velikim tekstualno-vizualnim poveznicama iznad te lijevo i desno od teksta članka. Umjesto fotografije, ispod podnaslova nalazi se ugrađeni (eng. *embedded*) video priloga Dnevnika Nove TV koji se automatski pokreće. Na početku u sredini

i na kraju priloga pokreću se oglasi i za koje se ne nudi opcija gašenja. Tekst članka je, izuzev kraćenja izjave Premijera, transkript ugrađenog video priloga.

4.16. Portal Index.hr: Anketa: Zabranu rada nedjeljom podržavaju vjernici, stariji i Slavonci

Naslov članka: Anketa: Zabranu rada nedjeljom podržavaju vjernici, stariji i Slavonci

Datum i vrijeme objave: 9.9.2023. u 21:17

Autor/i: Index Vijesti

Mrežna pristupnica članku: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/anketa-zabranu-rada-nedjeljom-podrzavaju-vjernici-stariji-i-slavonci/2494073.aspx>

Datum pristupa: 9. 10. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od naslova (bez nadnaslova i podnaslova), retka o autoru i datumu objave, fotografije. Tekst je podijeljen jednim podnaslovom u tijelu teksta. Tijelo članka je podijeljeno s jednim oglasom u obliku tekstualno-vizualne poveznice oglasa koji nije u vezi s temom članka te vodi na stranice oglašavača. Još jedna tekstualno-vizualna poveznica oglasa nalazi se na kraju tijela teksta članka. Tekstualna poveznica nakon teksta članka omogućuje čitateljima da pošalju nadopunu teksta ili prijave grešku u tekstu. Nakon njih povremeno se izmjenjuju tekstualno-vizualne poveznice oglašivača. Tijelo članka *zatvaraju* vizualne poveznice (u obliku ikona) koje omogućuju da se članak objavi na društvenim mrežama, kao i poveznice-kategorije koje članak povezuju sa sličnim temama na samom portalu. Slijedi redak s četiri tekstualno-vizualne poveznice (pod naslovom: Pročitajte još) koje vode na druge članke na portalu pod temom Index Vijesti i koje nisu povezane s temom članka, te također četiri tekstualno-vizualne poveznice koje vode, kako je i naznačeno na stranici, na oglase. Sljedeći odjeljak stranice omogućuje komentiranje članka, a ispod komentara nalazi se još četiri tekstualno-vizualnih poveznica (pod naslovom: Pročitajte još) koje vode na druge članke na portalu pod temom Index Vijesti, identične po temi i sadržaju s poveznicama iznad komentara, a iza njih jedan tekstualno-vizualni oglas.

Stranica je uokvirena zaglavljem i podnožjem koji služi za navigaciju portalom. Bočna, desna traka stranice služi za više namjena. Usporedo s tijelom članka nalaze se poveznice-ikone kojima se može dijeliti sadržaj članka na društvenim mrežama. Na bočnoj traci pojavljuju se tekstualno-vizualni oglas. Slijede tekstualne i tekstualno-vizualne poveznice na druge članke portala u tri kategorije („najnovije“, kategorija koja je prva otvorena kod

učitavanja stranice, „najčitanije“ i „vezano“, kategorija koja donosi članke povezne s temom tijela članka). Do kraja stranice, na bočnoj traci pojavljuje se tekstualno-vizualni oglas koji vodi na stranice oglašivača.

Sadržajne karakteristike članka

1. Uključeni akteri

Portal Index.hr u članku sažima članak objavljen na stranici portala Danas.hr (Danas.hr, 2023)¹⁹ i prijepis je priloga emisije RTL Danas koja se prikazuje na RTL Televiziji. U članku Index.hr navedeno je u tijelu teksta da se radi o istraživanju „Promocije plus za RTL“ te je na stranici i poveznica na originalni članak portala Danas.hr. U članku se predstavljaju odgovori ispitanika na „zabranu rada nedjeljom“ kako se u navodi naslovu i tekstu članka na portalu Index.hr.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

U članku je navedeno više pozicija oko rada nedjeljom pri čemu se neujednačeno prenose iskazi obiju poziciju za ili protiv rada nedjeljom. Tekst prenosi da „gotovo dvije trećine ispitanika podržava (63,3 posto), trećina se protivi (32,7 posto)“ ono što portal Index.hr imenuje „vladinom zabranom rada nedjeljom“ (originalno pitanje na stranicama portala Danas.hr je „Podražavate li rad trgovina nedjeljom?“). Navode se i posebne kategorije ljudi koji podržavaju ili ne podržavaju „zabranu rada“ (u tekstu portala Danas.hr nalazi se sintagma „novi režim“ umjesto „zabrana rada“). U naslovu članka neke se kategorije ljudi posebno izdvajaju: „vjernici, stariji i Slavonci“, a to su oni koji najviše podržavaju da se nedjeljom ne radi. Druge kategorije koje se u tekstu navode da u nemanjem postotku zagovaraju neradnu nedjelju su „Sjever Jadrana“, „mlađi od 30“ te „agnostici“ i navode se postoci za svaku kategoriju.

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

U tekstu nije razumljivo na koga se odnose podaci u tekstu portala Danas.hr odnose. Tako tekst navodi da je „[n]ajviše [...] onih koji misle da je nedjelja dan za obitelj (38,1 posto),

¹⁹ Danas.hr (2023, 9. rujna) *EKSKLUZIVNO ISTRAŽIVANJE Slavonci i vjernici najviše zadovoljni neradnim nedjeljama. Po kruh na benzinsku? Pola vas je protiv.* Dostupno na: <https://danas.hr/rtl-danas/ekskluzivno-istrazivanje-slavonci-i-vjernici-najvise-zadovoljni-neradnim-nedjeljama-po-kruh-na-benzinsku-pola-vas-je-protiv-495794c2-4f23-11ee-ab66-9e8f808cce20>

a ne za kupovinu“ te nije jednoznačno misli li se na sve ispitanike. Također su navedeni i razlozi „sve se može i ostalim danima“, da su „bili premalo plaćeni nedjeljom“ ili da je „16 nedjelja posve dovoljno“. Naglašeni su argumenti obiteljskog života, radnog ritma i radničkih prava. Ukupno se navodi četiri razloga i njihovi postoci.

Za one koje je jasno navedeno u tekstu da „zabranu ne podržavaju“. Prvi je razlog s 39,6% koji smatraju „da rad treba omogućiti i dobro ga platiti“. Drugi razlozi koji se navode „da u krizi treba zapošljivati, a ne zabranjivati rad“ „predizborni trik HDZ-a i ulizivanje i vjernicima i Crkvi“ te se u tekstu daju i postoci za svaku navedenu tvrdnju. Bez navođena postotaka navode se i neki drugi razlozi ili kako se u tekstu navodi, „ostala objašnjenja“: od tržišne ekonomije preko miješanja Crkve u svjetovni dio do druženja u šoping-centrima. Ukupno je navedeno šest argumenata za rad nedjeljom. I u ovom je primjeru argument radničkih prava zastupljen, ali i argumenti slobode tržišta, prava na rad, gospodarskog nazadovanja i dobrobiti za manji dio društva.

4. Razine djelovanja

U članku se navode stavovi anketiranih aktera oko rada nedjeljom, apstrahiranih kroz aktanate statističkih podataka.

5. Strategije djelovanja aktera

Strategija autora članka očituje se kroz prezentaciju statističkih podatka iz istraživanja koje je provela agencija „Promocije plus za RTL“. Na samoj stranici portala nije navedeno o metodama provedenog istraživanja (npr. veličina uzorka), dok su ti podaci dijelom preneseni u originalnom članku na stranici portala Danas.hr.

6. Preferirani model rada nedjeljom

U tekstu se navodi da je „trećina ispitanika (33,8 posto)“ ispitanika za potpunu zabranu, „gotovo 28 posto (27,7 posto) anketiranih“ je za povratak na stanje prije donošenje novog Zakona o trgovini i liberalizaciju, dok je „29 posto“ anketiranih zadovoljno zakonskim rješenjem kao modelom prilagodbe.

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Tekst članka donosi podatke koji su objavljeni na drugom portalu i tekstu su podaci sažeti, bez tabličnog prikaza ili nekog drugog vizualnog isticanja (kao što je u originalnom članku). Posebnost teksta je u navođenju pojma „zabrane rada nedjeljom“ u naslovu članka i izdvajanju skupina koji tu zabranu, kako stoji u naslovu, podržavaju. U tekstu se djelomično može iščitati da se radi samo o manjem postotku podržavanja neradne nedjelje kod navedenih skupina, što je u suprotnosti s naslovom. Npr. razlika između vjernika i agnostika u podršci zabrane rada nedjeljom je 78,6% za vjernike, a 67,3% za agnostike, o oba slučaja natpolovične vrijednosti.

8. Tri vrste identiteta

U točki 6. navedene su podjele u odnosu prema trenutnom zakonskom rješenju. Dok je 29,0% građana zadovoljna sa sadašnjim rješenjem i 27,7% želi vratiti na stanje prije, najviše postotaka je dobila skupina sa 33,8% koja je za potpunu zabranu. Prva skupina traži novi ekvilibrij, druga skupina traži povratak na *status quo* (uz njihov otpor prema sadašnjem rješenju) dok treća grupa građana zagovara jedan projektni identitet koji se u društvenom prostoru nije kristalizirao kao opcija. Među oponentima novog zakona postotak je onih koji nisu na vraćanje na stanje prije njegovog donošenja nego i koji smatraju da je popustljiv i da je potrebna potpuna zabrana rada nedjeljom.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

U istraživanju sažeto prenesenom u članku, uočava se mali postotak ispitanika koji nemaju stav o pitanju rada nedjeljom, tekst ne navodi postotak ali navodi da je „neznatan[...] broj onih koji ne znaju ili ne žele odgovoriti“. Kriza se može uočiti kroz postojanje dviju skupina koje su za i protiv rada nedjeljom (jedna trećina i dvije trećine ispitanika), ali i postoji podjela oko modela rada nedjeljom. Gotovo ravnomjerno su podijeljeni odgovori koji preferiraju trenutni model, koji bi se vratili na stari model te koji bi htjeli potpunu zabranu rada trgovina nedjeljom.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Nije primjenjivo.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 25 Index.hr 9.10.2023. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma*.

INDEXHR NASLOVNICA VIJESTI SPORT MAGAZIN OGLASI RECEPTI OSTALO

Vijesti Najnovije Najčitanije Hrvatska Zagreb Regija EU Svijet Znanost Crna kronika Komentari Novac

Anketa: Zabranu rada nedjeljom podržavaju vjernici, stariji i Slavonci

Index Vijesti
Zadnja nadopuna: 21:17, 09. rujna 2023.

Podijeli 1,4 ts.

NAJNOVIJE NAJČITANIJE VEZANO

- 1 min** Veliko raketiranje Gaze, hamasovci i dalje ulaze u Izrael. "Ovo je naš 11. rujna"
- 10 min** Izrael: Hamasovci možda još uvijek ulaze na naš teritorij
- 12 min** U Dumi rasprava o zabrani nuklearnog testiranja. "Rusi rade dronove iranskog dizajna"
- 15 min** Biolog: Požarište u Osijeku je danas puno opasnije nego što je bilo prvi dan
- 18 min** Republikanci pokušavaju dogovoriti novog šefa Zastupničkog doma. Spominje se Trump

ISTRAŽIVANJE Promocije plus za RTL pokazalo je da su Hrvati uglavnom zadovoljni vladinom zabranom rada nedjeljom. Gotovo dvije trećine ispitanika podržava (63,3 posto), trećina se protivi (32,7 posto), a neznatan je broj onih koji ne znaju ili ne žele odgovoriti.

PRIKAŽI JOŠ VIJESTI

Potpisana fotografija u tijelu članka prikazuje prazna kolica ispred trgovine ili trgovačkog centra. Na fotografiji se ne vide ljudi. Fotografija simbolizira zatvorenu trgovinu u kojoj se ne može kupovati i napuniti košarica. Za razliku od originalnog članka na stranici Danas.hr, u tekstu članka nema tabličnih prikaza postotaka, kao ni video priloga koji je ugrađen u originalni članak, nego su neki od dobivenih kategorija i postotaka izdvojeni u samom tekstu.

4.17. Portal 24sata: Split: Svi blagdani i nedjelje do kraja godine su - sajamski dani

Naslov članka: Split: Svi blagdani i nedjelje do kraja godine su - sajamski dani

Preneseno s portala: www.24sata.hr

Datum i vrijeme objave: 18.10.2023. u 15:29

Autor/i: HINA

Mrežna pristupnica članku:: <https://www.24sata.hr/news/split-svi-blagdani-i-nedjelje-do-kraja-godine-su-sajamski-dani-940838>

Datum pristupa: 21. 10. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od nadnaslova, naslova, informacije o autoru i datumu objave, potpisane fotografije koja ilustrira članak, dužeg podnaslova (u kojem se ponavlja sadržaj drugog odlomka tijela teksta), retka za interakciju (gumb za pisanje komentara i mogućnost dijeljenja poveznice na članak na društvenim mrežama kao i kopiranje linka). Ispod podnaslova pojavljuje se tekstualno-vizualni oglas. Slijedi tekst članka koji je podijeljen u 3 odlomka. Sami tekst je dodatno podijeljen s četiri tekstualno-vizualne poveznice na drugu objavu portala koje su tematski povezane s tekстом. Tijelo članka nastavlja odjeljak naslova „Preporučeni članci“ s tekstualnim poveznicama koji vode na druge objave portala i koji nisu povezani sa sadržajem analiziranog članka. Tijelo članka zatvara kategorije koje su članku dodijeljene te prostor za komentare čitatelja.

Također, tijelo članka je uklopljeno u stranicu koja se sastoji od većeg broja tekstualno-vizualnih poveznica bilo na druge sadržaje portala (nepovezanih sa sadržajem tijela objave) kao i na razne oglase klikom na koje se otvaraju novi prozori. Na samom vrhu stranice nalazi se navigacijska traka koja je ukotvljena na vrhu stranice, navigacijske trake na dnu stranice nema. Zbog interaktivnog sadržaja, različiti oglasi, poveznice za na druge stranice mogu se izmjenjivati na stranici, ovisno o dopuštenim kolačićima, lokaciji korisnika, vrsti web preglednika i slično.

1. Uključeni akteri

Tema članka je proglašenje "sajamskim danima" svih nedjelja i blagdana na području grada Splita do kraja 2023. godine od strane Gradske uprave i gradonačelnika Ivice Puljka.

Autori teksta u tekstu prenašaju priopćenje Gradske uprave riječima u svakom od odlomaka: „priopćeno je“, „kako je obrazloženo“, „pojasnili su iz gradske uprave“.

Tekst navedenog priopćenja navodi Gradonačelnika glavnim akterom odluke jer se navodi da su sajamski dani proglašeni „zaključkom gradonačelnika Ivice Puljka“. Autori članka u nadnaslovu članka koriste izraz „PULJAK ZAKLJUČIO“. Navode se i akteri Udruženje obrtnika Split, čija se inicijativa tom odlukom podržava za razdoblje „kada mnoge djelatnosti generiraju većinu svog prometa“, u suprotnosti prema aktantu Zakona o trgovini po kojem im to, kako navode, „nije dopušteno“.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

Priopćenje Gradske uprave negativno vrednuje novu regulaciju rada nedjeljom samim činom proglašenja sajamskih dana koje je u priopćenju obrazloženo kao pomaganje obrtnicima na inicijativu Udruženja obrtnika Split nasuprot Zakonu o trgovini.

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

Priopćenje Gradske uprave kao aktera koji negativno vrednuje novu regulaciju rada nedjeljom, glavni argumenti su argumenti poduzetništva i turizam te se misli na vrijeme godine „kada mnoge djelatnosti generiraju većinu svog prometa“, iako se „turizam“ kao riječ u tekstu članka ne navodi.

4. Razine djelovanja

Glavnim akterom u priopćenju Gradske uprave koji se navodi u tekstu članka prezentiran je gradonačelnik Splita, Ivica Puljak. On je u tekstu predstavljen između zakonske odredbe koja onemogućuje obrtnicima da rade nedjeljom i blagdanima te inicijative Udruženja obrtnika Split te odlučuje o uvođenju sajamskih dana.

5. Strategije djelovanja aktera

Strategija djelovanja aktera članka je zakonsko proglašenje sajamskih dana u nedjelje i blagdane do kraja 2023. godine.

6. Preferirani model rada nedjeljom

Preferirani model naveden u priopćenju Gradske uprave je liberalizacije rada nedjeljom, iako to u tekstu nije direktno navedeno.

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Nije primjenjivo.

8. Tri vrste identiteta

Odluka o sajamskim danima može se razumjeti kao identitet otpora u odnosu na postojeće zakonske odredbe o radu nedjeljom. Također se može razumjeti i kao pokušaj vraćanja i održanja *statusa quo* kakav je bio kroz duže razdoblje u Hrvatskoj.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

Kriza koja se pretpostavlja u priopćenju Gradske uprave vezana je uz donošenje zakonskih odredbi o radu nedjeljom, dok se djelovanje Gradonačelnika i njegovo proglašenje sajamskih dana prezentira kao redresivno djelovanje koje je usmjereno rješenju krize.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Nije primjenjivo.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 26 24sata.hr 18.10.2023. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma* kako se prikazuje na Windows sustavu i u pregledniku Firefox.

The screenshot shows the top navigation bar of the 24sata.hr website with categories: PLUS+, NEWS, SHOW, SPORT, LIFE&STYLE, SCI/TECH, VIRAL, VIDEO, KUPI, Shoppi, and a search icon. Below the navigation bar, there are links for Hrvatska, Crna kronika, Svijet, Rat u Ukrajini, Politika, Kolumne, Express, Nestali, and Vidi još... The main article is titled "Split: Svi blagdani i nedjelje do kraja godine su - sajamski dani" with a sub-header "PUJAK ZAKLJUČIO". The author is HINA, dated 18.10.2023. at 15:29. The article features a photograph of a busy street in Split with people walking and shops. Below the photo is the caption "Foto: Miranda Cikotic/PIXSELL". To the right of the article are two video thumbnails. The top one is titled "MAJSTORI VIRALA" and "Otkrila tajnu reportera: TikTok HRT-ove voditeljice pogledalo je više od pola Zagreba". The bottom one is titled "UŠTEDE SU MOGUĆE" and "Jednim potezom smanjite račune za struju i povećajte vrijednost nekretnine!".

Time se, kako je obrazloženo, u blagdansko vrijeme omogućava prigodna prodaja na kioscima, štandovima i sl, koja se kao dio sajamskih događaja može odvijati od 8 do 24 sata.

Na Slika 26 nalazi se potpisana fotografija u tijelu članka. Prikazuju scenu gradskog trga (grada Splita) na kojem se nalaze ugostiteljski objekti. Na trgu su prisutni ljudi koji nose kišobrane.

4.18. Portal Net.hr: TREĆA SREĆA? / Hoće li Plenkoviću uspjeti ovoga puta? Stižu velike promjene u radu nedjeljom i to za sve zaposlene

Naslov članka: TREĆA SREĆA? / Hoće li Plenkoviću uspjeti ovoga puta? Stižu velike promjene u radu nedjeljom i to za sve zaposlene

Preneseno s portala: www.net.hr

Datum i vrijeme objave: 28.11.2023. u 20:05

Autor/i: DANAS.HR

Mrežna pristupnica članku: <https://net.hr/danas/hrvatska/hoce-li-plenkovicu-uspjeti-ovoga-puta-stizu-velike-promjene-u-radu-nedjeljom-i-to-za-sve-zaposlene-15e829e0-6f4e-11ed-a5ce-e6357d94d38d>

Datum pristupa: 22. 12. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od naslova, ugrađenog video priloga i dužeg podnaslova. Naslov započinje velikim tiskanim slovima crvene boje („TREĆA SREĆA?“) te u ovom slučaju preuzima ulogu nadnaslova. Slijedi redak s datumom i vremenom objave članka i autora članka (potpisan kao Danas.hr). Na desnoj strani retka nalaze se ikone poveznica kojima je moguće podijeliti stranicu na društvene mreže i kopirati link. Slijedi jedan veći tekstualno-vizualni oglas koji se interaktivno povremeno izmjenjuje s drugim oglasima iste dimenzije. Nakon oglasa slijedi 4 odlomka teksta. Tekst je organiziran s jednim podnaslovom u samom tijelu teksta („Priziv savjesti veći problem od satnice“). U tijelu teksta se nalazi više tekstualno-vizualnih dodataka, od kojih su dva tekstualno-vizualna oglasa koje vode na stranice oglašivača. Dvije vizualno-tekstualne poveznice vode na druge članke portala koji su povezani s temom analiziranog članka. Nakon zadnjeg odlomka u tekstu nalazi se još jedan tekstualno-vizualni oglas. Slijedi tekstualno-vizualna poveznica na objavu na stranicu Danas.hr, koja nije povezana s temom članka. Ispod njega tekstualno-vizualna poveznica koja vodi na drugu vijest iz rubrike Danas, koja nije vezana uz temu članka. Tijelo članka zatvaraju kategorije koje su članku dodijeljene te ikone poveznica kojima je moguće podijeliti stranicu na društvene mreže ili kopirati link.

Stranica je uokvirena zaglavljem i podnožjem koji služi za navigaciju portalom. Iznad članka te krajnje lijevo i desno od njega nalazi se veliki tekstualno-vizualni oglas koji se nastavlja kao podloga cijeloj stranici portala. S desne strane od tijela teksta nalazi se također tekstualno-vizualni oglas kao i tri tekstualno-vizualne poveznice koje vode na druge vijesti iz rubrike Danas, koje nisu vezane uz temu članka. Ispod tijela članka nalazi se veliki broj tekstualno-vizualnih poveznica raznih veličina, od kojih su neki oglasi, ili članci na sadržaje portala (koji nisu vezani uz temu članka).

Sadržajne karakteristike članka

1. Uključeni akteri

Autor članka (ispod podnaslova naveden kao Danas.hr), dijelom prenosi, dijelom sažima i dodaje sadržaj priloga RTL Danas koji je ugrađen u tijelo teksta članka, kao i sa stranice Danas.hr (Šilkić, 2022)²⁰ na kojoj se nalazi isti video prilog i kratki opis priloga. Tema članka jesu nove odredbe prijedloga Zakona o radu kojima se svim radnicima koji rade nedjeljom zakonski propisuje da moraju biti plaćeni 50% više, a ujedno je tema i pitanje regulacije rada nedjeljom.

Izdvojeni individualni akter je predsjednik Vlade Andrej Plenković koji će, kako stoji u tekstu, „pokušati [...] regulirati rad nedjeljom“. Oko nove regulacije plaćanja radnika koji rade nedjeljom (u prijedlogu Zakona o radu) u tijelu teksta nalaze se mišljenja građana („jedan Osječanin“ i „sugrađanin“) te „poslodavci“. Poslodavci, kako su predstavljeni u tekstu, navode da je problem u prijedlozima „prigovor savjesti“ i 16 radnih nedjelja kroz godinu čime se tema članka mijenja u pitanje zakonske regulacije rada nedjeljom koja je u domeni predloženog Zakona o trgovini, koji u tekstu članka nije eksplicitno naveden. U tom smislu navodi se i kolektivni akter Ustavnog suda „koji je već dva puta rušio zakone kojima se zabranjivao rad nedjeljom „.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

Iako se dio teksta odnosi na zakonsku regulativu vezanu uz prijedlog Zakon o radu i povećanje plaće za rad nedjeljom, dio članka govori i o novom prijedlogu Zakona u trgovini

²⁰ Šilkić, M. (2022, 28. studeni) *Plenković će pokušati ono što su probali Sanader i Račan. Što je s neradnom nedjeljom?* Dostupno na: <https://danas.hr/rtl-danas/plenkovic-ce-pokusati-ono-sto-su-probali-sanader-i-racan-sto-je-s-neradnom-nedjeljom-87399c7c-6f4a-11ed-932c-863abefed824>

kojim se regulira rad nedjeljom. U članku te dvije različite stavke nisu jasno odijeljene. Iz samog teksta nije jasno je li navedeno stajalište građana o jednom ili drugom prijedlogu, dok se kod stajališta poslodavaca uočava negativno mišljenje o prijedlogu nove regulacije rada nedjeljom oko stavki prigovora savjesti i 16 radnih nedjelja.

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

Autorica teksta članka navela je stavove poslodavaca. Oni navode da je „nemoguće organizirati rad nedjeljom“ uz prigovor savjesti, a za 16 radnih nedjelja kroz godinu navode da bi u tom slučaju poslodavci „trebali zapošljavati ljude koji će raditi samo“ te nedjelje. U video prilogu koji je ugrađen u tijelo teksta predstavnicima poslodavaca ne navodi prigovor savjesti već kako je izjavila Irena Weber, glavna direktorica Hrvatske udruge poslodavaca „način i reguliranje samog rada nedjeljom“.

4. Razine djelovanja

Tekst članka navodi više kolektivnih aktera i njihovih individualnih predstavnika koji su već navedeni u točki 1.

5. Strategije djelovanja aktera

Sam prilog se sastoji od ugrađenog videa, u kojem se koriste prigodni intervjui s građanima, koji se prenose i u tekstu članka.

6. Preferirani model rada nedjeljom

Kod poslodavaca preferirani model je liberalizacija rada nedjeljom (zakonske promjene su imenovane kao „problem“), ali se ujedno, što je vezano uz regulativu prijedloga Zakona o radu, „slažu s povećanjem satnice“.

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

U točki 2. navedene su neke nejasnoće oko teme članka. U samom naslovu priloga nije jasno što je tema članka: hoće li Premijer „uspjeti“ regulirati Zakon o trgovini rad nedjeljom ili da se velike promjene u radu nedjeljom vjerojatno prije svega odnose na prijedlog novog Zakona o radu koji povećava plaću onima koji rade nedjeljom.

8. Tri vrste identiteta

Predstavnici poslodavaca predstavljaju identitet otpora novom Zakonu o trgovini, ali dugoročno radi se o legitimirajućem identitetu koji podržava važeći Zakon o trgovini.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

Autor članka smatra da kriza oko rada nedjeljom postoji. Postavlja se pitanje može li premijer Plenković „uspjeti“ - „ono što su probali Sanader i Račan“ - regulirati rad nedjeljom. U tekstu se navodi i podatak da je „svaki treći zaposleni Hrvat proveo [nedjelju] na poslu, a najveći dio njih u trgovini“. U tom kontekstu u tijelu članka spomenut je i Ustavni sud koji je „već dva puta rušio zakone kojima se zabranjivao rad nedjeljom“.

Poslodavci, kako su predstavljeni u tekstu, smatraju da se novonastala kriza rješava pobjedom strane za rad nedjeljom.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Nije primjenjivo.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 27 Net.hr 28.11.2023. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma*.

The image shows a screenshot of a website banner. At the top, there is a navigation bar with the following items: "net.hr", "DANAS", "SPORT", "HOT", "MAGAZIN", "WEBCAFE", "VIDEO", "ŽENA", "FREEMAIL", and a search icon. The main banner features the Goodyear logo on the left and right, with the text "POKLON PRI KUPNJI 4 GUME GOODYEAR 16''+ 1. 10. – 21. 11. 2023." in the center. Below the banner, there is a video player. The video player has a red play button and the text "RTL DANAS www.danas.hr". To the left of the video player is a Goodyear UltraGrip Performance 3 tire. To the right of the video player is a stack of three suitcases (pink, black, and blue) with the text "SAZNAJ VIŠE" below them.

Na stranici portala Net.hr naslov, video i podnaslov manji su dio vidljivog dijela stranice *iznad prijeloma* i stvarna vidljivost teksta članka ovisi o rezoluciji ekrana, web pregledniku i dodacima, operativnom sustavu i mnogim drugim parametrima. Ugrađeni video prilog pokreće se prilikom učitavanja stranice.

4.19. Portal Index.hr: Glas poduzetnika poziva gradove da dopuste rad cvjećarnama na dan Svih svetih

Naslov članka: Glas poduzetnika poziva gradove da dopuste rad cvjećarnama na dan Svih svetih

Datum i vrijeme objave: 17.10.2023. u 14:19

Autor/i: Hina

Mrežna pristupnica članku: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/glas-poduzetnika-poziva-gradove-da-dopuste-rad-cvjecarnama-na-dan-svih-svetih/2504729.aspx>

Datum pristupa: 29. 10. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od naslova (bez nadnaslova i podnaslova), retka o autoru i datumu objave te potpisane fotografije. Tekst je podijeljen dvama podnaslovima u tijelu teksta. Tijelo članka je podijeljeno s jednim oglasom u obliku tekstualno-vizualne poveznice oglasa koji nije u vezi s temom članka te vodi na stranice oglašivača. Još jedna tekstualno-vizualna poveznica oglasa nalazi se na kraju tijela teksta članka. Tekstualna poveznica nakon teksta članka omogućuje čitateljima da pošalju nadopunu teksta ili prijave grešku u tekstu. Nakon njih povremeno se izmjenjuju tekstualno-vizualne poveznice oglašivača. Tijelo članka *zatvaraju* vizualne poveznice (u obliku ikona) koje omogućuju da se članak objavi na društvenim mrežama, kao i poveznice-kategorije koje članak povezuju sa sličnim temama na samom portalu. Slijedi redak s četiri tekstualno-vizualne poveznice (pod naslovom: Pročitajte još) koje vode na druge članke na portalu pod temom Index Vijesti i koje nisu povezane s temom članka, te također četiri tekstualno-vizualne poveznice koje vode, kako je i naznačeno na stranici, na oglase. Sljedeći odjeljak stranice omogućuje komentiranje članka, a ispod komentara nalazi se još četiri tekstualno-vizualnih poveznica (pod naslovom: Pročitajte još) koje vode na druge članke na portalu pod temom Index Vijesti, identične po temi i sadržaju s poveznicama iznad komentara, a iza njih jedan tekstualno-vizualni oglas.

Stranica je uokvirena zaglavljem i podnožjem koji služi za navigaciju portalom. Gornji, lijevi i desni rubovi stranice sadrže velike tekstualno-vizualne oglase koji uokviruju tekst članka. Bočna, desna traka stranice služi za više namjena. Usporedo s tijelom članka nalaze se

poveznice-ikone kojima se može dijeliti sadržaj članka na društvenim mrežama. Na bočnoj traci pojavljuje se tekstualno-vizualni oglas. Slijede tekstualne i tekstualno-vizualne poveznice na druge članke portala u tri kategorije („najnovije“, kategorija koja je prva otvorena kod učitavanja stranice, „najčitanije“ i „vezano“, kategorija koja donosi članke povezne s temom tijela članka). Do kraja teksta članka, na bočnoj traci, pojavljuje se tekstualno-vizualni oglas koji vodi na stranice oglašivača.

Sadržajne karakteristike članka

1. Uključeni akteri

Tema članka je poziv Udruge Glas poduzetnika gradonačelnicima i načelnicima općina „da za blagdan Svih svetih proglase manifestacije ili sajamske dane u svojim gradovima i općinama“. Iako je tema rad blagdanom, u tekstu se spominje i regulacija rada nedjeljom. U tekstu se prenose stajališta kolektivnog aktera spomenute udruge i individualnog aktera, predsjednik UGP-a, Hrvoja Bujasa.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

U članku je preneseno stajalište Udruge glas poduzetnika i njihovog predsjednika koji negativno vrednuju novu regulaciju rada nedjeljom („Suluda odluka vlade o zabrani rada praznicima i nedjeljama“) te su za rad nedjeljom i posebno za rad praznicima kao što je blagdan Svih svetih.

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

Stajalište Udruge Glas poduzetnika u ovom članku je prije svega inicijativa da gradovi i općine za „blagdan Svih svetih proglase manifestacije ili sajamske dane“ kako bi se aktantima „cvjećarnicama“ dozvolio rad kada se ostvaruju najveći promet te da bi ujedno „svojim kupcima i sugrađanima omogućile da kupe aranžmane i svijeće za grobove svojih najmilijih“. U tekstu se tema širi na rad nedjeljom, a ne samo blagdanom, kada Udruga Glas poduzetnika podsjeća da su stupile na snagu nove „odredbe Zakona o izmjenama i dopuni Zakona o trgovini“ od 1. srpnja 2023. Apelira se na „omogućavanje jednog od temeljnih prava - prava na rad „ te se zaključuje da treba omogućiti „poduzetnicima da zarade svoje plaće i posluju bez ograničenja“ što su argument prava na rad.

4. Razine djelovanja

U članku se gotovo isključivo navodi sadržaj apela Udruge glasa poduzetnika kao kolektivnog aktera kao i njihovog predsjednika Hrvoja Bujasa.

5. Strategije djelovanja aktera

U članku se navodi apel javnosti Udruge Glas poduzetnika oko rada za blagdan Svih svetih.

6. Preferirani model rada nedjeljom

U tekstu se preferira model liberalizacije rada nedjeljom i posebice praznicima.

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Članak isključivo prenosi stajališta Udruge Glas poduzetnika, bez dodatnih sadržaja.

8. Tri vrste identiteta

Kod apela aktera Udruge Glas poduzetnika kao i kod izjava njihovog predsjednika razvidan je identitet otpora prema novoj zakonskoj regulaciji rada nedjeljom i blagdanom. Također je prisutan i legitimirajući identitet, kada podsjećaju da su u „srpnju podnijeli Ustavnom sudu prijedlog za ocjenu suglasnosti Zakona o trgovini s Ustavom u odnosu na zakonske odredbe izmjena i dopuna Zakona o trgovini“ s namjerom da se rad nedjeljom i blagdanima vrati na situaciju prije donošenja spomenutog novog Zakona o trgovini.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

Kod apela aktera Udruge Glas poduzetnika kao i kod izjava njihovog predsjednika kriza postoji i ona je izazvana novim Zakonom o trgovini („Suluda odluka vlade“). Ta kriza se rješava povratkom na situaciju prije 1. srpnja 2023., ukoliko Ustavni sud zakonske odredbe proglasi neustavnima.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Nije primjenjivo.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 28 Index.hr 17.10.2023. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma*.

The image shows a screenshot of the Index.hr website with several A1 Giga NET branding elements overlaid. At the top, a red banner reads "Sve što želim je najbolji internet paket na tržištu." Below it, the website's navigation bar includes "NASLOVNICA", "VIJESTI", "SPORT", "MAGAZIN", "OGLASI", "RECEPTI", and "OSTALO". The main headline is "Glas poduzetnika poziva gradove da dopuste rad cvjećarnama na dan Svih svetih". To the left, there is a "Saznaj više" button and an "A1" logo. To the right, there is another "Saznaj više" button and an "A1" logo. On the far right, a vertical list of technical specifications is shown: "Napredna tehnička podrška", "Premium oprema", and "Brzina 2 Gbit/s". The main article content includes a photo of a flower shop at night and a list of news items on the right side.

A1 Giga NET

Sve što želim je najbolji internet paket na tržištu.

INDEX.HR NASLOVNICA VIJESTI SPORT MAGAZIN OGLASI RECEPTI OSTALO

Vijesti Najnovije Najčitanije Hrvatska Zagreb Regija EU Svijet Znanost Crna kronika Komentari Novac

Glas poduzetnika poziva gradove da dopuste rad cvjećarnama na dan Svih svetih

Hina 14-19, 17. listopada 2023. **Potpiši**

Saznaj više

A1

Saznaj više

A1

Napredna tehnička podrška

Premium oprema

Brzina 2 Gbit/s

NAJNOVIJE NAJČITANIJE VEZANO

- 13 min** U Hrvatskoj je svaka šesta osoba reproduktivne dobi suočena s neplodnošću
- 19 min** U Madridu ogroman prosvjed protiv amnestije za organizatore referendumu u Kataloniji
- 5:5 min** VIDEO Neredi na aerodromu u Rusiji, ruja blokirala avion iz Izraela. Stigla policija
- 5:6 min** Eksplozije kod bolnice u Gazi. Neredi na aerodromu u Rusiji zbog aviona iz Izraela
- 1 h** HDZ: Razumijemo svinjopojce, ali neka slušaju veterinare, a ne nadriječnike

PRILUZI JOŠ VIJESTI

UDRUGA Glas poduzetnika (UGP) pozvala je danas gradove i općine da dozvole rad cvjećarnama za dan Svih svetih te tako omoguće svojim sugrađanima rad na dan kada ostvaruju najveće promete.

Potpisana fotografija u tijelu članka prikazuje dvije cvjećarnice snimljene po mraku, ali osvijetljenje vlastitom rasvjetom. Ispred dućana nalazi se veći broj buketa, a u trgovinama se mogu vidjeti prodavači i potencijalni kupci.

4.20. Portal Dnevnik.hr: Kako su zemlje u susjedstvu regulirale rad nedjeljom? „Kod nas vlade pokušavaju to napraviti tako da vuk bude sit, a ovce na broju. Rezultat su ovakvi zakoni“

Naslov članka: Kako su zemlje u susjedstvu regulirale rad nedjeljom? „Kod nas vlade pokušavaju to napraviti tako da vuk bude sit, a ovce na broju. Rezultat su ovakvi zakoni“

Preneseno s portala: www.dnevnik.hr

Datum i vrijeme objave: 17. 8. 2023. u 21:50

Autor/i: DNEVNIK.hr

Mrežna pristupnica članku: <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/neradne-nedjelje---795898.html>

Datum pristupa: 4. 11. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od nadnaslova, naslova, i dužeg podnaslova te nakon njih redak u kojem se navodi autor i datuma članka. Nakon toga slijedi ugrađeni (eng. *embedded*) video priloga Dnevnika Nove TV. Slijedi tekst članka koji se sastoji od 14 odlomaka različite dužine. Određeni pojmovi su označeni podebljanim fontom, a na par mjesta podebljani font je ujedno i poveznica na druge članke povezane s temom. Tekst je podijeljen dva puta tekstualno-vizualnom poveznicom (pod naslovom: „Pročitajte i ovo“) koje vode do stranice portala i nisu povezane s temom članka. Tekst je dodatno podijeljen i s dvije tekstualno-vizualne poveznice koje vode na stranice oglašivača. Pri samom kraju teksta članka nalazi se ugrađeni video prilog Dnevnika Nove TV koji je povezan s temom. S lijeve strane članka nalaze se ikone pod nazivom „PODIJELITE“ koje omogućuju dijeljenje stranice na društvenim mrežama ili preko elektroničke pošte. Ispod teksta članka nalazi se tekstualna poveznica u obliku naslova, naslov te ugrađeni video. Naslov, koji je ujedno poveznica, vodi na drugi članak koji nije povezan s temom članka. Nakon ostatka teksta slijedi popis kategorija koje su članku pridodane te tekstualno-vizualna poveznica koja poziva čitatelje na uključivanje notifikacija. Zadnja dva odlomka teksta članka nisu povezana s njegovom temom nego pozivaju na gledanje Dnevnika Nove TV i čitanje portala DNEVNIK.hr.

Stranica je uokvirena zaglavljem i podnožjem koji služi za navigaciju portalom. Nakon zaglavlja može se pojaviti velika tekstualno-vizualna poveznica koja pokriva čitav ekran *iznad prijeloma*. Također se ponekad pojavljuje i skočni prozor oglašivača. Bočna, desna traka stranice naslovljena je „NAJČITANIJE“ gdje se uglavnom ne pojavljuju tekstualno-vizualne poveznice koje su vezane uz rad nedjeljom, a s temom nije povezana i jedna tekstualno-vizualna poveznica na stranicu oglašivača, također na bočnoj traci, usporedo s tekstem članka. Do podnožja, ispod tijela teksta, pojavljuje se veliki broj tekstualno-vizualnih poveznice koje vode na stranice samog portala i raznih oglašivača.

Sadržajne karakteristike članka

1. Uključeni akteri

U članku je prenesen intervju s reporterom Dnevnika Nove TV, Markom Biočinom s kojim su dvoje voditelja razgovarali u studiju Dnevnika Nove TV. Emitirani prilog ugrađen je u tijelo teksta članka. Navedeni novinar, kako je u tekstu članka navedeno, temu neradne nedjelje prati još otkad je ona prvi put neuspješno uvedena u Hrvatskoj, još prije 20 godina“. U nadnaslovu članka stoji da je članak „analiza Marka Biočine“. Prije samog intervjua u tekstu se članka, kao i u video prilogu, uvodu navodi kako je reguliran rad nedjeljom u Italiji, Austriji i Sloveniji. Taj je kontekst, koji je u podnaslovu imenovan kao „vrlo različite prakse“, predstavljen u prva tri članka priloga. U ostatku teksta nalazi se transkript intervjua voditelja Dnevnika Nove TV s Markom Biočinom.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

U pitanjima novinara i u prenesenom komentaru Marka Biočine ne može se odrediti stava za rad ili protiv rada nedjeljom, ali je prisutno negativno vrednovanje nove regulaciji rada nedjeljom. Umjesto regulacije koja uključuje ili potpunu zabranu rada nedjeljom ili rješenjima putem odluka regionalne samouprave kao u Italiji ili putem slovenskog modela koji rad regulira kroz kolektivne ugovore, hrvatske vlade su se odlučivale, kao navodi Marko Biočina „na način da se nikome ne zamjere“. Taj model, po njegovom mišljenju, dovodi do nelogičnosti poput one da „pekarnice i cvjećarnice ne rade, ali se kruh prodaje na benzinskoj, a cvijeće na kiosku“ te ujedno teško „prolazi“ na Ustavnom sudu.

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

Kako je prethodno navedeno, glavna argumentacija u članku vodi se oko primjerenosti nove regulacije rada nedjeljom novim (u tekstu članka neimenovanim) Zakonom o trgovini. Potpuna zabrana (kao što je u austrijskom modelu) zaštitila bi radnike (uz otvoreno pitanje interesa drugih aktera i njihovog prava na rad). Regionalni pristup rješavanju regulacije rada nedjeljom (kao u talijanskom modelu) bio bi pogodan za turizam kao što bi bio i u skladu s Vladinom poreznom reformom kojom se, kao navodi Biočina, „želi povećavati samostalnost jedinica lokalne samouprave“. Slovenski model definira rad nedjeljom kroz kolektivne ugovore te Biočina smatra da je u vrijeme kada je „trgovcima [...] sve teže naći radnu snagu“ te bi se „kompromis mogao naći kroz kolektivno pregovaranje“.

4. Razine djelovanja

Autori teksta (u video prilogu voditelji Dnevnika Nove TV) uspoređuju rad dućana u Hrvatskoj nedjeljom sa praksama drugih država („zemlje u susjedstvu“). Navodi se kako se u Italiji radno vrijeme regulira putem regionalne samouprave, da je u Austriji strogo reguliran broj sati kojima se može tjedno raditi, dok je u Sloveniji rad reguliran kroz kolektivne ugovore. Uvodni dio teksta nadovezuje se na intervju s novinarom Nove TV, Markom Biočinom, koji, kako u tekstu piše „temu neradne nedjelje prati još otkad je ona prvi put neuspješno uvedena u Hrvatskoj, još prije 20 godina“.

Marko Biočina postavlja pitanje koji je cilj regulative rada nedjeljom. Smatra da je za uvođenje reda u reguliranje rada nedjeljom i za zaštitu radnika opravdan model potpune zabrane, iako se time postavlja pitanje interesa drugih aktera u društvu i pravo na rad. Za razliku od toga „kod nas vlade“ (množina) zakon oblikuju „da se nikome ne zamjere, da vuk bude sit, a ovce na broju“, kompromisni model. Na pitanje optimalnosti talijanskog modela regionalne regulacije, Biočina navodi da bi bilo logičnije prihvatiti taj model zbog „regionalne specifičnosti Hrvatske prvenstveno zbog turizma“ te navodi i slovenski model koji regulira rad nedjeljom kroz kolektivne ugovore, što bi ujedno „lakše onda prošlo na Ustavnom sudu“. Što je u više iznimki u regulaciji rada nedjeljom, zaključuje Biočina, to je više diskriminacije aktera i protuustavnosti, a što je manje iznimki to su više narušeni interesi te je regulativa u praksi neprovediva.

5. Strategije djelovanja aktera

Strategija koja je prezentirana u članku jest intervju s novinarom koji kroz duže vremensko razdoblje prati temu regulacije rada nedjeljom u Hrvatskoj.

6. Preferirani model rada nedjeljom

Preferirani model prezentiran u članku od strane Marka Biočine bio bi (kroz prizmu efikasnosti zakonskih odluka) potpuna zabrana ili liberalizacija kroz regionalno ili pregovaračko rješenje, kako je navedeno prethodno u tekstu.

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Tekst članka zadržava pretežito neutralni stav o radu nedjeljom, ali je važeća zakonska regulativa Zakona o trgovini. Tako u naslovu članka stoji „Rezultat su ovakvi zakoni“.

8. Tri vrste identiteta

Marko Biočina pozicionira se kao novinar koji iako je neodrediva njegova pozicija o radu nedjeljom, daje određene projekcije o mogućnostima trajne regulacije rada nedjeljom koja neće s jedne strane donositi zakone koji se ne mogu do kraja provoditi (npr. izuzeci, „rupe u zakonu“) ili zakone koji se ne mogu održati (odbacuje ih Ustavni sud).

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

U tekstu članka se jasno izjavljuje da kriza postoji („neuspješno uvedene“ neradne nedjelje prije 20 godina, „neradna nedjelja je dva puta pala na Ustavnom sudu“). Stajalište Biočine je da se kriza može riješiti kompromisom, ali drugačije vrste od rješenja koje nudi novi Zakon o trgovini, koji pokušava zadovoljiti sve strane.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Nije primjenjivo.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 29 Dnevnik.hr 17. 8. 2023. – Na slici se prikazuje dio stranice *iznad prijeloma*.

Sve što želim je novi HONOR već od 3 €/mj.

HONOR 90
256GB 5G

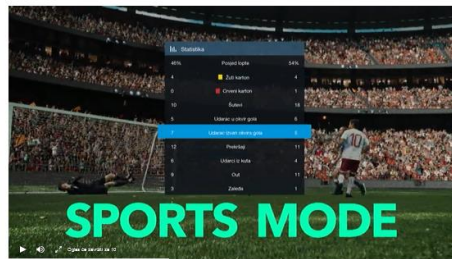
Sveži video

ANALIZA MARKA BIOCINE

Kako su zemlje u susjedstvu regulirale rad nedjeljom? "Kod nas vlade pokušavaju to napraviti tako da vuk bude sit, a ovce na broju. Rezultat su ovakvi zakoni"

Rade li dućani nedjeljom i izvan granica Hrvatske, ovisi u kojoj se državi ili regiji te države nalazite. Samo u neposrednom susjedstvu postoje vrlo različite prakse.

Pisa DNEVNIK.hr, 07. kolovoza 2023. @ 21:50

... i neograničene gige koje mogu oduzeti s drugima!

Pošalji 24h interneta!
U Moj A1 app

Stranica je u prvotno prikazuje sa velikim tekstualno-vizualnim poveznicama iznad te lijevo i desno od teksta članka. Umjesto fotografije, ispod podnaslova nalazi se ugrađeni (eng. *embedded*) video prilog Dnevnika Nove TV koji se automatski pokreće. Na Slika 29 vidi se da prilog počinje s oglasom koji se mora pogledati prije početka priloga. Također, na početku, u sredini i na kraju priloga pokreću se oglasi i za koje se ne nudi opcija gašenja. Tekst članka je, izuzev manjih kraćenja, transkript ugrađenog video priloga.

4.21. Portal Dnevnik.hr: Neradna nedjelja: "Zar obitelj nemaju i konobari, kuhari, zaposleni u turizmu..?"

Naslov članka: Neradna nedjelja: "Zar obitelj nemaju i konobari, kuhari, zaposleni u turizmu..?"

Preneseno s portala: www.dnevnik.hr

Datum i vrijeme objave: 08. 12. 2022. u 15:30

Autor/i: DNEVNIK.hr

Mrežna pristupnica članku: <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/sabor-o-izmjenama-zakona-o-radu-i-o-neradnoj-nedjelji---755542.html>

Datum pristupa: 9. 11. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od nadnaslova, naslova, i dužeg podnaslova te nakon njih redak u kojem se navodi autor i datuma članka. Nakon toga slijedi ugrađeni (eng. embedded) video priloga saborske rasprave i redak slika preuzetih iz priloga (klikom na njih otvara se galerija sa većim slikama). Slijedi tekst članka koji se sastoji od 42 odlomaka različite dužine. Određeni pojmovi su označeni podebljanim fontom (npr. imena i prezimena), a na dva mjesta podebljani font je ujedno i poveznica na druge članke povezane s temom. Tekst je podijeljen tri puta tekstualno-vizualnom poveznicama (pod naslovom: „Pročitajte i ovo“) koje vode do stranice portala i nisu povezane s temom članka. Tekst je dodatno podijeljen i s dvije tekstualno-vizualnim poveznice koje vode na stranice oglašivača te s četiri podnaslova u tijelu teksta. Pri samom kraju teksta članka nalazi se ugrađeni video prilog Dnevnika Nove TV koji nije povezan s temom. S lijeve strane članka nalaze se ikone pod nazivom „PODIJELITE“ koje omogućuju dijeljenje stranice na društvenim mrežama ili preko elektroničke pošte. Ispod teksta članka nalazi se tekstualna poveznica u obliku naslova, naslov te ugrađeni video. Naslov, koji je ujedno poveznica, vodi na drugi članak koji nije povezan s temom članka. Nakon ostatka teksta slijedi popis kategorija koje su članku pridodane te tekstualno-vizualna poveznica koja poziva čitatelje uključivanjem notifikacija.

Stranica je uokvirena zaglavljem i podnožjem koji služi za navigaciju portalom. Nakon zaglavlja može se pojaviti velika tekstualno-vizualna poveznica koja pokrivan čitav ekran

iznad prijeloma. Također se ponekad pojavljuje i skočni prozor oglašivača. Bočna, desna traka stranice naslovljena je „NAJČITANIJE“ gdje se uglavnom ne pojavljuju tekstualno-vizualne poveznice koje su vezane uz rad nedjeljom, a s temom nije povezana i jedna tekstualno-vizualna poveznica na stranicu oglašivača, također na bočnoj traci, usporedo s tekstem članka. Do podnožja, ispod tijela teksta, pojavljuje se veliki broj tekstualno-vizualnih poveznice koje vode na stranice samog portala i raznih oglašivača.

Sadržajne karakteristike članka

Uključeni akteri

U članku je prenesena rasprava u Hrvatskom Saboru o konačnom prijedlogu izmjena Zakona o radu i prvom čitanju prijedloga izmjena Zakona o trgovini. Autori članka navode da su „zastupnici oporbe upozorili na niz spornih odredbi u zakonskim izmjenama“ te se u daljnjem tekstu navode izjave pojedinih zastupnika o jednom ili drugom prijedlogu zakona te ministra gospodarstva i održivog razvoja (izmjene Zakona o trgovini) i ministra rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (izmjene Zakona o radu) koji su prijedloge predstavili zastupnicima. U članku se navodi nezadovoljstvo nekih predstavnika oporbe oko objedinjavanja rasprave o dva zakonska prijedloga. Tako se navodi da Anka Mrak Taritaš (GLAS) smatra rasprave nespojivim ("kao da se objedine grudnjaci, svinjske polovice i drva za ogrjev"), a Katarina Peović (Radnička fronta) smatra da je objedinjavanje rasprave „manipulacija“ i „malverzacija“ vladajuće stranke, koja, kako je navedeno u tekstu, nije „ukidanje rada nedjeljom, nego smanjivanje broja radnih nedjelja“.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

U tekstu članka predstavljeno je nekoliko pozicija oko prijedloga Zakona o trgovini (uz komentiranje i prijedloga izmjena Zakona o radu).

Katarina Peović (Radnička fronta) se negativno odredila spram novog prijedloga Zakona o trgovini jer nove zakonske odredbe ne ukidaju već tek smanjuju broj radnih nedjelja te se tom temom „kupuje [...] glas i podrška javnosti“. Time se pozicionirala također i protiv rada nedjeljom.

Branko Bačić (HDZ) smatra prijedlog Zakona o trgovini „dobrim balansom“ te zajedno s predlagateljima zakona pozitivno vrednuje odredbe nove regulacije rada nedjeljom.

Dalija Orešković (Centar) u prijedlogu novog zakona „vidi dodvoravanje crkvi“ (kako se rasprava vodila u prosincu, zaključuje: „uoči božićnih blagdana biti će puno pohvala s oltara u propovijedima“).

Marin Miletić (Most) smatra da bi odluku o neradnim nedjeljama „trebalo prepustiti zaposlenicima“ (na drugom mjestu u tekstu u kojem se navodi Miletić – „radnicima“), „ne smije im se nametati ni 16 radnih niti 36 neradnih nedjelja“.

Marijana Puljak (Centar) pak smatra „da je najbolje odluku prepustiti poslodavcima, s tim da rad nedjeljom moraju platiti više i osigurati radniku slobodan dan za odmor“ te da bi se pitanje slobodne nedjelje trebalo proširiti i na druge djelatnosti („konobari, kuhari, zaposleni u turizmu“).

Marijana Petir smatra prijedlog novog Zakona o trgovini pozitivnim korakom.

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

Argumenti koje iznosi Ministar gospodarstva i održivog razvoja su argumenti tradicije, identiteta i radnog ritma („nedjelja prema hrvatskoj tradiciji i običajima dan tjednog odmora“), argument dobrobiti za veći dio društva („dvije trećine hrvatskih građana podržava regulaciju rada nedjeljom“, „do gubitaka u trgovini neće doći jer će građani za odlazak u trgovine odabrati neki drugi dan“).

Katarina Peović se negativno odredila spram novog prijedloga zakona jer se ne rješavaju radnička prava smanjenjem broja radnih nedjelja.

Radnička prava su argumenti i Marijane Petir koja smatra da „rad nedjeljom pogoduje velikim trgovačkim lancima“ na štetu manjih, nespecijaliziranih trgovina, što je ujedno argument dobrobiti za manji dio društva (trgovačke lance).

Dalija Orešković u novom prijedlogu zakona vidi dodvoravanje Crkvi što je argumentacija dobrobiti za manji dio društva.

Marin Miletić i Marijana Puljak premjestili bi odluku o radu nedjeljom ili na razinu zaposlenika (Miletić) ili poslodavaca (Puljak) što je argument slobodnog tržišta i prava na rad. Katarina Peović je za zabranu rada nedjeljom kao i Marijana Petir.

4. Razine djelovanja

U tekstu članka su preneseni argumenti istupa ministara i zastupnika u Hrvatskom saboru kao individualnih aktera koji zastupaju stajališta stranaka (kolektivnih aktera).

5. Strategije djelovanja aktera

Strategija zastupnika u Saboru je argumentacija i korištenje primjera („Pisala mi je jedna radnica koja radi u turizmu i kazala da nije imala odmora šest mjeseci“.) Ministar Filipović se također referirao na provedeno istraživanje („najnovije istraživanje na 1000 ispitanika pokazuje“).

6. Preferirani model rada nedjeljom

Kod zastupnika Marina Miletića i Marijane Puljak prisutna je teza liberalizacije rada nedjeljom. Katarina Peović i Marijana Petir su za zabranu. Branko Bačić je za prilagodbu (balans).

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Tekst članka zadržava pretežito neutralni stav o radu nedjeljom.

8. Tri vrste identiteta

Nije primjenjivo.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

Za Katarinu Peović kriza se novim zakonskim odredbama produbljuje umjesto da se rješava jer se dodatno smanjuju radnička prava. Za Marijanu Petir novi prijedlozi Zakona o trgovini pozitivni korak „prema pronalasku trajnog rješenja“. Za Branka Bačića rješenje je u kompromisu („balans“). Marin Miletić i Marijana Puljak smatraju da bi se regulacija rada nedjeljom trebala premjestiti na odluke zaposlenika/poslodavca.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Nije primjenjivo.

Multimedijske karakteristike članka

4.22. Portal Jutarnji.hr: Ograničeni rad nedjeljom najviše ih pogađa, a negativne posljedice osjete i članovi obitelji

Naslov članka: Ograničeni rad nedjeljom najviše ih pogađa, a negativne posljedice osjete i članovi obitelji

Preneseno s portala: www.jutarnji.hr

Datum i vrijeme objave: 07.10. 2023. u 17:26

Autor/i: Tena Šarčević/Sponzorirani sadržaj

Mrežna pristupnica članku: <https://www.jutarnji.hr/native/ograniceni-rad-nedjeljom-najvise-ih-pogada-a-negativne-posljedice-osjete-i-clanovi-obitelji-15381972>

Datum pristupa: 15. 11. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od nadnaslova, naslova i podnaslova. Manjim slovima napisano je ime autora i datum i vrijeme objave članka. Ispod njih je fotografija koja je potpisana.

Nakon fotografije slijedi tekst članka, sa tri podnaslova, razlomljenog u četrnaest odlomaka razne dužine. Tijelo teksta nije podijeljeno oglasom. Nakon teksta masnim slovima je naznačeno da je tekst sponzoriran („Sponzorirani sadržaj nastao u suradnji Native Ad Studija i Hrvatske obrtničke komore“). Slijedi popis kategorija koje su članku pridodane te tekstualno-vizualna poveznica koja poziva čitatelje: „UKLJUČITE NOTIFIKACIJE“ kako bi bili „u tijeku s najnovijim događajima“.

Stranica je uokvirena zaglavljem i podnožjem koji služi za navigaciju portalom Lijevo i usporedno s tekстом članka, u bočnoj traci poredane su interaktivne ikone za dijeljenje članka na društvenim mrežama. Nakon tog nalaze se tri tekstualne poveznice većeg i drugačijeg oblika i boje teksta članka koje su naslovljene „VEZANE VIJESTI“. Od njih tri, dvije poveznice upućuju na dvije stranice portala od kojih jedna govori o temi rada nedjeljom. Treća poveznica istog dizajna upućuje na stranicu portala ali, kako i upućuje nadnaslov poveznice („PROMO“). Ispod tijela članka nalazi se veliki broj vizualno-tekstualnih poveznica od kojih neke vode na druge članke na portalu, a ostale na stranice oglašivača.

1. Uključeni akteri

Povod za sponzorirani članak je najava prvog Obrtničkog fokusa, koji bi se trebao održati, kako u članku stoji, 11. listopada. Da je članak sponzoriran navodi se uz ime i prezime autorice članka, ispod podnaslova i na samom dnu članka gdje piše: „Sponzorirani sadržaj nastao u suradnji Native Ad Studija i Hrvatske obrtničke komore.“ U članku je sadržan i intervju s predsjednikom Hrvatske obrtničke komore, Daliborom Kratohvilom. Prva tri pasusa u tekstu članka uvodno govore o obrtnicima u Hrvatskoj i posebno o Zakonu o trgovini koji je „ograničio rad nedjeljom na svega 16 radnih nedjelja u godini“, te je, kako u tekstu članka navode Hrvatsku obrtničku komoru, to “definitivno novi udarac na obrtnike u sektoru trgovine“. To je razlog da će „(ne)rad nedjeljom, koji je dominantan problem aktualnog Zakona o trgovini, biti jedna od glavnih tema“ spomenutog Obrtničkog fokusa, navodi se u tekstu članka, te se o njemu i ostalim temama razlaže u četvrtom odlomku članka. U idućih osam članaka teksta nalazi se intervju s Daliborom Kratohvilom i sažimanje njegovih izjava. U zadnja dva pasusa članka navode se sudionici okruglog stola i poziv na sudjelovanje na njemu.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

Dalibor Kratohvil navodi da je ograničenje rada nedjeljom pogodilo obrtnike koji imaju najveći promet nedjeljom i blagdanom, kao što su npr. cvjećarnice i pekarnice kao i posebno one djelatnosti kojima je „trgovina samo komplementarna djelatnost onoj osnovnoj“. Smatra da je 16 radnih nedjelja „suprotno od nastojanja da se turistička sezona produži“. Također je problem, kako navodi dalje Kratohvil, u tome da su „obrnici [...] vlasnici jedne trgovine u nepovoljnom položaju u odnosu na veće lance trgovina“. Time su tri problema obrtnika izazvana odredbama novog Zakona o trgovini, nemogućnost rada u dane kada imaju najveći promet, ugroza za dužu turističku sezonu kao i nepovoljni položaja vlasnika malih trgovina u odnosu na trgovačke lance. Zaključuje da je „Hrvatska obrtnička komora [...] od početka stava da svaki obrtnik treba imati pravo sam odlučiti kada će i koliko raditi“. Stoga pozicioniranje oko rada nedjeljom Hrvatske obrtničke komore i njihovog predsjednika, Dalibora Kratohvila da se nedjeljom radi te se negativno vrednuje nova regulacija rada nedjeljom.

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

Dalibor Kratohvil navodi argument dobrobiti za manji dio društva kada govori kako ograničeni broj radnih nedjelja pogađa djelatnosti koje imaju veći promet nedjeljom i blagdanom ili im je djelatnost prodaje dodatni element osnovnoj djelatnosti. Taj isti argument povlači se i kada govori o nepovoljnom položaju vlasnika jedne trgovine u odnosu na trgovačke centre koji „mogu preraspodijeliti svoje kapacitete na druga prodajna mjesta i kompenzirati dio gubitaka“. Tom argumentu pridodaje se argument turizma kada navodi da je novi zakon u suprotnosti s nastojanjima održanja duže turističke sezone.

U tekstu se može naći i argument obiteljskog života, koji se uglavnom veže uz zagovornike zabrane rada nedjeljom, ali ovdje je povezan sa vlasnicima obrta koji su često obiteljske djelatnosti koje se novim Zakonom o trgovini dovode u pitanje kao obiteljski obrti (to je apostrofirano i u naslovu članka). Također se nalazi i argument identiteta, kada Dalilbor Kratohvil navodi prodaju cvijeća na blagdan Svih svetih koja je ugrožena, kako se percipira, novim Zakonom o trgovini.

4. Razine djelovanja

Autor članka (uz osobu Tenu Šarčević kao autor stoji „Sponzorirani sadržaj“) navodi kategoriju „trgovca“ te se posebno navodi za nju da „biti mali trgovac u Hrvatskoj nije lako“ te se u tekstu navode statistički pokazatelji koji ilustriraju tu tvrdnju (npr. „unazad godinu dana radi se o 121 obrtu manje, odnosno smanjenju od 1,4 posto“, „samo u srpnju i kolovozu broj radnika pao je za 0,1, odnosno 0,2 posto“), iako iz Hrvatske obrtničke komore ne zaključuju da su neki negativni pokazatelji povezani s donošenjem novog Zakona o trgovini „još uvijek prerano zaključivati“, „u ovom trenutku je još nemoguće kvantitativno izraziti efekte Zakona“). Veći dio teksta dan je individualnom akteru Daliboru Kratohvilu koji je u svojoj prezentaciji naveo rad kolektivnog aktera Hrvatske obrtničke komore dok je povod tekstu organizacija okruglog stola.

5. Strategije djelovanja aktera

Tekst članka je sponzoriran od strane Hrvatske obrtničke komore što je svojevrsni istup u medijima i publikacija u njemu. Djelovanje Hrvatske obrtničke komore predstavljeno je i kroz zakonska/pravna postupanja jer je Vladi „uputio zahtjeve“ za iznimkama i relaksacijom zakonske odredbe. Organizacija okruglog stola, koji se u tekstu članka najavljuje, strategija je organiziranja.

6. Preferirani model rada nedjeljom

Kao preferirani model mogu se uočiti elementi prilagodbe jer Hrvatska obrtnička komora traži iznimke za male trgovce i obrtnike te žele „unapređenje Zakona“ čime se ne može zaključiti želi li se navedeni zakon odbaciti ili izmijeniti.

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Medijski prostor je u ovom slučaju prepušten sponzoriranom sadržaju, oglasu u obliku članka. U kolikoj mjeri je urednička intervencija u dani tekst bila prisutna, nije moguće odrediti. Akteri su predstavljeni pozitivno.

8. Tri vrste identiteta

Identitet koji se kombinira u ovom slučaju je identitet otpora i ujedno legitimirajući. Otpor se pruža prema novim zakonskim odredbama Zakona o trgovini, ali se očekuje „relaksacija“ nekih odredbi koje su vezane uz rad obrtnika i koje bi išle u smjeru vraćanja barem dijela praksi u stanje prije donošenja novog zakona.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

Kriza koja se u tekstu navodi je kriza koja je pogodila obrtnike, a ona je izazvana novim Zakonom o trgovini. Predstavnici Hrvatske obrtničke komore pokušavaju posredničkim (redresivnim) djelovanjem utjecati na krizu kako je percipiraju te su nadležnom ministarstvu predložili „nekoliko ključnih iznimki ključnih za obrtništvo nadležnom Ministarstvu“.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Prisutna je dimenzija tzv. nedjeljnog kapitalizma. U ovom slučaju se rad poduzetnika obrtnika posebno povezuje s važnošću i nezamjenjivošću rada nedjeljom. Primjer su posebno cvjećari koji ostvaruju najveći profit nedjeljom i blagdanom.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 31 Jutarnji.hr 07.10. 2023. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma*.

NA METI

Ograničeni rad nedjeljom najviše ih pogađa, a negativne posljedice osjete i članovi obitelji

(Ne)rad nedjeljom bit će glavna tema prvog Obrtničkog fokusa, koji se održava 11. listopada

Piše: Tena Šarčević/Sponzorirani sadržaj Objavljeno: 07. listopada 2023. 11:26

Škripić
Twitter
Email

Ilustracija

Vanessa Pandžić/Dropix

Biti mali trgovac u Hrvatskoj nije lako, pokazuju brojke. Iako je danas, u odnosu na kolovoz 2022. godine, zabilježen rast broja obrta od 8,5 posto, u posljednjih nekoliko godina Hrvatska obrtnička komora bilježi smanjenje obrta koji se bave trgovinom. Unazad godinu dana radi se o 121 obrtu manje, odnosno smanjenju od 1,4 posto, a unazad pet godina ta brojka iznosi 785, odnosno 8,2 posto manje obrtnika koji se bave trgovinom.

U Hrvatskoj trenutno posluje gotovo 110 tisuća obrta u kojima je

Potpisana fotografija koja ilustrira temu članka prikazuje ljude koji *stoje u redu*. Može se zaključiti da se radi o ljudima koji čekaju ispred trgovine ili pekarnice koja je otvorena nedjeljom pa se ispred nje *stvara gužva*. Tim čitanjem fotografije, ona postaje komentar izmijenjene prakse koju je donio novi Zakon o trgovini.

Slika 32 Jutarnji.hr 07.10. 2023. – Fotografije koje se nalaze u tijelu članka

Osim fotografije koja se nalazi početku članka, u tekstu se nalaze još tri fotografije. Prva je potpisana fotografija prikazuje Dalibora Kratohvila, predsjednika Hrvatske obrtničke komore. Druga potpisana fotografija prikazuje muški osobu koja u ruci drži cvijeće u eksterijeru u kojem su drugi ljudi i štandovi. Cvijeće je najvjerojatnije ono koje se kupuje za ukrašavanje grobnih mjesta te se može povezati sa temom cvjećara koji imaju veći promet nedjeljom i blagdanima (kao što je blagdan Svih svetih). Treća fotografija prikazuje radnice u većoj trgovini koje rade za blagajnom te kupce koji kupuju ili čekaju u redu. Fotografija je preuzeta sa stranice Shutterstock, što je i navedeno ispod nje.

4.23. Portal Index.hr: Večeras su ogromne gužve u dućanima i šoping-centrima

Naslov članka: Večeras su ogromne gužve u dućanima i šoping-centrima

Datum i vrijeme objave: 17.11.2023. u 22:17 („zadnja nadopuna“)

Autor/i: Index Vijesti

Mrežna pristupnica članku: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/vlada-je-ducanima-zabranila-da-sutra-rade-veceras-su-ogromne-guzve/2513516.aspx>

Datum pristupa: 19. 11. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od naslova (bez nadnaslova i podnaslova), retka o autoru i datumu objave te fotografije čitatelja Indexa. Tekst članka se sastoji od pet kratkih odlomaka. Drugi odlomak rečenica je crvene boje fonta u kojoj se nalazi i e-mail. Tekstualna poveznica nalazi se na kraju tijela teksta članka koja vodi na drugu stranicu portala. Tekstualna poveznica nakon teksta članka omogućuje čitateljima da pošalju nadopunu teksta ili prijave grešku u tekstu. Nakon njih povremeno se izmjenjuju tekstualno-vizualne poveznice oglašivača. Tijelo članka *zatvaraju* vizualne poveznice (u obliku ikona) koje omogućuju da se članak objavi na društvenim mrežama, kao i poveznice-kategorije koje članak povezuju sa sličnim temama na samom portalu. Slijedi redak s četiri tekstualno-vizualne poveznice (pod naslovom: Pročitajte još) koje vode na druge članke na portalu pod temom Index Vijesti i koje nisu povezane s temom članka, te također četiri tekstualno-vizualne poveznice koje vode, kako je i naznačeno na stranici, na oglase. Sljedeći odjeljak stranice omogućuje komentiranje članka, a ispod komentara nalaze se još četiri tekstualno-vizualne poveznice (pod naslovom: Pročitajte još) koje vode na druge članke na portalu pod temom Index Vijesti, identične po temi i sadržaju s poveznicama iznad komentara.

Stranica je uokvirena zaglavljem i podnožjem koji služi za navigaciju portalom. Bočna, desna traka stranice služi za više namjena. Usporedo s tijelom članka nalaze se poveznice-ikone kojima se može dijeliti sadržaj članka na društvenim mrežama. Slijede tekstualne i tekstualno-vizualne poveznice na druge članke portala u tri kategorije („najnovije“, kategorija

koja je prva otvorena kod učitavanja stranice, „najčitanije“ i „vezano“, kategorija koja objedinjava članke povezane s temom (tijela članka).

Sadržajne karakteristike članka

1. Uključeni akteri

Tema članka su gužve u „dućanima i šoping-centrima“. Kako se navodi u tekstu članka, zbog aktanta „odluke vlade“ dućani i šoping-centri ne mogu raditi na „sutrašnji praznik“ (tekst je objavljen u petak, 17.11. te je neimenovani praznik u tekstu Dan sjećanja na žrtve Domovinskog rata i Dan sjećanja na žrtvu Vukovara i Škabrnje). Autori članka pozivaju čitatelje da pošalju e-mail „fotografije i snimke gužvi“ te donose javljanje čitatelja o gužvi u tri trgovine. Fotografija ispod naslova teksta, koja prikazuje ljude koji kupuju u samposlužnoj trgovini, nosi autorstvo čitatelja Indexa. Mrežna poveznica na kraju teksta članka vodi na stranicu portala na kojem je prikazano radno vrijeme trgovina na spomenuti praznik te nedjelju kao dan nakon praznika.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

U članku je predstavljen aktant „ogromna gužva“ (u tekstu četiri puta naveden koncept, uz pojam *velike gužve* i *gužve*) kao posljedica odluke „vlade“ da na taj (neimenovani) praznik „dućani ne smiju raditi“. S obzirom da je u članku definiran uzročno-posljedični odnos odluke „vlade“ i stvaranja gužvi u dućanima, može se zaključiti da autori članka negativno vrednuju novu regulaciju rada nedjeljom, što je dodatno potvrđeno pozivom da se čitatelji jave u redakciju sa snimkama i fotografijama gužve.

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

Autori članka unose argument krize, kojom se ovdje definiraju gužve u trgovinama. Gužve u trgovinama prikazane su kao posljedica odluke „vlade“ da na praznike „dućani ne smiju raditi“.

4. Razine djelovanja

Aktant „gužva“ je u tekstu predstavljen uzrokovanim aktantom „odlukom vlade“. Čitatelji, kao akteri, uključeni su pozivom da pošalju priloge, njihova javljanja nalaze se sažeta u tekstu i u obliku jedne fotografije.

5. Strategije djelovanja aktera

U članku se poziva čitatelje na strateško djelovanje na način da pošalju uredništvu fotografije i snimke gužvi u dućanu te se u članku referira na djelovanje čitatelja koju su se obratili uredništvu prijavom gužvi u trgovinama, a poslana je i jedna fotografija.

6. Preferirani model rada nedjeljom

Nije primjenjivo.

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Autori članka aktivno su se zauzeli da prikažu stanje u trgovinama prije dva neradna dana (praznika i nedjelje) kao svojevrsnu izvanrednu situaciju pozivajući čitatelje da fotografiraju, snime i opišu gužve .

8. Tri vrste identiteta

Kod autora članka latentno je prisutan identitet otpora prema novoj zakonskoj regulaciji rada nedjeljom i blagdanom. Prikazom gužve u dućanima prije praznika i nedjelje želi se istaknuti izvanrednost situacije nakon zakonskih odredbi novog Zakona o trgovini.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

Kriza, kako je u članku predstavljena, nastala je „odlukom vlade“ jer trgovine praznikom ne mogu raditi. Posredno se može zaključiti da do navedene krize ne bi došlo da nije donesen novi Zakon o trgovini.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Nije primjenjivo.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 33 Index.hr 17.11.2023. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma*.

Index Vijesti
Zadnja nadopuna: 22:17, 17. studenoga 2023.

Večeras su ogromne gužve u dućanima i šoping-centrima

Foto: Čitatelj Indexa

OGROMNE su gužve večeras u dućanima i šoping-centrima jer na sutrašnji praznik,

NAJNOVIJE NAJČITANIJE VEZANO

- 18 min Izrael objavio snimke, tvrdi da su to Hamasovi tuneli: "Skrivali su i ubijali taoce"
- 29 min Umrila bivša američka prva dama Rosalynn Carter
- 38 min Stanovi se prodaju za znatno manje novca od onoga što piše u oglasu
- 40 min Procurila HDZ-ova anketa. Po njoj gube puno mandata
- 1 h HUP-ov ekonomist: Za pet godina bi svaki četvrti zaposleni mogao biti stranac

PRIKAŽI JOŠ VIJESTI

Velika fotografija čitatelja Indexa u tijelu članka prikazuje veći broj ljudi u dućanu samposlužnog tipa. Fotografija bi, u kontekstu članka trebala prikazivati gužve koje se stvaraju dan prije državnog blagdana koji pada u subotu. Do kraja teksta članka, na stranici nema oglasa.

4.24. Portal 24sata: Istraživanje pokazalo što Hrvati misle o zabrani rada nedjeljom

Naslov članka: Istraživanje pokazalo što Hrvati misle o zabrani rada nedjeljom

Preneseno s portala: www.24sata.hr

Datum i vrijeme objave: 30.10.2022. u 20:05

Autor/i: Monika Bončina

Mrežna pristupnica članku: <https://www.24sata.hr/news/istrazivanje-pokazalo-sto-hrvati-misle-o-zabrani-rada-nedjeljom-870414>

Datum pristupa: 5. 12. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od nadnaslova, naslova, informacije o autoru i datumu objave, potpisane fotografije koja ilustrira članak, podnaslova (u kojem se ponavlja sadržaj prve rečenice sedmog odlomka tijela teksta), retka za interakciju (gumb za pisanje komentara i mogućnost dijeljenja poveznice na članak na društvenim mrežama kao i kopiranje linka). Slijedi tekst članka koji je podijeljen u 10 odlomaka. Sami tekst je dodatno podijeljen s tri tekstualno-vizualne poveznice na druge objave portala koje su tematski povezane s tekстом i dva potpisana vizualno-tekstualna prikaza podataka (eng. *screenshot*) s, kao je navedeno, Nove TV. Tijelo članka nastavlja odjeljak naslova „Preporučeni članci“ s tekstualnim poveznicama koji vode na druge objave portala i koji nisu povezani sa sadržajem analiziranog članka. Tijelo članka *zatvaraju* kategorije koje su članku dodijeljene te prostor za komentare čitatelja.

Također, tijelo članka uklopljeno u stranicu koja se sastoji od većeg broja tekstualno-vizualnih poveznica bilo na druge sadržaje portala (nepovezanih sa sadržajem tijela objave) kao i na razne oglase klikom na koje se otvaraju novi prozori. Na samom vrhu stranice nalazi se navigacijska traka koja je ukotvljena na vrhu stranice, navigacijske trake na dnu stranice nema. Zbog interaktivnog sadržaja, različiti oglasi, poveznice za na druge stranice mogu se izmjenjivati na stranici, ovisno o dopuštenim *kolačićima*, lokaciji korisnika, vrsti web preglednika i slično.

1. Uključeni akteri

Tema članka istraživanje, kako je i navedeno u tekstu članka „agencije Ipsos za Dnevnik Nove TV“ u kojoj je „sudjelovalo 600 punoljetnih građana“. U tekstu se nalazi poveznicu na portal Dnevnih.hr (Dnevnik.hr, 2022)²¹ u kojem je prilog Dnevnika Nove TV, uz stilske izmjene, transkribiran. Tekst objavljen na portalu 24 sata dodatno je sažeo sadržaj sa stranice portala Dnevnih.hr, bez ugrađenog priloga, ali s dva vizualno-tekstualna grafička prikaza podataka identična onima na portalu Dnevnik.hr.

Aktant teksta su podaci dobiveni ispitivanjem javnog mnijenja. Osim postotka ispitanika koji su za ili protiv zabrane nedjelje, u tekstu se izdvajaju neke socio-demografski podaci kao što je dob, obrazovanje i mjesto stanovanja (selo ili grad). Također su navedeni podaci o preferencijama za rad nedjeljom ispitanika ovisno o tome za koju stranku su glasovali na, kao je u tekstu navedeno, „posljednjim izborima“. Uz ove podatke stavljen je i vizualno-tekstualni prilog - graf. Ukratko je naveden stav ispitanika o pravu na odbijanju radnika da rade nedjeljom te o stavu građana o povećanju satnice za rad nedjeljom, što je potkrepljeno još jednim tekstualno-vizualnim prilogom - grafom.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

U tekstu se navodi da je „70% ispitanika izjavilo [...] da podržava zabranu rada nedjeljom“. Iako se u tekstu navodi da su sve generacije „složne u svom stavu“ najveći broj ispitanika je za zabranu „unutar dobne granice od 45 do 60 godina“, manje su obrazovani (u tekstu se ne navode postoci i više ih živi na selu (ne navode se postoci). Glasači stranaka Domovinski pokret (80%), Most (77%), HDZ (76%) i SDP (67%) podržavaju zabranu rada nedjeljom.

²¹ Dnevnik.hr (2022, 30. listopada) *Ekskluzivno istraživanje Dnevnika Nove TV: Što građani misle o radu nedjeljom?* Dostupno na: <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/ekskluzivno-istrazivanje-dnevnika-nove-tv-sto-gradjani-misle-o-radu-nedjeljom---749433.html>

Zabranu rada nedjeljom ne podržava 27% ispitanika, mladih od 30 godina, obrazovanih i koji žive u gradovima (u tekstu se ne navode postoci). Glasaci stranke Možemo! najmanje podržavaju zabranu rada nedjeljom (32%).

Posebno se na kraju teksta navodi kako 94% „građana podržava povećanje satnice“ radnicima ako rade nedjeljom pa autorica teksta zaključuje da „obje skupine ispitanika smatraju da se rad nedjeljom mora platiti više“.

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

U članku se ne ulazi u argumentaciju oko pozicija za rad nedjeljom, niti se ne navode argumenti aktera.

4. Razine djelovanja

U tekstu su prikazani stavovi ispitanika putem aktanta statističkih podataka i njihovom vizualizacijom s dva vizualno-tekstualna grafička prikaza podataka. Ti podaci mogu zavarati jer u jednom od vizualno-tekstualnih priloga u obliku grafa (niske rezolucije) navode se preferencije prema radu nedjeljom ovisno o glasovanju ispitanika na izborima. U tekstu nije posebno naglašeno da je čak 71% ispitanika izjavilo da nije glasovalo, a da je od preostalih ispitanika koji su glasovali, njih 67% izjavilo da je glasovalo za ostale stranke koje nisu bile ponuđene u anketi. U kontekstu toga autorski je odabir da se za podnaslov članka posebno ističe razlika između otpora prema radu nedjeljom kod birača stranke Most i Možemo!.

5. Strategije djelovanja aktera

Strategija djelovanja autorice članka je pozivanje na istraživanje koje je organizirano za Dnevnik Nove TV.

6. Preferirani model rada nedjeljom

Na osnovi iznesenih statističkih podataka preferirani model rada nedjeljom je potpuna zabrana (70%). Samo 3% ispitanika, kako stoji u tekstu članka „nema mišljenje na ovu temu“.

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

U članku se ne može odrediti vrednovanje danih podataka. Komentari na poduzeto istraživanje koji su se mogli naći u originalnom članku na portalu Dnevnik.hr, u ovom članku

su izostavljeni. Ne može se iz naslova članka naslutiti visoki postotak građana koji su se u ovoj anketi izjasnili protiv rada nedjeljom, ali to se može iščitati u nadnaslovu „VEĆINOM SE SLAŽU“ kao i na samom početku samog teksta članka. U tekstu je naveden postotak onih ispitanika koji smatraju da bi „baš svatko trebao imati pravo odbiti rad nedjeljom“ (32%) kao i onih koji smatraju sasvim suprotno „nitko ne bi trebao imati pravo odbiti rad nedjeljom“ (10%), dok se izostavlja odgovor na ponuđeno pitanje: „Da, ali esencijalna zanimanja (poput hitnih službi) ne bi smjela imati to pravo“ koje je navedeno na izvornoj stranici Dnevnik.hr i za koji se odlučilo 55% ispitanika.

8. Tri vrste identiteta

Nije primjenjivo.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

Statističke brojke navode da kriza postoji u smislu podjele ispitanika na one koji su za i protiv rada nedjeljom (iako je više od dvije trećine ispitanika za zabranu rada nedjeljom). Mali je postotak (3%) onih koji nemaju mišljenje o toj temi. Također je naveden konsenzus oko potrebe povećanja satnice za one koji rade nedjeljom (94%) i kod ispitanika koji su za i kao i onih koju su protiv rada nedjeljom.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Rezultati istraživanja upućuju na smjer modernizacija odozdo, stav građana koji se izgrađuje neovisno od aktera koji „odozgo“ predlažu odnos prema radu nedjeljom (dvije trećine ispitanika je protiv rada nedjeljom). Također, ovdje bi se mogli naći i obrisi razvojnog i sukobljenog odnosa s modernitetom, koliko se odnos prema radu nedjeljom može smatrati odredivim za odnos prema njemu.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 34 24sata.hr 30.10.2022. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma* kako se prikazuje na Windows sustavu i u pregledniku Firefox.

The screenshot shows the top navigation bar of 24sata.hr with categories like PLUS+, NEWS, SHOW, SPORT, LIFE&STYLE, SCI/TECH, VIRAL, VIDEO, and SHOP. Below the navigation is a main headline: "Istraživanje pokazalo što Hrvati misle o zabrani rada nedjeljom" (Survey shows what Croats think about Sunday work ban) by Monika Bončina, dated 30.10.2022. at 20:05. The main image shows people in a store with "30%" and "50%" sale signs. Below the image is a sub-headline: "Kad bi trebali raditi nedjeljom, najviše otpora bi bilo među biračima Mosta, a najmanje bi se na to žalili oni koji bi na izborima zaokružili Možemo!". There are social media sharing icons and a comment count of 120. To the right, there are three smaller article teasers: "#AJMONAKLOPU" about Advent fritules, "OČARAVAJUĆI PRVI DOJAM" about perfume, and "OGLAS" for a "Makeup & Wine party".

Na Slika 34 nalazi se potpisana fotografija u tijelu članka. Prikazuju ljude koji stoje u redu prilikom ulaska u trgovinu. Kako jedan dio osoba na fotografiji nosi zaštitnu masku, moglo bi se zaključiti je fotografija nastala u vrijeme posebnog režima ulaska u trgovine tijekom *pandemije Covida*. Na vratima trgovine nalaze se plakati na kojima se oglašavaju popusti.

4.25. Portal Net.hr: PODRŽAVATE LI ZABRANU? / Iza nas je prva neradna nedjelja, a vi ste nas preplavili zanimljivim komentarima: 'Država propada, a mi ne radimo...'

Naslov članka: PODRŽAVATE LI ZABRANU? / Iza nas je prva neradna nedjelja, a vi ste nas preplavili zanimljivim komentarima: 'Država propada, a mi ne radimo...'

Preneseno s portala: www.net.hr

Datum i vrijeme objave: 06.07.2023. u 06:56

Autor/i: DANAS.HR

Mrežna pristupnica članku: <https://net.hr/danas/hrvatska/pitali-smo-vas-podrzavate-li-zabranu-rada-nedjeljom-u-komunizmu-nisu-radile-zasto-bi-sada-eaacf818-1b33-11ee-8056-4e77ff04b760>

Datum pristupa: 22. 12. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od naslova, ugrađenog video priloga i dužeg podnaslova. Naslov započinje velikim tiskanim slovima crvene boje („PODRŽAVATE LI ZABRANU?“) te u ovom slučaju preuzima ulogu nadnaslova. Slijedi redak s datumom i vremenom objave članka i autora članka (potpisan kao Danas.hr). Na desnoj strani retka nalaze se ikone poveznica kojima je moguće podijeliti stranicu na društvene mreže i kopirati link. Nakon ikona slijedi 39 odlomaka teksta, različitih dužine, uglavnom kratkih. Tekst je organiziran s šest podnaslova u samom tijelu teksta. U tijelu teksta nalaze se tri vizualno-tekstualne poveznice te jedan ugrađeni (eng. *embedded*) video priloga koji vode na druge članke i video priloge portala koji su povezani s temom analiziranog članka. Nakon zadnjeg odlomka u tekstu nalazi se još jedan ugrađeni video. Slijedi tekstualno-vizualna poveznica na objavu na stranicu danas.hr, koja nije povezana s temom članka. Ispod njega tekstualno-vizualna poveznica koja vodi na drugu vijest iz rubrike Danas, koja nije vezana uz temu članka. Tijelo članka zatvaraju kategorije koje su članku dodijeljene te ikone poveznica kojima je moguće podijeliti stranicu na društvene mreže ili kopirati link.

Stranica je uokvirena zaglavljem i podnožjem koji služi za navigaciju portalom. Iznad članka nalazi se tekstualno-vizualni oglas. S desne strane od tijela teksta nalazi se također tekstualno-vizualni oglas kao i tri tekstualno-vizualne poveznice koje vode na drugu vijesti iz rubrike Danas, koje nisu vezane uz temu članka. Ispod tijela članka nalazi se veliki broj tekstualno-vizualnih poveznica raznih veličina, od kojih su neki oglasi, ili članci na sadržaje portala (koji nisu vezani uz temu članka).

Sadržajne karakteristike članka

1. Uključeni akteri

Glavnina članka sastoji se od komentara čitatelja povodom prve nedjelje nakon uvođenja novog Zakona o trgovini. Komentari su zabilježeni na Facebook stranici portala Net.hr²² na kojoj je zatraženo od posjetitelja stranice 05. 07. 2023. da u komentarima odgovore na pitanje „Podržavate li vi zabranu rada nedjeljom i kako ste se pripremili za prvu neradnu nedjelju?„. Dio komentara odabran je i objavljen na stranici portala Net.hr 06. 07. 2023. do 06:56 koji se i analizira. Autori teksta podijelili su komentare na one koji su prezentirani da se protive zabrani rada nedjeljom (ukupno 18 komentara) i nakon njih, onih koji se predstavljaju da jesu za zabranu rada nedjeljom (ukupno 15 komentara).

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

Kao što je navedeno, u autorskoj prezentaciji komentara, predstavljeni su komentari čitatelja portala u dvije skupine, za i protiv. Jedan dio komentara nedvojbeno se pozicionira za rad nedjeljom, no analitički, dio komentara koji se predstavljaju kao oni koji se protive zabrani rada nedjeljom, negativno vrednuju novu regulaciju rada nedjeljom („Tu odluku ne podržavam. Donijeli je na brzinu i stavili sve u isti koš“, „Ne sviđa mi se ovaj linearni model“, „To nije zabrana rada nedjeljom zbog ljudi i prava radnika, nego neki igrokaz vlasti s nekim drugim ciljem...“). Drugi dio komentara, opisanih u članku kao one koji se protive zabrani rada nedjeljom, upravlja svoju kritiku nabranjem drugih djelatnosti koje također moraju raditi nedjeljom, kao što su npr. konobari, kuhari, ali i medicinske sestre i doktori. („Znači trgovci su više vrijedni nego ostali što isto rade nedjeljom.“). Takvi komentari odnose se na

²² Dostupno na:
https://www.facebook.com/photo.php?fbid=653616636803340&set=a.593251342839870&type=3&ref=embed_post

potrebe širenja zabrane rada nedjeljom i na druge djelatnosti, a ne samo na sektor trgovine, ali i kao argumentacija za uključivanje drugih djelatnosti u zabranu rada nedjeljom kao uvjet prihvaćanja te iste zabrane.

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

Od komentara čitatelja koji se pozicioniraju za rad nedjeljom, dominira argumentacija da se radi o dobrobiti za manji dio društva, ako ne smiju raditi samo trgovci, a ne i neke druge djelatnosti (npr. konobari). Također, navodi se primjer se manjih, obiteljskih trgovaca koji „vani [...] mogu raditi kako žele“, kao i argumentacija koja smatra da su zakonske odredbe Zakona o trgovini usmjerene u korist (katoličkoj) Crkvi („porast dolaska vjernika u crkvu“, „neustavna odluka pod pritiskom klera“, „ovo je sve zbog crkve i tzv. 'velikih' vjernika koji su nakon nedjeljne mise bili redoviti kupci po trgovinama“).

Od komentara čitatelja koji se protive radu nedjeljom, dominiraju argumenti obiteljskog života („ti ljudi isto imaju obitelj i imaju pravo na odmor“) i argument usporedbe s drugim zemljama u kojima se ne radi nedjeljom, posebice Njemačkom („ako mogu bogatije zemlje“, „kao i u zapadnim zemljama“, „u Njemačkoj ne rade nikada nedjeljom“). Koristi se i argument usporedbe s drugim vremenima kada se nije radilo nedjeljom („u komunizmu nisu radile [trgovine]“, „davne 1983. nedjelje su bile slobodne“). U jednom komentaru stoji da „nema tog novca koji može zamijeniti nedjelju“, a u drugom da je „nedjelja [...] dan za obitelj“.

4. Razine djelovanja

Tekst članka prezentira više anonimnih individualnih aktera kroz njihove komentare.

5. Strategije djelovanja aktera

Sam prilog se sastoji od komentara čitatelja portala Net.hr koji su prezentirani kao stajališta čitatelja o novom Zakonu o trgovini.

6. Preferirani model rada nedjeljom

Komentari se kreću u rasponu od potpune liberalizacije („time se krši moje ustavno pravo na rad“, „zemlja koja živi od turizma mora imati otvorene butige“, „Treba raditi sve dane u godini“), do potpune zabrane rada trgovina nedjeljom („zatvoriti sve dućane

nedjeljom“, „sve nedjelje trebaju biti neradne“, „nedjeljom treba raditi samo ono što zaista mora raditi (hitna, vatrogasci, policija)“).

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Autori članka i u objavi na Facebooku, gdje je postavljena mogućnost komentiranja, i u samom članku u kojem su prezentirani neki od komentara, navode *prvu neradnu nedjelju* kao problematičnu, misleći na pad prometa „u odnosu na zadnju nedjelju u lipnju“ Pitaju se hoće li doći do prilagodbe ili će „to biti trajni gubitak“ (Tako prva rečenica na Facebook stranci²³ glasi „Prva neradna nedjelja je prošla, a s njom su stigli i problemi.“). O samim komentarima, na kojima zahvaljuju čitateljima, navode da su „većinom“ prevladali komentari koji neradnu nedjelju podržavaju, ali napominju da su „u većoj [...] mjeri bili voljni obrazložiti svoje mišljenje“ oni koji neradnu nedjelju ne podržavaju i njihovi komentari su prvi u tekstu.

8. Tri vrste identiteta

Nije primjenjivo.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

Kako je navedeno u točki 7. kriza se od samih autora teksta predstavlja kao kriza koju je izazvala primjena novog Zakona o trgovini.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Nije primjenjivo.

Multimedijske karakteristike članka

²³ Dostupno na: https://www.facebook.com/Net.hr/posts/653616663470004?ref=embed_post

Slika 35 Net.hr 06.07.2023. – Na slici se vidi objava na Facebook stranici

Net.hr
5. srpnja · 🌐

Prva neradna nedjelja je prošla, a s njom su stigli i problemi. Zabilježen je pad prometa u trgovini na malo od čak 21,8 posto, u odnosu na zadnju nedjelju u lipnju, kada su trgovine još radile po starom režimu - to je smanjenje prometa od 8,37 milijuna eura.

Podržavate li vi zabranu rada nedjeljom i kako ste se pripremili za prvu neradnu nedjelju? Pišite nam u komentarima 🙌

Više na <https://bit.ly/43dR3H4>

📷 Davor Javorovic/PIXSELL

👍🥰 1,5 tis. 1,3 tis. 💬 4 ➦

👍 Sviđa mi se 💬 Komentiraj

Najrelevantnije ▼

Ivona Vetma-Lučin
Podržavam i subote i nedilje za sve 😊
21 tj. 👍 22
↳ 3 odgovora

Goga Vikario
Trebaju da budu sve NERADNE NEDJELJE I TE ŽENE IMAJU OBITELJ I PRAVO NA ODMORPODRŠKA SVIM TRGOVCIMA....ZABRANA RADA NEDJELJOM SVIMA!!!
22 ti. 👍 289

Slika 36 Net.hr 06.07.2023. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma*.

Na stranici portala Net.hr nalazi se potpisana fotografija koja pokazuje tablu na kojoj je raspored radnog vremena neke institucije (možda trgovine, ne može se odrediti). Na tabli je osim radnog vremena kroz radni tjedan navedeno da „NEDJELJOM I PRAZNIKOM NE RADIMO“. S desne strane fotografije nalazi se tabla na kojoj je natpis „USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVA(TSKE)“.

4.26. Portal Index.hr: Peović o zabrani rada nedjeljom: Protive joj se dresirani potrošači i trgovci

Naslov članka: Peović o zabrani rada nedjeljom: Protive joj se dresirani potrošači i trgovci

Datum i vrijeme objave: 20.08.2023. u 16:37

Autor/i: Index Vijesti

Mrežna pristupnica članku: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/peovic-o-zabrani-rada-nedjeljom-protive-joj-se-dresirani-potrosaci-i-trgovci/2488869.aspx>

Datum pristupa: 13. 12. 2023.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od naslova (bez nadnaslova i podnaslova), retka o autoru i datumu objave te fotografije čitatelja Indexa. Tekst članka se sastoji od sedam odlomaka. Tekstualna poveznica nakon teksta članka omogućuje čitateljima da pošalju nadopunu teksta ili prijave grešku u tekstu. Nakon njih nalazi se interaktivna anketa. Tekst je podijeljen jednim podnaslovom u tekstu. Tijelo članka *zatovaraju* vizualne poveznice (u obliku ikona) koje omogućuju da se članak objavi na društvenim mrežama, kao i poveznice-kategorije koje članak povezuju sa sličnim temama na samom portalu. Slijedi redak s četiri tekstualno-vizualne poveznice (pod naslovom: Pročitajte još) koje vode na druge članke na portalu pod temom Index Vijesti i koje nisu povezane s temom članka, te također četiri tekstualno-vizualne poveznice koje vode, kako je i naznačeno na stranici, na oglase. Sljedeći odjeljak stranice omogućuje komentiranje članka, a ispod komentara nalazi se još četiri tekstualno-vizualnih poveznica (pod naslovom: Pročitajte još) koje vode na druge članke na portalu pod temom Index Vijesti, identične po temi i sadržaju s poveznicama iznad komentara.

Stranica je uokvirena zaglavljem i podnožjem koji služi za navigaciju portalom. Bočna, desna traka stranice služi za više namjena. Usporedo s tijelom članka nalaze se poveznice-ikone kojima se može dijeliti sadržaj članka na društvenim mrežama. Slijede tekstualne i tekstualno-vizualne poveznice na druge članke portala u tri kategorije („najnovije“, kategorija

koja je prva otvorena kod učitavanja stranice, „najčitanije“ i „vezano“, kategorija koja donosi članke povezne s temom tijela članka).

Sadržajne karakteristike članka

1. Uključeni akteri

Članak donosi intervju sa saborskom zastupnicom Radničke fronte Katarinom Peović na N1 televiziji, sažetak kojega je objavljen na stranici portala N1 (N1 Hrvatska, 2023a)²⁴ istog datuma kao i članak Indexa.hr. Na stranici Indexa.hr članak je prenesen bez izmjena osim naslova i prvog odlomka. U prvom dijelu članka navodi se kako je saborska zastupnica Peović komentirala poskupljenja (4 odlomka), a također je u drugom dijelu teksta govorila i o neradnoj nedjelji (3 odlomka).

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

Intervjuirana saborska zastupnica Peović protivi se radu nedjeljom („Sloboda trgovine nije da se radi i profitira nedjeljom, to nije definirano u konceptu ljudskih prava). Također, negativno vrednuje novu regulaciju rada nedjeljom jer „nije došlo do zabrane nedjeljom jer radi 30 posto njih [radnica]“.

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

U tekstu su predstavljeni argumenti saborske zastupnice Peović. Smatra da sloboda rada nedjeljom ne spada u koncept ljudskih prava. Protivi se argumentu da radnice treba samo dovoljno platiti, a ne zabranjivati rad nedjeljom jer smatra da potrošači „ne razumiju da se to njima na kraju ne plati jer kroz slobodne dane u tjednu često budu dodatno zakinute“. Radi se o argumentima radničkih prava i socijalne osjetljivosti.

4. Razine djelovanja

U tekstu članka su predstavljeni iskazi saborske zastupnice Peović u obliku citata. Ona navodi da su se dva aktera udružili u koaliciju potrošača i trgovaca („koji su navikli kupovati nedjeljom“). Njih imenuje nazivom „liberalna Hrvatska“ (koja je „napokon shvatila da one

²⁴ N1 Hrvatska (2023, 20. kolovoz) Peović o neradnoj nedjelji: „Ljudi kažu neka im se samo plati, ali ne razumiju“. Dostupno na: <https://n1info.hr/vijesti/peovic-o-neradnoj-nedjelji-ljudi-kazu-neka-im-se-samo-plati-ali-ne-razumiju/>

[radnice] nisu dovoljno plaćene za svoj rad“). Njima suprotstavlja trgovkinje i radnice čiji glas, kako se navodi u tekstu „ne čujemo“, i one rade 30 % nedjelja (posebice na moru).

5. Strategije djelovanja aktera

Strategija autora članka je prikaz intervjua sa zastupnicom Sabora.

6. Preferirani model rada nedjeljom

Preferirani model koji zastupa saborska zastupnica Peović je potpuna zabrana rada nedjeljom („Nije došlo do zabrane nedjeljom jer radi 30 posto njih i radnice na moru to itekako odrađuju“).

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Autori članka prenose tekst sa portala N1 osim naslova i podnaslova u tekstu u kojima se dva puta ponavlja sintagma iz intervjua: „dresirani potrošači“.

8. Tri vrste identiteta

Nije primjenjivo.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

Nije primjenjivo.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Kod iskaza saborske zastupnice Peović uočava se model nedjeljnog kapitalizma u ideji „dresiranih potrošača“ koji su u koaliciji, kako se navodi u tekstu, s trgovcima. Sintagma „dresure“ podrazumijeva naviknutost na radne nedjelje, bez slušanja ili razumijevanja trgovkinja i radnica.

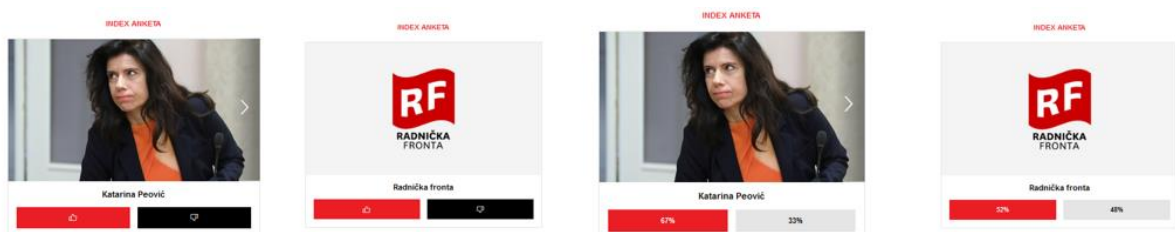
Multimedijske karakteristike članka

Slika 37 Index.hr 20.08.2023. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma*.

Fotografija prikazuje potpisanu fotografiju saborske zastupnice Katarine Peović.

Slika 38 Index.hr 20.08.2023. – Na slici se vidi anketa nakon teksta članka.

Nakon teksta članka nalazi se anketa u kojoj čitatelji portala mogu izraziti mišljenje o saborskoj zastupnici Katarini Peović i stranci Radnička fronta odabirom crvenog (*palac gore*) ili crnog gumba (*palac dolje*). Nakon odabira jedne od opcija, mogu se vidjeti rezultati glasovanja (ne navodi se broj sudionika u anketi ili neki drugi pokazatelji).

4.27. Portal 24sata: Ustavni stručnjaci o zabrani rada nedjeljom: Ovaj put to ne bi trebalo pasti na 'ustavnom'

Naslov članka: Ustavni stručnjaci o zabrani rada nedjeljom: Ovaj put to ne bi trebalo pasti na 'ustavnom'

Prenešeno s portala: www.24sata.hr

Datum i vrijeme objave: 23.02.2022. u 13:54

Autor/i: Bojana Mrvoš Pavić

Mrežna pristupnica članku: <https://www.24sata.hr/news/ustavna-strucnjakinja-o-zabrani-rada-nedjeljom-ovaj-put-to-ne-bi-trebalo-pasti-na-ustavnom-893576>

Datum pristupa: 20. 12. 2023.

1. Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od nadnaslova, naslova, informacije o autoru i datumu objave, potpisane fotografije koja ilustrira članak, podnaslova (u kojem se donosi sadržaj intervjua koji se ne nalazi u tijelu teksta), retka za interakciju (gumb za pisanje komentara i mogućnost dijeljenja poveznice na članak na društvenim mrežama kao i kopiranje linka). Slijedi tekst članka koji je podijeljen u 10 odlomaka. Sami tekst je dodatno podijeljen s dvije tekstualno-vizualne poveznice na druge objave portala koje su tematski povezane s tekстом, dva podnaslova u tekstu. Tekst se dodatno dijeli umetnutim video prilogom portala 24 sata, koji je povezan s temom članka, kao i ugrađenom anketom, kojom se čitatelje pita podržavaju li zabranu rada nedjeljom. Tekst je podijeljen i potpisanom fotografijom prof. dr. Mate Palića nakon koje slijedi neprekinuti tekst članka koji donosi njegove iskaze. Tijelo članka nastavlja odjeljak naslova „Preporučeni članci“ s tekstualnim poveznicama koji vode na druge objave portala i koji nisu povezani sa sadržajem analiziranog članka. Tijelo članka *zatvaraju* kategorije koje su članku dodijeljene te prostor za komentare čitatelja.

Također, tijelo članka uklopljeno u stranicu koja se sastoji od većeg broja tekstualno-vizualnih poveznica bilo na druge sadržaje portala (nepovezanih sa sadržajem tijela objave) kao i na razne oglase klikom na koje se otvaraju novi prozori. Na samom vrhu stranice nalazi

se navigacijska traka koja je ukotvljena na vrhu stranice, navigacijske trake na dnu stranice nema. Zbog interaktivnog sadržaja, različiti oglasi, poveznice za na druge stranice mogu se izmjenjivati na stranici, ovisno o dopuštenim *kolačićima*, lokaciji korisnika, vrsti web preglednika i slično.

Sadržajne karakteristike članka

1. Uključeni akteri

U članku su predstavljena mišljenja dvoje pravnih stručnjaka o novom Nacrtu konačnog prijedloga zakona o izmjenama i dopuni Zakona o trgovini. Većina teksta sastoji se od izjava prof. dr. Mate Palića i prof. dr. Sanje Barić ili uredničkih sažimanja njihovih izjava. Na dva mjesta u tekstu eksplicitno su navedena pitanja sudionicima („Na pitanje što je pak s izuzecima koji će smjeti raditi, odgovara...“, „Na opasku zašto Vlada uvodi zabranu, ako je Zakonom o radu već uvela 50 posto veću plaću za rad nedjeljom, i nije li to dovoljno, odgovara“), o ostalim postavljenim pitanjima čitatelj može zaključiti iz odgovora.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

Intervjuirani pravni stručnjaci se eksplicitno ne pozicioniraju oko rada nedjeljom već tumače novi prijedlog zakona u kontekstu pokušaja provedbe dva zakona o regulaciji rada nedjeljom koje je Ustavni sud proglasio neustavnima u pojedinim odredbama i „srušio“. Autorica teksta navodi: „Podsjetimo, dosad su dva pokušaja zabrane već 'pala' na Ustavnom sudu“ objašnjavajući iskaz Sanje Barić kada navodi „da ovaj prijedlog [Nacrt konačnog prijedloga zakona o izmjenama i dopuni Zakona o trgovini] ne bi trebao imati problem s ustavnošću, kao dva prethodna“.

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

U članku se ne ulazi u argumentaciju oko pozicija za rad nedjeljom, niti se ne navode argumenti aktera. U članku se provlače argumenti koji idu u prilog novom prijedlogu zakona o regulaciji rada nedjeljom i njegovoj razlici u odnosu prema prijašnjim regulativama koje nisu zadovoljile kriterije ustavnosti po odluci Ustavnog suda. U tom smislu navedeni pravni stručnjaci navode da su dosadašnji pokušaji regulacije rada nedjeljom bili manjkavi „ne zbog izuzetaka koji su nedjeljom smjeli raditi već zbog drugih nametnutih kriterija“, kako navodi Barić, kao i zbog prekomjernog tereta „kad se uvodila zabrana za sve nedjelje u godini“, kako

tvrdi Palić. Oboje smatraju da „ovaj prijedlog ne bi trebao imati problem s ustavnošću“ (Barić) te je u odnosu na prijašnje prijedloge „ustavnopravno bolji“, kako tvrdi Palić te navodi argumente: fleksibilnije rješenje koje dozvoljava 16 radnih nedjelja koje trgovci sami određuju, reducirani broj izuzetaka te bolje obrazložen cilj zabrane (zaštita radnika i prije svega radnica). Barić je istaknula da je od same regulacije, „veći problem provedba zakona“. Slično, na pitanje novinara o nužnosti regulacije dodatnim zakonskim odredbama kada se u Zakonu o radu uvodi veća plaća za rad nedjeljom, Palić odgovara da se radi o pitanju „realne provedbe tog, dodatnog plaćanja, njegove kontrole“.

4. Razine djelovanja

U tekstu su prikazani stavovi pravnih stručnjaka o novom Nacrtu konačnog prijedloga zakona o izmjenama i dopuni Zakona o trgovini.

5. Strategije djelovanja aktera

Strategija djelovanja autorice članka je intervju sa ustavnim stručnjacima. Ustavni stručnjaci uspoređuju dosadašnju praksu i novodonesene prijedloge Zakona o trgovini.

6. Preferirani model rada nedjeljom

Nije primjenjivo., osim što Palić, u kontekstu ustavnog prava, smatra da je bolji kompromis, prilagodba oko rada nedjeljom („Varijanta kojom se dozvoljava rad 16 nedjelja [...], bolje je, fleksibilnije rješenje, nije kruta zabrana rada.“).

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

U članku se ne može odrediti vrednovanje danih podataka.

8. Tri vrste identiteta

Nije primjenjivo.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

Implicitno tematizirana kriza u članku postavljena je samim razlogom vođenja intervjua s pravnim stručnjacima – može li se regulirati rad nedjeljom bez negativnog mišljenja Ustavnog suda? U iskazima Mate Palića navodi se da su „dvije ustavne vrijednosti u sukobu“

– „poduzetnička sloboda [...] koja nije apsolutna“ i „pravo na osobni obiteljski život“. Smatra da je za ustavnost zakona potrebno uspostaviti ravnotežu, koja se uspostavlja također i trećinom radnih nedjelja što je praksa koja „postoji i u drugim državama“. Kriza se u tom smislu rješava kompromisom aktera za i protiv rada nedjeljom.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Kod intervjuiranih autora nagovješten je model modernizacije odozgo/odozdo. Prije sveg kod problematiziranja provođenja zakonskih odredbi koje su u naveli i Barić i Palić.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 39: 24sata.hr 23.02.2022. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma* kako se prikazuje na Windows sustavu i u pregledniku Firefox.

24 PLUS+ NEWS SHOW SPORT LIFE&STYLE SCI/TECH VIRAL VIDEO KUPI Shopaj

Hrvatska Crna kronika Svijet Rat u Ukrajini Politika Kolumne Express Nestali Vidi još...

PROŠLA DVA SU PALA

Ustavni stručnjaci o zabrani rada nedjeljom: Ovaj put to ne bi trebalo pasti na 'ustavnom'

Piše Bojana Mrvoš Pavić, četvrtak, 23.2.2023. u 13:54

Foto: Luka Stanzl/PIXSELL - ILUSTRACIJA

Koliko pamtim, prošli prijedlog da se ograniči odnosno zabrani rad trgovina nedjeljom pao je ne zbog izuzetaka koji su nedjeljom smjeli raditi već zbog drugih nametnutih kriterija, kaže nam Sanja Barić

Komentari 58

Stručnjakinja za ustavno pravo prof.dr. Sanja Barić napominje kako nije

Na Slika 39. nalazi se potpisana fotografija u tijelu članka. Prikazuju fotografiju Sanje Barić, jedne od intervjuiranih osoba u članku, dok se fotografija Mate Palića nalazi u tijelu teksta. Iako je ispod obje navedene fotografije naveden autor i izvor, nisu navedena imena i prezimena fotografiranih osoba, te da se radi o osobama koje se navode u tekstu članka može zaključiti samo ukoliko ih čitatelji prepoznaju ili na temelju konteksta i smještaja u članku.

4.28. Portal Dnevnik.hr: Tko dobiva, a tko gubi uvođenjem neradne nedjelje? Nedjelja je sada, tvrde sindikati, plaćena tek četiri kune više po satu

Naslov članka: Tko dobiva, a tko gubi uvođenjem neradne nedjelje? Nedjelja je sada, tvrde sindikati, plaćena tek četiri kune više po satu

Preneseno s portala: www.dnevnik.hr

Datum i vrijeme objave: 21. 10. 2022. u 21:50

Autor/i: DNEVNIK.hr

Mrežna pristupnica članku: <https://dnevnik.hr/vijesti/svijet/tko-dobiva-a-tko-gubi-uvodjenjem-neradne-nedjelje---747904.html>

Datum pristupa: 7. 1. 2024.

Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od nadnaslova, naslova, i dužeg podnaslova te nakon njih redak u kojem se navodi autor i datuma članka. Nakon toga slijedi ugrađeni (eng. *embedded*) video priloga Dnevnika Nove TV. Slijedi tekst članka koji se sastoji od 7 odlomaka različite dužine. Određeni pojmovi su označeni podebljanim fontom, a na par mjesta podebljani font je ujedno i poveznica na druge članke povezane s temom. Tekst je podijeljen dva puta tekstualno-vizualnom poveznicom (pod naslovom: „Pročitajte i ovo“) koje vode do stranice portala i nisu povezane s temom članka. Tekst je dodatno podijeljen i s dvije tekstualno-vizualne poveznice koje vode na stranice oglašivača. S lijeve strane članka nalaze se ikone pod nazivom „PODIJELITE“ koje omogućuju dijeljenje stranice na društvenim mrežama ili preko elektroničke pošte. Ispod teksta članka nalazi se tekstualna poveznica u obliku naslova, naslov te ugrađeni video. Naslov, koji je ujedno poveznica, vodi na drugi članak koji nije povezan s temom članka. Nakon ostatka teksta slijedi popis kategorija koje su članku pridodane te tekstualno-vizualna poveznica koja poziva čitatelje uključivanjem notifikacija. Zadnja dva odlomka teksta članka nisu povezana s njegovom temom nego pozivaju na gledanje Dnevnika Nove TV i čitanje portala DNEVNIK.hr.

Stranica je uokvirena zaglavljem i podnožjem koji služi za navigaciju portalom. Bočna, desna traka stranice naslovljena je „NAJČITANIJE“ gdje se uglavnom ne pojavljuju tekstualno-vizualne poveznice koje su vezani uz rad nedjeljom, a s temom nije povezana i jedna tekstualno-vizualna poveznica na stranicu oglašivača, također na bočnoj traci, usporedo s tekstem članka. Do podnožja, ispod tijela teksta, pojavljuju se veliki broj tekstualno-vizualnih poveznice koji vode na stranice samog portala i raznih oglašivača.

Sadržajne karakteristike članka

1. Uključeni akteri

U članku je prenesen prilog studija Dnevnika Nove TV. Emitirani prilog ugrađen je u tijelo teksta članka. U tekstu priloga, prezentirane su odabrane karakteristike novog prijedloga zakona Vlade RH o neradnoj nedjelji: navodi se kako bi se radilo „samo 16 radnih nedjelja u godini“, navedene su neke iznimke. U daljnjem tekstu navedene su kategorije onih koji „gube“ i oni koji „će i profitirati“ (u naslovu članka navedeni kao „dobitnici“) „izmjenom zakona. U prvoj kategoriji su potrošači, kvartovske trgovine, veliki trgovački centri/lanci i njihovi vlasnici. U drugoj kategoriji su „kafići i restorani i zaposlenici u trgovinama“. O zaposlenicima u trgovinama se navodi njihov broj („čak 102 tisuće u Hrvatskoj“) i da uglavnom rade nedjeljom. Navodi se i tvrdnja sindikata (nema podatka na koji sindikat/sindikate se odnosi tvrdnja, ali je dana poveznica na drugi tekst portala na kojoj također nema navedenog podatka) da je nedjelja „plaćena [...] tek četiri kune više po satu“ u odnosu na druge dane u tjednu. Također se navodi da su „plaće prodavača u trgovinama među nižima“ i da su rasle manje od prosjeka. Završno se navode različite prakse regulacije rada nedjeljom u Europi, te su posebno navedene regulacije u Sloveniji, Mađarskoj, Austriji, Njemačkoj.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

N može se implicitno odrediti stav za rad ili protiv rada nedjeljom, ali je naglašeno negativno vrednovanje nove regulaciji rada nedjeljom u prilogu članka. Prvo se navode oni akteri koji „gube“ uvođenjem zakonskih promjena, a tek nakon njih oni koji će „profitirati“.

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

U tekstu se ne navode argumenti za ili protiv rada nedjeljom.

4. Razine djelovanja

Autori teksta navode kolektivne aktere, kao što su Vlada RH, sindikati, potrošači, vlasnici trgovačkih lanaca i zaposlenici u trgovinama. Uz njih navode se i aktanti poput kvartovskih trgovina, velikih trgovačkih centara/lanaca, kafići i restorani.

5. Strategije djelovanja aktera

Nije primjenjivo.

6. Preferirani model rada nedjeljom

Nije primjenjivo. U tekstu se navodi da je u novom zakonskom prijedlogu, prije svega sa 16 radnih nedjelja, „otklonjen termin zabrane“. Autor teksta članka interpretira da Vlada RH želi da novi zakon prođe ocjenu Ustavnog suda, koji je, kako se u tekstu i navodi, tri puta „rušio“ pokušaje regulacije rada nedjeljom.

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Tekst članka zadržava pretežito neutralni stav o radu nedjeljom, ali se ističu negativne posljedice izmjene zakona o radu nedjeljom („gubitnici“), kao i navođenje različitih modela oko regulacije rada nedjeljom u Europi u kojima se ističe raznolikost rješenja različite primjenjivosti (npr.: „u Austriji nedjeljom uglavnom ne možete u kupovinu, ali možete u turističkim središtima“ ili „u Njemačkoj se uglavnom ne radi nedjeljom, ali puno je izuzetaka“).

8. Tri vrste identiteta

Nije primjenjivo.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

U tekstu članka ja indirektno naznačeno da kriza postoji („radi se o ideji koju je dosad Ustavni sud tri puta rušio“). U tekstu se implicira da se Vlada RH u novom prijedlogu zakonskih izmjena rada nedjeljom, opredijelila za model koji krizu rješava kompromisom aktera za i protiv („iz Vlade tvrde da se ne radi o zabrani, nego o regulaciji rada“, s 16 radnih nedjelja u godini i uz iznimke „otklonjen [je] termin zabrane, što je smetalo ustavnim sucima“).

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Nije primjenjivo.

Multimedijske karakteristike članka

Slika 40 Dnevnik.hr 21. 10. 2022. – Na slici se prikazuje dio stranice *iznad prijeloma*.

Stanica se prvotno prikazuje s velikim tekstualno-vizualna poveznica iznad te lijevo i desno od teksta članka. Umjesto fotografije, ispod podnaslova nalazi se ugrađeni (eng. *embedded*) video prilog Dnevnika Nove TV koji se automatski pokreće. Tekst članka je sažeti sadržaj ugrađenog video priloga.

4.29. Portal Jutarnji.hr: Zabranu rada nedjeljom treba revidirati: 'Zakon mora vrijediti jednako za sve radnike, ne samo za trgovce'

Naslov članka: Zabranu rada nedjeljom treba revidirati: 'Zakon mora vrijediti jednako za sve radnike, ne samo za trgovce'

Preneseno s portala: www.jutarnji.hr

Datum i vrijeme objave: 25.07. 2023. u 14:08

Autor/i: Hina

Mrežna pristupnica članku: <https://novac.jutarnji.hr/novac/aktualno/zabranu-rada-nedjeljom-treba-revidirati-zakon-mora-vrijediti-jednako-za-sve-radnike-ne-samo-za-trgovce-15358879>

Datum pristupa: 10. 01. 2024.

4.1.1. Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od nadnaslova, naslova i podnaslova. Manjim slovima napisano je ime autora i datum i vrijeme objave članka. Ispod njih je fotografija koja je potpisana.

Nakon fotografije slijedi tekst članka, bez podnaslova, razlomljenog u osam odlomaka. Tijelo teksta nije podijeljeno oglasom. Slijede poveznice-ikone koje omogućuju dijeljenje sadržaja članka na društvene mreže/elektronsku poštu te popis kategorija koje su članku pridodane. Slijedi tekstualna poveznica putem koje se može dopuniti tema ili prijaviti pogreška u tekstu.

Stranica je uokvirena zaglavljem i podnožjem koji služi za navigaciju portalom. Lijevo i usporedno s tekstom članka, u bočnoj traci poredane su interaktivne ikone za dijeljenje članka na društvenim mrežama. Nakon tog nalaze se tri tekstualne poveznice većeg i drugačijeg oblika i boje teksta članka koje su naslovljene „VEZANE VIJESTI“. Od njih tri, dvije poveznice upućuju na dvije stranice portala od kojih jedna govori o temi rada nedjeljom, a druga također o Udruzi trgovine i logistike. Treća poveznica istog dizajna upućuje na stranicu portala ali, kako i upućuje nadnaslov poveznice („PROMO“) radi se o promotivnom sadržaju. Ispod tijela

članka nalazi se veliki broj vizualno-tekstualnih poveznica od kojih neke vode na druge članke na portalu, a ostale na stranice oglašivača.

Sadržajne karakteristike članka

1. Uključeni akteri

Povod članak je poziv Udruge trgovine i logistike (UTIL) Vladi RH na „ponovni dijalog o regulaciji rada nedjeljom“. Udruga je, kako stoji na stranicama UTIL-a, „predstavničko tijelo poslodavaca“ koje je osnovala 12 članica – osnivača među kojima su trgovci prehranom, neprehrambeni trgovci, trgovački centri i logističari²⁵. Navedenih podataka o Udruzi nema na stranici članka na portalu Jutarnji.hr. Sadržaj članka se sastoji od citata ili sažimanja poziva spomenute Udruge, bez dodatne uredničke intervencije, osim oblikovanja naslova, naslova i podnaslova te vizualnog rasporeda.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

Udruge trgovine i logistike posredno su za rad nedjeljom („rad nedjeljom učinkovito i pravedno može riješiti samo tako da se regulira rad nedjeljom, a ne da se selektivno zabranjuje rad pojedinim djelatnostima, poput u ovom slučaju trgovine“) i neposredno negativno vrednuju novu regulaciju nedjeljom („već se naziru teške posljedice i za poslodavce i za radnike u trgovini“).

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

Osnovna teza poziva Udruge trgovine i logistike jest da se pitanje rada nedjeljom treba urediti Zakonom o radu (a ne Zakonom o trgovini) kako bi se regulirao za sve radnike koji rade nedjeljom. „Teške posljedice“ su gubici trgovaca jer se promet „nije prelio na druge dane“ te da „postoji realna opasnost od zatvaranja nekih trgovina i gubitka radnih mjesta“. Na taj način se pozivaju na argumente ekonomske štetnosti i otpuštanja radnika.

4. Razine djelovanja

U tekstu se daje izjava kolektivnog aktera Udruge trgovine i logistike, a na jednom mjestu članka navodi se član Savjeta udruge Stjepan Roglič.

²⁵ Dostupno na: <https://util.hr/#onama>

5. Strategije djelovanja aktera

Tekst članka je prezentacija istupa u medijima Udruge trgovine i logistike i njihovog predstavnika Stjepana Roglića.

6. Preferirani model rada nedjeljom

Preferirani model je model prilagodbe u kojem bi se regulacija rada nedjeljom nalazila u Zakonu o radu, a ne u Zakonu o trgovini čime bi se u jednom zakonu odredila zakonska regulacija za sve djelatnosti koje rade nedjeljom.

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Medijski prostor je dan jednom od aktera zainteresiranih za regulaciju rada nedjeljom. Ne može se odrediti vrednovanje autora članka.

8. Tri vrste identiteta

Identitet koji se kombinira u ovom članku je identitet otpora i ujedno legitimirajući. Otpor se pruža prema novoj regulaciji rada u trgovinama u Zakonu o trgovini, ali se poziva i na dijalog s Vladom RH kako bi se rad nedjeljom regulirao Zakonom o radu kojim bi se ujednačile zakonske odredbe o radu nedjeljom za sve djelatnosti koje u Hrvatskoj rade nedjeljom.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

Kriza koja se u tekstu navodi je kriza koja je pogodila obrtnike, a ona je izazvana novim Zakonom o trgovini. Članovi Udruge trgovine i logistike pokušavaju posredničkim (redresivnim) djelovanjem utjecati na krizu kako je percipiraju te nude dijalog s Vladom RH o tom pitanju.

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Nije primjenjivo.

4.1.3. Multimedijske karakteristike članka

Slika 41 Jutarnji.hr 25.07. 2023. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma*.

UDRUGA POZIVA

Zabranu rada nedjeljom treba revidirati: 'Zakon mora vrijediti jednako za sve radnike, ne samo za trgovce'

Kažu da se već naziru teške posljedice i za poslodavce i za radnike u trgovini

Piše: Nina Objavljeno: 23. srpanj 2023, 14:00

Share Printer Email

Shopping center City center one West

© Bavor Pongrats/Cropix

Udruga trgovine i logistike (UTIL) u utorak je pozvala vladu na ponovni dijalog o regulaciji rada nedjeljom kako bi se on uredio kroz Zakon o radu i to tako da se regulira za sve radnike, a ne samo za one

Potpisana fotografija koja ilustrira temu članka prikazuje prodavaonice - *otoke* unutar hodnika trgovačkog centra *City center one West* (što stoji naznačeno ispod fotografije), slikane iz gornjeg rakursa.

4.30. Portal Net.hr: BRUTALAN KOMENTAR / 'Zar su blagajnice ili prodavačice bolje majke od novinarki i policajki? Zakon o zabrani rada nedjeljom pokazao se kao totalni fijasko'

Naslov članka: BRUTALAN KOMENTAR / 'Zar su blagajnice ili prodavačice bolje majke od novinarki i policajki? Zakon o zabrani rada nedjeljom pokazao se kao totalni fijasko'

Preneseno s portala: www.net.hr

Datum i vrijeme objave: 07.08.2023. u 21:27

Autor/i: DANAS.HR

Mrežna pristupnica članku: <https://net.hr/danas/hrvatska/zakon-o-zabrani-rada-nedjeljom-pokazao-se-kao-totalni-fijasko-hoce-li-ga-ustavni-sud-ponovo-rusiti-e49bb29a-3558-11ee-8bff-0ee8f36581c7>

Datum pristupa: 10. 01. 2023.

4.1.1. Formalne karakteristike članka

Tijelo članka sastoji se od naslova, ugrađenog video priloga i dužeg podnaslova. Naslov započinje velikim tiskanim slovima crvene boje („BRUTALAN KOMENTAR“) te u ovom slučaju preuzima ulogu nadnaslova. Slijedi redak s datumom i vremenom objave članka i autora članka (potpisan kao Danas.hr). Na desnoj strani retka nalaze se ikone poveznica kojima je moguće podijeliti stranicu na društvene mreže i kopirati link. Nakon ikona slijedi 6 odlomaka teksta. Tekst je organiziran s jednim podnaslovom u samom tijela teksta. Slijedi dvije tekstualno-vizualne poveznice na objavu na stranice zena.net.hr i danas.hr, koje nisu povezane s temom članka. Tijelo članka zatvaraju kategorije koje su članku dodijeljene te ikone poveznica kojima je moguće podijeliti stranicu na društvene mreže ili kopirati link.

Stranica je uokvirena zaglavljem i podnožjem koji služi za navigaciju portalom. Iznad članka nalazi se okvir za oglas koji je tijekom pregledavanja stranice bio bez sadržaja. S desne strane od tijela teksta nalazi se tekstualno-vizualni oglas kao i tri tekstualno-vizualne poveznice koje vode na druge vijesti iz rubrike Danas, koje nisu vezane uz temu članka. Ispod

tijela članka nalazi se veliki broj tekstualno-vizualnih poveznica raznih veličina, od kojih su neki oglasi, ili članci na sadržaje portala (koji nisu vezani uz temu članka).

Sadržajne karakteristike članka

1. Uključeni akteri

Članak je skraćeni transkript priloga RTL-a Danas (RTL Danas, 2023)²⁶ u kojem je gostovao „ekonomski stručnjak i profesor“ Boris Podobnik.

2. Pozicioniranje oko rada nedjeljom

Boris Podobnik se u intervjuu pozicionirao za rad nedjeljom te je negativno vrednovao novu regulaciju rada nedjeljom („imali vi zabranu za 52 nedjelje ili samo jednu nedjelju, opet imate neravnopravnost“).

3. Argumenti pozicija protiv i za rad nedjeljom

Podobnik smatra da će novu regulaciju Vlade i Zakon o trgovini Ustavni sud proglasiti neustavnim jer se i sam Ustav RH nije mijenjao („nije došlo ni do kakve promjene Ustava“) te da pojedine izmjene, i ograničenja u odnosu na prijašnje pokušaje regulacije nisu razlog drugačijoj odluci, po mišljenju Podobnika. Razlog odbacivanja zakonskih odredbi Podobnik vidi u tome „što takva rješenja uvode neravnopravnost“, kako samih poduzetnika tako „i samih radnika“ jer su samo neke djelatnosti koje rade nedjeljom zahvaćene ovim zakonskim odredbama („takvo [je] rješenje u zakonu potrebno da bi na primjer prodavačice i blagajnice bile sa svojim obiteljima na jednu ruku kao da su takve majke bitno drugačije ili su bolje na primjer od majki koje rade za vojsku, policiju“) što je argument dobiti za manji dio društva. Također podržava proglašenja sajamskih dana te smatra „da bi na obali stvarno trebali ići za time da praktički sedmi i osmi mjesec proglase sajamskim danima“ što je argument turizma.

4. Razine djelovanja

Tekst se sastoji od stajališta individualnog aktera Borisa Podobnika. Novi Zakon o trgovini naziva fijaskom jer očekuje da ga Ustavni sud proglasi neustavnim kao i u prijašnjim

²⁶ RTL Danas (2023, 7. kolovoz) *Trgovine ne rade usred turističke sezone. Ekonomski stručnjak: 'Novi Zakon o trgovini je fijasko'*. Dostupno na: <https://danas.hr/rtl-danas/trgovine-ne-rade-usred-turisticke-sezone-ekonomski-strucnjak-novi-zakon-o-trgovini-je-fijasko-5ef62d78-353f-11ee-8795-6e3f90300000>

pokušajima Vlade da regulira rad nedjeljom. Pozdravlja mogućnost koju daje Zakon o trgovini da se proglase sajamski dani.

5. Strategije djelovanja aktera

Tekst članka prezentira komentar Borisa Podobnika s kojim je vođen intervju u emisiji RTL-a Danas. Oblik razgovora u obliku pitanja novinara i odgovora Podobnika u prilogu, zamijenjen je sažimanjem i citatima Podobnikovih iskaza u tekstu članka.

6. Preferirani model rada nedjeljom

Preferirani model je liberalizacija jer Podobnik smatra da novi zakon neće imati pozitivnu ocjenu Ustavnog suda („ako nije došlo ni do kakve promjene Ustava, onda kako na primjer bi sada Ustavni sud mogao donijeti drugačije rješenje nego članovi Ustavnog suda prije 10, 15 godina“).

7. Medijsko vrednovanje zauzetih pozicija

Iako je neutralno prezentiran sadržaj stavova Dražena Podobnika, urednički komentar nalazi se u naslovu članka koji započinje riječima: „BRUTALAN KOMENTAR“.

8. Tri vrste identiteta

Podobnik izražava identitet otpora novom zakonskom rješenju te pozdravlja njegovo podrivanje korištenjem većeg broja sajamskih dana („mislim da bi na obali stvarno trebali ići za time da praktički sedmi i osmi mjesec proglase sajamskim danima“). S druge strane, on podržava legitimirajući identitet nadajući se da će Ustavni sud vratiti regulaciju rada nedjeljom u okvire prije donošenja novog Zakona o trgovini.

9. Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

Kriza se od samih autora teksta predstavlja kao kriza koju je izazvala primjena novog Zakona o trgovini („zbog zabrane rada trgovina nedjeljom i blagdanima proteklog je vikenda nastao kaos“ - uvodna je rečenica podnaslova i također prva rečenica tijela teksta). Intervjuirani akter smatra da se kriza rješava pobjedom strane za rad nedjeljom (odlukom Ustavnog suda, ali i proglašenjem sajamskih dana).

10. Modeli hrvatske modernizacijske krize

Nije primjenjivo.

4.1.3. Multimedijske karakteristike članka

Slika 42 Net.hr 07.08.2023. – Na slici se vidi dio stranice *iznad prijeloma*.

The screenshot shows the top navigation bar of the Net.hr website with links for DANAS, SPORT, HOT, MAGAZIN, WEBCAFE, VIDEO, and ŽENA. There is also a FREEMAIL link and a search icon. Below the navigation bar is a grey banner with the word "OGLAS" (Advertisement) in the center. The main content area features a news article with the headline: **BRUTALAN KOMENTAR / 'Zar su blagajnice ili prodavačice bolje majke od novinarki i policajki? Zakon o zabrani rada nedjeljom pokazao se kao totalni fijasko'**. Below the headline is a video player showing a scene from the RTL Danas program, with a play button overlay. To the right of the article is a purple vertical banner for the "EUROPSKO RUKOMETNO PRVENSTVO" (European Handball Championship) with a "GLEDAJ UŽIVO" (Watch Live) button and the VOYO logo.

Na stranici portala Net.hr nalazi se ugrađeni video sa prilogom RTL Danas u kojem je vođen intervju s Draženom Podobnikom. Ugrađeni video pokreće se tijekom učitavanja stranice portala.

5. RASPRAVA

Na temelju provedene analize potvrdili su se kodovi i kategorije koji su bili utemeljeni na teorijskoj osnovi, a također su se tijekom analize pojavili i novi kodovi koje smo uvrstili u raspravu.

5.1. Kategorija: Pozicioniranje oko rada nedjeljom

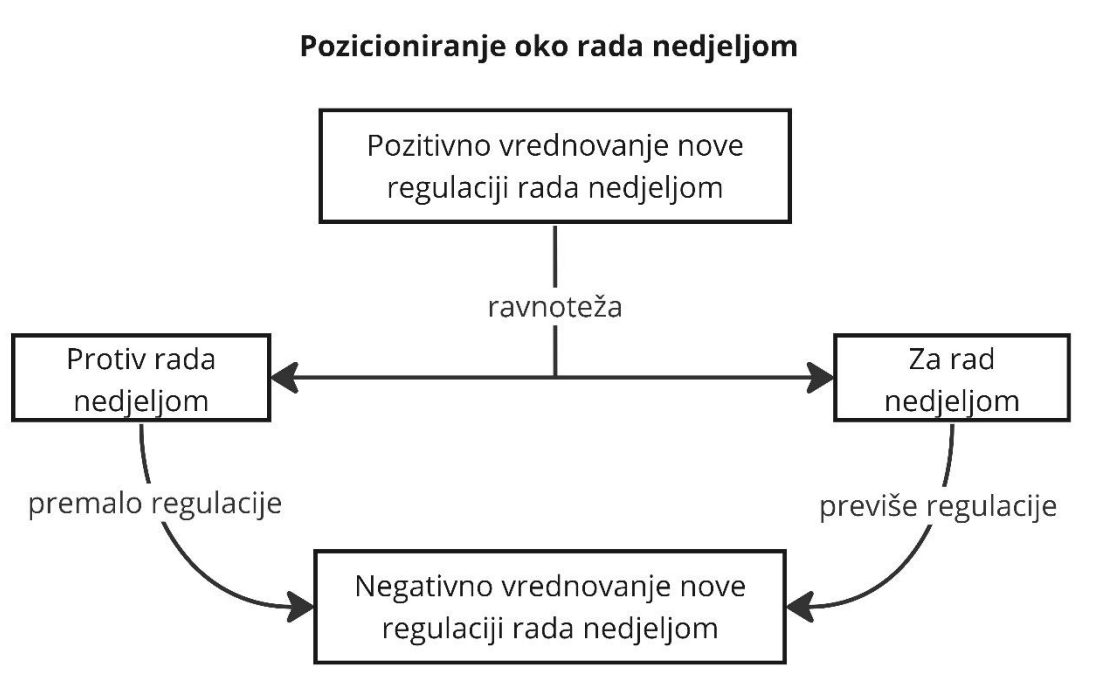
Glede pozicioniranja oko rada nedjeljom može se uočiti da je u analiziranim člancima približno jednak broj iskaza za i protiv rada nedjeljom, iako je prevladala pozicija za rad nedjeljom. U analiziranim člancima primjetan je viši postotak iskaza aktera koji se protive radu nedjeljom, manji postotak ispitanika je za rad nedjeljom, dok je broj koji o tome nemaju mišljenje ili nisu odgovorili („Gotovo dvije trećine ispitanika podržava (63,3 posto), trećina se protivi (32,7 posto), a neznatan je broj onih koji ne znaju ili ne žele odgovoriti“ (Analiza 11); „70% ispitanika izjavilo je da podržava zabranu rada nedjeljom, dok se njih 27% ne slaže s time. Preostalih 3% ispitanika nema mišljenje na ovu temu“ Analiza 24). Za razliku od anketa predstavljenih u analiziranim člancima (Analiza 11, 16), odnos je daleko više u prilog iskaza za rad nedjeljom.

Glede pitanja same zakonske regulacije rada nedjeljom (novim zakonom o Trgovini) pozicioniranje oko vrednovanja nove regulacije rada nedjeljom je drugačiji – u većem broju slučajeva prisutno je negativno vrednovanje nove regulacije rada nedjeljom. U analiziranim člancima vrednovanje nove regulacije rada nedjeljom nije propitivan kvantitativnim istraživanjima, ali se može iz podataka zaključiti da je jedan aktera u analiziranim člancima nezadovoljan novim zakonskim prijedlozima jer je previše restriktivan, što se slaže sa pozicijom za rad nedjeljom. S druge strane može se uočiti da je jedan postotak pozicioniranja aktera izrazio nezadovoljstvo novim zakonom jer nedjelja njime nije potpuno neradna. U tom slučaju, protivnici rada nedjeljom ne vrednuju novi zakon pozitivno što se u konačnici kod dijela aktera nove zakonske odredbe predočuju kao one koje nisu dovele do stvarne zabrane rada nedjeljom.

U analiziranim člancima inačica pojma „zabrana“ nalazi se u 102 rečenice. Pojam regulacije pojavljuje se u tekstovima 26 puta. U analiziranim člancima pojam „regulacije“ razlika je koju neki akteri (kao što je Vlada RH) donose u odnosu na preferirani pojam

„zabrane“. Taj naglasak stavlja novu zakonsku regulaciju, kako se tvrdi kod dijela aktera, u povoljniji položaj glede mogućih odluka Ustavnog suda o ustavnosti odredbi zakona, ali i naglašava pojam prilagodbe kojim se odnos različitih interesa u areni rasprave o radnim nedjeljama pokušava ekvilibrirati. U tom smjeru ide i pozitivno vrednovanje nove regulacije rada nedjeljom jer je ona upravo tako i postavljena – kao regulacija svijeta poduzetničkih sloboda i radničkih prava na slobodnu nedjelju.

Slika 43 – Pozicioniranje oko rada nedjeljom u hrvatskom društvu nakon donošenja novog Zakona o trgovini

Ovdje prezentirani podaci iz analiziranih članaka (vidi sliku br. 34) upućuju na razliku između odnosa prema zabrani rada nedjeljom i prema novom Zakonu o trgovini. U dijelu javnosti Zakon ne negativno vrednovan jer bi dio ispitanika htio da je zabrana rada nedjeljom zakonski strože postavljena (potpuna zabrana). Pozicija Vlade Republike Hrvatske je da se koristi termin „regulacije“ u novom Zakonu o trgovini, čime se naglašava ravnoteža između interesa interesnih grupa koje su za i onih koje su protiv rada nedjeljom. Ta pozicija Vlade RH ne zadovoljava niti one koji su za i one koji su protiv rada nedjeljom. S jedne strane zakonski je nedjelja premalo regulirana, s druge strane oni akteri koji se ne slažu s novom regulativom smatraju da je i tako postavljena regulacija u osnovi zabrana rada.

5.2. Kategorija: Strategije djelovanja aktera

U analiziranim člancima pojavljuje se nekoliko strategija djelovanja. Autori analiziranih članaka koriste strategije intervjua, prenošenje istupa u medijima raznih aktera, prenošenje tuđih ili provedba vlastitih istraživanja te predstavljanje zakonskih i pravnih postupanja pojedinih aktera. U većini analiziranih članaka koristi se citiranje u upravnom i neupravnom obliku te u sažimanju. Takvim postupcima postiže se dojam objektivnosti na način da se u tekstovima analiziranih članaka donose različiti, često suprotstavljeni iskazi aktera bez komentara autora članka.

U intervjuima koji su provedeni u analiziranim člancima s raznim akterima prisutna su tri modaliteta. Prvo su predstavljeni pojedinci koji se uglavnom predstavljaju s imenom (i ponekad zanimanjem i prebivalištem) koji su ili anonimni prolaznici ili djelatnici koji rade nedjeljom koje se pita o njihovom stavu o radu nedjeljom kao i novom Zakonu o trgovini (Analize 8, 12, 14). Njihova je uloga u člancima ilustrirati *vox populi*, stajališta *običnih* građana, kao i ciljane skupine zaposlenika koji rade nedjeljom. Intervjui koriste prigodan uzorak bez znanstvene pretenzije. Drugo, isto pitanje se postavlja i, kako ih se predstavlja, stručnjacima iz raznih područja znanstvene ili stručne ekspertize. U tom smislu intervjuirani su sociolog (Analiza 11), ekonomist (Analiza 30), ustavni stručnjaci (Analiza 27) i novinar (Analiza 20). Njihova je uloga u analiziranim člancima dati *objektivno mišljenje* o pojedinim aspektima rasprave o radu nedjeljom i novom zakonskom rješenju novog Zakona o trgovini. Treća skupina kojoj su postavljena pitanja su akteri koji su se pozicionirali u raspravi o regulaciji rada nedjeljom: predstavnik sindikata (15), saborska zastupnica (Analiza 26). I sami navedeni intervjuirani akteri u svojim iskazima prezentiraju dodatne aktera koje citiraju (Analize 12, 21).

Akteri koji su se u pozicionirali u raspravi o regulaciji rada nedjeljom u člancima su prezentirani i na način da djeluju kroz istupe u medijima te se u tom slučaju njihove izjave prenose u cijelosti ili dijelom u navedenim medijima. Prva vrsta takvih istupa jesu medijski istupi predstavnika Vlade RH koji predstavljaju novi Zakon o trgovini koji su započeli od najave premijera Plenkovića o regulaciji rada nedjeljom novim Zakonom o trgovini, 17. listopada 2022. godine. Druga vrsta istupa jesu reakcije na spomenuti Zakon i predstavljanje Vlade. Primjer takvih istupa jesu konferencije za medije (Analiza 1), najava kongresa (kao sponzorirani sadržaj analiza 22), pozivi na dijalog (Analiza 29).

Strategija istraživanja koja je predstavljena u analiziranim člancima jesu ankete koje se primjenjuje u nekoliko modaliteta. Prisutne su *ad hoc* ankete, ugrađene u tijelo teksta članka u kojima čitatelji mogu sudjelovati odabirom ponuđenih opcija (Analiza 10). Njihova je uloga ilustrirati *vox populi*, stajališta *običnih* ili tipičnih čitatelja analiziranih medija. Analitička valjanost takvih anketa je upitna. Druga vrsta anketa jesu istraživanja provedena od strane istraživačkih agencija (Analize 16, 24). Sastoje se od većeg broja postavljenih pitanja o radu nedjeljom na većem uzorku i uz korištenje analitičkog aparata (koji je na analiziranim stranicama predstavljen vrlo sažeto ili je posve izostavljen). Njihova je uloga u analiziranim člancima da predstave valjane rezultate istraživanja. Pozivanje na istraživanja poduzeta u recenziranim znanstvenim časopisima u analiziranim člancima posve je izostalo. Pozivanje na istraživanja (iz teksta članaka ne može se zaključiti kakva) prisutno je kod pojedinih aktera predstavljenih unutar samih članaka (Analize 11, 21).

Zakonska i pravna postupanja pokrenuta su od same Vlade RH te je Zakon o izmjenama i dopuni zakona o trgovini, kojeg je donio Hrvatski sabor na sjednici 17. ožujka 2023. godine i kojega je predsjednik RH proglasio 22. ožujka 2023., da bi u konačnici stupio na snagu 1. srpnja 2023. godine. Kao odgovor na ova zakonska postupanja dati su prijedlozi za ocjenom ustavnosti novoga Zakona o trgovini (Analiza 1, 11, 20). Druga pravna i zakonska postupanja bila su proglašavanje sajamskih dana gradonačelnika i načelnika (Analiza 11, 17), često na inicijativu drugih aktera (Udruženje obrtnika Split, Udruga Glas poduzetnika). Proglašenje sajamskih dana omogućeno je Zakonom o trgovini i ako je u analiziranim člancima i kod pojedinih aktera prikazano kao „rupa u zakonu“ (Analiza 11) ili pobuna (Analiza 7).

5.3. Kategorija: Argumenti pozicija za rad nedjeljom

Argumenti aktera koji su za rad nedjeljom jesu: argument dobrobiti za manji dio društva, ekonomska štetnost, gospodarsko nazadovanje, otpuštanja radnika, argument poduzetništva/nezadovoljstva poduzetnika, argument potrošača, pravo na rad, sloboda tržišta, turizma i argument adekvatnog plaćanja radnika.

Argument dobrobiti za manji dio društva u analiziranim člancima koristi se u više dimenzija. U člancima u kojima se piše o samom trgovačkom sektoru nalaze se tvrdnje da regulacija novog Zakona o trgovini zakida male trgovce (Analiza 3) i obrtnike s jednom trgovinom (Analiza 22) i djelatnosti kojima je trgovina samo dodatak osnovnoj djelatnosti (Analiza 22) od kojih svi nemaju moći prilagodbe novoj zakonskoj regulaciji kao trgovački centri. U analiziranim člancima postoje i suprotne tvrdnje gore navedenima: da mali trgovci profitiraju jer velike trgovine ne mogu proglasiti sajamske dane (Analiza 7). U analiziranim člancima navode se i druge djelatnosti koje rade nedjeljom (Analize 7, 25, 30) a za koje se smatra nepotrebnim ili manje važnim da su otvorene nedjeljom (restorani, kladionice) u odnosu na trgovine. U tom smjeru argumentacija navodi primjer trgovina na benzinskim postajama na kojima se nedjeljom prodaju prehrambeni proizvodi (Analize 3, 25). Također dio aktera u analiziranim člancima drži da su OPG-ovi u povlaštenom položaju jer mogu prodavati na tržnicama dok ostali ne mogu (Analiza 8). Dio aktera naglašava potrebu novog zakona koji bi rad nedjeljom regulirao za sve aktere koji rade nedjeljom i da nije jasno zašto bi trgovci bili jedini posebno zakonski regulirani (Analize 1, 29). Dio aktera u analiziranim člancima u donošenju novog Zakona o trgovini vide povlađivanje interesima Katoličke crkve i njezinim vjernicima (Analize 11, 16, 21, 25).

Argument ekonomske štetnosti i gospodarskog nazadovanja određuju dvije dimenzije: projekcija i njezina „katastrofičnost“. Projekcija se očituje u izrazima poput „mogućnosti, (Analiza 1) „pokazat će se“ (Analiza 7), „odrazit će se“ (Analiza 14), „naziru“ se posljedice (Analiza 29) kojima se ekonomska štetnost projicira u futur. Ta štetnost je opisana pojmovima „katastrofe“: „greška Vlade“ (Analiza 7), „udar na rad“ (Analiza 8), „teške posljedice“, „realna opasnost“ (Analiza 29), „informativni nered“ jer se neće znati koje nedjelje trgovine rade ili ne rade (14). Slika koja proizlazi iz navedenih iskaza jest slika hrvatske ekonomske katastrofe koja će se u budućnosti dogoditi zbog novog Zakona o trgovini. Kao primjer ističe se pad prihoda prve neradne nedjelje nakon stupanja na snagu Zakona o trgovini (1).

Argument otpuštanja radnika u analiziranim člancima oblikovani su po sličnom obrascu kao i argumenti ekonomske štetnosti i gospodarskog nazadovanja u iskazima da je „realno očekivati otpuštanja“ (Analiza 3) „prijetje otkazi“ (Analiza 7).

Argument poduzetništva/nezadovoljstva poduzetnika u analiziranim člancima prikazuje da novi Zakon o trgovini ne ide u korist poduzetništvu. Drugačije rečeno, iako novi Zakon o trgovini pokušava biti opravdan od aktera Vlade jer podržava „balans“ uvođenjem 16 radnih nedjelja (Analiza 6), akteri koji se protive zabrani rada nedjeljom smatraju da on krši poduzetnička prava (Analize 1, 7).

Argument slobode tržišta/prava na rad teži pojasniti kako su novim Zakonom ugrožena prava i slobode, ali se uz ovu argumentaciju nalaze i prijedlozi aktera koji su za rad nedjeljom. U skladu s rečenim, novim zakonom ugroženo je Ustavno pravo na rad i poduzetničke slobode (Analize 19, 25). Rješenje za takvu situaciju je da poslodavci ili sami zaposlenici odluče žele li raditi nedjeljom (Analize 14, 21). Taj rad, se umjesto zabrana, treba adekvatno platiti (Analize 3, 21) i omogućiti jednake uvjete za sve trgovine (Analiza 14).

Argument potrošača u analiziranim člancima tvrdi da se novim zakonom ograničavaju i potrošačka prava (Analiza 11). Naime, postoje potrošači koji samo nedjeljom mogu obaviti kupovinu jer ostale dane u tjednu ne mogu obaviti kupovinu (Analiza 25). Ujedno, potrošači neće znati kojih 16 nedjelja je slobodno jer je određivanje radnih nedjelja Zakonom o trgovini prepušteno samim poslodavcima te se stoga datumi radnih nedjelja ne mogu znati unaprijed, što se posebno vidi kao problem kod rada tržnica (Analiza 8).

Argument turizma poziva se na predodžbu Hrvatske kao turističke zemlje (Analiza 9) te stoga zagovornici rada nedjeljom smatraju da novi Zakon o trgovini može imati posebno negativne posljedice za turizam (Analize 14, 25). Napominju kako je osim sezonske potrebe u turističkim centrima rad nedjeljom povezan i sa sezonskim potrebama rada kao što je npr. predbožićno razdoblje (Analiza 14). Proglašenja sajamskih dana interpretirana su od aktera kao inicijative koje su trebale pomoći turizmu u novonastaloj situaciji proglašenja novog Zakona o Trgovini (Analiza 7).

Argument adekvatnog plaćanja radnika tvrdi da bi umjesto zabrana rada nedjeljom ili praznicima prije svega radnike trebalo platiti ukoliko te dane radi. To je argument s kojim se slažu i oni koji su za zabranu i protiv zabrane rada nedjeljom (Analiza 16) Adekvatno plaćanje

radnika koji rade nedjeljom smatra se boljom opcijom za povećanje radničkih prava od zabrane rada nedjeljom (Analiza 11).

5.4. Kategorija: Argumenti pozicija protiv rada nedjeljom

Argumenti aktera koji se protive radu nedjeljom u analiziranim su člancima uzeti u obzir u kontekstu obiteljskog života, radničkih prava, radnog ritma, usporedbe s vremenima kada se nije radilo nedjeljom i usporedbe s drugim zemljama u kojima se ne radi nedjeljom.

Argument obiteljskog života u analiziranim člancima ističe aspekt obitelji u kontekstu stava o radu nedjeljom. Riječ o stavljanju obitelji u centar same ideje i to obitelji urazumljene kao „nukleus hrvatskog društva“ i nedjelje kao dana za obitelj (Analize 9 i 16). Argument obitelj je odmak od diskursa koji u svoju os stavlja trgovinu i kupovinu kao razlog postojanja zakonskih odredbi o regulaciji rada nedjeljom te ih konstruira u razini intimnih međuljudskih odnosa svijeta života. Argumentom se navodi i sposobnost aktera u obitelji da se aktivno reorganiziraju i planiraju kupovinu drugim danima u tjednu (Analiza 8).

Argument radničkih prava tiče se pogodovanja trgovačkim lancima naspram malih trgovina pri čemu se ističe da dolazi do kršenja prava malih trgovina u sektoru trgovine (Analiza 21). Radnička prava su argumentirana i nesrazmjerom prava u privatnom i javnom sektoru prije donošenja novog Zakona o trgovini. Taj nesrazmjer je zahtijevao zakonsku regulaciju (Analiza 11). U analiziranim člancima postavljeno je pitanje koliko je zakonska regulativa novog Zakona o trgovini uistinu poduprla radnička prava dopuštajući 16 radnih nedjelja (Analiza 26). Također, argument radničkih prava u analiziranim člancima koristi se u kombinaciji s argumentom obiteljskog života kada se naglašava veliki broj zaposlenih radnica u trgovačkom sektoru koje nemaju barem jedan dan da budu sa svojom obitelji. Također se traži kvalitetno vrijeme za njih same, neovisno o obiteljskom životu (Analiza 2, 8).

Argument radnog ritma u analiziranim člancima propituje pitanje odmora. Argument radnog ritma obuhvaća stav da je nedjelja prema tradiciji dan odmora (Analiza 21), kao i stav o potrebi radničkog odmora (naglašava se da je odmor prije svega potreban radnicama) (Analize 2, 3, 8). Po mišljenju aktera, kupovina se može „obaviti“, ukoliko trgovine nisu otvorene nedjeljom, i drugim danima u tjednu (Analiza 25). Kako je kroz duže vrijeme u hrvatskom društvu prisutan trend liberalizacije kupovine nedjeljom, potrebna je, smatraju akteri analiziranih članaka, prilagodba na nove, restriktivnije odredbe novog Zakona o trgovini. Akteri koji zagovaraju zabranu rada nedjeljom smatraju da je razumljivo da treba neko vrijeme prilagodbe na nove zakonske propise, ali ta prilagodba ne bi trebala biti duga ili teška (Analiza 11, 16, 25). Kao dodatni argument aktera iz jednog analiziranog članka posebno

se ističe potreba promišljenog i aktivnog planiranja kupovine samih kupaca nakon uvođenja novog Zakona o trgovini. (Analiza 8).

Argument usporedbe s vremenima kada se nije radilo nedjeljom u analiziranim člancima pojavljuje se kod aktera koji uspoređuju druge kontekste sa sadašnjim zakonskim rješenjem. Točnije, uspoređuju vrijeme SFRJ kada se nije radilo nedjeljom, a živjelo se *normalno* čime argumentiraju suvislost zakonske regulacije rada nedjeljom (Analiza 2, 3, 25).

Argument u analiziranim člancima koji se tiče usporedbe s drugim zemljama u kojima se ne radi nedjeljom, temelji se na uspoređivanju Njemačke kao primjera bogate zemlje u kojoj se ne radi nedjeljom (Analiza 25). Veliki broj zaposlenih hrvatskih radnika u Njemačkoj kroz duži vremensko razdoblje omogućio je drugačije iskustvo regulacije rada nedjeljom.

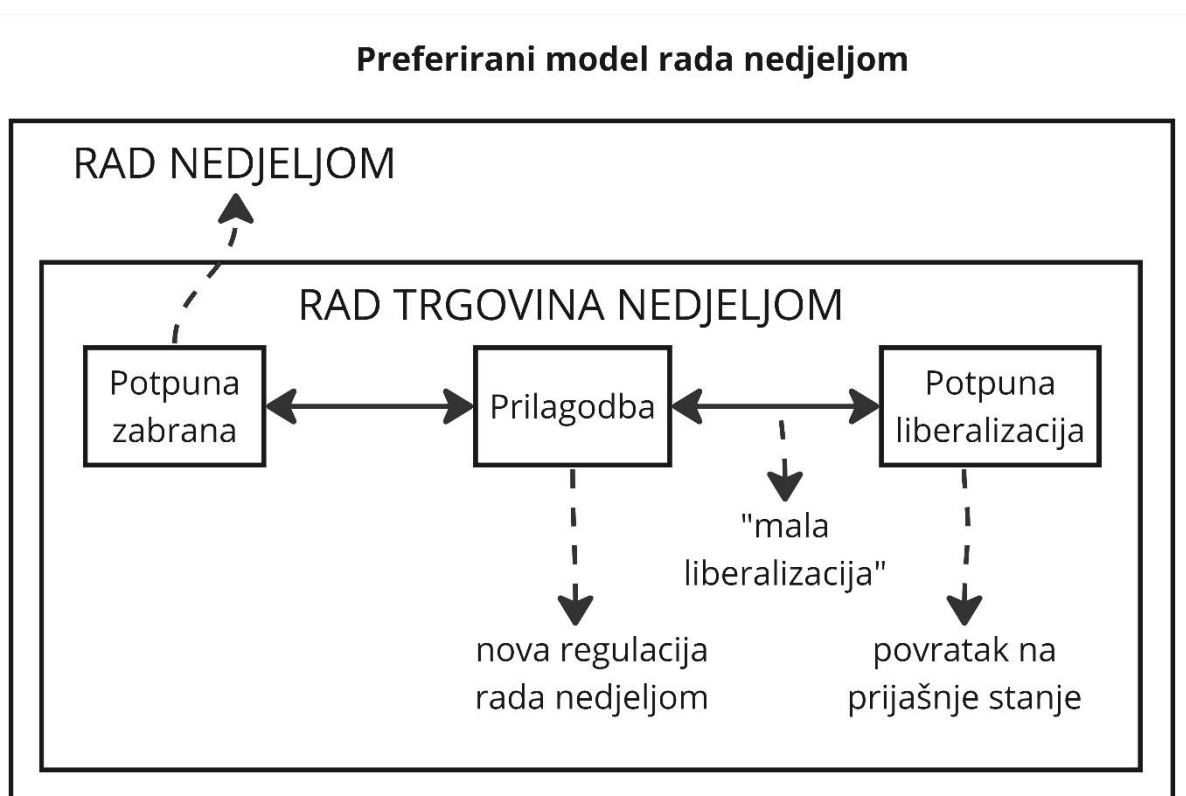
Argumentacija koja ide u smjeru potrebe rada nedjeljom može se navesti u nekoliko točaka:

Neki sudionici smatraju da bi zabrana rada nedjeljom mogla negativno utjecati na ekonomiju jer bi došlo do smanjenja prihoda, posebno za male trgovce koji ne mogu pokriti gubitak prihoda tijekom neradnih nedjelja što je argument ekonomske štetnosti zabrane rada nedjeljom. Argument poduzetničkih sloboda temelji se na pravu poduzetnika da odlučuju o vlastitom poslovanju, uključujući i radno vrijeme, što je ograničeno zakonskim regulacijama koje propisuju neradne nedjelje. Neki argumentiraju da potrošači imaju potrebu i naviku kupovati nedjeljom, posebno u turističkim područjima gdje su nedjelje posebno prikladni dani za ostvarivanje većeg prometa. U nekim područjima rad nedjeljom, smatra se, povezan je s lokalnim tradicijama i manifestacijama, pa se rad u tim danima smatra očuvanjem kulturnog identiteta. Time se kao argument uzima pitanje tradicije i identiteta, argumente koji bi se očekivali kod zagovornika neradne nedjelje.

5.5. Kategorija: Preferirani model rada nedjeljom

Analiza koda o *preferiranom modelu rada nedjeljom* na odabranim člancima na internetskim portalima pokazala je jasnu i oštru polarizaciju. Ista se odnosi na preferirani model potpune zabrane naspram modela potpune liberalizacije koji su smješteni na kontinuumu. Tipično stajalište aktera je ili zabrana ili liberalizacija. Između navedena idealnotipska ekstrema nalazi se model prilagodbe koji se može definirati kao pokušaj pomirenja modela rada nedjeljom aktera koji su za njezinu zabranu ili liberalizaciju.

Slika 44 Konstrukt temeljen na analizi preferiranog modela rada nedjeljom

Akteri koji preferiraju model liberalizacije (Slika br. 34) u analiziranim člancima očekuju odluku Ustavnog suda RH (Analize 1, 11) o neustavnosti novog Zakona o trgovini. Navedeni akteri očekuju da bi odluka Ustavnog suda vratila status rada nedjeljom na situaciju koja je bila prije stupanja na snagu novog Zakona o trgovini, kada se u sektoru trgovine redovito radilo nedjeljom. Akteri koji su za liberalizaciju rada nedjeljom također smatraju da bi odluka o radu nedjeljom trebala biti prepuštena poslodavcima ili samim radnicima (Analiza 21) te postoji svijest da se radna nedjelja mora više platiti (Analiza 25).

Osim modela liberalizacije koji regulaciju nedjelje vraća na stanje prije donošenja Zakona o trgovini zagovornici rada nedjeljom odlučili su se na dodatnu strategiju djelovanja u okolnostima važećeg Zakona o trgovini. Strategije djelovanja aktera u analiziranim člancima koje su poduzete nakon donošenja novog Zakona o trgovini jesu proglašenja sajamskih dana kao i prodaja prehrambenih proizvoda u trgovinama uz benzinske postaje. Iako te strategije nisu protivne zakonskim regulativama Republike Hrvatske, one dovode regulaciju novoga Zakona o trgovini u kontradikciju i upitnost. Sajamski dani, koji su u hrvatskim gradovima i općinama proglašeni i kroz više dana omogućuju jednom dijelu sektora trgovine raditi nedjeljom. Širenje ponude trgovina uz benzinske postaje na prehrambene proizvode, otvara mogućnost prodaje na punktovima koji nisu za takvu vrstu trgovine prvenstveno namijenjeni. Navedene strategije analitički su nazvane *malom liberalizacijom* jer dok traje nova regulacija rada nedjeljom, uvodi na određenim prostorima djelomični povratak na prijašnji rad trgovina nedjeljom i koji dodatno stavlja u pitanje novi Zakon o trgovini.

Akteri koji su za svoj preferirani model izabrali prilagodbu, prije svega u iskazima Vlade RH koji ističu iskaze kao što su „balans“ (Analize 6, 21). S jedne strane „balans“ se smatra fleksibilnijim zakonskim rješenjem u odnosu na potpunu zabranu rada nedjeljom (Analiza 27). S druge strane „balans“ se smatra rješenjem koje nije dovelo do zabrane rada nedjeljom (Analiza 26). Takvo stajalište o izostanku zabrane rada nedjeljom, akteri Vlade RH potvrđuju nazivajući novi Zakon o trgovini „regulacijom“ (Analiza 28). U tom smislu je razumljivo da jedan dio zagovornika zabrane rada nedjeljom nije zadovoljan uvedenim zakonskim rješenjem.

Drugi pristup prilagodbi kao preferiranog modela rada nedjeljom je kod aktera koji prikazuju zakonsko-pravna rješenja u drugim europskim zemljama oko regulacije rada nedjeljom (Analiza 20). Ta rješenja predstavljaju se kompromisnima (talijanski i slovenski model) te se preferiraju spram modela koji je donesen u novom Zakonu o trgovini.

Većina aktera predstavljenih u analiziranim člancima (Analize 16, 24), koji su za potpunu zabranu rada nedjeljom, poziva se na argument da radna nedjelja nije potrebna (Analiza 15) i da je prije svega posvećena obitelji (Analiza 8). Kod aktera ideja zabrane rada trgovina nedjeljom širi se i na druge sektore, ali uz isticanje službi koje nedjeljom moraju raditi koje moraju biti za to plaćene (Analiza 25). Iako preferirani model, on u tekućim raspravama o regulaciji rada nedjeljom nije (za razliku od liberalizacije i prilagodbe) realiziran kao zakonska mogućnost te je u području utopijskih vizija.

Jedan dio aktera u analiziranim člancima *u kodu preferirani model rada nedjeljom* zalaže se za proširenje zabrane rada nedjeljom na druge sektore u kojima se i dalje radi nedjeljama kao što je policija i zdravstvo. Takav model je kritika novog Zakona o trgovini i njom se pokušava dovesti do apsurdna novo zakonsko rješenje kao dodatni argument da nije dobro rješenje (Analize 21, 25) a manje želja za zabranom rada nedjeljom i drugih sektora. U tom smislu predlaže se (Analiza 29) i regulacija rada nedjeljom samo jednim zakonom (Zakonom o radu) u kojem sektor trgovine ne bi bio posebno izdvojen iz pitanja regulacije rada nedjeljom.

5.6. Kategorija: Uključeni akteri

U sljedećem poglavlju predstavljaju se rezultati o akterima u analiziranim člancima o radu nedjeljom. Uključeni akteri jesu autori teksta, čitaoci konstruirani u tekstovima članaka, sektori politike i poduzetništva, zaposlenici, sindikati, stručnjaci i znanstvenici te javnost.

U analiziranim su člancima kao akteri izdvojeni sami autori teksta bilo da su potpisani (imenom i prezimenom ili naznačeni inicijalima) ili im je identitet nepoznat jer je riječ o redakcijskim člancima bez direktnog navođenja (npr. Index Vijesti, Dnevnik.hr). Prisutna je i kombinacija redakcijskog i osobnog autorstva (Analize 1, 5). Naročita karakteristika autorstva analiziranih članaka je intertekstualnost sadržaja, tekst članaka se u potpunosti ili uz redakcijske/autorske izmjene prenosi iz drugih portala i medijskih kuća. Neki članci su i sponzorirani, što je u člancima i naznačeno i to na mjestu gdje se navodi autor članka te se tako redakcijskom odlukom autorstvo članka u jednom dijelu pripisuje sponzorima (Analiza 22). Više je članaka preneseno od Hrvatske izvještajna novinska agencija (HINA) ali i drugih portala uz manje ili veće redakcijske izmjene, najčešće u opremi članka i izmjenom naslova članka (Analiza 4, 12, 16). Autori teksta referiraju se na same sebe u iskazima poput „podsjetimo“, (Analiza 4, 10, 27) „pitali smo“ (Analiza 2), „donosimo vam“ (Analiza 13), „čitatelji nam javljaju“ (Analiza 23), „preplavili ste nas komentarima“ (Analiza 25) dok u većini tekstova nastoje biti *nevidljivi* stvarajući dojam objektivnosti.

Čitaoci se u tekstu konstruiraju u situacijama kada se od njih od strane članka očekuje neka vrsta djelovanja. Od čitatelja se očekuje da pogledaju sadržaj članka (Analize 4, 5, 9 – „pogledajte“). Jedan internetski portal pozva u tekstu članka čitatelje da pogledaju video sadržaj koji nude na svom portalu (Analize 3, 15, 20, 28). Također ih se poziva da glasuju u anketi (Analiza 10) i da šalju u redakciju multimedijске sadržaje (Analiza 23). Čitaocima se zahvaljuje na komentiranju zabrane nedjelje na koje su čitatelje prethodno pozvali (Analiza 28). Čitaoci se u svojim iskazima pozicioniraju na cijelom spektru opcija za i protiv rada nedjeljom.

Sektor politike predstavljen je u analiziranim člancima Vladom Republike Hrvatske i njihovih predstavnika, Sabora i zastupnika, stranakama i njihovim predstavnicima, predstavnicima lokalne i područne (regionalne) samouprave te Ustavnog suda Republike Hrvatske. Vlada Republike Hrvatske i njezini predstavnici (Analize 7,9, 15, 28) akter je inicijatori donošenja novog Zakona o trgovini. Rasprava u Saboru oko donošenja novoga

zakona prenesena je u analiziranim člancima (Analiza 21). Također, u analiziranim člancima predstavljena su suprotstavljena mišljenja o radu nedjeljom predstavnika pojedinih stranaka (Analize 7, 26). Oko proglašenja sajamskih dana nedjeljama i blagdanima posebno su istaknuta stajališta predstavnika lokalne i područne (regionalne) samouprave koji su te sajamske dane i proglasili (Analize 7, 17). U jednoj objavi prikazano je i stajalište jednog načelnika općine u kojoj se duže vrijeme ne radi nedjeljom (Analiza 3). Akter Ustavnog suda često se navodi u analiziranim člancima (Analize 1, 3, 4, 7, 11, 16, 18, 19, 26, 27, 28). Njega akteri analiziranih članaka konstruiraju arbitrom koji je u prošlosti odlučivao ili će odlučivati o ustavnosti novog Zakona o trgovini (na temelju podastrih žalbi). Stajališta predstavnika Vlade su za regulaciju rada nedjeljom, predstavnici stranaka imaju podijeljena mišljenja o novom Zakonu o trgovini, kao i predstavnika lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Sektor poduzetništva predstavljen je u analiziranim člancima raznim udrugama koje okupljaju radnike u trgovini i njihovim predstavnicima koji su u tekstovima navedeni punim imenima (Analize 3, 7, 11, 19, 22, 29). U jednom analiziranom tekstu predstavljen je vlasnik jedne trgovine/benzinske postaje (Analiza 12). Pozicioniranje sektora poduzetništva pretežito je za rad nedjeljom i protivi se novim zakonskim odredbama.

Zaposlenici u trgovinama koje rade nedjeljom u analiziranim člancima predstavljeni su (šestero trgovaca) tek u jednom analiziranom tekstu koji se odnosi na rad tržnica nedjeljom. Oni su navedeni imenom i/ili prezimenom te djelatnošću kojom se bave (Analiza 8). U druga dva analizirana članka nalazimo na iskaze zaposlenika u trgovinama (Analize 1, 3). Njihovo pozicioniranje oko rada nedjeljom je na cijelom spektru opcija za i protiv rada nedjeljom.

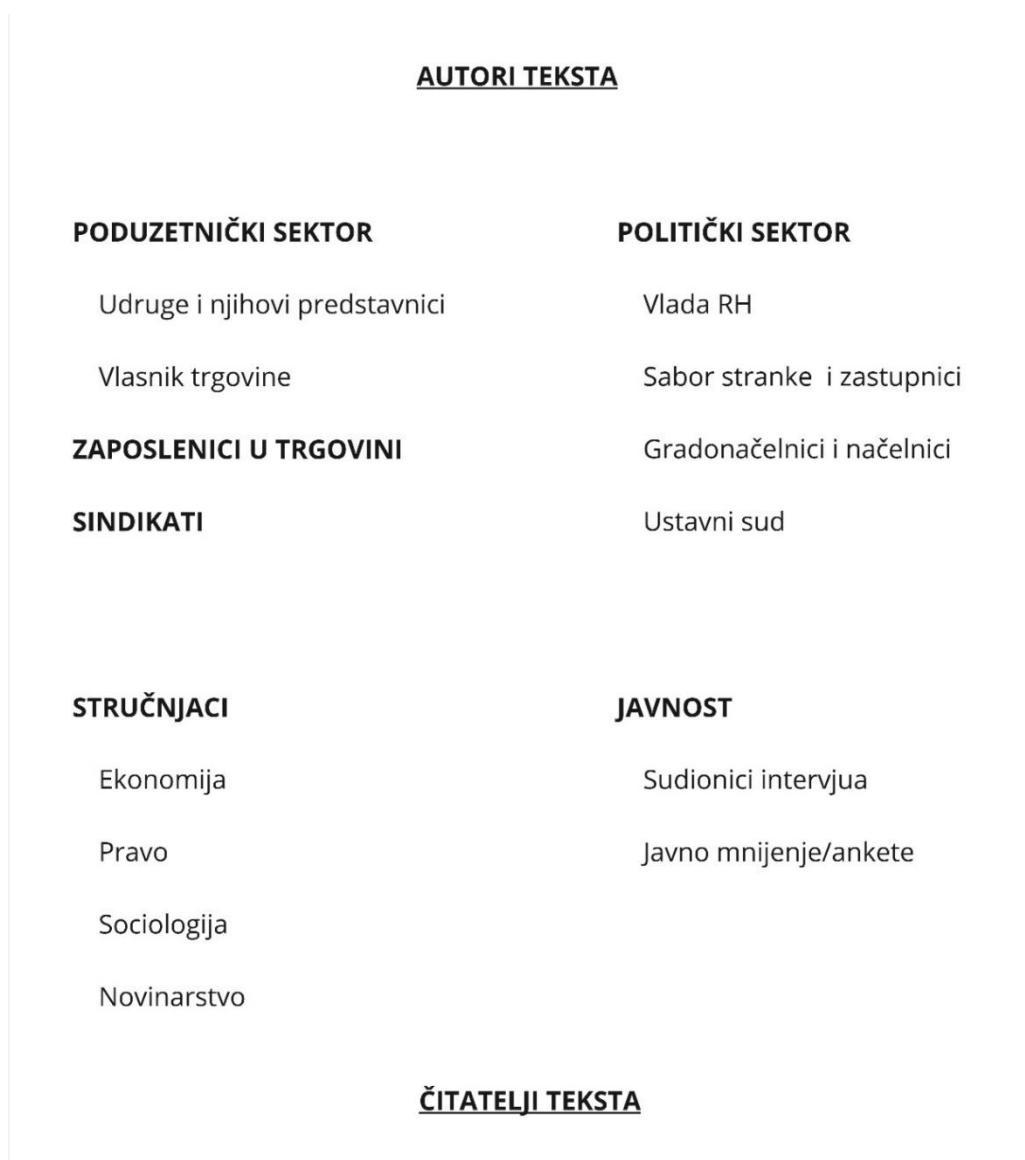
Akteri sindikata pojavljuju se u analiziranim člancima u više forma: bilo kao opća imenica, „sindikata“ (Analiza 28) ili su u dva analizirana članka njihovi predsjednici kao individualni akteri navedeni uz naziv sindikata (Analize 11, 15). Njihova pozicija je protiv rada nedjeljom.

Među stručnjacima i znanstvenicima dominiraju pravni i ekonomski stručnjaci (Analize 1, 11, 27, 30). Osim njih u tekstovima su predstavljeni i sociologinja (Analiza 11) i istraživački novinar (Analiza 20) dok za jednog stručnjaka u tekstu članka nije navedeno područje ekspertize iako se navodi institucija na kojoj navedena osoba radi (Analiza 11). Pozicioniranje stručnjaka oko rada nedjeljom različito je ovisno o njihovom području ekspertize. Ekonomski stručnjaci u analiziranim člancima pozicioniraju se uglavnom za rad

nedjeljom i protive se zakonskim rješenjima novog Zakona o trgovini. Pravni stručnjaci pozitivnije ocjenjuju novi Zakon.

Javnost je u analiziranim člancima predstavljena kao *sudionici intervjua* ili putem istraživanja javnog mnijenja i ankete. Kod nestrukturiranog, prigodnog intervjua slučajni prolaznici odgovaraju na pitanje o njihovom stavu o regulaciji rada nedjeljom nakon donošenja novog Zakona o trgovini. U tekstovima su navedeni imenom, mjestom stanovanja, ili drugim karakteristikama, kao što su „jedan Osječanin“, „umirovljenica“, „mladić“ (Analize 2, 8, 18). Njihovo pozicioniranje oko rada nedjeljom je također na cijelom spektru opcija za i protiv rada nedjeljom. Također su u analiziranim člancima predstavljena istraživanjima javnog mijenja putem agencijski provedenih anketa kojih su rezultati predstavljeni u analiziranim člancima i u kojima većina ispitanika podržava zabranu rada nedjeljom (21, 24).

Slika 45 – Uključeni akteri

5.7. Kategorija: Uključeni aktanti

Slijedeće poglavlje donosi analizu aktanata u analiziranim člancima, koji se grupiraju oko „Zakona o trgovini“ i samog koncepta „nedjelje“.

Glavni je aktant u svim analiziranim člancima prvotno predloženi (Analize 9, 18, 21) i konačno izglasani Zakon o trgovini (Analize 20, 25) kojim je uvedena nova regulacija rada nedjeljom. Oko njega se pozicioniraju ostali akteri i aktanti analiziranih članaka. Akteri su analizirani u poglavlju o uključenim akterima. U ovom dijelu poglavlja predstavljaju se aktanti (obilježeni kosim slovima) koji se odnose na novi Zakon o trgovini. U tom smislu, većina analiziranih članaka izdvaja glavne odredbe Zakona o trgovini kao što je *16 nedjelja u godini* koje trgovci mogu odabrati raditi nedjeljom tijekom jedne godine (Analize 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 25, 27, 28). U analiziranim člancima broj radnih nedjelja određen novim zakonom različito se vrednuje. Predstavnici Vlade RH smatraju da je takvim zakonskim rješenjem uspostavljen *model* Zakona o trgovini koji omogućuje *balans* između interesa različitih društvenih aktera (Analize 6, 21). Za prijašnja zakonska rješenja pokušaja regulacije rada nedjeljom akteri u analiziranim člancima koriste aktant *disbalansa* koji je nastao zbog previše iznimaka od neradne nedjelje (Analiza 27). Dio aktera smatra da pokušaj balansiranja između interesa društvenih aktera adekvatno ne nudi rješenje regulacije rada nedjeljom i da su neki drugi *modeli* regulacije rada nedjeljom koji postoje u drugim europskim državama prikladniji za Hrvatsku (20). Posebno dio aktera u analiziranim člancima smatra da su takvim zakonskim rješenjem pogođene *male (obiteljske) trgovine* (Analize 3, 7, 11, 19, 28) kojima je ograničeno *pravo na rad* (20).

U analiziranim se člancima spominje Zakon o trgovini na način da se ističu *iznimke* za prodajne objekte koji mogu raditi nedjeljom kao što su objekti koji su dio npr. željezničkih i autobusnih kolodvora, benzinskih postaja ili *iznimke* prodaje koja se može odvijati nedjeljom npr. prodaja vlastitih poljoprivrednih proizvoda na tržnicama i prigodna prodaja na sajmovima i javnim manifestacijama (Analize 9, 14, 21).

Oko iznimaka Zakona o trgovini za objekte i prodaju koji se izuzimaju od regulacije rada nedjeljom, u analiziranim člancima, posebno se izdvaja *rad trgovina u sklopu benzinskih postaja* kao i *moćnost prodaje nedjeljom i praznicima tijekom sajмова i javnih manifestacija*. U tom smislu u analiziranim člancima posebno se obrađuje pitanje „nelojalne konkurencije“ (11) kao što je prodaja proizvoda široke potrošnje pa tako i prehrambenih proizvoda u trgovinama uz

benzinske crpke (Analize 3, 4,7, 11, 12, 20) te proglašenja sajamskih dana u gradovima i općinama koja se tumači kao pomoć malim obrtnicima u uvjetima novih zakonskih rješenja (Analize 7, 11, 17, 19). U analiziranim člancima navode se također *redovi* i *gužve* (Analize 5, 11, 23) koji su, kako se u člancima pretpostavlja, nastali novom zakonskom regulacijom nedjelje izazvavši *kaos* (Analiza 30). Kako je rad nedjeljom reguliran Zakonom o trgovini, u analiziranim člancima se smatra problemom da druge djelatnosti (npr. kafići, restorani, kladionice) i dalje rade nedjeljom (Analize 25, 28, 7). U tom ozračju u analiziranim člancima tumače se prijedlozi za ocjenom ustavnosti Zakona o trgovini koje su upućene Ustavnom sudu RH (Analize 1, 3).

Osim što se Zakon o trgovini u analiziranim člancima određuje aktantom, isto je moguće i za sam termin *nedjelje* kao dana u tjednu koji je Zakonom o trgovini posebno reguliran. Također se nalazi u svim analiziranim člancima. Analizom *naslova članaka*, kao najistaknutijih tekstualnih elemenata članaka, primjetno je da se pretežito koriste izrazi *neradna nedjelja* (Analize 1, 4, 8, 11, 14, 15, 21, 28), *zabrana rada nedjeljom* (Analize 5, 6, 10, 16, 24, 25, 26, 29, 30) te *rad nedjeljom* (Analize 3, 9, 13, 18, 20).

Zabrana rada nedjeljom je sintagma koja je u tekstovima vezana uz promjene koje donosi novi Zakon o trgovini (5, 6). Zanimljivo je da se u tekstovima koji objavljuju istraživanja javnog mnijenja ili potiču čitatelje na izjašnjavanje stava na svojim stranicama, redovito u naslovima tih tekstova koristi pojam zabrane (Analize 10, 16, 24, 25). Zabrana rada je ili od aktera u člancima prikazana kao restrikcija (Analize 29,30) ili, suprotno, do zabrana rada novim Zakonom o trgovini nije ostvarena (Analiza 26).

Rad nedjeljom, kako se navodi u analiziranim člancima, donosi nove „promjene“ (Analiza 18), a rad se „ograničava“ (Analiza 3). Također se pružaju informacije kako će se raditi nedjeljom nakon donošenja novog zakona (13) i uspoređuje se rad nedjeljom s praksama drugih europskih zemlja (Analiza 20).

Pojam neradne nedjelje, iako djeluje kao neutralni pojam, u naslovima se članaka veže uz „pad prometa“ (Analize 4, 8), neradna nedjelja je „kamen spoticanja“ (Analiza 14), „ustupak Crkvi“ (Analiza 11).

U odjeljku o pozicioniranju oko rada nedjeljom već je naglašena razlika u odnosu prema vrednovanju nove regulacije rada nedjeljom Zakona o trgovini te vrednovanja samog rada nedjeljom kod aktera.

5.8. Kategorija: Tri vrste identiteta

U sljedećem poglavlju predstavljaju se rezultati o tri identiteta aktera predstavljenih u analiziranim člancima o radu nedjeljom. Oni se grupiraju oko kodova koji slijede Castellsovu (2002, 16) tipologiju identiteta: legitimirajući identitet, identitet otpora i projektni identitet aktera.

Tablica 10 Shematski prikaz odnosa tipova identiteta prema situaciji novog Zakona o trgovini

	<i>situacija prije regulacije novog Zakona o trgovini</i>	<i>situacija nakon regulacije novog Zakona o trgovini</i>
<i>legitimirajući identitet</i>	ekonomski sektor	Vlada RH
<i>identitet otpora</i>		Dio ekonomskog sektora
<i>projektni identitet</i>	Vlada RH	

U analiziranim člancima nosioci legitimirajući identiteta su individualni i kolektivni akteri Vlade RH i ekonomskog sektora. Navedeni akteri razlikuju se ovisno o regulacijskoj situaciji koju preferiraju. Drugim riječima, smatraju li da je u sektoru trgovine prihvatljivija situaciju prije ili poslije donošenja zakonskih odredbi novog Zakona o trgovini. U navedenom smislu razumljivo je da predlagatelj novog zakona – Vlada RH i njezini predstavnici-legitimiraju i brane nove zakonske regulacije (Analize 6, 21, 27) te preferiraju situaciju nakon Zakona o trgovini. Predstavnici ekonomskog sektora, suprotno od Vlade RH, preferiraju situaciju kakva je bila prije donošenja Zakona o trgovini. U tom smjeru poduzete su akcije kao što je prijedlog za ocjenu ustavnosti novog Zakona o trgovini (Analize 11, 19, 30), poziv lokalnoj upravi da proglasi manifestacije ili sajamske dane (Analize 7, 17) i neke druge iznimke od zakonskih propisa Zakona o trgovini (Analize 22, 29), s ciljem potpunog ili djelomičnog povratka na *status quo* prije donošenja novog Zakona o trgovini.

U navedenom smislu, u analiziranim člancima pojavljuju se ponovno predstavnici ekonomskog sektora, ali kao predstavnici identiteta otpora. Tipologija otpora u ovom slučaju odnosi se na otpor prema situaciji koja je nastala donošenjem novog Zakona o trgovini. Djelovanje koje se protivi novonastaloj regulaciji i ima odlike identiteta otpora, usmjereno je ponovnoj uspostavi dugogodišnjeg *statusa quo* oko regulacije rada nedjeljom.

U analiziranim člancima akteri projektnog otpora jesu djelovanje i iskazi aktera Vlade RH. Naime, Vlada RH predlaže novi Zakon o trgovini koji je sastavljen da promijeni ustaljenu praksu rada nedjeljom koristeći novi model „balansa“ različit od zakonskih odredbi koje su odbačene u prijašnjim odlukama Ustavnog suda kojima je cilj, barem nominalno, regulacija prava radnika, poduzetničkih sloboda i obiteljskog života (Analize 6, 9, 15).

Identitet javnosti koja se izjašnjava za potpuno zabranu nedjeljom (Analize 16, 20, 25), a samo je naznačena u analiziranim člancima, stoga nije moguće odrediti.

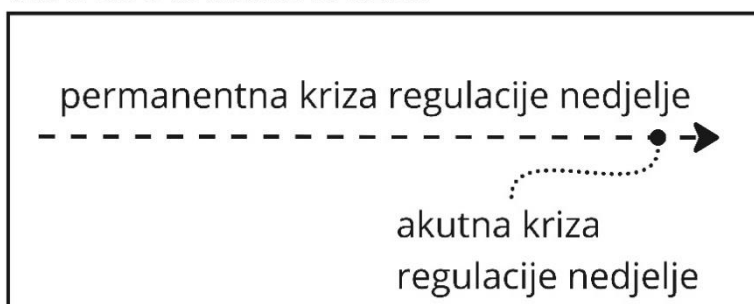
5.9. Kategorija: Odnos prema krizi oko rada nedjeljom

U sljedećem poglavlju predstavljaju se nalazi glede odnosa prema krizi oko rada nedjeljom. U analiziranim člancima u kojima se registrira postojanje krize oko pitanja rada nedjeljom, kriza se odnosi na tri različita fenomena u sklade s čime se može govoriti o tri inačice krize:

1. Kriza koja postoji više godina i koja se pokušavala više puta regulirati zakonskim aktima te koja je dovela do presuda Ustavnog suda o neustavnosti zakonskih regulacija rada nedjeljom i povratom na zakonske okvire prije regulacija, naziva se *permanentnom krizom regulacije nedjelje*.
2. Kriza koja se pojavljuje upravo u trenucima pokušaja regulacije rada nedjeljom, kao posljedica provođenja novih zakonskih akata o regulaciji rada nedjeljom. Upravo je to slučaj s donošenjem novog Zakona o trgovini 2023. godine i nju se naziva „*akutna kriza regulacije nedjelje*“.
3. Kriza na koju se gleda kao širi društveni fenomen koji se ne odnosi samo na rad nedjeljom. Regulacija rada nedjeljom može biti jedan od njezinih mogućih elemenata. Ona se naziva „*okvir šire društvene krize*“.

Slika 46 - Odnosi prema krizi oko rada nedjeljom

okvir šire društvene krize

Permanentna kriza regulacije nedjelje prikazana je u analiziranim člancima uglavnom u smislu dugogodišnjeg rješavanja pitanja regulacije rada nedjeljom uz navođenje odluka Ustavnog suda u prošlosti koje su dovele do odbacivanja zakonskih rješenja kao neustavnih (Analize 1, 3, 4, 11, 16, 18, 26, 27, 28). Iako je kriza prepoznata u analiziranim člancima kao situacija koja traje kroz duže razdoblje i koja se više puta pokušavala (neuspješno) zakonski regulirati ona se u analiziranim člancima ne imenuje krizom. U člancima se naglašava pitanje može li novi pokušaj regulacije rada nedjeljom proći ocjenu ustavnosti u odnosu na prijašnje

regulacije (Analize 4, 11, 18, 28). Smjer razumijevanja krize kao permanentne može se iščitati i u stavu javnosti u analiziranim člancima, koja u većini podržava zabranu rada nedjeljom i rješenje novog Zakona o trgovini (Analize 16, 24, 25).

Dio aktera u analiziranim člancima smatraju da akutna kriza regulacije nedjelje nastaje (kao i u prijašnjim slučajevima) upravo činom donošenja zakona kojim se želi regulirati i ograničiti rad nedjeljom. Zakon donosi mnoge negativne promjene. U tekstovima članaka navode se primjeri pada prometa (Analiza 25) spominju se teške posljedice (Analize 11, 29) kao i konkretne situacije gužvi (Analiza 23) redova pred trgovinama (Analize 5, 11) ili se navodi da je novim zakonom nastao kaos (Analiza 30). Novi zakon je također podijelio i same trgovce oko stava o njemu (Analiza 14). Spomenuti akteri koji drže da kriza nedjelje nastaje donošenjem novog zakona ujedno smatraju da se novim zakonskim rješenjima Zakona o trgovini kriza produbljuje (Analize 3, 8, 18, 25) te rješenje vide u vraćanju na stanje prije donošenje novog Zakona o trgovini (Analiza 7, 30). I u ovoj inačici ne navodi se direktno pojam krize. Ovoj inačici krize dano je najviše prostora u analiziranim člancima.

S druge strane, pojam krize navodi se u onim analiziranim člancima u kojima se rasprava o radu nedjeljom uokviruje širom društvenom krizom u svijetu i u Hrvatskoj (Analiza 14, 16, 21, 22). Primjer tome je rad trgovina u sklopu benzinskih postaja u kojima se roba široke potrošnje prodavala i prije donošenja novih zakonskih odredbi, kao što je npr. bilo u vrijeme tzv. *lockdowna*, kao svojevrsni primjer nelojalne konkurencije i traženja tzv. „rupa u zakonu“ (Analiza 11). Akteri primjećuju da se u Hrvatskoj radi navečer, noću i subotama (Analiza 11). Akteri u analiziranim člancima također smatraju da bi novi Zakon o trgovini samo smanjio broj radnih nedjelja te se radi o primjeru manipulacije vladajuće stranke (Analiza 21).

U analiziranim člancima akterima koji bi mogli zauzeti posredničko djelovanje u rješavanju krize (u sve tri navedene inačice) navode se predstavnici vlasti kao što su Vlada RH, Ustavni sud, ali i sami predstavnici poduzetnika. Vlada RH, kao predlagateljica novog Zakona o trgovini sastavila je zakon koji je od aktera u člancima prepoznat kao kompromisno rješenje kojima se pokušavaju balansirati različiti interesi i prava zaposlenih u sektoru trgovine (Analize 9, 21, 27, 28). Od Ustavnog suda akteri u analiziranim člancima očekuju presudu o tako napisanom zakonu (Analize 18, 19, 27, 30). Predstavnici poduzetnika i sami žele posrednički djelovati dijalogom s Vladom i savjetovanjima (Analize 14, 22, 29).

5.10. Kategorija: Modeli hrvatske modernizacijske krize

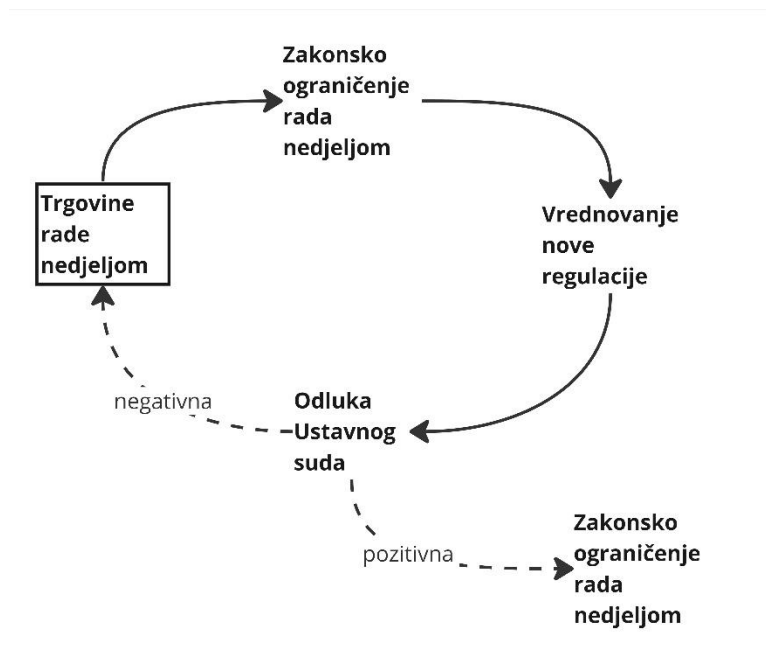
U sljedećem poglavlju predstavljaju se nalazi o modelima hrvatske modernizacijske krize. U radovima istaknutih hrvatskih sociologa mogu se registrirati, u sklopu njihovog teorijskog razumijevanja hrvatskog društva, tri koncepta sukoba (*agona*) koji izazivaju krizu. Ta tri *agona* jesu:

- *agon* između političkog i poduzetničkog kapitalizma (Županov, 2002),
- *agon* između modernizacije odozgo i odozdo (Rogić, 2000),
- *agon* između razvoja i sukoba s modernitetom (Črpić, 2011; Mardešić, 1990).

Tim trima teorijskim pogledima na sukobljenosti u hrvatskom društvu pridodan je i koncept *nedjeljnog kapitalizma* koji sažima navedene *agone* u konkretnoj situaciji krize regulacije rada nedjeljom u Hrvatskoj (Brstilo Lovrić i Mravunac, 2022).

Prilikom svakog dosadašnjeg pokušaja regulacije rada nedjeljom u Hrvatskoj događa se *agonska situacija* koja se može opisati na slijedeći način: trgovine rade nedjeljom, zakonski se pokušava ograničiti rad nedjeljom, rad nedjeljom i donesena zakonska ograničenja se vrednuju od raznih aktera, a dio aktera koji su nezadovoljni regulacijom, između ostalog podastiru prijedlog za ocjenu ustavnosti Ustavnom sudu koji odbacuje zakonske odredbe o ograničenju rada nedjeljom. Tek u posljednjem *valu* rasprave o regulaciji rada nedjeljom od 2022. do 2024. godine, Ustavni sud nije odlučio da je zakonsko rješenje protuustavno, čime se nije ponovio obrazac u prva tri vala pokušaja regulacije rada nedjeljom (2003./2004., 2008./2009., 2020./2021.) čime je cirkularnost *agonske* situacije prvi put prekinuta.

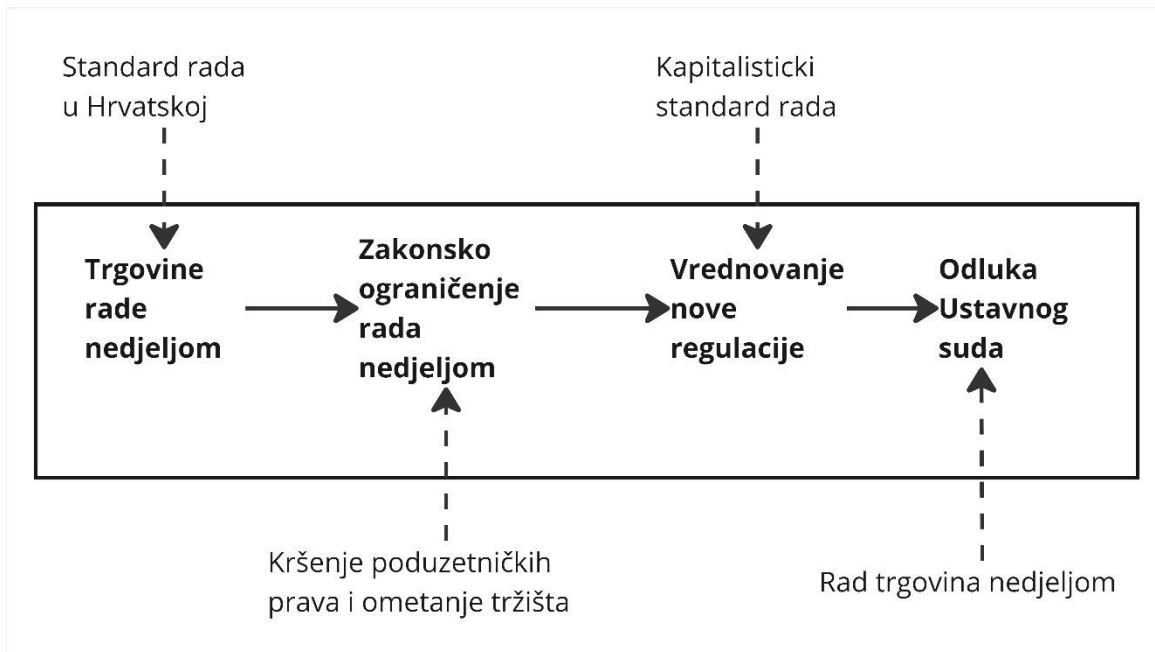
Slika 47 - Agonska situacija u hrvatskom društvu oko pokušaja regulacije rada nedjeljom

Navedena agonska situacija u analiziranim člancima od stane aktera tumači se različito dominantnim i alternativnim diskursom.

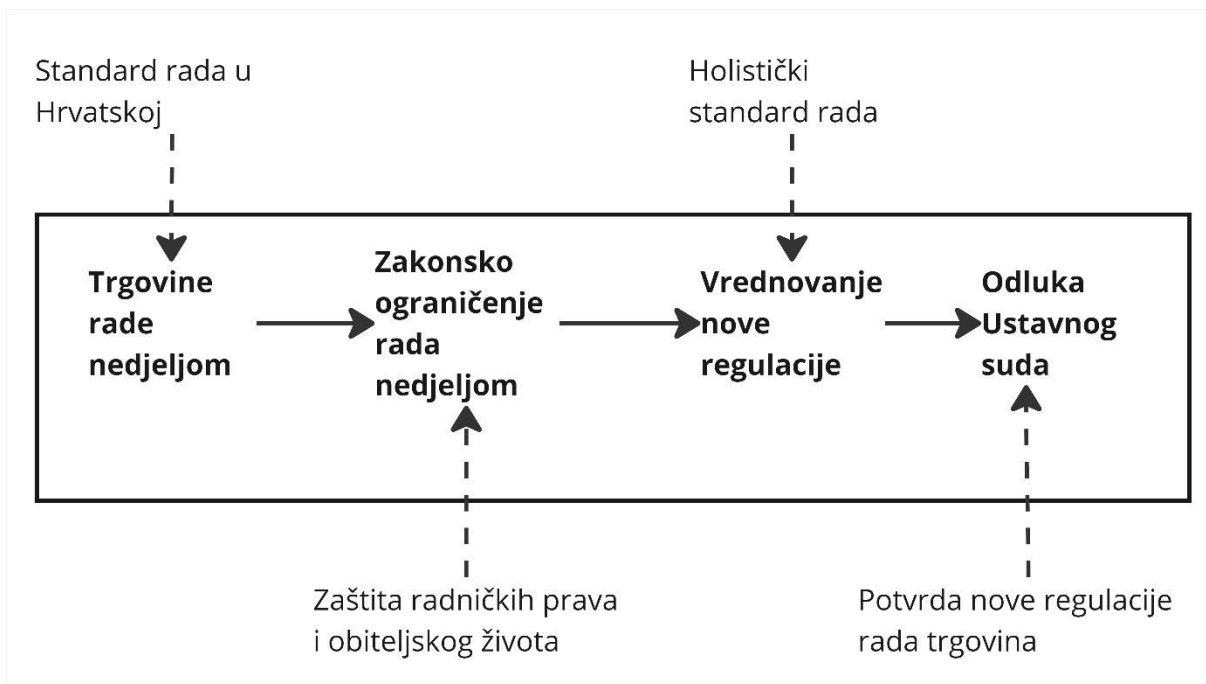
Sastavnice dominantnog diskursa nazivaju se *nedjeljnim kapitalizmom*. Koncept nedjeljnog kapitalizma primjena je naglasaka tri hrvatska *agona* u konkretnoj situaciji krize regulacije rada nedjeljom u Hrvatskoj. Nedjeljni kapitalizam kao dominantni diskurs u analiziranim člancima agonsku situaciju smatra kriznom zbog zakonskog ograničenja rada nedjeljom. Rad trgovina nedjeljom standard je rada u Hrvatskoj i vrednovanje nove regulacije je negativno. Akteri smatraju da je upravo donošenje novih zakonskih odredbi dovelo do kršenja poduzetničkih prava i ometanja tržišta, ugrožena su turistička središta, a radnicima prijete otkazi. Potrošačima je otežana kupovina i stvaraju se redovi i gužve zbog novih odredbi zakona. Potaknut time, dio aktera podastire prijedlog za ocjenu ustavnosti nove regulacije rada nedjeljom. Mogući problemi koji postoje u sektoru trgovine mogu se riješiti korištenjem ekonomskih sredstava (npr. veće plaće nedjeljom), bez potrebe uporabe pravnih i društvenih rješenja.

Slika 48 – Dominantni diskurs nedjeljnog kapitalizma

Sastavnice alternativnog diskursa prema nedjeljnom kapitalizmu nazivaju se *holističkim pristupom*. To je pristup kod aktera koji smatraju da je isključivo kapitalističko i ekonomsko razumijevanje rada nedjeljom reduktivno. Drugim riječima, u analiziranim člancima, akteri koji se zalažu za holistički pristup u regulaciji rada nedjeljom dovode u pitanje standard rada u Hrvatskoj i njegovo isključivo i suženo kapitalističko opravdanje. Smatraju da se trebaju zaštititi radnička prava i obiteljski svijet života u društvu koje ne bi bilo samo usmjereno na profit. U tom smislu smatraju da donesene zakonske odredbe o regulaciji rada nedjeljom trebaju biti potvrđene od strane Ustavnog suda. Dio aktera alternativnog diskursa nije zadovoljan donesenim zakonskim rješenjem jer smatra da nije u dovoljnoj mjeri zakonski ograničio rad nedjeljom.

Slika 49 – Dominantni diskurs holističkog pristupa

U člancima su primjetna i tri koncepta sukoba (*agona*) krize hrvatskog društva. U analiziranim člancima *agon* između političkog i poduzetničkog kapitalizma očituje se u odnosu sektora politike i sektora trgovine. U člancima prevladava jednosmjerna ocjena rada i učinka drugog aktera, tj. akteri sektora trgovine procjenjuje odluke politički aktera. U tom smislu se prijedlog Vlade RH novog Zakona o trgovini, kao i njegovo stupanje na snagu, u člancima prikazuje kao ograničavanje poduzetničkih sloboda i poduzetničkih prava (Analize 1, 11, 22, 25, 30). Zakon se smatra lošim i za poduzetnike, ali također i same radnike, kojima „prijeti“ otkaz (Analiza 7). Također se očekuje od Ustavnog suda (sudske vlasti) da procijeni i odbaci upletanje zakonodavne vlasti u poduzetničke slobode i prava (1, 11, 19, 29, 30). U tom smislu jedan dio aktera u analiziranim člancima sebe definira nosiocima poduzetničkog kapitalizma, nasuprot aktera koji su predstavnici političkog kapitalizma.

Agon između modernizacije *odozgo* i *odozdo* u analiziranim člancima nalazi se kod aktera Vlade RH koji tumače model regulacije rada nedjeljom pristupom koji je posebno primjeren Hrvatskoj (Analiza 9). U tom je slučaju poduzeta regulacija u kojoj se modernizaciji pristupa *odozdo*. U člancima je prisutan otklon od dominantnog diskursa. U tom smislu, predstavnik sindikata ne slaže se s argumentaciji da važnost turizma za hrvatsku ekonomiju treba biti jedan od glavnih razloga rada trgovina nedjeljom. Suprotno tome smatra da turističke zemlje trebaju omogućiti zaradu drugim djelatnostima (kafići, hoteli) koje također

rade nedjeljom (Analiza 15). Također, u člancima se prilikom prezentacije istraživanja javnog mnijenja navode visoki postoci ispitanika koji podržavaju da se nedjeljom ne radi (Analize 16, 24) neovisno od medijskih kritika i argumentacija aktera koji *odozgo* predlažu odnos prema radu nedjeljom. Ustavni stručnjaci u analiziranim člancima ističu važnost provođenja zakonskih odredbi i njegove kontrolne uloge u odnosu na odredbe Zakona o radu (Analiza 27). Akteri koji su skloniji modernizaciji odozdo alternativa su pozicijama aktera koji smatraju da je modernizacija odozgo standard rada u Hrvatskoj.

Agon između razvoja i sukoba s modernitetom očituje se u analiziranim člancima u kojima se kriza razumijeva dugogodišnjom krizom izostajanja regulacije nedjelje (Analize 1, 3, 4, 11, 16, 18, 26, 27, 28) i onih aktera koji smatraju da se kriza pojavljuje u pokušajima zakonske regulacije rada nedjeljom (Analize 3, 8, 18, 25). Akteri koji zahtijevaju regulaciju rada nedjeljom zbog dugogodišnje krize razumiju se u člancima ili kao akteri u sukobu s modernitetom jer žele retradicionalizirati hrvatsko društvo putem rasprave o vrijednosti nedjelje (Analiza 11), ali također i kao nosioci razvoja modernosti koji nude alternativne modele uređenja hrvatskog društva nakon dugogodišnjeg nerješavanja regulative oko rada nedjeljom (Analiza 27). Akteri koji smatraju da krizu izazivaju zakonski pokušaji regulacije rada nedjeljom također se razumiju bilo kao nosioci razvoja ili pak aktera u sukobu s modernitetom. Kao nosioci razvoja oni se bune i djeluju protiv protukapitalističkih odredbi koje zaustavljaju razvoj društva (Analiza 7). U sukobu su s modernitetom ukoliko ne priznaju višedimenzionalnost problema regulacije rada nedjeljom koji se ne može suziti samo na ekonomska pitanja (Analiza 26).

6. ZAKLJUČAK

Predmet bavljenja ove doktorske disertacije jest rad nedjeljom u hrvatskom društvu u metodološkom okviru studije slučaja i analize internetskih portala.

Kontekst teorijskog okvira koji je ujedno poslužio za pripremu istraživačkog nacrtu baziran je na kronologiji rada nedjeljom u Hrvatskoj kroz četiri regulacijska vala. Svaki od valova predstavljao je intenzivno razdoblje rasprave aktera različitih pozicija i argumenata oko zakonske regulacije rada nedjeljom u tržišni sektor u Hrvatskoj. Naime, dok je rad nedjeljom u Jugoslaviji bio izuzetak, isti se od devedesetih godina 20. stoljeća u Republici Hrvatskoj uvodi u tržišni sektor bez prikladne regulative ili javne rasprave uz otvorena vrata za neoliberalne eksperimente. *Prvi val* pokušaja regulacije rada nedjeljom odvijao se od 2003. do 2004. godine, *drugi val* uslijedio je od 2008. do 2009. godine, a *treći val* zbio se tijekom 2020. godine za vrijeme COVID-19 pandemije. Svaki od navedenih valova rezultirao je odbacivanjem zakonskih akata o regulaciji rada nedjeljom u tržišnom sektoru od strane Ustavnog suda Republike Hrvatske na temelju žalbi pojedinih aktera, uglavnom iz tržišnog ili poduzetničkog sektora kao što su trgovački centri. Krajem 2023. godine započeo je *četvrti val* koji je završio 2024. godine kada je donesena odluka Ustavnog suda RH o neprihvatanju prijedloga za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti novog Zakona o trgovini s Ustavom RH. Time se po prvi puta regulirao rad nedjeljom, odnosno na snagu je stupio Zakon o trgovini prema kojemu je, uz određene izuzetke, moguće raditi nedjeljom u tržišnom sektoru maksimalnih 16 radnih nedjelja u godini, a koje se raspoređuju od strane samih trgovaca.

U teorijskom okviru korišten je sociološki pristup Castellsove (2002) teorije umreženog društva s naglaskom na tipologiju identiteta i Turnerovu (1975; 1981; 1985; 1989) teoriju društvene drame s naglaskom na koncept društvene krize. Navedena teorijska polazišta nadopunjena su radom hrvatskih sociologa kroz Županovljeve (2002; 1969; 1995) koncepte poduzetničkog i političkog kapitalizma i radikalnog egalitarizma; Rogićeve (2000) koncepte treće hrvatske modernizacije, perifernog kapitalizma, modernizacije *odozgo* i modernizacije *odozdo*; Mardešićeve (2007) koncepte predmoderniteta i moderniteta; Črpićeve (2011) kritičke sociološke interpretacije modernizacije u hrvatskom društvu. Pregledom socioloških istraživanja o radu nedjeljom u hrvatskom društvu (Batinić i sur., 2014; Brstilo Lovrić i Škomrlj, 2020; Brstilo Lovrić i Mravunac, 2022) izdvojen je koncept nedjeljnog kapitalizma (Brstilo Lovrić i Mravunac, 2022) koji u prizmi hrvatskog društva analizira pokušaje legalizacije modela rada nedjeljom te posljedične društvene reperkusije.

U empirijskom dijelu rada prezentira se odabrana metodologija, a onda i analiza te interpretacija dobivenih nalaza. Korištena je kvalitativna metodologija, pobliže kvalitativna tematska analiza multimodalnog sadržaja na razini studije slučaja u skladu s konstruktivističkim filozofskim pretpostavkama i kvalitativnim dizajnom istraživanja.

Analiza je vršena na internetskim portalima u Hrvatskoj selektiranim prema popularnosti ili najmasovnijom posjećenosti. Riječ je o pet internetskih portala: Index.hr, 24sata online, Jutarnji online, Dnevnik online i Net.hr (Newman i sur., 2022). Jedinice analize na navedenim internetskim portalima predstavljali su članci na temu rada nedjeljom, a za sortiranje podataka korištena je tematska analiza. Početna vremenska granica analize bio je listopad 2022. godine kada je najavljen Zakon o trgovini, točnije 17. listopada 2022. godine. Završna vremenska granica analize bio je kraj 2023. godine kada je započela primjena novoga Zakona o trgovini i kada su se različiti akteri očitovali o posljedicama istoga, a što je onda omogućilo sadržajnost planirane analize prema istraživačkom cilju i istraživačkim pitanjima.

Definiran je cilj istraživanja slučaja rada nedjeljom u Hrvatskoj na internetskim portalima te njegovog sociološkog problematiziranja u perspektivi suvremenog hrvatskoga društva uz postavljena tri istraživačka pitanja:

- 1.) Kako se rad nedjeljom predstavlja na internetskim portalima u Hrvatskoj?
- 2.) Kako se predstavljanje rada nedjeljom na internetskim portalima sociološki interpretira?
- 3.) Kako se predstavljanje rada nedjeljom na internetskim portalima reflektira na suvremeno hrvatsko društvo?

Odgovor na prvo istraživačko pitanje uključio je analizu formalnih karakteristika članaka na internetskim portalima. Uočena je strukturalna sličnosti među internetskim stranicama globalnih medijskih kuća. S analiziranim internetskim stranicama hrvatske internetske sfere dijele karakteristike jer koriste zajedničke elemente web dizajna koji se koriste širom globalno umreženog svijeta. Strukturalni i formalni elementi internetskih stranica kao što su naslovi, podnaslovi, poveznice i multimedijски dodaci, pojavljuju se na svim analiziranim internetskim portalima uz manja odstupanja u dizajnu. Stoga se i pristupilo istraživanju internetskih portala holistički, bez analitičkog razdvajana karakteristika pojedinih portala. Ta jednoobraznost posebno je uočena kod pozicioniranja oglasa na prostoru stranica koji se nalaze na svim analiziranim portalima te zauzimaju veći dio površine na stranici. Interaktivno se izmjenjuju i na rubovima i podnožju stranice, kao skočni (eng. *popup*) prozori,

sticky ads i slično. Elementi dizajna ne pridonose samo funkcionalnosti i korisničkom iskustvu na digitalnim internetskim platformama te djeluju kao aktanti ili ne-ljudski aktere koji određuju u isto vrijeme strukturu stranice, sadržaje koji se objavljuju na internetskim portalima te dirigiraju sam pristup čitateljima internetskih portala.

Nakon analize formalnih karakteristika članaka, u svrhu odgovora na prvo istraživačko pitanje, analizirane su i sadržajne karakteristike članaka. Tako su na portalima analizirani iskazi vezani uz pozicioniranje oko rada nedjeljom. Obje zauzete pozicije - za i protiv rada nedjeljom na portalima su predstavljene ali s većim brojem aktera za rad nedjeljom. Pozicije su predstavljene individualnim i kolektivnim akterima javnosti, stručnjaka i poslodavaca. Također, u naslovima članaka se koristi i pojam „zabrane“ u opisu nove regulacije rada nedjeljom, čime se regulativna djelovanja oko rada nedjeljom uokviruju u shemu restrikcija, a ne pokušaja uređenja društva. U tom smjeru posebno treba istaknuti da postoji značajna podjela u samoj percepciji novog Zakona o trgovini koja se razlikuje od podjele na *pro et contra* samog rada nedjeljom u trgovinama. Zakon o trgovini smatra se prerestriktivnim za one koji podržavaju rad nedjeljom, dok, s druge strane, oni protiv rada nedjeljom vide ga nedovoljno rigoroznim. Jedan dio aktera smatra da bi se zakonska regulativa trebala proširiti na druge društvene sektore, a ne zadržati samo na trgovini. Nezadovoljstvo novom regulativom odražava se u osjećaju da zakon nije adekvatno uskladio ekonomske i socijalne interese, dok je to upravo argumentacija zakonodavaca, koji tvrde da su novim zakonom postigli balans između dviju strana koje imaju različito mišljenje o tome kako bi se rad nedjeljom trebao regulirati.

Analizirani akteri koristili su različite strategije u kontekstu pitanja regulacije rada nedjeljom. Korištene su strategije kroz medijske nastupe, ankete, intervjuiranje stručnjaka, angažiranih aktera oko pitanja regulacije rada nedjeljom, a koristili su se i prigodni intervjui prolaznika. Kako posebna strategija samih aktera predstavljenih u analiziranim člancima, posebno su navođene pravne akcije, djelovanja koja proizlaze iz pravnog djelovanja koje omogućuje pravni sustav Republike Hrvatske. Prvenstveno radi se o donesenom Zakonu o trgovini, ali i navođenju odluka Ustavnog suda RH, posebno u kontekstu pravnih protudjelovanja putem pritužbi Sudu da odredbe novog Zakona o trgovini nisu u skladu s Ustavom RH. Strategije internetskih portala u objavama oko teme rada nedjeljom dizajnirane tako da uglavnom pružaju više perspektiva bez subjektivnog mišljenja autora članaka, stvarajući dojam objektivnosti i dajući prostor različitim mišljenjima o temi.

Argumentacija za potrebu rada nedjeljom u Hrvatskoj prije svega se temelji na argumentaciji ekonomske štetnosti zabrane, kršenja i umanjenja poduzetničkih sloboda, upletanje u potrebe i navike potrošača koji su se navikli kupovati nedjeljom te pozivanje na tradiciju i identitet, čime se uglavnom misli na obiteljske obrte koji zarađuju na lokalnim manifestacijama koje se odigravaju nedjeljom ili drugim blagdanima. Ističu se ekonomske koristi, potreba za prilagodljivom tržišnom regulacijom te potrebu za primjenom ekonomskih mjera umjesto striktnih pravnih ograničenja. Suprotno od toga argumentacija protiv rada nedjeljom posebno naglašava obiteljski život i radnička prava, naglašava se potrebu za odmorom radnika, održavanjem balansa između posla, obiteljskih odnosa i mogućnosti društvene participacije. Naglašava se i zaštita dominantno žena radnica u trgovini čija su ljudska i radnička prava liberalizacijom radnog vremena trgovina dovedena u pitanje.

Argumenti protiv rada nedjeljom utemeljeni su i na širokoj podršci javnosti u hrvatskom društvu u prilog slobodnoj nedjelji kao danu posvećenog obitelji i odmoru. Akteri koriste argumentaciju putem usporedbe s drugim zemljama gdje nedjelja tradicionalno nije radni rad, kao i usporedbu s vremenima u Hrvatskoj kada se nije radilo nedjeljom. Posebno se navodi kod dijela aktera da novi Zakon o trgovini zapravo nije uspio postići ravnotežu između ekonomskih interesa i obiteljskog života, sugerirajući da zakon može i dalje narušavati radnička prava i kvalitetu obiteljskog života radnika. Ovi argumenti ilustriraju duboke podjele u hrvatskom društvu o pitanju rada nedjeljom, gdje se prezentirane ekonomske nužnosti sukobljavaju s vrijednostima svijeta života.

Akteri uključeni u raspravu o radu nedjeljom imaju razdvojena mišljenja između potpune zabrane rada trgovina nedjeljom (koja je nerealizirana utopijska vizija) i njezinom potpunom liberalizacijom (situacija koja je odgovarala stanju prije donošenja novog Zakona o trgovini). Između dva ekstrema prisutan je koncept *prilagodbe* koji ističu predstavnici zakonodavne i izvršne vlasti u RH, ali i kod aktera koji se pozivaju na prasku dijela drugih europskih zemalja. Također, proglašenje *sajamskih dana* i prodaja prehrambenih proizvoda u trgovinama uz benzinske postaje, uvodi se praksa *male liberalizacije* koja je u ovom radu predstavljena kao koncept koji vraća neke od praksi koje su bile prisutne prije donošenja novog Zakona o trgovini. Argumentacija za praksu proglašenja *sajamskih dana* je da se na taj način pomaže manjim obiteljskim trgovinama. Naznačena ideja da bi se regulacija rada nedjeljom trebala proširiti na druge sektore, umjesto prijedloga da se reguliraju ostali sektori društva, ostavlja dojam pokušaj primjene zaključivanja *reductio ad absurdum* od strane aktera koji se protive zabrani rada trgovina nedjeljom kojom žele trenutna zakonska rješenja prikazati

nelogičnima. Rasprava o težnji za uravnoteženim zakonskim rješenjima koja ni u potpunosti ne zabranjuju ni ne dopuštaju rad nedjeljom, također pokazuju tekuće sukobe.

Analiza prikazuje širok spektar dionika uključenih u raspravu o radu nedjeljom, autori članaka u internetskim portalima te njihovi čitaoci konstruirani u tekstovima članaka, sektori i predstavnici politike i poduzetništva, zaposlenici, sindikati i predstavnici sindikata, stručnjaci i znanstvenici te javnost. Njihova izmjena u tekstovima na internetskim portalima pokazuje složenu interakciju političkih, ekonomskih i socijalnih faktora koji oblikuju zakonodavstvo, naglašavajući raznolikost perspektiva i složenost teme. Uočava se i izostanak predstavljanja individualnih ili kolektivnih aktera iz Katoličke crkve, koji su bili angažirani u ranijim valovima rasprave o radu nedjeljom, posebice u prvom. Osim aktera u analiziranim člancima nalazimo i aktante, ne-ljudske aktere kojima se pripisuje djelovanje. Središnji aktant rasprave o radu nedjeljom na internetskim portalima je novi *Zakon o trgovini*, ali i njegove pojedine odredbe. Posebno ističe odredba o *16 radnih nedjelja u godini* koje Zakon određuje kao broj nedjelja kojima trgovci mogu raspolagati i rasporediti tijekom jedne godine. Broj radnih nedjelja prepoznaje se u analiziranim objavama kao glavna karakteristika pokušaja uspostavljanja ravnoteže (ili balansa) od strane zakonodavaca između interesa tržišta i društva (svijeta života). Osim pitanja balansa, aktant koji proizlazi iz Zakona o trgovini i koji se navodi u objavama, jesu iznimke kao što je rad trgovina u sklopu benzinskih postaja i dozvola prodaja nedjeljom (i praznicima) tijekom sajмова i manifestacija. Kod aktanta nedjelje posebno se razlikuju izrazi neradna nedjelja i zabrana rada nedjeljom koji se u tekstovima (posebice u naslovima članaka) izmjenjuju.

Odgovor na drugo istraživačko pitanje, kako se predstavljanje rada nedjeljom na internetskim portalima sociološki interpretira?, tražio se u razumijevanju različitih identiteta aktera i u razlikama oko percepcije i odnosu prema detektiranoj krizi oko regulacije rada nedjeljom. Pozicioniraju aktera u odnosu na novu zakonsku regulativu otkriva njihove različite identitete (legitimiraajući identitet, identitet otpora, projektni identitet). U analiziranom slučaju identitet se gradi ovisno o poziciji aktera prema novom Zakonu o trgovini. Legitimiraajući identitet prisutan je kod aktera iz tržišnog i šireg ekonomskog sektora i kod predstavnika Vlade RH. Ali, tržišno-ekonomski sektor smatra da je legitimnost poretka postojala prije donošenja spomenutog Zakona, dok Vlada RH smatra da je poredak uspostavljeno konačnom regulacijom i uspostavom ravnoteže između interesa zahvaćenih strana. Upravo je zato moguće da dio tržišno-ekonomskog sektora manifestira identitet otpora kada se odnosi prema spomenutom Zakonu, kojega smatra nelegitimnim te stoga potiče

proglašavanje *sajamskih dana* ili upućuje progovore Ustavnom sudu RH glede ustavnosti Zakona o trgovini. Djelovanja aktera Vlade RH upućuju na projektni identitet u prilikom prezentiranja donošenja novog Zakona o trgovini kao rješenja dugotrajnog sukoba između pozicioniranih strana u areni rada nedjeljom. Analiza pokazuje kako različiti identiteti utječu na prihvaćanje ili otpor prema radu nedjeljom i novom Zakonu o trgovini, također reflektirajući duboke podjele unutar društva.

Podjele u društvu oko pitanja rada nedjeljom koje su se pokazale u analizi zrcale se i oko percepcije odnosa prema detektiranoj krizi oko pitanja rada nedjeljom, koju navedena pitanja postavljaju. Tako akteri u analiziranim člancima vrlo različito definiraju navedenu krizu. Jedan dio aktera je definira permanentnom krizom regulacije rada nedjeljom koja se kroz više valova nije uspjela razriješiti. Drugi smatraju da kriza nastupa kada je pokušava mijenjati ustaljene prakse, kao što je i slučaj s donošenjem novog Zakona o trgovini te se takva kriza definira akutnom krizom regulacije rada nedjeljom. Treća grupa aktera doživljava krizu oko pitanja nedjeljom tek dijelom šire društvene krize u kojoj je rasprava o regulaciji rada nedjeljom tek dio većih društvenih problema.

Slijedom navedenog trećeg razumijevanja krize koji prethodna razumijevanja krize tumači proširenjem fokusa na šire društvene krize u hrvatskom društvu, daje se odgovor na treće istraživačko pitanje: kako se predstavljanje rada nedjeljom na internetskim portalima reflektira na suvremeno hrvatsko društvo? Podjele i krize u Hrvatskoj, proučavani kod spomenutih hrvatskih socioloških autora. Iako su reflektirali i istraživali društvo iz različitih teorijskih i kontekstualnih pobuda, došli su do zaključka o nerazriješenim lomovima u hrvatskom društvu, krizama zasnovanim na binarnim granicama, bilo da se radi o podjelama moći centra i periferije, hrvatskoj verziji sukoba predmodernosti i modernosti ili o dva suprotstavljena oblika kapitalizma. Takva impostacija dala je temelje za razvoj koncept nedjeljnog kapitalizma koji predočuje sukob između kapitalističkih (neo)liberalnih interesa i stvarnih potreba društva u točki loma oko regulacije rada nedjeljom. Kapitalistički interesi teže proširenju na sav društveni prostor dok taj isti prostor nije dovoljno oblikovao (kao *de facto* izostavljeni akter) svoju poziciju svijeta života.

Doprinos ove disertacije očituje se u odabranoj teorijskoj i empirijskoj analizi aktualnog fenomena koji nije sustavno i iscrpno obrađen u okviru hrvatske sociologije, a posebice zbog manjka kvalitativnih istraživanja u perspektivi medijskog hiperteksta. Uviđa se isprepletenost područja sociologije, antropologije, ekonomije, politike, prava, ali i širih tema radničkih prava, medija, društvenih odnosa i povijesti. Stoga se fenomenu rada nedjeljom u Hrvatskoj ne

pristupa kroz zasebna sociološka polja, kako bi se možda moglo pretpostaviti unutar sociologije medija, sociologije politike, ekonomske sociologije i drugih socioloških grana, već višedimenzionalno, multimodalno, holistički i integrativno, uvažavajući njihovu međuuovjetovanost u skladu sa sociološkom tradicijom.

Stavljanjem naglaska na nove dimenzije teme rada nedjeljom u Hrvatskoj koje nisu empirijski istražene ni sociološki problematizirane, pokazuje se da sociološka znanost ne mora *a posteriori* analizirati i razumijevati, već je kadra reflektirati tekuće društvene aktualnosti upravo u okviru inovativnoga metodološkoga okvira studije slučaja ukotvljenog u internetski prostor. Također, disertacija se nadovezuje na radove hrvatskih sociologa koji su posebice promatrali krizne situacije hrvatske inačice moderniteta.

Metodološka ograničenja ovoga doktorskog rada mogu se pripisati odabiru internetskih portala i primjenu kriterija popularnosti s obzirom da je uzorak mogao uključiti i druge medijske platforme na kojima su se nalazili sadržaji o radu nedjeljom, kao i uključivanje portala čiji se sadržaji naplaćuju. Takav pristup djelomično je opravdan jer većina publike nema neograničen pristup takvim sadržajima, međutim i ti se sadržaju mogu uzeti u obzir za druge analize kao primjeri društvenih žarišta u daljnjem razdoblju.

U duhu je sociološke teorije i tradicije da neka naoko sporedna ili lokalna tema otkriva lomove u društvenoj svakodnevnici i ukazuje na mogućnosti rješenja što se upravo ovim radom analitički ciljalo osvjetlilo kroz prizmu rada nedjeljom u tekućoj perspektivi.

7. PRODUŽENI SAŽETAK NA ENGLESKOM JEZIKU

Extended summary

In this doctoral dissertation, the topic of Sunday work in Croatia is researched through internet portals during the current changes in legislative framework, aiming to explore and sociologically analyse it from the perspective of contemporary Croatian society.

The analysis of the chronology of Sunday work in Croatian society throughout the concept of waves highlights the longevity of attempts to regulate Sunday work within the commercial sector, with the research focus on the ongoing fourth wave (2022. /2023). The context of theoretical framework as well as the first chapter of the dissertation is based on the chronology of Sunday work in Croatia across four regulatory waves. Each wave represented an intense period of debate among stakeholders with different positions and arguments regarding the legal regulation of Sunday work in the commercial sector in Croatia. This multifaceted process began shortly after the establishment of the Croatian state and the legitimization of the market economy, accompanied by the construction of the first shopping centres in major Croatian cities. During this period, a segment of the workforce, particularly women as the dominant labour force in the commercial sector, was compelled to practice Sunday work in shopping centres, retail chains, smaller shops, as well as gas stations and bakeries.

While Sunday work was an exception in Yugoslavia, it was introduced into the market sector in the Republic of Croatia in the 1990s without proper regulation or public debate, opening the door to neoliberal experiments. In the first three waves, a repeating pattern emerged wherein the Constitutional Court of the Republic of Croatia rejected the initiated regulations on Sunday work in the commercial sector based on appeals from various actors within the entrepreneurial sector. The first wave covered the period of 2003-2004, the second wave 2008-2009, and the third wave occurred during the COVID-19 pandemic in 2020. All these waves, except the fourth, resulted in the rejection of legislative acts regulating Sunday work in the commercial sector by the Constitutional Court of the Republic of Croatia, based on appeals from certain actors, mainly from the commercial or entrepreneurial sector, such as shopping centres.

At the end of 2023, the fourth wave began, the focal point of this dissertation, began and ended in 2024 with the decision of the Constitutional Court of the Republic of Croatia not

to accept the proposal for initiating a procedure to review the constitutionality of the new Commercial Act in relation to the Croatia's Constitution. This marked the first time Sunday work was regulated, with the Commercial Act allowing in the commercial sector, with certain exceptions, up to 16 working Sundays per year, which are distributed individually by the traders.

The first chapter of this dissertation also presents the patchwork theoretical framework as a collection of approaches and concepts developed by foreign and domestic authors, primarily sociologists, but also stemming from other social and humanistic fields to achieve analytical breadth in theoretical and empirical analysis. A theory of the network society with a focus on identity typology has been presented, as well as the theory of social drama alongside the concept of social crisis, the concepts of entrepreneurial and political, as well as the concepts of peripheral capitalism, the concept of radical egalitarianism, the context of the third Croatian modernization with the distinction between top-down and bottom-up modernization, as well as the issue of (pre)modernization in the Croatian society.

Media and internet portals are understood in accordance with the sociological tradition based on Castells' works (2000b, 2002), wherein the real virtuality is integrated with the material reality and thus representing a structural platform for the actions of various actors, their arguments, identities, and positions. These actors are situated within the media space as a public space which has the power to include and exclude actors from its arena, represent them differently, and thus shape public opinion. Additionally, the antagonistic relationship between actors' positions and identities in the case of Sunday work in Croatia is considered through Turner's concept of social drama (1996), viewing it as the source of social crisis and divisions, with a particular emphasis on the social issue of failing to resolve the crisis through redressive action and constant regressions into crisis.

The context of social crisis is also addressed through the theoretical works of Croatian sociologists such as Županov (1995; 2002), Rogić (2000; 2011), Mardešić (1997; 2007), and Črpić (2011). Their work is linked to the review of sociological thematic research, with particular value given to the empirical and theoretical concept of Sunday capitalism (Brstilo Lovrić and Mravunac, 2020). The theoretical framework employs Castells' (2002) theory of the network society, emphasizing identity typologies, and Turner's (1975; 1981; 1985; 1989) theory of social drama, focusing on the concept of social crisis. These theoretical bases are supplemented with the work of Croatian sociologists through Županov's (2002; 1969; 1995) concepts of entrepreneurial and political capitalism and radical egalitarianism; Rogić's (2000) concepts of

the third Croatian modernization, peripheral capitalism, top-down and bottom-up modernization; Mardešić's (2007) concepts of premodernity and modernity; and Črpić's (2011) critical sociological interpretations of modernization in Croatian society. The review of sociological research on Sunday work in Croatian society (Batinić et al., 2014; Brstilo Lovrić and Škomrlj, 2020; Brstilo Lovrić and Mravunac, 2022) highlights the concept of Sunday capitalism (Brstilo Lovrić and Mravunac, 2022), by analysing the attempts to legalize the Sunday work model and the consequent social repercussions within the context of Croatian society.

The second chapter of the dissertation presents the research methodology, including the research questions derived from the research goal. The used qualitative research design is being justified on the basis of the philosophical assumptions of the constructivist paradigm as well as the case study as an appropriate research strategy. A purposive sample of internet portals is being presented, followed by the analysis of codes through sorted thematic units. The analysis was conducted on five Croatian internet portals selected either on the basis of popularity or highest traffic: Index.hr, 24sata online, Jutarnji online, Dnevnik online, and Net.hr (Newman et al., 2022). The units of analysis on these portals were articles on the topic of Sunday work, and a thematic analysis was used for data sorting. The initial time frame for the analysis was October 2022, when the Commercial Act was announced, specifically 17 October 17, 2022. The final time frame of the analysis was the end of 2023 when the new Commercial Act came into power and when various actors commented on its consequences, allowing a comprehensive analysis according to the research goal and questions.

With the aim of the case study on Sunday work in Croatia through internet portals as well as its sociologically problematization from the perspective of contemporary Croatian society, three research questions were presented:

1. How is Sunday work presented on internet portals in Croatia?
2. How is the presentation of Sunday work on internet portals being sociologically interpreted?
3. How does the presentation of Sunday work on internet portals reflect on contemporary Croatian society?

The third chapter of the dissertation presents the research results from publicly available documents in the form of textual and audio-visual content on internet portals. The units of analysis were available articles on Sunday work, which were analysed multimodally,

with each publication researched using deductive and inductive codes. The fourth chapter discusses the research findings according to the obtained codes of multimodal content.

The final chapter concludes with the answers to the research questions and offers a brief critical reflection on the research undertaken, highlighting the research contribution.

The answer to the first research question included an analysis of the formal characteristics of the articles on internet portals. Structural similarities among global media websites were noted. Croatian internet portals share characteristics with global counterparts, using common web design elements. Structural and formal elements such as headlines, subheadings, links, and multimedia add-ons appear on all analysed portals with minor design variations. Therefore, the analysis of internet portals was conducted holistically, without analytical separation of characteristics of particular internet portals. This uniformity was particularly evident in the placement of advertisements which are present in all internet portals, and which occupy significant page space. They are also interactively placed on the borders and at the end of the web page, as pop-ups, sticky ads and similar. Design elements not only contribute to the functionality and user experience on digital platforms but act as non-human agents that at the same time determine page structure, published content, as well as access to internet portals' readers.

After the analysis of the formal components of articles, in order to provide an answer to the first question, a content analysis of articles was also conducted by analysis of positions on Sunday work on the portals. Both pro and contra positions were represented, with a greater number of actors in favour of Sunday work. The positions of both individual and collective public actors, including experts and employers. Also, the articles' headlines often used the term "ban" to describe the new regulation, framing regulatory actions as restrictions rather than an attempt to organize society. Regarding this, it needs to be pointed out that there was a significant divide in the perception of the new Commercial Act between those who found it too restrictive and those who found it not enough rigorous. Some actors argued for extending regulative framework to other societal sectors beyond commerce. The dissatisfaction with the new regulation is seen as inadequately aligning economic and social interests, despite claims by legislators who argue that the new regulation balances out differing opinions on Sunday work regulation.

Actors analysed employed various strategies regarding Sunday work regulation, including strategies employing media appearances, surveys, expert and engaged actors'

interviews, as well as opportunity interviews of by-passers. Legal actions were highlighted as special means of strategies by the actors presented in the articles, such as invoking the Commercial Act as well as citing Constitutional Court decisions challenging the constitutionality of the Commercial Act in relation to the Croatia's Constitution. Internet portal strategies provided multiple perspectives without author bias, fostering an impression of objectivity, and giving space to diverse opinions on the subject.

Arguments supporting Sunday work in Croatia is in the first hand based on the economic harm from bans, infringement on entrepreneurial freedoms, interfering with the consumer habits who are used to do their shopping Sundays, as well as invocation of traditions and identity of family businesses benefiting from local events largely held on Sundays or holidays. Economic benefits and the need for flexible market regulation were stressed, as well as the need to employ economic measures instead of rigid legal restrictions. Conversely, arguments against Sunday work highlighted family life and workers' rights, the need for workers' rest, and maintaining a balance between work and family life and the possibility of social participation. The protection of female workers in retail, whose human and worker's rights were endangered by the liberalization of the shops' working hours, is being emphasized.

Arguments against working on Sundays are also based on the broad support of the public in Croatian society in favour of free Sunday as a day dedicated to family and rest. Actors use argumentation through comparison with other countries where Sunday is traditionally not a work day, as well as comparison with times in Croatia when work was not done on Sunday. In particular, it is stated by some actors that the new Commercial Act actually failed to achieve a balance between economic interests and family life, suggesting that the regulation may continue to violate workers' rights and the quality of workers' family life. These arguments illustrate the deep divisions in Croatian society on the issue of working on Sundays, where the presented economic necessities clash with the values of life.

Actors involved in the debate on Sunday work have divided opinions between the complete ban on Sunday trading (which is an unrealized utopian vision) and its complete liberalization (a situation that corresponded to the situation before the adoption of the new Commercial Act). Between the two extremes, there is the concept of "adjustment", which is emphasized by representatives of the legislative and executive authorities in the Republic of Croatia, but also by actors who refer to the practice of other European countries. Also, the declaration of "fair days" and the sale of food products in shops next to gas stations introduces

the practice of "small liberalization", which is presented in this dissertation as a concept that brings back some of the practices that were present before the adoption of the new Commercial Act. The argument for declaring "fair days" is that it helps smaller family shops. The idea that the regulation of work on Sundays should be extended to other sectors, instead of the proposal to regulate other sectors of society, gives the impression of an attempt to apply *reductio ad absurdum* reasoning by actors who oppose the ban on Sunday work, which aims to show the current regulatory framework as illogical. The debate over the pursuit of balanced regulatory framework that neither fully prohibits nor permits Sunday work also shows ongoing conflicts.

The analysis shows a wide range of stakeholders involved in the discussion about Sunday work: authors of articles in internet portals and their readers construed in the texts of the articles, sectors and representatives of politics and entrepreneurship, employees, unions and union representatives, experts and scientists, as well as the public. Their alteration in texts on internet portals shows the complex interaction of political, economic and social factors that shape legislation, emphasizing the diversity of perspectives and the complexity of the topic. The absence of representation of individual or collective actors from the Catholic Church, who were involved in the earlier waves of discussion about Sunday work, especially in the first one, is also noticeable. In addition to actors, in the analysed articles we also find actants, non-human actors to whom action is attributed. The central actant of the discussion about Sunday work on internet portals is the new *Commercial Act*, as well as its individual provisions. Of particular note is the provision on *16 working Sundays in a year*, which the Act determines as the number of Sundays that traders can dispose of and distribute during one year. The number of working Sundays is recognized in the analysed announcements as the main characteristic of attempts by legislators to establish a balance between the interests of the market and society (the world of life). In addition to the issue of balance, the actant arising from the Commercial Act and which is stated in the announcements, are exceptions such as the operation of shops within gas stations and the permission to sell on Sundays (and holidays) during fairs and events. With the actant Sunday, the terms non-working Sunday and the ban on working on Sundays which are alternated in the texts (especially in the titles of the articles), are particularly different.

The answer to the second research question, how the presentation of Sunday work on Internet portals sociologically is being interpreted, was sought in understanding the different identities of the actors and in the differences regarding the perception and attitude towards the detected crisis regarding the regulation of work on Sundays. Positioning the actor in

relation to the new legislation reveals their different identities (legitimizing identity, resistance identity, project identity). In the analysed case, the identity is built depending on the position of the actor according to the new Commercial Act. The legitimizing identity is present among actors from the market and wider economic sector and among representatives of the Government of the Republic of Croatia. However, the market-economic sector believes that the legitimacy of the order was present before the adoption of the mentioned Act, while the Government of the Republic of Croatia considers that the order was established by the final regulation and the establishment of a balance between the interests of the affected parties. It is precisely for this reason that a part of the market-economic sector manifests an identity of resistance when it refers to the above-mentioned Act, which it considers illegitimate and therefore encourages the proclamation of "fair days" or addresses the Constitutional Court of the Republic of Croatia regarding the constitutionality of the Commercial Act. The actions of the actors of the Government of the Republic of Croatia point to the project identity when presenting the adoption of the new Commercial Act as a solution to the long-term conflict between the parties positioned in the arena of Sunday work. The analysis shows how different identities influence acceptance or resistance to Sunday work and the new Commercial Act, also reflecting deep divisions within society.

The divisions in society over the question of Sunday work, which were shown in the analysis, are also reflected in the perception of the relationship to the detected crisis over the issue of working on Sundays, which the aforementioned questions raise. Thus, the actors in the analysed articles define the said crisis very differently. One part of the actors defines it by the permanent crisis of the regulation of Sunday work, which has not been resolved through several waves. Others believe that a crisis occurs when there is an attempt to change established practices, as is the case with the adoption of the new Commercial Act, and such a crisis is defined by an acute crisis in the regulation of Sunday work. The third group of actors perceives the crisis surrounding the issue of Sundays as only a part of a wider social crisis in which the debate on the regulation of Sunday work is only part of larger social problems.

Following the aforementioned third understanding of the crisis, which interprets previous understandings of the crisis by expanding the focus on wider social crises in Croatian society, the answer to the third research question is given: how does the presentation of work on Sundays on internet portals reflect on contemporary Croatian society. Although they reflected and researched society from different theoretical and contextual motives, the Croatian sociological authors concluded unresolved fractures in Croatian society and crises

based on binary boundaries, whether it is the division of power between the centre and the periphery, the Croatian version of the conflict between pre-modernity and modernity, or two opposing forms of capitalism. Such an imposition provided the foundations for the development of the concept of Sunday capitalism, which represents the conflict between capitalist (neo)liberal interests and the real needs of society at the breaking point regarding the regulation of Sunday work. Capitalist interests tend to expand to all social space until this same space has sufficiently shaped (as a *de facto* omitted actor) its position in the world of life.

The contribution of this dissertation is manifested in the selected theoretical and empirical analysis of a current phenomenon that has not been systematically and exhaustively processed within the framework of Croatian sociology, especially due to the lack of qualitative research in the perspective of media hypertext. The intertwining of the fields of sociology, anthropology, economics, politics, law, but also broader topics of labour rights, media, social relations, and history is seen. Therefore, the phenomenon of Sunday work in Croatia is not approached through separate sociological fields, as one might assume within sociology of the media, sociology of politics, economic sociology, and other sociological disciplines, but multidimensional, multimodal, holistic, and integrative, respecting their interdependence in accordance with sociological tradition.

By emphasizing the new dimensions of the topic of Sunday work in Croatia, which has not been empirically researched or sociologically problematized, it is shown that sociological science does not have to analyse and understand *a posteriori* but is able to reflect current social events precisely within the innovative methodological framework of a case study anchored in the Internet space. Also, the dissertation builds on the works of Croatian sociologists who particularly observed the crisis situations of the Croatian version of modernity.

The methodological limitations of this dissertation can be attributed to the selection of internet portals and the application of popularity criteria, given that the sample could have included other media platforms that featured content about Sunday work, as well as the inclusion of paid portals. Such an approach is partly justified because most of the audience does not have unlimited access to such contents, however, these contents can also be taken into account for other analyses as examples of social hotspots in the future.

It is in the spirit of sociological theory and tradition that some apparently secondary or local topic reveals fractures in everyday social life and points to possible solutions, which was precisely illuminated through the prism of Sunday work in a current perspective.

8. POPIS ILUSTRATIVNIH PRILOGA

Tablica 1 Organizacija društva prema odnosima proizvodnje, iskustva i moći	12
Tablica 2 Castellsovo razlikovanje načina razvoja prema glavnim izvorima proizvodnosti...	13
Tablica 3 Castellsovo razlikovanje informacijskoga i informacionalnoga društva	13
Tablica 4 Poduzetnički i politički kapitalizam	24
Tablica 5 Odlike feudalizma i kapitalizma.....	35
Tablica 6 Shematski prikaz integrizama početkom 20. stoljeća u Hrvatskoj.....	36
Tablica 7 Popis analiziranih članaka	47
Tablica 8 Odrednice aktera navedenih u tijelu članka	62
Tablica 9 Prikaz sličnosti i odstupanja u samom tekstu članka kod portala N1 i Index.hr. Upravni govor je obilježen navodnicima.	115
Tablica 10 Shematski prikaz odnosa tipova identiteta prema situaciji novog Zakona o trgovini	224
Slika 1 Shematski prikaz vrijednosti hrvatskog društva i egalitarnog sindroma	27
Slika 2 Shematski prikaz procesa tematske analize prema Braun i Clarke (2006: 86-93).....	45
Slika 3 24sata.hr 21.7.2023. – Na slici koja je autorski označena, vidi se dio stranice <i>iznad prijeloma</i> (eng. <i>above the fold</i>) u kojoj se nalaze elementi stranice kao što su tijelo teksta, fotografija koja prati tekst, kao i tekstualno-vizualne poveznice na druge sadržaje stranice ili na stranice oglašivača.	54
Slika 4 Index.hr 27.6.2023. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i> gdje se posebno ističe fotografija koja je isječak videa koji je ugrađen u stranicu.	59
Slika 5 Portal Dnevnik.hr 22. 5 .2023. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i> kada se prikazuje oglas na stranici. Do sadržaja članka potrebno je „skrolati“	66
Slika 6 Portal Dnevnik.hr 22. 5 .2023. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	66
Slika 7 Jutarnji.hr 5. 7. 2023. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i> . Istaknuta je fotografija na kojoj je rukom napisana bilješka zalijepljena na prozor na kojoj piše velikim tiskanim slovima „Nedjeljom ne radimo“	71
Slika 8 24sata.hr 2.7.2023. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	76
Slika 9 Net.hr 23.2.2023. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	80
Slika 10 : Net.hr 23.2.2023. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	81
Slika 11 Jutarnji.hr 11.08.2023 – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	88

Slika 12 24sata.hr 01.07.2023. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i> kako se prikazuje na Windows sustavu i u pregledniku Firefox. Ovisno o rezoluciji ekrana i drugim parametrima, moguće je iznad prijeloma vidjeti naslov članka.....	94
Slika 13 24sata.hr 01.07.2023. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	94
Slika 14 Dnevnik.hr 01.12.2022. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	100
Slika 15: jutarnji.hr 23.02.2023. – Anketa prije odabira opcija	102
Slika 16 jutarnji.hr 23.02.2023. – Izgled ankete nakon odabira opcije	102
Slika 17 : Jutarnji.hr 23.02.2023. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	104
Slika 18 Net.hr 13.8.2023. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	112
Slika 19 Net.hr 13.8.2023. – Na slici se vide fotografije koje se nalaze u tijelu teksta članka..	112
Slika 20 Index.hr 20.8.2023. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	118
Slika 21 Index.hr 16.9.2023. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	123
Slika 22 Dnevnik.hr 06. 11. 2022. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	128
Slika 23 Dnevnik.hr 06. 11. 2022. – Na slici se vidi dio stranice nakon <i>skrolanja</i>	129
Slika 24 Dnevnik.hr 17. 10. 2022. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	133
Slika 25 Index.hr 9.10.2023. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	139
Slika 26 24sata.hr 18.10.2023. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i> kako se prikazuje na Windows sustavu i u pregledniku Firefox.....	143
Slika 27 Net.hr 28.11.2023. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	147
Slika 28 Index.hr 17.10.2023. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	152
Slika 29 Dnevnik.hr 17. 8. 2023. – Na slici se prikazuje dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	156
Slika 30 Dnevnik.hr 08. 12. 2022. – Na slici se prikazuje dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	162
Slika 31 Jutarnji.hr 07.10. 2023. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	166
Slika 32 Jutarnji.hr 07.10. 2023. – Fotografije koje se nalaze u tijelu članka.....	168
Slika 33 Index.hr 17.11.2023. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	172
Slika 34 24sata.hr 30.10.2022. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i> kako se prikazuje na Windows sustavu i u pregledniku Firefox.....	177
Slika 35 Net.hr 06.07.2023. – Na slici se vidi objava na Facebook stranici.....	182
Slika 36 Net.hr 06.07.2023. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	183
Slika 37 Index.hr 20.08.2023. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	187
Slika 38 Index.hr 20.08.2023. – Na slici se vidi anketa nakon teksta članka.	187
Slika 39: 24sata.hr 23.02.2022. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i> kako se prikazuje na Windows sustavu i u pregledniku Firefox.....	192
Slika 40 Dnevnik.hr 21. 10. 2022. – Na slici se prikazuje dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	197

Slika 41 Jutarnji.hr 25.07. 2023. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	200
Slika 42 Net.hr 07.08.2023. – Na slici se vidi dio stranice <i>iznad prijeloma</i>	205
Slika 43 – Pozicioniranje oko rada nedjeljom u hrvatskom društvu nakon donošenja novog Zakona o trgovini.....	207
Slika 44 Konstrukt temeljen na analizi preferiranog modela rada nedjeljom.....	215
Slika 45 – Uključeni akteri.....	221
Slika 46 - Odnosi prema krizi oko rada nedjeljom.....	226
Slika 47 - Agonska situacija u hrvatskom društvu oko pokušaja regulacije rada nedjeljom.....	229
Slika 48 – Dominantni diskurs nedjeljnog kapitalizma.....	230
Slika 49 – Dominantni diskurs holističkog pristupa.....	231

9. POPIS LITERATURE

- Baloban, S., Črpić, G. i Kompes, M. (2008). *Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve: deseta obljetnica djelovanja (1998.-2008.)*. Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve : Kršćanska sadašnjost.
- Braun, V. i Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Braun, V. i Clarke, V. (2013). *Successful qualitative research: a practical guide for beginners*. SAGE.
- Braun, V. i Clarke, V. (2022). *Thematic analysis: a practical guide*. SAGE.
- Brstilo Lovrić, I. i Mravunac, D. (2022). Nedjeljni kapitalizam kao ideološki model rada nedjeljom u Hrvatskoj: istraživački osvrti iz projekta CRO Laudato si'. *Bogoslovska smotra*, 92(2), 255-276. <https://doi.org/10.53745/bs.92.2.4>
- Brstilo Lovrić, I. i Škomrlj, M. (2020). O radu nedjeljom iz perspektive studenata u Hrvatskoj. *Bogoslovska smotra*, 90(4), 799-822.
- Brgles, M. M. i Brstilo Lovrić, I. (2023). A Good Society or A Society of Goods? The Findings of the CRO Laudato Si' Project on the Non-working Sunday. U Z. Turza i M. M. Brgles (Ur.), *Five Years After Laudato Si'. Where Are We Now? Conference Proceedings* (str. 1-23). Hrvatsko katoličko sveučilište : Veritas – Glasnik sv. Antuna Padovanskoga.
- Bryman, A. (1988). *Quantity and quality in social research*. Routledge.
- Burić, I. i Štulhofer, A. (2020). *Egalitarni sindrom: sučeljenost kulture i društvenog razvoja?* Naklada Jesenski i Turk : Hrvatsko sociološko društvo.
- Castells, M. (2000a). Toward a Sociology of the Network Society. *Contemporary Sociology*, 29(5), 693-699. <https://doi.org/10.2307/2655234>
- Castells, M. (2000b). *Uspon umreženog društva* (Sv. 1). Golden marketing.
- Castells, M. (2002). *Moć identiteta* (Sv. 2). Golden marketing.
- Castells, M. (2003a). *Internet galaksija: razmišljanja o Internetu, poslovanju i društvu*. Jesenski i Turk : Hrvatsko sociološko društvo.
- Castells, M. (2003b). *Kraj tisućljeća*. Golden marketing.
- Castells, M. (2004). Afterword. Why networks matter. U H. McCarthy, P. Miller, i P. Skidmore, *Network logic: who governs in an interconnected world?* Demos.

- Castells, M. (2009). *Communication power*. Oxford University Press.
- Castells, M. (2011). A Network Theory of Power. *International Journal of Communication*, 5, 773–787.
- Charmaz, K. (2014). *Constructing grounded theory*. Sage.
- Clarke, A. E., Washburn, R., i Friese, C. (Ur.). (2022). *Situational Analysis in Practice: Mapping Relationalities Across Disciplines* (2. izd.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003035923>
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4th ed). SAGE Publications.
- Creswell, J. W. i Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches* (Fourth edition). SAGE.
- Črpić, G. (2011). Mogućnosti i poteškoće modernizacije hrvatskog društva u perspektivi Mardesića, Rogića i Županova. *Nova prisutnost : časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, IX(2), 375–389.
- Črpić, G., i Džolan, M. (Ur.). (2014). *Slobodna nedjelja: kultura u nestajanju?* Centar za promicanje socijalnog nauka crkve, Kršćanska sadašnjost, Franjevački institut za kulturu mira : Hrvatsko katoličko sveučilište.
- Danas.hr (2023). *EKSKLUZIVNO ISTRAŽIVANJE Slavonci i vjernici najviše zadovoljni neradnim nedjeljama. Po kruh na benzinsku? Pola vas je protiv*. Pristup 29. svibnja 2024. godine na: <https://danas.hr/rtl-danas/ekskluzivno-istrazivanje-slavonci-i-vjernici-najvise-zadovoljni-neradnim-nedjeljama-po-kruh-na-benzinsku-pola-vas-je-protiv-495794c2-4f23-11ee-ab66-9e8f808c20>
- Deflem, M. (1991). Ritual, Anti-Structure, and Religion: A Discussion of Victor Turner's Processual Symbolic Analysis. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 30(1), 1. <https://doi.org/10.2307/1387146>
- Deleuze, G. i Guattari, F. (2014). *Tisuću platoa*. Sandorf.
- Denzin, N. K., i Lincoln, Y. S. (Ur.). (2018). *The SAGE handbook of qualitative research* (Fifth edition). SAGE.
- Dnevnik.hr (2022). *Ekskluzivno istraživanje Dnevnika Nove TV: Što građani misle o radu nedjeljom?* Pristup 29. svibnja 2024. godine na: <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/ekskluzivno-istrazivanje-dnevnika-nove-tv-sto-gradjani-misle-o-radu-nedjeljom---749433.html>

- Dolenec, D. (2014). Preispitivanje „egalitarnog sindroma“ Josipa Županova. *Politička misao : časopis za politologiju*, 51(4), 41–64.
- Flick, U. (2018). *An introduction to qualitative research* (6th edition). SAGE Publications.
- Gospić, A. (2009). Dodirne točke u radu V. Turnera i R. Schechnera. *Kazalište : časopis za kazališnu umjetnost*, XVII(37/38), 86–95.
- Halfpenny, P. (1979). The Analysis of Qualitative Data. *The Sociological Review*, 27(4), 799–827. <https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.1979.tb00361.x>
- Hammersley, M. (2001). *What's wrong with ethnography? methodological explorations* (Reprinted). Routledge.
- Howard, P. N. (2011). *Castells and the media*. Polity.
- Index Vijesti, Hina (2022) *Plenković: Idemo u zabranu rada nedjeljom. Tko ne želi raditi, neće moći dobiti otkaz*. Pristup 1. lipnja. 2024. na: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/plenkovic-idemo-u-zabranu-rada-nedjeljom-tko-ne-zeli-raditi-nece-moci-dobiti-otkaz/2404112.aspx>
- Istraživanje zastupnice u Europskom parlamentu Marijane Petir u suradnji sa Promocijom Plus. SLOBODNA NEDJELJA* (2019). Pristup 29. svibnja 2024. godine na: <https://www.sth.hr/dat/dat10.pdf>
- Jeličić, A. (2014). Franjevačka zauzetost za očuvanje dostojanstva i integriteta stvorenog. *Filozofska istraživanja*, 34(4), 559–575.
- Jukić, J. (1990). Oktobar prije Bastille. *Obnovljeni život : časopis za filozofiju i religijske znanosti*, 45(4), 217–218.
- Jukić, J. (1997). *Lica i maske svetoga. Ogledi iz društvene religijologije*. Kršćanska sadašnjost.
- Knoblauch, H., Flick, U. i Maeder, C. (2005). Qualitative Methods in Europe: The Variety of Social Research. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, 6(3), Article 3. <https://doi.org/10.17169/fqs-6.3.3>
- Košić, V. (2005, 18 svibanj). *Izjava o očuvanju kulture slobode nedjelje*. Hrvatska biskupska konferencija. <https://hbk.hr/izjava-o-ocuvanju-kulture-slobode-nedjelje/>
- Košić, V., i Črpić, G. (Ur.). (2009). *U službi pravde i mira: izjave, priopćenja, apeli, izvještaji: 1989.-2009. = For the sake of justice and peace*. Komisija „Iustitia et pax“ Hrvatske biskupske konferencije : Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve HBK : Kršćanska sadašnjost.

- Lupton, D. (2015). *Digital sociology*. Routledge, Taylor & Francis Group.
- Machin, D. (2007). *Introduction to multimodal analysis*. Hodder Arnold : Oxford University Press.
- Mardešić, Ž. (2007). *Rascjep u svetome*. Kršćanska sadašnjost.
- Marić, J. (2023). *Imamo brojke. Pogledajte koliko je pao promet u trgovini prve neradne nedjelje*. Pristup 29. svibnja 2024. godine na: <https://www.novolist.hr/novosti/hrvatska/imamo-brojke-pogledajte-koliko-je-pao-promet-u-trgovini-prve-neradne-nedjelje/>
- Maxwell, J. A. (2013). *Qualitative research design: an interactive approach* (3rd ed). SAGE Publications.
- Miočić, I. (2018). Fleksibilnost studije slučaja: prednost ili izazov za istraživače? *Annual of Social Work*, 25(2), 175–194. <https://doi.org/10.3935/ljsr.v25i2.209>
- N1 Hrvatska (2023a). *Peović o neradnoj nedjelji: "Ljudi kažu neka im se samo plati, ali ne razumiju"*. Pristup 29. svibnja 2024. godine na: <https://n1info.hr/vijesti/peovic-o-neradnoj-nedjelji-ljudi-kazu-neka-im-se-samo-plati-ali-ne-razumiju/>
- N1 Hrvatska (2023b). *Pitali smo vlasnika benzinske postaje ide li prodaja kruha i pošto ga prodaju*. Pristup 29. svibnja 2024. godine na: <https://n1info.hr/vijesti/pitali-smo-vlasnika-benzinske-postaje-ide-li-prodaja-kruha-i-posto-ga-prodaju/>
- Nedjelja radi čovjeka*. (2004). Hrvatska biskupska konferencija : Glas Koncila.
- Palić, M. (2023). *Zabrana rada nedjeljom – ustavnopravni aspekti*. Pristup 29. svibnja 2024. godine na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/kolumne/zabrana-rada-nedjeljom-ustavnopravni-aspekti-54959>
- Poslovni.hr/Hina (2022). *Rad nedjeljom: Što o novom zakonu i 16 radnih nedjelja kažu najveći trgovci?* Pristup 29. svibnja 2024. godine na: <https://www.poslovni.hr/hrvatska/rad-nedjeljom-sto-o-novom-zakonu-i-16-radnih-nedjelja-kazu-najveci-trgovci-4361977>
- Potkonjak, S. (2014). *Teren za etnologe početnike*. Hrvatsko etnološko društvo. <https://books.google.hr/books?id=Ua5xswEACAAJ>
- Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-3291/2023 i dr. od 6. veljače 2024.* (2024) Pristup 1. lipnja 2024. godine na: https://www.usud.hr/sites/default/files/dokumenti/Sazetak_rjesenja_br._U-I-3291-2023_i_dr._o_Zakonu_o_trgovini.pdf

- Rogić, I. (1996). Prinos poredbenoj analizi ekologijskog horizonta prve i druge hrvatske modernizacije. *Socijalna ekologija : časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja okoline*, 5(4), 489–500.
- Rogić, I. (2000). *Tehnika i samostalnost: okvir za sliku treće hrvatske modernizacije*. Hrvatska sveučilišna naklada.
- Rogić, I. (2001). Tri hrvatske modernizacije i uloga elita. U: I. Rogić i D. Čengić, *Upravljačke elite i modernizacija* (str. 37–77). Institut društvenih znanosti Ivo Pilar. https://www.pilar.hr/wp-content/images/stories/dokumenti/zbornici/12/z_12_uem.pdf
- Rogić, I. i Čizmić, I. (2011). *Modernizacija u Hrvatskoj i hrvatska odselidba*. Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.
- RTL Danas (2023). *Trgovine ne rade usred turističke sezone. Ekonomski stručnjak: 'Novi Zakon o trgovini je fijasko'*. Pristup 29. svibnja 2024. godine na: <https://danas.hr/rtl-danas/trgovine-ne-rade-usred-turisticke-sezone-ekonomski-strucnjak-novi-zakon-o-trgovini-je-fijasko-5ef62d78-353f-11ee-8795-6e3f90300000>
- Saldaña, J. (2013). *The coding manual for qualitative researchers* (2nd ed). SAGE.
- Salvia, V. (2021). *Velika analiza: Zabrana rada nedjeljom donijet će do 7000 otkaza*. Pristup 29. svibnja 2024. godine na: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/velika-analiza-zabrana-rada-nedjeljom-donijet-ce-do-7000-otkaza/2308519.aspx>
- Schechner, R. (2009). *Performance theory* (Rev. and expanded ed.). Routledge.
- Sever, I. (2014). Odjek dokumenta *Nedjelja radi čovjeka* u dva hrvatska dnevna lista. U: G. Črpić i M. Džolan (Ur.), *Slobodna nedjelja: kultura u nestajanju?* (str. 147–156). Centar za promicanje socijalnog nauka crkve.
- Silverman, D. (2014). *Interpreting qualitative data* (Fifth edition). SAGE.
- Silverman, D. (2017). *Doing qualitative research* (Fifth edition). SAGE Publications.
- Stake, R. E. (2010). *The art of case study research*). Sage Publications.
- Šeba, E. (2019). Kampanja za neradnu nedjelju – studija slučaja. *Nova Prisutnost: Časopis Za Intelektualna i Duhovna Pitanja*, XVII(3), 579–594. <https://doi.org/10.31192/np.17.3.10>
- Šilkić, M. (2022). *Plenković će pokušati ono što su probali Sanader i Račan. Što je s neradnom nedjeljom?* Pristup 29. svibnja 2024. godine na: <https://danas.hr/rtl-danas/plenkovic-ce-pokusati-ono->

[sto-su-probali-sanader-i-racan-sto-je-s-neradnom-nedjeljom-87399c7c-6f4a-11ed-932c-863abefed824](https://arhivanalitika.hr/blog/sest-godina-nove-rasprave-o-egalitarnom-sindromu-u-hrvatskoj/)

- Šonje, V. (2020). *Šest godina nove rasprave o egalitarnom sindromu u Hrvatskoj*. Pristup 29. svibnja 2024. godine na: <https://arhivanalitika.hr/blog/sest-godina-nove-rasprave-o-egalitarnom-sindromu-u-hrvatskoj/>
- Thomas, G. (2011). A Typology for the Case Study in Social Science Following a Review of Definition, Discourse, and Structure. *Qualitative Inquiry*, 17(6), 511-521. <https://doi.org/10.1177/1077800411409884>
- Tomašić, D. (2013). *Društveni i politički razvitak Hrvata*. Jesenki i Turk.
- Turner, V. (1975). *Dramas, fields, and metaphors : symbolic action in human society*. Cornell University Press.
- Turner, V. (1981). *The drums of affliction: a study of religious processes among the Ndembu of Zambia*. Cornell University Press.
- Turner, V. (1985). *On the Edge of the Bush: Anthropology as Experience*. Univ. of Arizona Press.
- Turner, V. (1989). *Od rituala do teatra. Ozbiljnost ljudske igre*. August Cesarec.
- Turner, V. (1996). *Schism and continuity in an African society: a study of [a] Ndembu village life*. Berg.
- Vuković, V. (2021). Što donosi zabrana rada nedjeljom? Ekonomska analiza učinaka i posljedica zabrane rada nedjeljom. Oraclum Intelligence Systems Ltd.
- Yin, R. K. (2007). *Studija slučaja - dizajn i metode*. Fakultet političkih znanosti.
- Yin, R. K. (2011). *Qualitative research from start to finish*. Guilford Press.
- Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o trgovini, (2023) „Narodne novine“, br. 33/2023. Pristup 29. svibnja 2024. godine na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_03_33_580.html
- Zalar, Đ. (2006). *Caritas - put Crkve. Kršćansko služenje svijetu*. Glas Koncila.
- Zeman, Z. (2004). *Autonomija i odgođena apokalipsa: sociologijske teorije modernosti i modernizacije*. Hrvatska sveučilišna naklada.
- Žižić, I. (2015). *Nedjelja: blagdanski etos u vjeri i životu katolika : kulturno-antropološko istraživanje*. Glas Koncila.

Županov, J. (1969). *Samoupravljanje i društvena moć. Prilozi za sociologiju samoupravne radne organizacije. Naše teme.*

Županov, J. (1987). *Sociologija i samoupravljanje* (2. dopunjeno izdanje). Školska knjiga.

Županov, J. (1995). *Poslije potopa.* Globus.

Županov, J. (2002). *Od komunističkog pakla do divljeg kapitalizma: odabrane rasprave i eseji (1995-2001.).* Hrvatska sveučilišna naklada.